

UNIVERSITATEA ECOLOGICĂ DIN BUCUREȘTI

FACULTATEA DE DREPT

Program de studii universitare de licență: Drept

**Forma de învățământ: învățământ cu frecvență redusă / învățământ la
distanță**

Suport de curs pentru disciplina:

DREPT PENAL SPECIAL I

Titular de disciplină:

Prof. Univ. Dr. Petre Buneci

**București
2023**

CUPRINS

Introducere	6
<i>a. Date privind titularul de disciplină</i>	<i>6</i>
<i>b. Date despre disciplină</i>	<i>6</i>
<i>c. Obiectivele disciplinei</i>	<i>6</i>
<i>d. Competențe acumulate după parcurgerea cursului</i>	<i>7</i>
<i>e. Resurse și mijloace de lucru</i>	<i>7</i>
<i>f. Structura cursului</i>	<i>7</i>
<i>g. Cerințe preliminare</i>	<i>9</i>
<i>h. Durata medie de studiu individual</i>	<i>9</i>
<i>i. Evaluarea</i>	<i>10</i>
Capitolul 1. Noțiunea și trăsăturile Părții speciale a Dreptului penal	11
1.1. <i>Introducere</i>	<i>11</i>
1.2. <i>Conținut</i>	<i>11</i>
1.2.1. <i>Noțiunea de parte specială a dreptului penal</i>	<i>11</i>
1.2.2. <i>Trăsăturile specifice ale părții speciale a dreptului penal</i>	<i>13</i>
1.2.3. <i>Sistematizarea părții speciale a Codului penal în vigoare</i>	<i>15</i>
1.2.4. <i>Încadrarea juridică în dreptul penal</i>	<i>18</i>
1.2.5. <i>Tehnica încadrării juridice în dreptul penal</i>	<i>21</i>
1.2.6. <i>Scurtă recapitulare – Drept penal general</i>	<i>25</i>
1.3. <i>Rezumat</i>	<i>30</i>
1.4. <i>Test de autoevaluare a cunoștințelor</i>	<i>31</i>
1.5. <i>Bibliografie recomandată</i>	<i>33</i>
Capitolul 2. Infracțiuni contra persoanei. Prezentarea generală	34
2.1. <i>Introducere</i>	<i>34</i>
2.2. <i>Conținut</i>	<i>41</i>
2.2.1. <i>Conceptul de „persoană” în accepțiunea Codului penal</i>	<i>41</i>
2.2.2. <i>Aspecte comune infracțiunilor contra persoanei</i>	<i>41</i>
2.3. <i>Test de autoevaluare a cunoștințelor</i>	<i>48</i>
2.4. <i>Bibliografie recomandată</i>	<i>49</i>
2.5. <i>Teme de control</i>	<i>49</i>
Capitolul 3. Infracțiuni contra vieții. Omorul	50
3.1. <i>Introducere</i>	<i>50</i>
3.2. <i>Conținut</i>	<i>50</i>

3.3. Rezumat.....	66
3.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor	68
3.5. Bibliografie recomandată	68
3.6. Teme de control	69
Capitolul 4. Infracțiuni contra integrității corporale sau sănătății. Lovire sau alte violențe ..	70
4.1. Introducere	70
4.2. Conținut.....	70
4.3. Rezumat.....	78
4.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor	81
4.5. Bibliografie recomandată	81
4.6. Teme de control	82
Capitolul 5. Infracțiuni săvârșite asupra unui membru de familie. Agresiuni asupra fătului	83
5.1. Introducere	83
5.2. Conținut.....	83
5.3. Rezumat.....	89
5.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor	91
5.5. Bibliografie recomandată	92
5.6. Teme de control	92
Capitolul 6. Infracțiuni privind obligația de asistență a celor în primejdie. Infracțiuni contra libertății persoanei.....	93
6.1. Introducere	93
6.2. Conținut.....	93
Lăsarea fără ajutor a unei persoane aflate în dificultate.....	93
Lipsirea de libertate în mod ilegal.	97
6.3. Rezumat.....	105
6.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor	106
6.5. Bibliografie recomandată	107
6.6. Teme de control	108
Capitolul 7. Traficul și exploatarea persoanelor vulnerabile	109
7.1. Introducere	109
7.2. Conținut.....	109
Traficul de persoane.	109
7.3. Rezumat.....	117
7.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor	124
7.5. Bibliografie recomandată	125

7.6. Teme de control	125
Capitolul 8. Infracțiuni contra libertății și integrității sexuale.....	125
8.1. Introducere	126
8.2. Conținut.....	126
8.3. Rezumat.....	144
8.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor	149
8.5. Bibliografie recomandată	150
8.6. Teme de control	150
Capitolul 9. Infracțiuni ce aduc atingere domiciliului și vieții private.....	150
9.1. Introducere	151
9.2. Conținut.....	151
Violarea de domiciliu.	151
9.3. Rezumat.....	158
9.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor	160
9.5. Bibliografie recomandată	161
9.6. Teme de control	162
Capitolul 10. Infracțiuni contra patrimoniului. Prezentare generală. Furtul	162
10.1. Introducere	162
10.2. Conținut.....	167
10.2.1. Noțiunea de „patrimoniu” ca valoare socială ocrotită de legea penală	167
10.2.2. Aspecte comune infracțiunilor contra patrimoniului	169
10.2.3. Furtul	178
10.3. Rezumat.....	194
10.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor	197
10.5. Bibliografie recomandată	197
10.6. Teme de control	198
Capitolul 11. Tâlhăria și Pirateria.....	199
11.1. Introducere	199
11.2. Conținut.....	199
Tâlhăria	199
11.3. Rezumat.....	213
11.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor	214
11.5. Bibliografie recomandată	215
11.6. Teme de control	216
Capitolul 12. Infracțiuni contra patrimoniului prin nesocotirea încrederii	216

12.1. Introducere	216
12.2. Conținut.....	216
Abuzul de încredere prin fraudarea creditorilor	216
12.3. Rezumat.....	223
12.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor	227
12.5. Bibliografie recomandată	228
12.6. Teme de control	228
Capitolul 13. Fraude comise prin sisteme informatice și mijloace de plată străine. Distrugerea și tulburarea de posesie.....	229
13.1. Introducere	229
13.2. Conținut.....	229
13.3. Rezumat.....	240
13.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor	245
13.5. Bibliografie recomandată	246
13.6. Teme de control	246
Capitolul 14. Impactul digitalizării asupra justiției penale.....	246
14.1. Introducere	247
14.2. Conținut.....	247
14.3. Rezumat.....	255
14.5. Bibliografie recomandată	255
14.6. Teme de control	255
Răspunsuri la testele de autoevaluare a cunoștințelor	256

Introducere

Cursul este destinat, în principal, studenților Facultății de Drept din cadrul Universității Ecologice din București – Forma de învățământ: învățământ cu frecvență redusă / învățământ la distanță, dar poate constitui un util material de studiu și pentru studenții la învățământ cu frecvență (IF).

Cursul reprezintă o prezentare rezumativă, fără note de subsol, în scop didactic, a lucrării *Drept penal. Partea specială, Vol. I, Ed. Hamangiu, 2017*, având ca autori pe Prof. Univ. Ilie Pascu și Prof. Univ. Petre Buneci, nefiind destinată publicului, ci numai studenților Facultății de Drept din cadrul Universității Ecologice din București.

a. Date privind titularul de disciplină

Nume și prenume:	Prof. Univ. Dr. Petre Buneci
E-mail:	bunpetre56@yahoo.com

b. Date despre disciplină

Anul de studiu:	III
Semestrul:	1

c. Obiectivele disciplinei

Obiectivul general al disciplinei	• Dobândirea cunoștințelor fundamentale din domeniul științelor penale • Însușirea unui mod de gândire logico-juridic corect
Obiectivele specifice	• Cunoașterea și utilizarea adecvată a noțiunilor specifice disciplinei, atât a normelor de incriminare cât și a jurisprudenței relevante cu privire la aplicarea acestora • Analiza evoluției legislative și a jurisprudenței în materie penală • Cultivarea unor abilități de interpretare contextuală prin abordarea multidisciplinară a soluționării unor spețe din jurisprudența penală și utilizarea în acest sens și a cunoștințelor de drept penal comparat.

d. Competențe acumulate după parcurgerea cursului

Competențe profesionale	• cunoașterea, înțelegerea și utilizarea limbajului specific, a conceptelor și teoriilor părții speciale a dreptului penal • utilizarea adecvată a limbajului juridic penal în cadrul unei dezbateri pe temă dată • utilizarea conceptelor și teoriilor dreptului penal pentru explicarea și interpretarea textelor de lege • identificarea, selectarea și aplicarea prevederilor legale într-un context determinat, pentru rezolvarea unei probleme concrete • realizarea studiului juridic și distingerea între prevederile relevante față de cele irelevante care au incidență în rezolvarea unor situații specifice
Competențe transversale	• realizarea în mod eficient și responsabil, în condiții de relativă autonomie și sub asistență de specialitate, a sarcinilor profesionale • dezvoltarea profesională continuă prin utilizarea în mod eficient a resurselor de comunicare și a surselor de informare și formare profesională • însușirea și aplicarea tehnicii lucrului în echipă, inclusiv prin participarea la procesele simulate organizate de către facultate

e. Resurse și mijloace de lucru

Pentru o pregătire temeinică, vă sugerăm să efectuați toate testele de evaluare, astfel încât rezultatul pregătirii dumneavoastră să fie cât mai obiectiv. De asemenea, vă sugerăm să vă alcătuiți propriile dumneavoastră planuri și scheme, acestea ajutându-vă la o mai bună sistematizare a cunoștințelor dobândite.

Fiecare curs debutează cu prezentarea obiectivelor pe care trebuie să le atingeți – din punctul de vedere al nivelului de cunoștințe – prin studierea temei respective. Vă recomandăm să le citiți cu atenție și apoi, la sfârșitul cursului, să le revedeți pentru a verifica dacă le-ați atins în întregime.

Testele de evaluare prezente la sfârșitul fiecărui curs vă vor ajuta să verificați modalitatea specifică de învățare și să vă îmbunătățiți cunoștințele. Timpul recomandat rezolvării testelor este de 30 de minute. Rezolvați testele numai după studierea în întregime a unui curs și nu vă uitați la răspunsuri decât după rezolvarea testului și numai dacă nu reușiți să găsiți răspunsul prin recitirea cursului.

La fiecare curs există indicată o bibliografie selectivă pe care vă sfătuim să o parcurgeți.

f. Structura cursului

Cursul de Drept penal special 1 este alcătuit din 14 capitole (fiecare capitol fiind aferent unei **unități de învățare**):

Capitolul 1. Noțiunea și trăsăturile Părții speciale a Dreptului penal

Capitolul 2. Infrațiuni contra persoanei. Prezentarea generală.

Capitolul 3. Infrațiuni contra vieții. Omorul

Capitolul 4. Infrațiuni contra integrității corporale sau sănătății. Lovire sau alte violențe

Capitolul 5. Infrațiuni săvârșite asupra unui membru de familie. Agresiuni asupra fătului

Capitolul 6. Infrațiuni privind obligația de asistență a celor în primejdie. Infrațiuni contra libertății persoanei

Capitolul 7. Traficul și exploatarea persoanelor vulnerabile

Capitolul 8. Infrațiuni contra libertății și integrității sexuale

Capitolul 9. Infrațiuni ce aduc atingere domiciliului și vieții private

Capitolul 10. Infrațiuni contra patrimoniului. Prezentare generală. Furtul

Capitolul 11. Tâlhăria și Pirateria

Capitolul 12. Infrațiuni contra patrimoniului prin nesocotirea încrederii

Capitolul 13. Fraude comise prin sisteme informatice și mijloace de plată străine. Distrugerea și tulburarea de posesie

Capitolul 14. Impactul digitalizării asupra justiției penale

La sfârșitul fiecărui capitol beneficiați de modele de teste de autoevaluare care vă vor ajuta să stabiliți singuri ritmul de învățare și necesitățile proprii de repetare a unor teme. La sfârșitul suportului de curs sunt prezentate răspunsurile corecte la testele de autoevaluare a cunoștințelor.

Pentru disciplinele prevăzute cu seminar:

Totodată, sunt formulate **4 teme de control**, în vederea evaluării pe parcurs, astfel:

Tema 1 – Capitolul 2: „Realizați un referat de maximum 5 pagini în care să tratați o infracțiune, la alegere, din Titlul I al Partii speciale a Codului penal - Infrațiuni contra persoanei, cu excepția celor tratate în prezentul suport de curs.”

Tema 2 – Capitolul 3: „Realizați un referat de maximum 5 pagini în care să tratați o infracțiune, la alegere, din Titlul I al Partii speciale a Codului penal - Infracțiuni contra patrimoniului, cu excepția celor tratate în prezentul suport de curs”;

Tema 3 – Capitolul 6: „Realizați un referat de maximum 5 pagini în care să tratați una dintre infracțiunile prevăzute în Capitolul - Infracțiuni privind obligația de asistență a celor în primejdie sau infracțiuni contra libertății persoanei, cu excepția celor analizate în prezentul suport de curs.”

Tema 4 – Capitolul 13: „Realizați un referat de maximum 5 pagini în care să tratați una din infracțiunile privind fraude comise prin sisteme informatice și mijloace de plată străine și infracțiunile de distrugerea și tulburarea de posesie, cu excepția celor prezentate în prezentul suport de curs.”

Temele de control se prezintă de către fiecare student, iar rezultatele acestei evaluări se comunică de către cadrul didactic în mod direct și nemijlocit studenților.

Cursul de Drept penal special 1 poate fi studiat atât în întregime, potrivit ordinii prestabilite a capitolelor, dar se poate și fragmenta în funcție de interesul propriu mai accentuat pentru anumite teme. În vederea susținerii examenului este obligatorie parcurgerea tuturor celor 14 capitole și efectuarea testelor prezentate.

g. Cerințe preliminare

Pentru o mai bună înțelegere a materiei, este necesară coroborarea cunoștințelor dobândite în cadrul acestei discipline cu cele acumulate la Dreptul penal Partea Generală și la Criminologie, având în vedere că disciplina se studiază în anul 3 semestrul 1

h. Durata medie de studiu individual

Durata medie de învățare estimăm a fi de aproximativ 28 de ore.

În vederea susținerii examenului/colocviului considerăm necesar, de regulă, un studiu de o săptămână.

Studierea fiecărui capitol necesită un efort de cca. 2-4 ore, astfel încât cunoștințele specifice acestui domeniu să se fixeze temeinic.

i. Evaluarea

La încheierea studierii cursului, este obligatorie realizarea celor patru teme de control.

Înainte de examen este indicat să parcurgeți din nou toată materia, cu atenție, durata estimată pentru această activitate fiind de aproximativ o săptămână.

Forma de evaluare (E-examen, C-colocviu/test final, LP-lucrări de control)		
Stabilirea notei finale (procentaje)	- evaluarea finală	50%
	- activități aplicative /laborator/lucrări practice/proiect etc.	-
	- teste pe parcursul semestrului	-
	- teme de control	50%

Capitolul 1.

Noțiunea și trăsăturile Părții speciale a Dreptului penal

1.1. Introducere

În cuprinsul acestui capitol sunt prezentate cunoștințele referitoare la noțiunea și trăsăturile părții speciale a dreptului penal, încadrarea juridică în dreptul penal dar și o secțiune de recapitulare preliminară a cunoștințelor despre factorii, conținutul constitutiv și formele infracțiunii, cunoștințe predate la disciplina dreptului penal - partea generală, fără de care descifrarea și înțelegerea normei cuprinse în textele incriminatoare este de neconceput.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 4 ore.

1.2. Conținut

1.2.1. Noțiunea de parte specială a dreptului penal

Codul penal român în vigoare de la 1 februarie 2014 este structurat pe două părți:

Partea generală și Partea specială. Partea generală a Codului penal (art. 1-187) și, corespunzător acesteia, partea generală a dreptului penal cuprinde, respectiv studiază normele penale generale, adică acele norme care reglementează în general lupta împotriva criminalității prin intermediul mijloacelor de represiune penală.

Aceste norme stabilesc principiile generale, modul în care legea penală se aplică în raport cu timpul și cu spațiul, reglementează în general infracțiunea și formele ei, condițiile în care o persoană răspunde penal și modul cum se stabilește răspunderea penală, sancțiunile care pot fi aplicate și limitele generale ale acestora etc.

Partea specială a Codului penal (art. 188-446) și, corespunzător acesteia, partea specială a dreptului penal conține, respectiv studiază norme speciale prin care se descriu faptele (comisive sau omisive) susceptibile să constituie infracțiuni și care stabilesc condițiile în care ele trebuie să fie săvârșite pentru a fi calificate ca atare.

Tot prin aceste norme se stabilesc pedepsele ce pot fi aplicate pentru fiecare tip de infracțiune în parte, prevăzându-se expres atât natura pedepselor, cât și limitele speciale ale acestora. În cuprinsul dispozițiilor Codului penal, Partea specială, pe lângă descrierea condițiilor de incriminare a faptei și pedeapsa corespunzătoare, mai sunt incluse și alte mențiuni, cum sunt cele privitoare la sancționarea tentativei, atunci când legiuitorul apreciază aceasta, sau cu privire la necesitatea plângerii prealabile pentru ca tragerea la răspundere penală, în cazul anumitor infracțiuni, să fie posibilă ori la posibilitatea ca prin împăcare să fie înlăturată răspunderea penală sau sunt prevăzute anumite cauze speciale de nepedepsire ori de reducere a pedepsei etc.

Dacă normele penale care constituie obiect de studiu al dreptului penal, partea generală, fixează cadrul general al luptei împotriva criminalității, normele penale care formează obiect de studiu al dreptului penal, partea specială, reprezintă mijloacele concrete prin care această luptă se duce.

Între partea generală și partea specială a dreptului penal există o strânsă legătură; ele constituie părți ale aceleiași ramuri de drept – dreptul penal român –, izvorăsc din aceeași necesitate – lupta împotriva infracționalității – și urmăresc aceeași finalitate, și anume apărarea unor valori fundamentale de existență cărora societatea este interesată în mod vital, cum sunt: persoana, drepturile și libertățile acesteia, proprietatea publică și privată, autoritatea și frontiera de stat, înfăptuirea justiției, activitatea de serviciu și probitatea funcționarului public, siguranța publică, relațiile privind conviețuirea socială, securitatea națională, capacitatea de luptă a forțelor armate și siguranța comunității internaționale în ansamblul lor.

Normele penale generale, având valoare de principii, devin incidente numai în cazul săvârșirii faptelor prevăzute în Partea specială a Codului penal ori în alte acte normative care descriu anumite fapte ca infracțiuni. Prin urmare, normele penale

speciale care prevăd faptele ce constituie infracțiuni sunt întregite, completate cu normele penale generale.

Având în vedere cele ce au precedat, **partea specială a dreptului penal ar putea fi definită ca acea parte a dreptului penal care studiază totalitatea normelor penale speciale ce stabilesc faptele care constituie infracțiuni și pedepsele corespunzătoare lor.**

Normele penale speciale își au sediul în Partea specială a Codului penal, în legi penale speciale și în legi extrapenale cu dispoziții penale.

1.2.2. Trăsăturile specifice ale părții speciale a dreptului penal

Cu toate că între normele studiate în partea generală a dreptului penal și cele studiate în partea specială a acestuia există o legătură organică ce exprimă unitatea de esență, funcțională și de terminologie a legislației penale în ansamblul său, se pot evidenția și anumite trăsături proprii, specifice părții speciale a dreptului penal.

a) O primă trăsătură a părții speciale a dreptului penal este aceea că a apărut, în timp, înaintea Părții generale. Acest fapt este de altfel cât se poate de firesc, dacă avem în vedere că normele părții generale reprezintă, în fond, concluziile unei analize aprofundate, sub diverse aspecte, a dispozițiilor de incriminare. Astfel, apariția normelor penale generale a presupus mai întâi explicarea și argumentarea ori criticarea dispozițiilor de incriminare existente (adică un studiu exegetic și, eventual, critic), pentru ca, ulterior, să se formuleze, pe această bază, regulile generale cu valoare de principii, care alcătuiesc fondul teoriei infracțiunii și a sancțiunilor de drept penal.

b) O a doua trăsătură specifică Părții speciale a Dreptului penal o constituie dinamismul său. Dacă dreptul penal în ansamblul său este dinamic, adică în schimbare, se observă că ritmul schimbărilor în sfera normelor părții generale este mai lent în raport cu normele penale speciale, care se caracterizează printr-un dinamism mai accentuat (chiar dacă nici în această materie nu lipsesc anumite constante sau „permanențe juridice”). Acest lucru se explică având în vedere că între

normele penale speciale și valoarea socială pe care ele o vizează există o relație directă. Evoluțiile ce se produc în realitatea socială, în general, și cele care privesc fenomenul criminalității, în special, impun modificarea unora dintre normele speciale, înlăturarea prin dezincriminare sau introducerea unor noi incriminări etc. Dinamica dreptului penal, în ansamblul său, și a părții speciale, mai cu seamă, este determinată de necesitatea de prevenire și de combatere a unor fapte antisociale grave, ce pot pune în pericol sau vătăma efectiv valori sociale consacrate, deosebit de importante la un moment dat. Dinamica mai pronunțată a părții speciale a dreptului penal poate să vizeze nu numai incriminări noi ori abrogarea unor incriminări, ci și reevaluarea naturii și a limitelor speciale ale pedepselor prevăzute pentru diferite tipuri de infracțiuni.

Dinamica părții speciale a dreptului penal poate fi generată de dinamica politicii penale adoptate într-o anumită perioadă de dezvoltare a societății, influențată de evoluția moralei sau a tipului de regim politic. Dacă dinamismul părții speciale a dreptului penal este caracteristic oricărei perioade de dezvoltare socială, acest dinamism este mai evident în perioadele de tranziție postrevoluționară. În acest sens, este de observat că, în țara noastră, după decembrie 1989, au fost abrogate acele norme de incriminare care reprezentau expresia unui regim politic totalitar, de mână-forțe și a unui sistem economic centralizat, bazat aproape în exclusivitate pe proprietatea de stat asupra mijloacelor de producție. În același timp, a apărut nevoia unor noi incriminări care să protejeze sistemul economic de piață și alte valori sociale proprii unei societăți democratice organizate pe principiul pluralismului politic ori de armonizare a legislației penale naționale cu sistemele celorlalte state membre ale Uniunii Europene, ca premisă a cooperării judiciare în materie penală, bazată pe recunoaștere și încredere reciprocă.

c) O a treia trăsătură a părții speciale a dreptului penal vizează întinderea deosebit de largă a normelor penale speciale ce constituie obiect de studiu al acestora în raport cu normele penale generale. Dacă normele penale generale cuprind 188 de articole, restul de 258 de articole cuprind norme penale speciale, la care se adaugă un

număr impresionant de alte dispoziții de incriminare care își au sediul în legi speciale sau legi extrapenale cu dispoziții penale.

Dintre cele aproximativ 300 de legi penale speciale sau extrapenale conținând dispoziții penale de incriminare a unor fapte (în jur de 500 de incriminări), prin Legea nr. 187/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 289/2009 privind Codul penal au fost modificate, completate sau abrogate un număr de 212, pentru a se realiza o armonizare deplină a conținutului acestora cu noul Cod penal.

1.2.3. Sistematizarea părții speciale a Codului penal în vigoare

În sistematizarea dispozițiilor părții speciale a Codului penal se pornește, în mod uzual, de la criteriul „obiectul juridic generic”, ceea ce înseamnă că normele de incriminare sunt grupate în raport cu o „valoare socială comună”, care este protejată de întregul grup de incriminări și care poate fi periclitată ori vătămată prin oricare dintre faptele prevăzute în aceste norme.

Procedându-se astfel, nu se neagă existența altor elemente specifice, ci se urmărește exclusiv unirea sau separarea dispozițiilor de incriminare într-un mod considerat ca fiind oportun din punct de vedere tehnico-legislativ. În plus, numeroase infracțiuni aduc atingere nu uneia, ci mai multor valori sociale, așa încât înscrierea acestor infracțiuni într-un grup sau altul rămâne la aprecierea legiuitorului, care va ordona diferite incriminări ținând seama și de obiectivele politicii sale penale.

În principiu, există două mari categorii de incriminări – incriminări relative la colectivitate și incriminări privind interesele individuale –, dar, în privința priorității acordate uneia sau alteia dintre categoriile menționate și, mai ales, a modului în care sunt ordonate în cuprinsul celor două mari categorii, legislațiile penale prezintă o anumită varietate. Unele coduri străine, de exemplu, Codul penal italian, Codul penal german, Codul penal belgian, Codul penal olandez, au adoptat soluția acordării priorității incriminărilor referitoare la interesele colectivității în raport cu cele privind interesele persoanei și drepturile acesteia. O astfel de soluție a fost promovată și de

Codul penal român adoptat în 1968. Alte coduri penale străine mai recente, cum sunt Codul penal austriac, Codul penal spaniol, Codul penal francez, Codul penal portughez, au reglementat mai întâi infracțiunile care aduc atingere persoanei și drepturilor acesteia și după aceea pe cele care aduc atingere intereselor comunității sau statului. În ceea ce privește Partea specială a Codului penal român în vigoare, sub aspectul sistematizării incriminărilor, legiuitorul a adoptat concepția codurilor penale străine mai recente, fiind reglementate mai întâi infracțiunile care aduc atingere persoanei și drepturilor acesteia și abia după aceea infracțiunile care aduc atingere atributelor statului. Această structură reflectă poziția actuală privind locul individului și al drepturilor și libertăților acestuia în ierarhia valorilor care se bucură de protecție, inclusiv prin mijloace penale.

Partea specială a Codului penal român în vigoare este sistematizată pe 12 titluri (Titlul XIII „Dispoziții finale” nu cuprinde incriminări):

– **Titlul I** „Infracțiuni contra persoanei”, structurat pe 9 capitole: Capitolul I „Infracțiuni contra vieții” (art. 188-192); Capitolul II „Infracțiuni contra integrității corporale sau sănătății”(art. 193-198); Capitolul III „Infracțiuni săvârșite asupra unui membru de familie” (art. 199-200); Capitolul IV „Agresiuni asupra fătului” (art. 201-202); Capitolul V „Infracțiuni privind obligația de asistență a celor în primejdie” (art. 203-204); Capitolul VI „Infracțiuni contra libertății persoanei” (art. 205-208); Capitolul VII „Traficul și exploatarea persoanelor vulnerabile” (art. 209-217); Capitolul VIII „Infracțiuni contra libertății și integrității sexuale” (art. 218-223); Capitolul IX „Infracțiuni ce aduc atingere domiciliului și vieții private” (art. 224-227);

– **Titlul II** „Infracțiuni contra patrimoniului”, structurat în 6 capitole: Capitolul I „Furtul” (art. 228-232); Capitolul II „Tâlhăria și pirateria” (art. 233-237); Capitolul III „Infracțiuni contra patrimoniului prin nesocotirea încrederii” (art. 238-248); Capitolul IV „Fraude comise prin sisteme informatice și mijloace de plată electronice” (art. 249-252); Capitolul V „Distrugerea și tulburarea de posesie” (art. 253-256); Capitolul VI „Infracțiuni care au produs consecințe deosebit de grave” (art. 256-256);

– **Titlul III** „Infrațiuni privind autoritatea și frontiera de stat”, structurat pe 2 capitole: Capitolul I „Infrațiuni contra autorității” (art. 257-261); Capitolul II „Infrațiuni privind frontiera de stat” (art. 262-265);

– **Titlul IV** „Infrațiuni contra înfăptuirii justiției” (art. 266-288);

– **Titlul V** „Infrațiuni de corupție și de serviciu”, structurat pe 2 capitole: Capitolul I „Infrațiuni de corupție” (art. 289-294); Capitolul II „Infrațiuni de serviciu” (art. 295-309);

– **Titlul VI** „Infrațiuni de fals”, structurat pe 3 capitole: Capitolul I „Falsificarea de monede, timbre sau de alte valori” (art. 310-316); Capitolul II „Falsificarea instrumentelor de autentificare sau de marcare” (art. 317-319); Capitolul III „Falsuri în înscrisuri” (art. 320-328);

– **Titlul VII** „Infrațiuni contra siguranței publice”, structurat pe 6 capitole: Capitolul I „Infrațiuni contra siguranței circulației pe căile ferate” (art. 329-333); Capitolul II „Infrațiuni contra siguranței circulației pe drumurile publice” (art. 334-341); Capitolul III „Nerespectarea regimului armelor, munițiilor, materialelor nucleare și al materiilor explozive” (art. 342-347); Capitolul IV „Infrațiuni privitoare la regimul stabilit pentru alte activități reglementate de lege” (art. 348-351); Capitolul V „Infrațiuni contra sănătății publice” (art. 352-359), Capitolul VI „Infrațiuni contra siguranței și integrității sistemelor și datelor informatice” (art. 360-366);

– **Titlul VIII** „Infrațiuni care aduc atingere unor relații privind conviețuirea socială”, structurat pe 3 capitole: Capitolul I „Infrațiuni contra ordinii și liniștii publice” (art. 367-375); Capitolul II „Infrațiuni contra familiei” (art. 376-380); Capitolul III „Infrațiuni contra libertății religioase și respectului datorat persoanelor decedate” (art. 381-384);

– **Titlul IX** „Infrațiuni electorale” (art. 385-393);

– **Titlul X** „Infrațiuni contra securității naționale” (art. 394-412);

– **Titlul XI** „Infrațiuni contra capacității de luptă a forțelor armate”, structurat pe 2 capitole: Capitolul I „Infrațiuni săvârșite de militari” (art. 413-431); Capitolul II „Infrațiuni săvârșite de militari sau de civili” (art. 432-437);

– **Titlul XII** „Infracțiuni de genocid, contra umanității și de război”, structurat pe 2 capitole: Capitolul I „Infracțiuni de genocid și contra umanității” (art. 438-439); Capitolul II „Infracțiuni de război” (art. 440-445).

1.2.4. Încadrarea juridică în dreptul penal

1.2.4.1. Noțiunea de „încadrare juridică”

În toate cazurile când o persoană responsabilă penal săvârșește o faptă prevăzută de legea penală, se pune problema de a stabili în ce normă de incriminare se încadrează acea faptă. Stabilirea normei sau a normelor penale aplicabile faptei săvârșite și care constituie modelul legal în care se încadrează acea faptă se poate face prin cunoașterea mai întâi a condițiilor și a elementelor faptei concrete săvârșite, iar apoi a normei de incriminare ale cărei condiții obiective și subiective prevăzute de aceasta corespund cu cele ale faptei concrete săvârșite. În continuare, trebuie să se stabilească dacă pentru tragerea la răspunderea penală a autorului faptei săvârșite sunt incidente și alte dispoziții din Partea generală a Codului penal și care sunt acestea.

Prin urmare, încadrarea juridică adecvată și legală presupune, în principiu, o corespondență deplină între elementele faptei concrete, condițiile de săvârșire a acesteia și condițiile obiective și subiective prevăzute de norma de incriminare. De regulă, această concordanță se realizează în raport cu varianta tipică cuprinsă în norma de incriminare, adică se compară fapta concretă săvârșită în forma consumată de o persoană care acționează în calitate de autor. Sunt frecvente însă și situațiile în care o faptă determinată a fost săvârșită într-o formă atipică. De exemplu, dacă nu s-a produs rezultatul descris de norma de incriminare, fapta rămânând în faza actelor de executare, adică în forma tentativei, sau dacă este vorba despre o persoană care a acționat în calitate de instigator sau complice. În asemenea situații, concordanța între fapta concretă și norma penală se realizează nu numai prin raportare la norma de incriminare și care se referă, în principiu, la varianta tipică, ci și prin raportare la normele din Partea generală a Codului penal care reglementează tentativa, instigarea sau complicitatea, pentru ipotezele cu care am operat în exemplul de mai sus.

Cu alte cuvinte, încadrarea juridică în dispozițiile legii penale a faptei concrete nu se rezumă numai la stabilirea normei de incriminare aplicabile în cazul dat, ci și la normele penale generale, incidența în acest caz a normelor referitoare la tentativă, participație, pluralitate de infracțiuni, circumstanțe agravante sau atenuante etc., în vederea unei concordanțe perfecte a stării de fapt cu dispozițiile legale aplicabile în soluționarea cauzei concrete și pe baza cărora se va desfășura acțiunea represivă față de persoana care a săvârșit acea faptă concretă.

În raport cu cele ce au precedat, **putem defini încadrarea juridică a faptei în legea penală ca fiind acea operațiune efectuată de organul judiciar de stabilire a concordanței depline între fapta săvârșită și norma de incriminare a acesteia, precum și în raport cu dispozițiile penale generale aplicabile în tragerea la răspunderea penală a făptuitorului pentru fapta săvârșită.**

1.2.4.2. Premisele încadrării juridice

O încadrare juridică temeinică și legală este condiționată îndeosebi de următoarele premise:

a) **stabilirea precisă și completă a situației de fapt** pe întregul parcurs al procesului penal, prin administrarea probelor legal admise;

b) **cunoașterea temeinică a conținutului normelor de incriminare**, adică a condițiilor obiective și subiective cerute de lege pentru ca un anumit tip de faptă să constituie infracțiune, **cât și a normelor penale generale** susceptibile de a fi aplicate în soluționarea cauzei;

c) **deprinderea de a identifica în situația de fapt cunoscută acele condiții prevăzute în norma de incriminare**, mai ales pe cele care o particularizează, o deosebesc de alte norme cu care are unele elemente comune.

Totdeauna, **o încadrare juridică greșită** într-un caz concret aduce prejudicii grave înfăptuirii justiției penale. În practica judiciară, o greșită încadrare juridică, neavând relevanță cauzele acesteia, **poate conduce la una dintre următoarele situații:**

a) **o faptă să fie considerată infracțiune, deși în realitate acesteia îi lipsește un element constitutiv sau o condiție esențială** cerută de norma de incriminare;

b) **fapta comisă este încadrată în norma de incriminare care descrie varianta tip** a acelei infracțiuni, **deși sunt îndeplinite elementele circumstanțiale de agravare sau de atenuare;**

c) **fapta nu este considerată infracțiune, reținându-se greșit o cauză care înlătură o trăsătură esențială** a acesteia, ceea ce poate conduce la achitarea unei persoane vinovate care ar fi trebuit să fie sancționată penal;

d) **la individualizarea pedepsei nu este luată în seamă o circumstanță atenuantă sau agravantă**, caz în care sancțiunea aplicată va fi mai gravă ori mai ușoară decât s-ar fi impus în cauza supusă judecății.

1.2.4.3. Felurile încadrării juridice

Potrivit diferitelor criterii, putem distinge mai multe tipuri sau feluri de încadrare juridică. Cea mai relevantă distincție este cea care se face între încadrarea juridică neoficială și încadrarea juridică oficială.

Încadrarea juridică neoficială sau teoretică este cea pe care o pot realiza în principal teoreticienii dreptului penal sau orice altă persoană care are cunoștință și se preocupă de problemele dreptului penal.

Încadrarea juridică oficială se particularizează prin faptul că poate fi realizată numai de către acele persoane care sunt învestite oficial cu o anumită calitate ce atestă apartenența la un organ judiciar abilitat să aplice legea penală în raport cu faptele concrete în cadrul unui raport juridic penal de conflict. Au această calitate, potrivit dispozițiilor art. 55 C. proc. pen., procurorul, organele de cercetare penală ale poliției judiciare și organele de cercetare penală specială. Încadrarea juridică o poate face și instanța sau o poate modifica ori completa, dacă apreciază ca fiind necesar acest lucru.

Încadrarea juridică pe care o fac aceste persoane este oficială, fiind supusă exigențelor care rezultă din legi penale și din Codul de procedură penală și sunt

generatoare de consecințe juridice deosebite. Încadrarea juridică oficială apare, așadar, ca o operațiune ce ține de esența însăși a realizării justiției penale.

1.2.4.4. Efectuarea încadrării juridice și momentele verificării temeiniciei acesteia

Încadrarea juridică propriu-zisă în norma de incriminare a unei fapte concrete săvârșite se face odată cu începerea primei faze a procesului penal, mai precis în momentul începerii urmăririi penale. Încadrarea juridică ce se efectuează în acest moment este un atribut al organelor de urmărire penală.

Un alt moment esențial al procesului penal este reprezentat de punerea în mișcare a acțiunii penale, care este de competența procurorului (art. 309 C. proc. pen.). Procurorul va emite o ordonanță prin care va lua această măsură, iar în cuprinsul ei trebuie obligatoriu precizată încadrarea juridică a faptei săvârșite. Ținând seama de implicațiile deosebite ale acestui act procesual, încadrarea juridică în această etapă a procesului penal trebuie să fie deja temeinică și legală.

În sfârșit, în faza judecării cauzei penale de către instanța competentă, încadrarea juridică a faptei este statuată prin hotărârea instanței de judecată, care, dacă rămâne definitivă, devine executorie. De asemenea, instanța poate schimba încadrarea juridică, conform art. 377 alin. (4) și art. 386 C. proc. pen.

În varianta în care hotărârea este supusă controlului judiciar de o instanță ierarhic superioară, aceasta din urmă poate confirma sau infirma încadrarea juridică dată faptei de instanța inferioară.

Încadrarea juridică finală este, așadar, rezultatul unui proces lung de evaluare sau reevaluare a încadrării inițiale, proces care este contradictoriu și privește atât temeiurile de drept, cât și temeiurile de fapt pe care se fundamentează încadrarea juridică cuprinsă în hotărârea definitivă a instanței de judecată.

1.2.5. Tehnica încadrării juridice în dreptul penal

1.2.5.1. Încadrarea juridică în forma tipică de săvârșire a unei infracțiuni

După cum se cunoaște, forma tipică de săvârșire a unei infracțiuni este cea a faptei consumate, adică a identificării în starea de fapt a tuturor condițiilor obiective și subiective cerute de norma de incriminare pentru ca acea faptă să constituie infracțiune. Există un asemenea caz tipic, de exemplu, în situația în care o persoană responsabilă penal, în calitate de autor, sustrage un bun mobil din posesia sau detenția altei persoane, în scopul de a-l însuși pe nedrept, ori o persoană responsabilă penal lovește cu un obiect dur o altă persoană, suprimându-i viața, fără ca anterior să mai fi săvârșit o altă infracțiune ori să fi fost condamnat pentru o infracțiune și fără a i se putea reține împrejurări care să constituie circumstanțe atenuante sau agravante.

În aceste cazuri, în hotărârea de condamnare în care se materializează încadrarea juridică dată faptelor se fac următoarele mențiuni: „fapta inculpatului X, constând în (se descrie sintetic în ce a constat fapta de furt), întrunește elementele constitutive ale infracțiunii de furt, prevăzută la art. 228 alin. (1) C. pen.”; „fapta inculpatului Y, constând în (se descrie sintetic în ce a constat fapta de omor), întrunește elementele constitutive ale infracțiunii de omor, prevăzută la art. 188 alin. (1) C. pen.”.

În practica judiciară, cazurile în care încadrarea juridică presupune numai indicarea normei de incriminare a faptei săvârșite, fără să fie incidente și alte norme penale, sunt destul de rare.

1.2.5.2. Încadrarea juridică a unei fapte săvârșite în forme atipice

A. Încadrarea juridică a unor fapte săvârșite în forma tentativei. Încadrarea juridică a faptei săvârșite, la care nu s-a produs urmarea imediată și care a rămas în forma tentativei la acea infracțiune a cărei intenție a fost pusă în executare, este incriminată. Din punct de vedere tehnic, încadrarea juridică în acest caz implică combinarea unor texte din Codul penal, Partea generală, și raportarea acestora la textele din Partea specială care, între ele, se combină. De exemplu, făptuitorul pătrunde, prin efracție și fără drept, într-un domiciliu al unei persoane, pentru a

sustrage anumite bunuri, dar este prins de proprietar, care întrerupe activitatea de sustragere a făptuitorului. În această împrejurare, fapta persoanei care pătrunde prin efracție în domiciliul altei persoane, cu scopul de a sustrage bunuri mobile, și care este surprins de proprietar și își întrerupe activitatea de sustragere întrunește elementele constitutive ale tentativei la infracțiunea de furt calificat, prevăzută în art. 32 alin. (1) combinat cu art. 33 C. pen., raportat la art. 228 alin. (1) combinat cu art. 229 alin. (1) lit. d) și alin. (2) lit. b) C. pen., combinat cu art. 232 C. pen. După cum se observă, s-a făcut referire la art. 32 alin. (1), care definește tentativa, la art. 33, care prevede modul de pedepsire a tentativei, la art. 228 alin. (1), care incriminează furtul în varianta tip, la art. 229 alin. (1) lit. d), care prevede furtul calificat săvârșit prin efracție, la art. 229 alin. (2) lit. b), care incriminează furtul prin violare de domiciliu, și la art. 232 C. pen., care prevede expres că tentativa la furt, indiferent de varianta acestuia (simplu, calificat), se pedepsește.

B. Încadrarea juridică în cazul infracțiunii continuate. Dacă organul judiciar constată că fapta săvârșită întrunește condițiile unei infracțiuni continuate prevăzute în art. 35 alin. (1) C. pen., din încadrarea juridică trebuie să rezulte aceasta. De exemplu, dacă o persoană sustrage, în mai multe rânduri, diferite bunuri dintr-un depozit, în baza aceleiași rezoluții infracționale[1], organul judiciar va indica mai întâi textul care incriminează fapta, în cazul la care ne referim art. 228 C. pen., făcându-se în continuare aplicarea art. 35 alin. (1), care stabilește condițiile de existență a infracțiunii continuate, combinat cu art. 36 alin. (1) C. pen., în care se prevede modul de sancționare a infracțiunii continuate.

C. Încadrarea juridică a unei fapte săvârșite în participație penală sub forma instigării sau complicității. Dacă o infracțiune a fost săvârșită în participație penală sub forma instigării sau complicității, aceasta trebuie să fie pusă în evidență cu prilejul încadrării juridice. De exemplu, dacă participantul a săvârșit un act de instigare la furt, organul judiciar va face încadrarea juridică astfel: „Fapta inculpatului X, constând în determinarea lui Y la săvârșirea infracțiunii de furt,

constituie instigare la infracțiunea de furt, prevăzută în art. 47 (text care definește noțiunea de instigator) combinat cu art. 49 C. pen. (text ce reglementează răspunderea penală în caz de instigare), raportat la art. 228 alin. (1) C. pen. (text care incriminează furtul)”.

În ipoteza în care participantul l-a ajutat pe autor sau a înlesnit săvârșirea infracțiunii de furt, încadrarea se face în mod asemănător, cu deosebirea că se face trimitere la art. 48 (text care definește complicele) combinat cu art. 49 C. pen. (text care prevede modul de pedepsire a complicelui), după care aceste texte se raportează la art. 208 alin. (1) C. pen. (text care incriminează furtul).

D. Încadrarea juridică în ipoteza săvârșirii infracțiunii în stare de recidivă. O persoană se află în stare de recidivă dacă mai fusese condamnată la pedeapsa închisorii mai mare de un an pentru care nu a fost reabilitată sau pentru care nu s-a împlinit termenul de reabilitare.

De exemplu, dacă inculpatul X a săvârșit o infracțiune de furt, iar din cazierul judiciar rezultă că același inculpat a mai fost condamnat anterior la pedeapsa închisorii de 2 ani pentru alt furt, pedeapsă executată, noua infracțiune va fi încadrată la art. 228 alin. (1) C. pen., cu aplicarea art. 41 alin. (1) combinat cu art. 43 alin. (5) C. pen.

E. Încadrarea juridică în cazul săvârșirii de infracțiuni concurente. Când aceeași persoană a săvârșit una sau mai multe infracțiuni fără să fi fost condamnată definitiv pentru vreuna dintre ele, organul judiciar investit cu urmărirea acelei persoane va proceda mai întâi la încadrarea juridică a fiecărei infracțiuni în parte în textul de incriminare și potrivit formei de săvârșire, apoi va stabili și va aplica pedeapsa ținând seama de împrejurările săvârșirii fiecărei infracțiuni în parte, iar în final va face aplicarea art. 39 alin. (1) sau (2) C. pen., care prevede modul de stabilire a pedepsei principale în caz de concurs de infracțiuni.

F. Încadrarea juridică în ipoteza reținerii unor circumstanțe atenuante sau agravante. La aplicarea și stabilirea pedepsei se va ține seama, printre altele, și de împrejurările care atenuează sau agravează răspunderea penală.

Dacă organul judiciar va reține că o infracțiune a fost săvârșită în prezența unei împrejurări care are valoare de circumstanță atenuantă sau agravantă, aceasta trebuie să fie ilustrată cu prilejul încadrării juridice. Spre exemplu, dacă se stabilește, prin sistemul probator administrat în cauză, că făptuitorul a săvârșit o vătămare corporală sub imperiul unei provocări din partea victimei, organul judiciar va încadra această faptă în art. 194 C. pen. (care incriminează vătămarea corporală), cu aplicarea art. 75 alin. (1) lit. a) C. pen. (care prevede că provocarea din partea victimei este o circumstanță atenuantă legală), combinat cu art. 76 C. pen. (în care se reglementează efectele circumstanțelor atenuante).

Când organul judiciar reține săvârșirea unei infracțiuni în prezența unei circumstanțe agravante, procedura va fi asemănătoare. De exemplu, dacă se stabilește, prin sistemul probator administrat în cauză, că făptuitorul a săvârșit un furt profitând de situația prilejuită de o calamitate, se va face mai întâi încadrarea juridică a faptei în art. 228 alin. (1) C. pen. (care incriminează furtul), iar apoi se va face mențiunea „cu aplicarea art. 77 lit. g) teza I (care prevede că săvârșirea infracțiunii de către o persoană care a profitat de situația prilejuită de o calamitate reprezintă o circumstanță agravantă generală), combinat cu art. 78 C. pen. (în care se reglementează efectele circumstanțelor agravante)”.

Să ne reamintim

1.2.6. Scurtă recapitulare – Drept penal general

În capitolul Dispoziții generale din Codul penal, infracțiunea a fost definită ca fiind fapta prevăzută de legea penală, săvârșită cu vinovăție, nejustificată și

imputabilă persoanei care a săvârșit-o.(art. 15 alin.1), fiind singurul temei al răspunderii penale(alin.2).

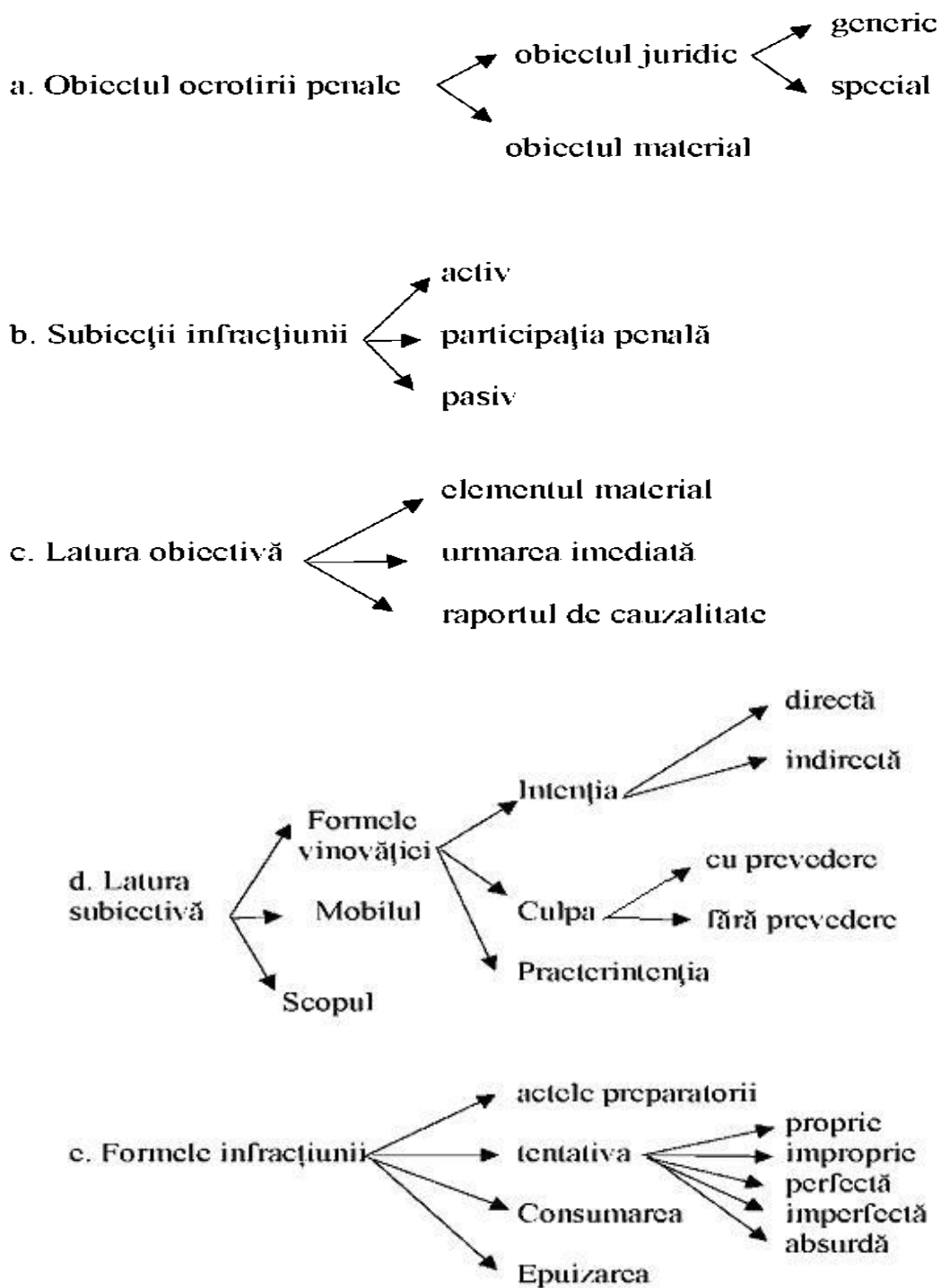
Cauzele justificative care determină o faptă prevăzută de legea penală să nu fie infracțiune, sunt:

- Legitima apărare
- Starea de necesitate
- Exercitarea unui drept sau îndeplinirea unei obligații
- Consimțământul persoanei vătămate

Cauzele de neimputabilitate care exonerează de răspundere penală sunt:

- Constrângerea fizică
- Constrângerea morală
- Excesul neimputabil
- Minoritatea făptuitorului
- Iresponsabilitatea
- Intoxicația
- Eroarea
- Cazul fortuit

În consecință, se impune, prioritar, recapitularea următoarele module doctrinare:

I. Obiectul ocrotirii penale

a) obiect juridic – valorile sociale pe care normele penale de incriminare le ocrotesc;

a¹) obiect juridic generic – obiectul juridic comun unui grup de infracțiuni, cum ar fi persoana umană sau proprietatea;

a²) obiect juridic special – obiectul propriu-zis al infracțiunii specific fiecărei infracțiuni în parte;

b) obiect material – fapte prevăzute de legea penală a căror săvârșire este îndreptată asupra unui lucru (bun sau persoană).

II. Subiecții infracțiunii

a) activ – cel care a săvârșit infracțiunea (persoană fizică sau persoană juridică);

b) participația penală – există când o faptă a fost săvârșită de un număr mai mare de persoane (autor, instigator, complice);

c) pasiv – persoana fizică sau juridică, titulară a valorii sociale împotriva căreia s-a îndreptat acțiunea sau inacțiunea autorului și asupra căruia s-a răsfrânt urmarea imediată constând într-un prejudiciu sau vătămare materială ori morală.

III. Latura obiectivă

a) elementul material – constă dintr-o acțiune (comisiune) sau dintr-o inacțiune (omisiune) sau din două sau mai multe acțiuni alternative cumulative ori dintr-o acțiune sau inacțiune alternative;

b) urmarea imediată – rezultatul pe care trebuie să-l producă acțiunea sau inacțiunea, respectiv o vătămare materială, un prejudiciu moral sau chiar o stare de pericol;

c) raportul de cauzalitate – deși nu este prevăzut expres în legea penală, între acțiune sau inacțiune care constituie elementul obiectiv și urmarea imediată trebuie să existe o legătură de la cauză la efect, adică un raport de cauzalitate (*nexum causal*).

IV Latura subiectivă

A. formele vinovăției

a) intenția – există atunci când făptuitorul prevede rezultatul faptei sale, urmărind producerea lui ori deși nu-l urmărește acceptă posibilitatea producerii acestuia. Intenția este **directă** când infractorul prevede rezultatul faptei sale și urmărește

producerea lui, sau **indirectă** când prevede rezultatul faptei și deși nu-l urmărește acceptă posibilitatea producerii lui;

b) culpa – există când infractorul prevede rezultatul faptei sale dar nu-l acceptă, socotind fără temei că nu se va produce ori nu prevede rezultatul faptei deși putea și trebuia să-l prevadă. Culpă este **cu prevedere sau ușurință** când infractorul prevede rezultatul faptei pe care nu-l acceptă socotind fără temei că nu se va produce sau **fără prevedere (culpa simplă sau neglijența)** când infractorul nu a prevăzut rezultatul faptei sale deși putea și trebuia să-l prevadă;

c) praeterintenție (intenție depășită) – este o formă specifică de vinovăție care se constituie din elemente caracteristice atât intenției cât și culpei și poate fi tratată ca o formă autonomă de vinovăție alături de celelalte două.

B. mobilul – desemnează acel sentiment, dorință sau pasiune care a condus la nașterea în mintea făptuitorului a ideii săvârșirii unei fapte. Concret, este un impuls intern.

C. scopul – constă în reprezentarea clară a rezultatului faptei de către făptuitor sau în finalitatea urmărită de către acesta.

V. Formele infracțiunii

A. actele preparatorii – reprezintă acele acte care pregătesc condițiile de trecere la executarea acțiunii sau inacțiunii constând în procurarea confecționarea, sau modificarea instrumentelor ce folosesc la executarea faptei și culegerea de informații necesare săvârșirii faptei.

B. tentativa – constă în punerea în executare a hotărârii de a săvârși infracțiunea, executare care a fost însă întreruptă sau nu și-a produs efectul.

a) tentativa proprie – constă în existența tuturor condițiilor necesare pentru săvârșirea infracțiunii iar dacă consumarea nu a avut loc, aceasta se datorează modului defectuos în care s-au folosit mijloacele (art. 32 alin. 2 Cod penal)

b) tentativa improprie – constă în punerea în executare a hotărârii de a săvârși infracțiunea, executare care este realizată în întregime dar producerea rezultatului nu a fost posibilă din cauza insuficienței sau defectuoșității mijloacelor folosite ori din

cauză că în timpul când s-au săvârșit actele de executare obiectul lipsea de la locul faptei (art. 32 alin. 2 C.p.);

c) tentativa este perfectă sau terminată (art. 32 alin. 2 C.p.) atunci când nu intervin obstacole care să întrerupă executarea începută, făptuitorul realizează complet executarea așa cum a conceput-o dar rezultatul nu s-a produs;

d) tentativa imperfectă sau întreruptă (art.32 alin. 1 C.p.) există atunci când executarea se întrerupe iar rezultatul nu se produce din cauze independente de voința făptuitorului;

e) tentativa absurdă (art. 32 alin. 2 C.p.) – se caracterizează prin modul greșit de concepere a săvârșirii infracțiunii.

C. consumarea – infracțiunea se consideră consumată în momentul în care actele de executare fiind duse până la capăt, s-a produs rezultatul prevăzut de norma de incriminare, altfel zis momentul consumării coincide cu realizarea conținutului integral al infracțiunii.

D. epuizarea – există situații când după ce fapta s-a consumat, rezultatul continuă să se amplifice până la intervenția unei acțiuni contrare a autorității care oprește prelungirea acțiunii sau inacțiunii (infracțiuni continuate sau de obicei). Momentul în care rezultatul nu mai produce consecințe subsecvente este momentul epuizării acțiunii sau inacțiunii.

1.3. Rezumat

Codul penal român în vigoare de la 1 februarie 2014 este structurat pe două părți: Partea generală și Partea specială. Partea generală a Codului penal (art. 1-187) și, corespunzător acesteia, partea generală a dreptului penal cuprinde, respectiv studiază normele penale generale, adică acele norme care reglementează în general lupta împotriva criminalității prin intermediul mijloacelor de represiune penală.

Partea specială a dreptului penal ar putea fi definită ca acea parte a dreptului penal care studiază totalitatea normelor penale speciale ce stabilesc faptele care constituie infracțiuni și pedepsele corespunzătoare lor.

Încadrarea juridică a faptei în legea penală este acea operațiune efectuată de organul judiciar de stabilire a concordanței depline între fapta săvârșită și norma de incriminare a acesteia, precum și în raport cu dispozițiile penale generale aplicabile în tragerea la răspunderea penală a făptuitorului pentru fapta săvârșită.

O încadrare juridică temeinică și legală este condiționată îndeosebi de următoarele premise:

a) stabilirea precisă și completă a situației de fapt pe întregul parcurs al procesului penal, prin administrarea probelor legal admise;

b) cunoașterea temeinică a conținutului normelor de incriminare, adică a condițiilor obiective și subiective cerute de lege pentru ca un anumit tip de faptă să constituie infracțiune, cât și a normelor penale generale susceptibile de a fi aplicate în soluționarea cauzei;

c) deprinderea de a identifica în situația de fapt cunoscută acele condiții prevăzute în norma de incriminare, mai ales pe cele care o particularizează, o deosebesc de alte norme cu care are unele elemente comune.

1.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1) Cum se poate defini partea specială a dreptului penal?

- a. acea parte a dreptului penal care studiază legea penală și limitele ei de aplicare.
- b. acea parte a dreptului penal care studiază totalitatea normelor penale speciale ce stabilesc faptele care constituie infracțiuni și pedepsele corespunzătoare;

- c. acea parte a dreptului penal care studiază individualizarea judiciară a pedepselor prin raportare la circumstanțele agravante și circumstanțele atenuante prevăzute în partea generală a Codului penal în vigoare.

2) Dacă ar fi să ne raportăm la momentul apariției în timp, care dintre părțile dreptului penal a apărut prima?

- a. partea generală;
- b. partea specială;
- c. ambele au apărut în același timp, între ele existând o legătură intrinsecă.

3) Constituie infracțiune fapta care îndeplinește următoarele condiții necesare și suficiente:

- a. este săvârșită cu vinovăție; este prevăzută de lege; prezintă pericol social sau natural și este nejustificată;
- b. prezintă pericol social; este săvârșită cu vinovăție; este prevăzută într-o ordonanță simplă emisă de Guvern;
- c. este prevăzută de legea penală, este săvârșită cu vinovăție, este nejustificată și imputabilă persoanei care a săvârșit-o

4) Există intenție indirectă ca formă a vinovăției când făptuitorul:

- a. prevede rezultatul faptei sale, și deși nu-l urmărește, acceptă posibilitatea producerii lui;
- b. prevede rezultatul faptei sale, dar nu-l acceptă, socotind fără temei că el nu se va produce;
- c. nu prevede rezultatul faptei sale, deși trebuia și putea să-l prevadă.

5) Când timpul în care se săvârșește fapta reprezintă o condiție esențială ce rezultă din conținutul legal al infracțiunii, nerealizarea acesteia:

- a. face ca fapta să nu se realizeze în variantă calificată;

- b. nu influențează existența infracțiunii;
- c. face ca fapta să nu fie infracțiune ori să constituie o altă infracțiune;

1.5. Bibliografie recomandată

- a. Petre Buneci, Ilie Pascu, *Drept penal. Partea specială, Vol. I, Infracțiuni contra persoanei. Infracțiuni contra patrimoniului. Infracțiuni privind autoritatea și frontiera de stat. Infracțiuni contra îndeplinirii justiției*. Ed. Hamangiu, București, 2017
- b. Alexandru Boroi, *Drept penal. Partea specială. Editia a 5-a*, Ed. C.H. Beck, București, 2021.
- c. Valerian Cioclei, *Drept penal. Partea specială I. Editia a 6-a*, Infracțiuni contra persoanei și infracțiuni contra patrimoniului, Ed. C.H. Beck, București, 2021.
- d. Mihail Udrioiu, *Fise de drept penal. Partea specială. Teorie și cazuri practice. Editia a 2-a*, Ed. C.H. Beck, București, 2021.
- e. V. Cioclei, *Drept penal. Partea special I, Curs Tematic*, Ed. C.H.Beck, București, 2022
- f. C.Rotaru, A.-R. Trandafir, V. Cioclei, *Drept penal. Partea special II, Curs Tematic*, Ed. C.H.Beck, București, 2022
- g. Toader Tudorel și alții – *Noul Cod penal. Comentarii pe articole*, Editura Hamangiu, 2014
- h. Mihai Adrian Hotcă (coord.), Buneci Petre, s.a., *Instituții de Drept penal*, Ed. Universul Juridic, București, 2014
- i. Dobrinioiu Vasile, Pascu Ilie, Hotcă Mihai Adrian, Chiș Ioan, Păun Costică, Gorunescu Mirela, Neagu Norel, Dobrinioiu Maxim, Sinescu Mircea Constantin – *Noul Cod penal comentat, vol.II Partea specială*, Ediția a II-a Editura Universul Juridic, București, 2014
- j. Dobrinioiu Vasile, Neagu Norel – *Drept penal. Partea specială. Teorie și practică judiciară. Conform Noului Cod penal*, Editura Universul Juridic, București, 2011
- k. Predescu Ovidiu, Hărăstășanu Angela – *Drept penal. Partea specială – Examinare comparativă Codul penal – Noul Cod penal*, Editura Universul Juridic, București, 2012
- l. Petre Buneci, Ilie Pascu, *Noul Cod penal. Partea generală și Codul penal. Partea generală în vigoare*, Editura Universul Juridic, București, 2010
- m. Dobrinioiu Vasile, Pascu Ilie, Hotcă Mihai Adrian, Chiș Ioan, Păun Costică, Gorunescu Mirela, Neagu Norel, Dobrinioiu Maxim, Sinescu Mircea Constantin – *Noul Cod penal comentat, vol.II Partea specială*, Editura Universul Juridic, București, 2012

Capitolul 2.

Infracțiuni contra persoanei. Prezentarea generală.

2.1. Introducere

În Codul penal în vigoare, infracțiunile contra persoanei sunt prevăzute în Titlul I al Părții speciale a acestuia (art. 188-227). În afara dispozițiilor incriminatoare cuprinse în această subdiviziune a Codului penal, persoana umană, cu diferitele atribute ale acesteia, constituie obiect de ocrotire și al altor incriminări din Partea specială a Codului penal sau din legi speciale. Este vorba despre infracțiunile complexe, la care persoana, cu diferite atribute ale acesteia, constituie obiect juridic secundar adiacent, infracțiunile contra persoanei fiind absorbite, ca element constitutiv sau ca element circumstanțial agravant, în conținutul infracțiunilor complexe, de exemplu: tâlhăria (art. 233), tâlhăria calificată (art. 234), pirateria (art. 235), tâlhăria sau pirateria care au avut ca urmare moartea victimei (art. 236), ultrajul (art. 257), ultrajul judiciar (art. 279), cercetarea abuzivă (art. 280), supunerea la rele tratamente (art. 281), tortura (art. 282), purtarea abuzivă (art. 296), atentatul care pune în pericol securitatea națională (art. 401), atentatul contra unei colectivități (art. 402), infracțiuni contra persoanei care se bucură de protecție internațională (art. 408), lovirea superiorului ori a inferiorului (art. 420), genocidul (art. 438), infracțiuni contra umanității (art. 439), infracțiuni de război contra persoanelor (art. 440). În toate aceste cazuri, interpretarea dispozițiilor legale privind infracțiunea complexă absorbantă se face în raport cu cele privitoare la infracțiunile respective contra persoanei.

În Titlul I al Părții speciale a Codului penal, incriminările referitoare la faptele contra persoanei au fost grupate în nouă capitole, având drept criteriu valoarea socială lezată, adică acel atribut al persoanei care constituie obiectul juridic comun al respectivului subgrup de incriminări sau alte elemente de particularizare.

a) Capitolul I „Infrațiuni contra vieții” (art. 188-192). În normele de incriminare a faptelor contra vieții în Codul penal în vigoare au fost operate modificări în raport cu textele corespunzătoare din Codul penal anterior.

După modelul legislației europene, s-a prevăzut o singură variantă agravată a infracțiunii de omor calificat (art. 189), care reglementează atât unele elemente circumstanțiale ale omorului deosebit de grav, cât și o parte din cele ale omorului calificat din reglementarea Codului penal anterior. S-a renunțat însă la o parte a elementelor circumstanțiale agravante specifice omorului calificat sau omorului deosebit de grav, fie pentru că ele se regăsesc în conținutul circumstanțelor agravante generale (art. 77 C. pen.), fie datorită reglementării lor în alte texte sau a simplului fapt că nu se mai justifică.

A fost expres reglementată infracțiunea de „ucidere la cererea victimei” (art. 190), ca variantă atenuată a omorului, revenind la tradiția existentă în Codul penal de la 1936 (art. 468), cât și la tradiția majorității codurilor europene.

În conținutul normei de incriminare a faptei de „determinare sau înlesnire a sinuciderii” (art. 191) au fost introduse unele elemente noi. Astfel, s-a procedat la o reglementare distinctă a faptei care a fost urmată de o încercare de sinucidere și a celei care a condus la sinuciderea victimei. De asemenea, s-a incriminat această faptă în variante distincte după cum actele interzise au fost comise cu privire la o persoană cu discernământ diminuat sau la o persoană lipsită de discernământ.

Conținutul infracțiunii de „ucidere din culpă” (art. 192) a fost simplificat, renunțându-se la unele dintre variantele agravate care pot fi suplinite prin aplicarea regulilor de sancționare a concursului de infracțiuni.

b) Capitolul II „Infrațiuni contra integrității corporale sau sănătății” (art. 193-198). În acest capitol, legiuitorul Codului penal în vigoare a procedat la o simplificare a incriminării faptelor de violență (art. 193-195), criteriul de distincție între diferitele variante ale acestor fapte constituindu-l natura urmărilor produse.

În privința variantelor agravate ale vătămării corporale (art. 194), au fost eliminate suprapunerile din reglementarea Codului penal anterior. În conținutul faptei de vătămare corporală din culpă (art. 196) a fost introdusă o incriminare complexă,

incidentă atunci când două sau mai multe persoane au fost vătămate în aceeași împrejurare.

Infrațiunile de „rele tratamente aplicate minorului” (art. 197) și „încăierare” (art. 198) au fost aduse în acest capitol din alte subdiviziuni ale Codului penal anterior, deoarece ele pun în pericol în primul rând integritatea fizică sau sănătatea persoanei și apoi relațiile de familie, respectiv conviețuirea socială. Aceste două infrațiuni sunt prevăzute în multe coduri penale străine în grupa celor care aduc atingere sau pun în pericol integritatea corporală.

c) Capitolul III „Infrațiuni săvârșite asupra unui membru de familie” (art. 199-200). Normele cuprinse în acest capitol nu descriu altceva decât variante agravate ale unor infrațiuni contra vieții (art. 188, art. 189) sau integrității corporale (art. 193-195) ori atenuate (uciderea ori vătămarea nou-născutului săvârșită de către mamă în art. 200).

Reglementarea distinctă a acestor fapte cu subiecți calificați s-a impus din nevoia eliminării lacunelor și incoerențelor cauzate de modificările succesive ale Codului penal anterior în materie.

Dacă starea de tulburare psihică în care se află mama era valorificată, în Codul penal anterior, numai în cazul săvârșirii pruncuciderii, în Codul penal în vigoare [art. 200 alin. (2)], aceasta este valorificată și în ipoteza infrațiunilor intenționate sau praeterintenționate contra sănătății ori integrității, adică cele prevăzute în art. 193-195 C. pen., săvârșite asupra copilului nou-născut imediat după naștere, dar nu mai târziu de 24 de ore.

Totodată, modul de formulare, în Codul penal în vigoare, a conținutului faptei de ucidere ori vătămare a nou-născutului imediat după naștere, dar nu mai târziu de 24 de ore, săvârșită de către mama aflată în stare de tulburare psihică, duce și la înlăturarea controverselor ori a soluțiilor neunitare în materia participației penale.

d) Capitolul IV „Agresiuni asupra fătului” (art. 201-202). Capitolul cuprinde două incriminări: întreruperea cursului sarcinii și vătămarea fătului. Fapta de întrerupere a cursului sarcinii prevăzută în art. 201 C. pen. în vigoare are în mare parte un conținut asemănător cu cel descris în art. 185 C. pen. anterior, cu denumirea

marginală „Provocarea ilegală a avortului”. Remarcăm și o deosebire esențială, în sensul că în art. 201 alin. (7) C. pen. în vigoare s-a precizat, în mod explicit, nepedepsirea femeii însărcinate care își întrerupe cursul sarcinii, ceea ce înseamnă că fapta constituie infracțiune, cu toate consecințele ce decurg din această calificare în planul participației penale, renunțându-se însă la pedepsirea ei.

Prin incriminarea faptei de vătămare a fătului (art. 202) se asigură protecția vieții în devenire pe durata unei perioade rămase neacoperită în Codul penal anterior și care se referă la intervalul cuprins între momentul declanșării procesului nașterii și momentul încheierii acestui proces. Fapta poate fi săvârșită de orice persoană, inclusiv de către mama aflată în stare de tulburare psihică. Sunt prevăzute cauze justificative sau de nepedepsire speciale.

e) Capitolul V „Infracțiuni privind obligația de asistență a celor în primejdie” (art. 203-204). Din acest subgrup de incriminări fac parte „Lăsarea fără ajutor a unei persoane aflate în dificultate” și „Împiedicarea ajutorului”. Prin includerea în sfera ilicitului penal a acestor fapte, legiuitorul a urmărit să pedepsească acele persoane care omit să dea ajutor necesar sau să anunțe autoritățile în cazul în care o persoană se află în pericol și nu se poate salva ori care împiedică intervenția ajutoarelor pentru salvarea unei persoane de la un pericol și care nu are putința de a se salva.

f) Capitolul VI „Infracțiuni contra libertății persoanei” (art. 205-208). Sunt incriminate în acest capitol: „Lipsirea de libertate în mod ilegal” (art. 205), „Amenințarea” (art. 206), „Șantajul” (art. 207) și „Hărțuirea” (art. 208), fapte prin care se ocrotesc în mod direct libertatea fizică și libertatea psihică a persoanei.

Conținutul faptei de lipsire de libertate în mod ilegal, în concepția Codului penal în vigoare, a fost reformulată prin eliminarea unor variante agravate sau a unor elemente circumstanțiale de agravare care nu se justifică și prin introducerea altora menite să acopere lacunele din reglementarea anterioară, cum ar fi răpirea unei persoane aflate în imposibilitatea de a-și exprima voința ori de a se apăra.

În cazul infracțiunii de amenințare, legiuitorul a optat în Codul penal în vigoare pentru o sferă deschisă a persoanelor vizate de fapta cu care se amenință, acestea

putând fi soțul, o rudă apropiată a celui amenințat, un prieten sau orice persoană de care cel amenințat este legat afectiv.

Șantajul, ca infracțiune contra libertății psihice, a dobândit un conținut relativ diferit de cel consacrat de Codul penal anterior.

În acest capitol a fost introdusă o nouă incriminare (art. 208), cu denumirea marginală „Hărțuirea”, care este de natură să creeze o stare de temere sau de îngrijorare a persoanei vătămate.

g) Capitolul VII „Traficul și exploatarea persoanelor vulnerabile” (art. 209-217). Acesta cuprinde unele dintre infracțiunile prevăzute în Codul penal anterior, cum sunt „Sclavia” (art. 209), „Supunerea la muncă forțată sau obligatorie” (art. 212) și „Proxenetismul” (art. 213), care își mențin în mare parte conținutul legal, la care se adaugă „Traficul de persoane” (art. 210) și „Traficul de minori” (art. 211), care au fost aduse, cu modificări, în Codul penal din Legea nr. 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane[1] (art. 12 și art. 13), texte care au fost abrogate prin Legea nr. 187/2012. De asemenea, la art. 211 care incriminează traficul de minori, prin O.U.G. nr. 18/2016[2] au fost introduse noi elemente circumstanțiale de agravare a acestor infracțiuni.

Legiuitorul Codului penal în vigoare a renunțat la incriminarea cerșetoriei în formularea consacrată de Codul penal anterior, dar a adoptat două incriminări noi, conexe cerșetoriei, menite să răspundă unor situații frecvent întâlnite în realitatea noastră socială din ultimii ani. Este vorba despre „Exploatarea cerșetoriei” (art. 214) și „Folosirea unui minor în scop de cerșetorie” (art. 215).

Ca urmare a ratificării de către România a Convenției Consiliului Europei privind lupta împotriva traficului de ființe umane, a fost inclusă în acest capitol o incriminare nouă, denumită „Folosirea serviciilor unei persoane exploatare” (art. 216). La acest capitol, prin O.U.G. nr. 18/2016, a fost introdus art. 2161, cu denumirea marginală „Folosirea prostituției infantile”, ca urmare a necesității transpunerii pe planul dreptului substanțial penal a Directivei 2011/93/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 decembrie 2011 privind combaterea

abuzului sexual asupra copiilor, a exploatării sexuale a copiilor și a pornografiei infantile.

h) Capitolul VIII „Infrațiuni contra libertății și integrității sexuale” (art. 218-223). În acest capitol au fost incriminate următoarele fapte: violul, agresiunea sexuală, actul sexual cu un minor, coruperea sexuală a minorilor și hărțuirea sexuală, care erau prevăzute și în Codul penal anterior. În plus, a fost incriminată fapta de racolare a minorilor în scopuri sexuale.

Violul, varianta tip [art. 218 alin. (1)], a fost reglementat într-o formulare diferită față de Codul penal anterior, pornind de la ideea de act de penetrare, astfel încât în conținutul acestei infrațiuni se vor include raportul sexual, actul sexual oral sau anal, indiferent dacă în aceste ultime cazuri este vorba despre un act heterosexual sau homosexual. De asemenea, se includ în conținutul infracțiunii de viol, în varianta sa tip, și acte de penetrare vaginală sau anală realizate în alte modalități (pătrunderea de obiecte, degete etc.).

Variantele agravate ale violului au fost simplificate. Astfel, ipoteza comiterii faptei asupra unei victime care este rudă în linie directă, frate sau soră cu făptuitorul face să absoarbă incestul în conținutul violului, ca element circumstanțial de agravare.

Agresiunea sexuală (art. 219) se deosebește de viol prin specificul elementului material, care constă într-un act de natură sexuală, altul decât cel specific faptei de viol.

Acest criteriu de distincție între viol și agresiune sexuală operează și în cazul deosebirii între actul sexual cu un minor (art. 220) și coruperea sexuală a minorilor (art. 221).

La infracțiunile de viol, agresiune sexuală, act sexual cu un minor și corupere sexuală a unui minor s-au adus modificări prin O.U.G. nr. 18/2016, pentru a se armoniza conținutul acestora cu Directiva 2011/93/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 decembrie 2011 privind combaterea abuzului sexual asupra copiilor, a exploatării sexuale a copiilor și a pornografiei infantile.

Fapta de racolare a minorilor în scopuri sexuale a fost incriminată în Codul penal în vigoare (art. 222) ca urmare a obligațiilor asumate prin semnarea Convenției Consiliului Europei pentru protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și a abuzurilor sexuale, adoptată la Lanzarote la 25 octombrie 2007.

Hărțuirea sexuală (art. 223), ca infracțiune împotriva libertății și integrității sexuale, cuprinde hărțuirea propriu-zisă, comisă prin acte repetate și care creează pentru victimă o situație intimidantă sau umilitoare. Aceasta se deosebește de folosirea abuzivă a funcției în scop sexual, infracțiune de serviciu și care presupune o „hărțuire verticală” prin abuz de autoritate.

i) Capitolul IX „Infracțiuni care aduc atingere domiciliului și vieții private” (art. 224-227). În acest capitol, pe lângă incriminările tradiționale, cum sunt „Violarea de domiciliu” (art. 224) și „Divulgarea secretului profesional” (art. 227), au fost consacrate noi incriminări, menite să acopere un vid de reglementare și să ofere un răspuns la unele forme de lezare sau periclitate a vieții private. Astfel, a fost incriminată, ca faptă distinctă, violarea secretului profesional (art. 225), luând în seamă jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului potrivit căreia sediul persoanei juridice sau sediul profesional al persoanei fizice beneficiază de protecția conferită de art. 8 din Convenție; în majoritatea codurilor penale străine este prevăzută această faptă ca infracțiune.

O altă incriminare nouă este „Violarea vieții private” (art. 226), care întregeste cadrul protecției penale a valorilor garantate de art. 8 din Convenția europeană a drepturilor omului.

Conținutul incriminării faptei de divulgare a secretului profesional prevăzut în art. 227 C. pen. în vigoare a fost reformulat în raport cu cel descris în Codul penal anterior, pentru a se putea face o delimitare clară între această infracțiune și cea de divulgare a informațiilor secrete de serviciu sau nepublice (art. 304), care face parte din categoria infracțiunilor de serviciu.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 12 ore.

2.2. Conținut

2.2.1. Conceptul de „persoană” în accepțiunea Codului penal

În vorbirea obișnuită, prin „persoană” se înțelege un individ al speciei umane, un om considerat în totalitatea însușirilor sale fizice și psihice, o ființă omenească, un ins care se bucură de viață, de integritate corporală și de sănătate, de libertate, de viață sexuală și de demnitate.

În concepția Codului penal, noțiunea de „persoană” prezintă un conținut diferit. Astfel, **prin „persoană” în accepțiunea Codului penal se înțelege, pe lângă un om în viață, și ființa încă nenăscută și chiar aflată într-o stare incipientă, adică sub forma unei ființe abia concepute și în curs de dezvoltare a procesului de graviditate.** Mai mult chiar, potrivit prevederilor Codului penal în vigoare, sub titlul de infracțiuni contra persoanei sunt ocrotite domiciliul, sediul profesional, secretul profesional, viața privată, adică valori care nu se referă la persoană ca ființă, ci la **anumite atribute ale acesteia.**

„Persoana”, în accepțiunea legii penale, este socotită **cea mai importantă valoare socială.** Aceasta este și explicația pentru care Codul penal în vigoare debutează, în descrierea faptelor ca infracțiune, cu cele împotriva persoanei.

2.2.2. Aspecte comune infracțiunilor contra persoanei

A. Obiectul infracțiunilor. În examinarea obiectului acestei categorii de infracțiuni, va trebui să distingem între obiectul juridic generic al infracțiunilor contra persoanei, obiectul juridic specific fiecăreia dintre infracțiunile componente și obiectul lor material.

a) Obiectul juridic generic al infracțiunilor contra persoanei este format din ansamblul relațiilor sociale ale căror existență și normală desfășurare sunt condiționate de ocrotirea vieții, integrității corporale, libertății fizice și libertății psihice, libertății și integrității sexuale, inviolabilității domiciliului și a vieții private

ale persoanei împotriva faptelor de orice fel prin care s-ar aduce atingere acestor valori sociale deosebit de importante.

Infrațiunile contra persoanei, în general, au o gravitate în abstract ridicată, determinată, pe de o parte, de importanța relațiilor sociale ce constituie obiectul protecției penale și de urmările deosebit de periculoase pe care le poate avea pentru societate săvârșirea acestor infracțiuni, iar, pe de altă parte, de faptul că infracțiunile contra persoanei se realizează de obicei prin folosirea unor mijloace sau procedee violente și au o frecvență deseori mai ridicată în raport cu alte categorii de infracțiuni.

b) Obiectul juridic special al infracțiunilor contra persoanei este reprezentat de relațiile sociale referitoare numai la unul dintre drepturile absolute ale persoanei, drept încălcat nemijlocit prin săvârșirea faptei incriminate (dreptul la viață, în cazul omorului, dreptul la libertate fizică, în cazul lipirii de libertate în mod ilegal, dreptul la libertate psihică, în cazul amenințării sau șantajului, viața privată, în cazul violării vieții private, etc.).

c) Obiectul material. Ori de câte ori relațiile sociale ocrotite de legea penală sunt vătămate prin exercitarea activității incriminate asupra corpului unei persoane, infracțiunile incluse în Titlul I din Partea specială a Codului penal au și un obiect material, care constă în corpul victimei (corpul persoanei asupra căreia se execută activitatea de ucidere, în cazul omorului, sau de lovire, în cazul vătămării corporale, corpul persoanei de orice sex, în cazul violului, corpul persoanei în situația comiterii faptei de lipsire de libertate în mod ilegal etc.).

B. Subiecții infracțiunilor. a) Subiectul activ nemijlocit al acestor infracțiuni, de principiu, nu este calificat, putând fi orice persoană care îndeplinește condițiile generale ale răspunderii penale. În unele cazuri însă, subiectului activ nemijlocit i se cere, în afara condițiilor generale, și o anumită calitate: de exemplu, în cazul infracțiunilor săvârșite asupra unui membru de familie, subiectul activ nemijlocit trebuie să aibă această calitate, așa cum este explicată în art. 177 C. pen.

La unele infracțiuni, o anumită calitate specială a făptuitorului atrage încadrarea faptei într-o variantă agravată a infracțiunii, de exemplu, la infracțiunea de trafic de persoane, în varianta agravată prevăzută la art. 210 alin. (2) C. pen.,

subiectul activ trebuie să aibă calitatea de funcționar public și să comită fapta în exercițiul atribuțiilor de serviciu; la traficul de minori, în varianta agravată prevăzută la art. 211 alin. (2) lit. b) C. pen., subiectul activ trebuie să aibă calitatea de funcționar public, iar fapta să fie comisă în exercițiul atribuțiilor de serviciu; la infracțiunea de exploatare a cerșetoriei, în varianta agravată prevăzută la art. 214 alin. (2) lit. a) C. pen., subiectul activ trebuie să aibă calitatea de părinte, tutore, curator ori să aibă în grijă persoana care cerșește.

De regulă, infracțiunile contra persoanei se pot săvârși **în participație** (pluralitate de subiecți activi), fie că este vorba despre participație penală proprie sau improprie.

La unele infracțiuni nu sunt posibile toate formele de participație penală (de exemplu, la uciderea ori vătămarea nou-născutului săvârșită de către mamă sau la unele modalități normative ale faptei de viol ori în cazul actului sexual cu un minor etc.).

b) Subiectul pasiv al acestor infracțiuni este persoana fizică ale cărei viață, integritate fizică, sănătate, libertate, viață privată etc. au fost lezate prin săvârșirea faptelor incriminate.

Sunt infracțiuni la care subiectul pasiv trebuie să îndeplinească o anumită cerință sau calitate [de exemplu, la actul sexual cu un minor în varianta tip, subiectul pasiv trebuie să fie un minor cu vârsta între 13 și 15 ani, la prima variantă agravată subiectul pasiv este un minor care nu a împlinit 13 ani, la viol, în varianta prevăzută la art. 218 alin. (3) lit. b) C. pen., subiectul pasiv este rudă în linie directă, frate sau soră cu autorul etc.].

C. Latura obiectivă. a) Elementul material la infracțiunile contra persoanei se realizează, de regulă, prin acțiune, aceasta fiind de o mare varietate, de exemplu, ucidere, lovire, amenințare, act sexual, pătrundere, pretindere în mod repetat de favoruri de natură sexuală, divulgare a unor informații, mutare, transportare, transferare, adăpostire sau primire a unui minor etc. Sunt infracțiuni la care elementul material se poate realiza numai prin acțiuni ca formă de manifestare a subiectului activ (de exemplu, violul, actul sexual cu un minor, amenințarea, șantajul, sclavia,

traficul de persoane etc.), dar și infracțiuni la care elementul material poate consta și într-o inacțiune (de exemplu, omorul, uciderea ori vătămarea nou-născutului săvârșită de către mamă, uciderea din culpă etc.). Sunt infracțiuni, puține la număr, care se pot săvârși numai prin inacțiune (de exemplu, lăsarea fără ajutor a unei persoane aflate în dificultate).

Dacă mijloacele de săvârșire a faptei sunt în general indiferente pentru existența infracțiunilor contra persoanei, totuși, în unele cazuri, folosirea anumitor mijloace condiționează fie existența infracțiunii în varianta ei tipică (violența sau amenințarea în cazul șantajului), fie existența unor variante agravate ale infracțiunii (folosirea unor mijloace la uciderea prin cruzime a unei persoane).

De asemenea, dacă de regulă locul și timpul săvârșirii faptei nu prezintă relevanță, totuși, la unele infracțiuni, o astfel de cerință caracterizează conținutul faptei în forma ei tipică (de exemplu, acțiunile incriminate în cazul faptelor de violare de domiciliu, sediu profesional sau violare a vieții private trebuie să fie efectuate într-un anumit loc), fie o variantă mai gravă a acesteia (săvârșirea faptei de violare de domiciliu sau sediu profesional în timpul nopții).

b) Urmarea imediată la infracțiunile contra persoanei constă în producerea unui rezultat prevăzut expres în norma de incriminare (moartea persoanei, în cazul infracțiunilor contra vieții, vătămarea integrității corporale sau a sănătății victimei, în cazul infracțiunilor contra integrității corporale sau sănătății victimei, în cazul infracțiunilor contra integrității corporale sau sănătății ori agresiunii asupra fătului sau vătămării fătului), fie a unei stări de pericol pentru valoarea socială ocrotită (violarea de domiciliu, amenințarea, șantajul, violarea sediului profesional, lipsirea de libertate în mod ilegal, traficul de persoane etc.).

c) Legătura de cauzalitate între acțiunile sau inacțiunile incriminate și urmarea imediată, la toate infracțiunile de rezultat, trebuie constatată și dovedită. La cele de pericol, legătura de cauzalitate rezultă din materialitatea faptei, fiind suficientă executarea elementului material.

D. Latura subiectivă. a) Forma de vinovăție, pentru cele mai multe dintre infracțiunile contra persoanei, este intenția, cu ambele sale modalități: directă sau

indirectă (omorul, lovirea sau alte violențe, vătămarea corporală, relele tratamente aplicate minorului etc.). Sunt unele infracțiuni contra persoanei la care forma de vinovăție este culpa (uciderea din culpă, vătămarea corporală din culpă). Alte infracțiuni din această categorie se pot săvârși fie cu intenție, fie cu praeterintenție (lovirea sau alte violențe în varianta agravată, vătămarea corporală în varianta tip) sau numai cu praeterintenție sau intenție depășită (lovirile sau vătămarile cauzatoare de moarte).

b Mobilul care a determinat săvârșirea faptelor contra persoanei nu prezintă de regulă relevanță pentru realizarea conținutului infracțiunii, ci doar pentru individualizarea pedepsei. Numai pe cale de excepție, mobilul constituie o cerință esențială a laturii subiective la unele variante agravate ale infracțiunii (săvârșirea omorului din interes material conduce la reținerea omorului calificat).

c) Scopul săvârșirii infracțiunilor contra persoanei, ca o componentă a laturii subiective, de principiu, prezintă relevanță la individualizarea pedepsei pentru o infracțiune intenționată contra persoanei concret săvârșită.

Sunt însă și infracțiuni contra persoanei care se caracterizează prin existența unui scop special urmărit de făptuitor (scopul de a înlesni sau de a ascunde săvârșirea altei infracțiuni ori pentru a sustrage pe altul de la tragerea la răspundere penală sau de la executarea unei pedepse, în cazul infracțiunii de omor calificat; scopul de a dobândi în mod injust un folos nepatrimonial, pentru sine sau pentru altul, în cazul șantajului).

Un anumit scop prevăzut de norma de incriminare caracterizează variantele agravate ale unei infracțiuni (vătămarea corporală în varianta agravată, când fapta a fost comisă în scopul producerii consecințelor prevăzute la varianta tip).

E. Formele infracțiunilor. Infracțiunile contra persoanei, fiind în majoritatea lor infracțiuni comise și intenționate, sunt susceptibile de desfășurare în timp, în cazul lor fiind posibile atât actele de pregătire, cât și tentativa.

a) Actele pregătitoare la infracțiunile contra persoanei (acolo unde sunt posibile) nu cad sub incidența legii penale, nu sunt incriminate ca formă de săvârșire

a infracțiunii. Ele pot avea valoarea de acte de complicitate, dacă sunt exercitate de o altă persoană și au fost folosite de autor în comiterea faptei.

b) Tentativa este incriminată și se pedepsește în cazul omorului (simplu, calificat), vătămării corporale în ipoteza variantei agravate, întreruperii cursului sarcinii în varianta tip și prima variantă agravată, lipsirii de libertate în mod ilegal, sclaviei, traficului de persoane, traficului de minori, proxenetismului realizat prin constrângere, folosirii serviciilor unei persoane exploatate, folosirii prostituției infantile, violului, agresiunii sexuale, actului sexual cu un minor și coruperii sexuale a minorilor.

c) Consumarea infracțiunilor contra persoanei are loc odată cu întrunirea condițiilor obiective și subiective prevăzute de norma de incriminare.

d) Epuizarea. Cele mai multe infracțiuni contra persoanei sunt infracțiuni simple, pentru consumarea acestora elementul material nu trebuie să dureze în timp; fac excepție lipsirea de libertate în mod ilegal, sclavia, când se săvârșește prin modalitatea „ținerea unei persoane în stare de sclavie”, supunerea la muncă forțată sau obligatorie, traficul de persoane sau traficul de minori, în unele modalități normative.

Infracțiunile contra persoanei care se săvârșesc cu intenție și sunt susceptibile de repetabilitate se pot comite și în forma continuată, cu toate consecințele ce decurg din aceasta pe planul răspunderii penale.

F. Sancțiuni. Pedepsa principală prevăzută de dispozițiile de incriminare a faptelor din această categorie diferă în raport cu obiectul juridic special și importanța valorii sociale ocrotite. Pentru infracțiunea de omor, pedeapsa este închisoarea cu limite ridicate, iar în cazul omorului calificat, legea prevede pedeapsa detențiunii pe viață în alternanță cu închisoarea cuprinsă între 15 și 25 de ani. În cazul celorlalte infracțiuni, pedeapsa principală variază în funcție de atributul persoanei umane vătămat prin comiterea faptei, cât și de întinderea și gravitatea urmărilor produse prin săvârșirea infracțiunii.

Pentru infracțiunile cu gravitate în abstract mai redusă (lovirea sau alte violențe, vătămarea corporală din culpă, încăierarea, întreruperea cursului sarcinii în

variante tip, lăsarea fără ajutor a unei persoane aflate în dificultate, împiedicarea ajutorului, hărțuirea, exploatarea cerșetoriei în varianta tip, folosirea unui minor în scop de cerșetorie, folosirea serviciilor unei persoane exploatate, racolarea minorilor în scopuri sexuale, hărțuirea sexuală, violarea de domiciliu, violarea sediului profesional, violarea vieții private, divulgarea secretului profesional) se prevede, ca pedeapsă principală, închisoarea în alternanță cu amenda.

În cazul infracțiunilor contra persoanei de o mai ridicată gravitate, în norma de incriminare s-a prevăzut, pe lângă pedeapsa închisorii în limite mai mari, și pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi.

Potrivit art. 1121 C. pen., instanța de judecată dispune confiscarea extinsă atunci când s-au săvârșit infracțiuni privind traficul și exploatarea persoanelor vulnerabile, dacă constată întrunirea cumulativă a condițiilor prevăzute de lege.

La unele infracțiuni sunt prevăzute cauze justificative sau de nepedepsire speciale (la încăierare, întreruperea cursului sarcinii, vătămarea fătului, lăsarea fără ajutor a unei persoane aflate în dificultate, actul sexual cu un minor și coruperea sexuală a minorilor, dacă diferența de vârstă nu depășește 3 ani, violarea vieții private).

G. Aspecte procesuale. În cazul celor mai multe infracțiuni contra persoanei, acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu. La unele dintre acestea, se prevede însă că acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate (lovirea sau alte violențe, vătămarea corporală din culpă, amenințarea, hărțuirea, violul în varianta tip și în cea asimilată, agresiunea sexuală în varianta tip, hărțuirea sexuală, violarea de domiciliu, violarea sediului profesional, violarea vieții private și divulgarea secretului profesional).

La infracțiunea de violență în familie, în cazul faptelor prevăzute în art. 193 și art. 196, acțiunea penală poate fi pusă în mișcare și din oficiu, iar împăcarea înlătură răspunderea penală.

În cazul săvârșirii unora dintre infracțiunile contra persoanei, pot fi prelevate probe biologice în vederea introducerii profilelor genetice în Sistemul Național de Date Genetice Judiciare (infracțiunea de omor, determinarea sau înlesnirea

sinuciderii, infracțiunea de ucidere din culpă, uciderea la cererea victimei, infracțiunea de vătămare corporală, infracțiunea de loviri sau vătămări cauzatoare de moarte, infracțiunea de vătămare corporală din culpă, relele tratamente aplicate minorului, încăierarea, uciderea sau vătămarea nou-născutului săvârșită de către mamă, vătămarea fătului, infracțiunea de lipsire de libertate în mod ilegal, infracțiunea de sclavie, traficul de persoane, traficul de minori, proxenetismul, infracțiunea de viol, agresiunea sexuală, infracțiunea de act sexual cu un minor, infracțiunea de perversiune sexuală, infracțiunea de corupție sexuală).

2.3. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. Agresiunea sexuală (art. 219) se deosebește de viol prin:

- a) specificul elementului material, care constă într-un act de natură sexuală, altul decât cel specific faptei de viol;
- b) subiectul activ, care poate fi doar un bărbat;
- c) subiectul pasiv care întotdeauna este o femeie;

2. Prin „persoană” în accepțiunea Codului penal se înțelege:

- a) pe lângă un om în viață, și ființa încă nenăscută și chiar aflată într-o stare incipientă, adică sub forma unei ființe abia concepute și în curs de dezvoltare a procesului de graviditate;
- b) doar un om în viață, și ființa. născut;
- c) chiar și o persoană decedată;

3. Actele pregătitoare la infracțiunile contra persoanei (acolo unde sunt posibile);

- a) nu cad sub incidența legii penale, nu sunt incriminate ca formă de săvârșire a infracțiunii;
- b) sunt incriminate întotdeauna;

c) nu sunt în niciun caz posibile.

2.4. Bibliografie recomandată

- a. Petre Buneci, Ilie Pascu, *Drept penal. Partea specială, Vol. I, Infrațiuni contra persoanei. Infrațiuni contra patrimoniului. Infrațiuni privind autoritatea și frontiera de stat. Infrațiuni contra îndeplinirii justiției*. Ed. Hamangiu, București, 2017
- b. Alexandru Boroi, *Drept penal. Partea specială. Editia a 5-a*, Ed. C.H. Beck, București, 2021.
- c. Valerian Cioclei, *Drept penal. Partea specială I. Editia a 6-a*, Infrațiuni contra persoanei și infrațiuni contra patrimoniului, Ed. C.H. Beck, București, 2021.
- d. Mihail Udrioiu, *Fise de drept penal. Partea specială. Teorie și cazuri practice. Editia a 2-a*, Ed. C.H. Beck, București, 2021.
- e. V. Cioclei, *Drept penal. Partea special I, Curs Tematic*, Ed. C.H.Beck, București, 2022
- f. C.Rotaru, A.-R. Trandafir, V. Cioclei, *Drept penal. Partea special II, Curs Tematic*, Ed. C.H.Beck, București, 2022
- g. Toader Tudorel și alții – *Noul Cod penal. Comentarii pe articole*, Editura Hamangiu, 2014
- h. Mihai Adrian Hotcă (coord.), Buneci Petre, s.a., *Instituții de Drept penal*, Ed. Universul Juridic, București, 2014
- i. Dobrinioiu Vasile, Pascu Ilie, Hotcă Mihai Adrian, Chiș Ioan, Păun Costică, Gorunescu Mirela, Neagu Norel, Dobrinioiu Maxim, Sinescu Mircea Constantin – *Noul Cod penal comentat, vol.II Partea specială*, Ediția a II-a Editura Universul Juridic, București, 2014
- j. Dobrinioiu Vasile, Neagu Norel – *Drept penal. Partea specială. Teorie și practică judiciară. Conform Noului Cod penal*, Editura Universul Juridic, București, 2011
- k. Predescu Ovidiu, Hărăstășanu Angela – *Drept penal. Partea specială – Examinare comparativă Codul penal – Noul Cod penal*, Editura Universul Juridic, București, 2012
- l. Petre Buneci, Ilie Pascu, *Noul Cod penal. Partea generală și Codul penal. Partea generală în vigoare*, Editura Universul Juridic, București, 2010
- m. Dobrinioiu Vasile, Pascu Ilie, Hotcă Mihai Adrian, Chiș Ioan, Păun Costică, Gorunescu Mirela, Neagu Norel, Dobrinioiu Maxim, Sinescu Mircea Constantin – *Noul Cod penal comentat, vol.II Partea specială*, Editura Universul Juridic, București, 2012

2.5. Teme de control

Realizați un referat de maximum 5 pagini în care să tratați o infracțiune, la alegere, din Titlul I al Părții speciale a Codului penal - Infracțiuni contra persoanei, cu excepția celor tratate în prezentul suport de curs.

Capitolul 3.

Infrațiuni contra vieții. Omorul

3.1. Introducere

În cadrul acestui capitol sunt prezentate aspectele privind infracțiunea de omor.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

3.2. Conținut

§1. Conținut legal și caracterizare

Potrivit art. 2 alin. (1) din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, orice persoană are dreptul la viață. În art. 2 parag. 1 din Convenția europeană a drepturilor omului se prevede că dreptul la viață al oricărei persoane este protejat prin lege, iar în Constituția României, în art. 22 alin. (1), se stabilește că dreptul la viață este garantat.

Omorul este incriminat în art. 188 și constă în uciderea unei persoane. Incriminarea și pedepsirea omorului chiar în textul de debut al Titlului I din Partea specială a Codului penal subliniază că această faptă ocupă primul loc sub aspectul gravității sale.

Fiind una dintre cele mai cunoscute infracțiuni, legiuitorul, în descrierea conținutului legal al omorului, apelează numai la denumirea actului infracțional, fără niciun alt element. Procedând la o coroborare a dispozițiilor art. 188 cu cele ale art. 16 alin. (6) C. pen., am putea defini omorul, într-o exprimare mai cuprinzătoare, ca fiind „fapta persoanei care cu intenție ucide o altă persoană”. Într-o astfel de formulare a definiției omorului, ca infracțiune contra vieții, sunt puse în evidență elementele conținutului juridic al acestei infracțiuni (actul de violență asupra altei persoane; rezultatul constând în moartea acelei persoane; legătura de cauzalitate între act și rezultat; intenția de a ucide), care aparțin oricărei forme sau variante de omor .

În Codul penal, fapta de omor este incriminată într-o variantă tipică în art. 188 și o variantă agravată în art. 189, cu o denumire proprie, și anume omorul calificat, de aceea, apare ca justificată denumirea de omor simplu pentru varianta tipică descrisă în art. 188 C. pen.

Potrivit art. 153 alin. (2) lit. b) și art. 161 alin. (2) lit. b) C. pen., fapta incriminată de art. 188 din același cod este imprescriptibilă atât în ceea ce privește răspunderea penală, cât și executarea pedepsei.

§2. Structura infracțiunii

2.1. Elementele preexistente

A. Obiectul juridic special și obiectul material. a) Obiectul juridic special al infracțiunii de omor simplu îl constituie viața unei persoane determinate și relațiile sociale specifice, ale căror existență și normală desfășurare nu pot fi asigurate decât prin apărarea vieții persoanei respective împotriva faptelor intenționate de ucidere.

În doctrina de specialitate s-a discutat dacă dreptul la viață este ocrotit pentru că răspunde unui interes al individului ori pentru că reprezintă o valoare socială în care este interesată întreaga colectivitate. Teza dominantă a fost aceea că statul ocrotește viața umană în interesul individului, pentru care aceasta constituie bunul suprem, însă ocrotirea privește mai cu seamă interesul colectivității față de familie și față de societate. Așa se explică de ce omorul la cerere sau cu consimțământul victimei nu este în afara sancțiunii penale, chiar dacă se prevede o sancțiune mai redusă.

Totodată, ocrotirea vieții înseamnă apărarea tuturor relațiilor sociale ale căror formare, desfășurare și dezvoltare nu ar fi posibile fără asigurarea dreptului la viață.

A ocroti viața oamenilor înseamnă deci a ocroti toate relațiile sociale normale și utile, pentru că fără persoana în viață nu ar fi posibile aceste relații .

În legătură cu momentul când începe viața, ca obiect de ocrotire penală prin incriminarea faptei de omor, potrivit reglementărilor Codului penal anterior, autorii de drept penal au exprimat mai multe opinii. Într-o primă opinie, majoritară, se consideră că momentul începerii vieții persoanei este cel al desprinderii totale a fătului de cordonul ombilical al mamei, adică momentul când produsul concepției nu mai este un făt, ci un copil, care începe să ducă o viață independentă de cea a mamei . Într-o a doua opinie, s-a apreciat că momentul începerii dreptului la viață este cel al declanșării procesului biologic al nașterii, întrucât fătul aflat în pântecul mamei în cursul sarcinii, adică în perioada premergătoare nașterii, nu este considerat om în viață și, de aceea, suprimarea sa prin întreruperea cursului sarcinii săvârșită prin mijloace ilicite nu constituie omucidere, ci avort .

În sfârșit, într-o a treia opinie, se susține că momentul începerii dreptului la viață nu trebuie stabilit în mod abstract și teoretic, ci pe baza unei expertize medico-legale, care va decide dacă este sau nu vorba despre o persoană în viață .

Diversitatea de opinii în ceea ce privește momentul nașterii dreptului la viață al unei persoane își are izvorul în unele lacune referitoare la incriminarea faptelor de ocrotire a fătului de la conceperea acestuia până la nașterea copilului.

În Codul penal anterior erau incriminate avortul, adică întreruperea ilegală a cursului sarcinii, și pruncuciderea, care presupunea uciderea copilului nou-născut imediat după naștere, rămânând în afara acoperirii, din punct de vedere penal, împrejurarea când fătul a fost vătămat în timpul nașterii, împiedicând astfel instalarea vieții extrauterine.

Codul penal în vigoare, pe lângă incriminarea faptei de întrerupere a cursului sarcinii în afara condițiilor admise de lege și a faptei de ucidere sau vătămare a nou-născutului imediat după naștere, incriminează și fapta de vătămare a fătului în timpul nașterii, care a împiedicat instalarea vieții extrauterine. Astfel, în concepția Codului

penal în vigoare, momentul când începe viața, ca obiect de ocrotire penală, este cel al epuizării procesului nașterii copilului, care coincide cu momentul expulzării acestuia din corpul mamei și începerea vieții extrauterine, care impune a fi stabilit printr-o expertiză medico-legală.

Discutabil este și momentul producerii rezultatului faptei de omor, adică moartea persoanei. În legătură cu acest moment, legiuitorul nu oferă niciun termen legal de referință și nici nu este silit să clarifice acest moment, pentru a distinge infracțiunea de omor de alte infracțiuni. De regulă, legiuitorul penal folosește termeni ca „omor”, „ucidere”, „ucigaș”, care, deși evocă rezultatul faptei de omor, și anume moartea victimei, nu definesc și nu precizează în vreun mod momentul când intervine acest rezultat, ceea ce înseamnă că, în această privință, trebuie să ne adresăm cercetătorilor medicali .

Potrivit constatărilor medicale , moartea constituie un proces compus din mai multe etape, și anume: preagonia (aparitia stării de luciditate, a stării euforice, de anxietate), agonia (momentul când se trece de la viață la moartea clinică), moartea clinică (dispariția funcției respiratorii și a celei cardiace, dispariția activității reflexe, a activității electrice a creierului), moartea reală (oprirea metabolismului și apariția morții reale, a modificărilor cadaverice ca urmare a acțiunii factorilor de mediu asupra cadavrului).

Se admite în unanimitate în doctrina medico-legală că odată cu instalarea morții cerebrale se poate afirma că s-a produs rezultatul cerut de norma care incriminează omorul.

După confirmarea morții cerebrale, este posibilă efectuarea de transplanturi de organe, țesuturi sau celule în scop terapeutic, cu consimțământul defunctului (voință exprimată în scris înainte de moarte) sau al soțului ori rudelor .

b) Obiectul material al infracțiunii de omor este corpul unei persoane în viață, fiindcă asupra acesteia poartă acțiunea de ucidere și se produce urmarea imediată, adică moartea persoanei respective. În cazul faptei de omor consumat, obiectul material este corpul lipsit de viață al persoanei ucise. Dacă fapta de omor a rămas în forma tentativei, obiectul material se confundă cu subiectul pasiv.

B. Subiecții infracțiunii. a) Subiectul activ nemijlocit (autor) al infracțiunii de omor poate fi orice persoană care îndeplinește condițiile generale de a răspunde penal, fiindcă existența acestuia nu este condiționată de vreo calitate specială.

Infracțiunea de omor este susceptibilă de a fi săvârșită în participație penală, sub forma coautoratului, instigării sau complicității. Participația poate fi proprie sau improprie.

Există coautorat la omor în toate cazurile în care făptuitorii săvârșesc acte ce țin de acțiunea tipică, în general aceste acte fiind identice sau similare; de exemplu, făptuitorii au aplicat lovituri puternice, în regiuni vitale ale corpului victimei, lovituri care au condus la decesul acesteia . De multe ori, contribuția coautorilor nu acoperă întreaga latură obiectivă a infracțiunii de omor, ci realizează numai o parte din actele de executare, dar acestea se integrează în activitatea materială a faptelor, care trebuie privită în unitatea și individualitatea ei.

În acest sens, în practica judiciară s-a decis că există coautorat la omor, chiar dacă numai lovitura unuia dintre participanți a fost mortală, întrucât ceilalți, care au aplicat victimei lovituri de mai mică intensitate, au contribuit, implicit, la reducerea posibilităților acesteia de a se apăra, la slăbirea forței sale fizice și psihice, consecințe care s-au înscris în procesul causal care a condus la moartea victimei .

De asemenea, sunt incluse în sfera actelor de coautorat și acelea care, fără a face parte din acțiunea tipică a faptei de omor, contribuie într-o măsură determinantă la realizarea ei, prin înlăturarea obstacolelor din calea acțiunii autorului principal . Astfel, fapta unei persoane de a immobiliza victima, pentru ca un alt făptuitor să îi poată aplica lovitura de cuțit mortală, constituie un act de coautorat, deoarece, prin fapta sa, a înlăturat un obstacol important (rezistența victimei) în calea acțiunii desfășurate de coautorul principal; tot coautor este și cel care dezarmează victima pentru a putea fi lovită cu un corp dur de o altă persoană sau împiedică pe altul să intervină în apărarea victimei ori conduce cu viteză vehiculul pentru a împiedica victima, pe care celălalt coacuzat o lovea cu cuțitul, să se salveze sau dacă lovește cu pumnii în față victima, împiedicând-o să pareze lovitura de topor pe care se pregătea să i-o aplice celălalt inculpat .

Instigare la infracțiunea de omor există atunci când o persoană care îndeplinește condițiile generale ale răspunderii penale determină cu intenție o altă persoană să săvârșească o astfel de faptă.

Activitatea instigatorului la omor, de regulă, ia forma unui îndemn insistent menit să substituie voința celui instigat, voința instigatorului făcându-l pe instigat să accepte și să realizeze voința instigatorului.

Instigarea la omor implică, totdeauna, caracterul determinant al îndemnului, în sensul că îndemnul trebuie să aibă un rol esențial în luarea deciziei celui instigat de a ucide victima .

Voința de a instiga la omor nu presupune neapărat existența unui acord al părților și nici nu cuprinde în mod necesar comunicarea intenției de instigare către cel instigat; făptuitorul poate fi instigat și din umbră, insidios, fără ca acesta să își dea seama de influența exercitată asupra lui, devenind, fără să știe, un executant docil al voinței altuia.

Complicitatea la omor se reține în ipoteza în care o persoană, cu intenție, înlesnește sau ajută în orice mod pe altul să săvârșească omorul ori când promite, înainte sau în timpul săvârșirii faptei, că va favoriza pe făptuitor, chiar dacă, după săvârșirea faptei, promisiunea nu este îndeplinită, sau când a efectuat acte de pregătire care constau în crearea condițiilor necesare pentru ca autorul omorului să poată săvârși această faptă.

b) Subiectul pasiv al infracțiunii de omor este persoana ucisă ca urmare a activității incriminate și care, în cazul omorului consumat, devine victimă.

Nu interesează dacă persoana în viață în momentul uciderii era viabilă, adică avea și capacitatea de a trăi mai multă vreme. De asemenea, nu interesează sexul, naționalitatea, condițiile de sănătate fizică sau psihică a victimei ori dacă aceasta era hotărâtă să se sinucidă sau că, având o boală incurabilă, nu mai avea de trăit decât puțin timp.

Ar putea influența răspunderea penală a subiectului activ existența unei calități speciale a victimei. Astfel, dacă victima este o femeie gravidă, omorul va deveni calificat; în cazul în care victima este un membru de familie, pedeapsa se majorează

cu o pătrime; dacă victima este un copil nou-născut ucis în condițiile art. 200 C. pen., făptuitorul va fi pedepsit potrivit acestui text; când victima este un funcționar public care îndeplinește o funcție ce implică exercițiul autorității de stat, pedeapsa se majorează cu o treime; tot astfel, când victima este un judecător sau un procuror aflat în exercitarea atribuțiilor de serviciu ori un avocat, pedeapsa se majorează cu jumătate.

2.2. Conținutul constitutiv

A. Latura obiectivă. a) Elementul material. Norma de incriminare a omorului simplu, fiind o normă cu un conținut deschis, nu descrie conduita susceptibilă să provoace rezultatul. Suprimarea vieții poate avea loc, așadar, printr-o acțiune sau inacțiune, prin mijloace directe ori indirecte (de exemplu, îndemnând un animal să ucidă sau expunerea victimei la frig), prin mijloace fizice (armă, otravă, forță musculară, curent electric, gaze asfixiante, incendii etc.) ori psihice (provocarea spaimei, a unei dureri atroce cardiace), prin mijloace periculoase nu prin ele însele, ci numai asociate cu alți factori preexistenți, concomitenți sau surveniți (de exemplu, obligarea unui diabetic să bea o soluție zaharoasă concentrată).

Actele comise (acțiunile) sunt modalitățile faptice cel mai frecvent folosite în comiterea infracțiunii de omor. Pentru a se reține infracțiunea de omor săvârșită prin omisiunea făptuitorului de a efectua o activitate prin care să împiedice sau să înlăture cauza care ar provoca moartea victimei, este necesar să existe o obligație legală de a efectua acea activitate (de exemplu, va săvârși omorul, prin inacțiune, medicul care, cu intenție, nu acordă asistență unui bolnav, faptă ce a determinat moartea acestuia, sau mama care, cu intenție, nu îl hrănește pe nou-născut, cauzând moartea acestuia).

În doctrina penală este unanim acceptat că, pentru existența infracțiunii de omor, atât acțiunile, cât și inacțiunile prin care s-a cauzat moartea victimei trebuie să fie ilegite, precizarea caracterului nejustificat al activității de ucidere fiind de natură a sublinia că asemenea activități desfășurate legal, de exemplu, uciderea unei persoane în legitimă apărare, nu constituie infracțiune.

În practica judiciară s-a decis că există infracțiune de omor simplu, sub aspectul elementului material, dacă inculpatul a aplicat victimei lovituri cu

intensitate, folosind un instrument apt de a ucide (cuțit, ciomag, piatră, lemne etc.), în zone vitale ale corpului (cap, gât, abdomen, coapsă etc.), provocând grave traumatisme cranio-cerebrale ori rupturi ale organelor interne sau secționări ale arterei femurale din cauza cărora victima a decedat; ori dacă lovește victima cu un corp dur, cu picioarele în abdomen, provocându-i ruptura ficatului și, ca urmare, decesul; sau dacă a improvisat o instalație electrică pentru a împiedica pătrunderea unei persoane străine pe terenul său, provocând moartea prin electrocutare a victimei; ori dacă, după ce a lovit grav victima, o abandonează, noaptea, în frig, în afara localității, neputându-se lua măsuri imediate pentru salvarea acesteia; sau dacă, refuzând să oprească autovehiculul la cererea victimei, o determină pe aceasta să sară din mașină și să se accidenteze mortal; ori dacă, după ce a lovit victima cu pumnii și picioarele, inculpatul a trântit-o de la un metru înălțime pe pavajul străzii, cauzându-i leziuni ce au dus la deces; sau dacă a transportat victima în stare gravă de ebrietate la mică distanță de malul unei ape și, lovind-o, i-a provocat rostogolirea în apă și înecarea; ori dacă, după ce a lovit victima cu pumnul și palmele, a aruncat-o în bazinul cu ape reziduale, de unde victima, în stare de ebrietate, nu s-a putut salva.

b) Urmarea imediată constă în moartea victimei. Numai producerea acestui rezultat întrește latura obiectivă a infracțiunii de omor. Nu are importanță, pentru realizarea conținutului infracțiunii de omor, dacă moartea victimei a survenit imediat după realizarea elementului material al infracțiunii sau dacă între acțiune și producerea rezultatului trece un interval mai mic sau mai mare de timp.

c) Legătura de cauzalitate este o componentă obligatorie a laturii obiective a infracțiunii de omor. Acțiunea sau inacțiunea făptuitorului trebuie să fi cauzat moartea victimei pentru a exista infracțiunea consumată de omor sau să fie susceptibilă de a produce acest rezultat, în cazul tentativei de omor. În stabilirea legăturii de cauzalitate la infracțiunea de omor sunt aplicabile regulile cunoscute în materie de cauzalitate.

În viziunea doctrinei penale și a practicii judiciare, făptuitorul ar putea fi tras la răspundere pentru omor numai dacă a produs în fapt rezultatul și dacă, din punct de vedere legal, poate fi considerat autor al morții victimei. Moartea victimei a fost

provocată, în fapt, de făptuitor numai dacă, fără conduita acestuia înainte de deces, nu s-ar fi produs rezultatul mortal. De asemenea, pentru existența în fapt a legăturii cauzale, este necesar ca acțiunea (omisiunea) făptuitorului să constituie mai mult decât o contribuție minimă la moartea victimei. Aceasta înseamnă că nu este suficient ca prin conduita sa făptuitorul să fi accelerat producerea morții, ci trebuie să o fi determinat[3].

Legătura de cauzalitate la infracțiunea de omor, de regulă, se constată fără dificultate. De exemplu, în cazul în care o persoană acționează cu un mijloc periculos și provoacă moartea unei alte persoane, nu există nicio îndoială asupra legăturii de cauzalitate între acțiunea făptuitorului și urmarea imediată produsă.

Nu creează dificultăți nici situațiile când la producerea morții victimei au contribuit mai multe persoane în coautorat, fie că actele lor sunt identice (lovesc împreună victima căreia îi suprimă viața), fie diferite (unul execută actele de lovire a victimei, iar celălalt o imobilizează) .

Unele probleme în stabilirea legăturii de cauzalitate la infracțiunea de omor, se pot ridica în ipoteza în care la acțiunea sau inacțiunea făptuitorului se adaugă alte fapte sau împrejurări, alți factori preexistenți, concomitenți ori supraveniți, care, în interacțiunea lor, să conlucreze la producerea rezultatului, adică la producerea morții victimei.

Doctrina și practica judiciară sunt unanime în a aprecia că, și în această situație, raportul de cauzalitate nu se întrerupe dacă se stabilește că însăși acțiunea sau inacțiunea făptuitorului era aptă să conducă la moartea victimei. În acest sens, instanța de judecată a decis că „neaplicarea de către organele medicale a unei terapii complete ori examinarea superficială, din culpa medicilor, a rănii, ceea ce a făcut ca tratamentul aplicat să fie inadecvat, nu întrerupe legătura de cauzalitate dintre faptă și rezultat, deoarece moartea victimei nu ar fi intervenit fără lovitura mortală aplicată de inculpat” . În instrumentarea unui alt caz s-a stabilit că, „chiar dacă victima nu s-a internat imediat în spital ori nu a efectuat la timp tratamentul care se impunea, există legături de cauzalitate, moartea acesteia fiind consecința loviturilor aplicate de inculpat” .

Există legătură de cauzalitate și în varianta în care acțiunea (inacțiunea) făptuitorului, prin ea însăși, nu era aptă să producă moartea victimei, dacă aceasta s-a folosit de unele cauze preexistente a căror desfășurare a cunoscut-o, spre a produce moartea victimei (de exemplu, infractorul a cunoscut boala de cord a victimei, care, asociată cu șocul psihic pe care i l-a provocat, a condus la moartea acesteia) .

Se admite totuși că o cauză supravvenită poate întrerupe legătura cauzală dacă, prin ea însăși și independent de acțiunea făptuitorului, a provocat moartea victimei (de exemplu, infirmiera care din greșeală administrează unei persoane internate pentru o vătămare corporală un medicament neindicat ori îi face o injecție cu o substanță toxică). În acest sens, în practica judiciară s-a decis că, în cazul în care inculpatul a aplicat victimei o lovitură mortală, dacă victima a încetat din viață din cauza unei boli ivite fără nicio legătură cu leziunea pricinuită de autor, fapta nu se încadrează în omor, ci în tentativă la infracțiunea de omor .

B. Latura subiectivă. a) Forma de vinovăție cerută de norma de incriminare a omorului prevăzută în art. 188 C. pen. este intenția în ambele sale modalități, adică fie intenție directă, atunci când făptuitorul a prevăzut rezultatul acțiunii (inacțiunii) sale (moartea victimei) și a urmărit producerea acestuia (de exemplu, făptuitorul, în mod voluntar, îndreaptă arma spre victimă, dorește să o ucidă și o împușcă), fie intenție indirectă, când făptuitorul a prevăzut rezultatul acțiunii sale și, fără a-l urmări, a acceptat totuși posibilitatea survenirii acestuia (de exemplu, făptuitorul lovește victima și o lasă într-o situație aptă să îi producă moartea – dezbrăcată, în condițiile unui ger puternic) .

Prin urmare, infracțiunea de omor cere întotdeauna intenția făptuitorului de a omorî, rezultat pe care acesta îl prevede, fie ca pe o consecință sigură a faptei, fie ca pe o eventualitate.

Intenția autorului de a ucide victima poate rezulta din activitatea materială obiectivă desfășurată de acesta. Instanțele de judecată rețin cu regularitate (ca o prezumție relativă) intenția de a ucide la persoana care lovește victima cu instrumente apte de a produce moartea (cuțit, topor, ciomag, sapă, ciocan), în regiuni vitale ale corpului (cap, inimă, piept, stomac) și cu intensitate (prin perforarea țesuturilor și

secționarea organelor) ori la cel care trage cu o armă de foc în direcția capului, pieptului victimei sau dacă strânge cu putere victima cu mâinile de gât, până la sufocare. În toate aceste cazuri, cunoștințele elementare și experiența de fiecare zi oferă suficiente date făptuitorului pentru a-și da seama de consecințele unor asemenea acțiuni.

În situațiile în care din activitatea materială nu se poate desprinde intenția făptuitorului de a ucide, aceasta poate fi stabilită pe baza altor fapte și împrejurări rezultate din mijloacele de probă administrate cu prilejul soluționării cauzei. Astfel de împrejurări pot fi, de exemplu, raporturile dintre victimă și făptuitor, existente anterior săvârșirii omorului (dacă au fost de dușmănie, de prietenie), comportarea făptuitorului după săvârșirea omorului (dacă a încercat să dea victimei primul ajutor sau nu i-a acordat niciun sprijin, părăsind-o în starea gravă în care se afla), recunoașterea autorului faptei coroborată cu alte probe etc.

Elementul subiectiv propriu infracțiunii de omor face ca această faptă să se poată delimita de alte infracțiuni îndreptate împotriva vieții persoanei, cum ar fi infracțiunea de loviri sau vătămări cauzatoare de moarte ori infracțiunea de ucidere din culpă. La aceste din urmă două infracțiuni, făptuitorul acționează ca și la omor, în mod violent, asupra corpului persoanei, iar rezultatul îl constituie tot moartea acesteia. Totuși, dacă se va stabili că forma de vinovăție este praeterintenția (intenția depășită), fapta va fi încadrată în art. 195 C. pen. (lovirile sau vătămrile cauzatoare de moarte), iar în ipoteza în care se va stabili că forma de vinovăție este culpa, se va reține uciderea din culpă (prevăzută în art. 192 C. pen.).

Dacă delimitarea între infracțiunea de omor și cea de omor din culpă se poate face mult mai ușor, nu același lucru se poate spune în legătură cu deosebirea în concret a infracțiunii de omor de cea de loviri sau vătămări cauzatoare de moarte. În practica instanței supreme s-a decis că „lovirea victimei cu pumnii și picioarele, cu intensitate, în torace și cap, cu urmarea unei fracturi costale, rupturi pulmonare și a unui hematom subdural, leziuni care au dus la deces, constituie infracțiunea de omor, poziția subiectivă a inculpatului caracterizându-se prin intenția de a ucide”. Încadrarea juridică a unei asemenea fapte drept loviri cauzatoare de moarte este

greșită, deoarece rezultatul agresiunii, moartea victimei, nu s-a produs ca urmare a culpei, prin depășirea intenției cu care s-a comis agresiunea . Tot astfel, constituie omor „lovirea victimei cu palmele, cu picioarele și cu o curea din cauciuc și izbirea ei repetată cu capul de podea, cu consecința unei compresii cerebrale prin traumatism subdural, iar nu cea de loviri cauzatoare de moarte, chiar dacă leziunile nu au fost corespunzător tratate în spital” .

Tot utilizând criteriul elementului subiectiv, se va deosebi tentativa de omor de infracțiunea de lovire sau alte violențe și de infracțiunea de vătămare corporală. În cazul tentativei de omor, trebuie să se constate intenția de a ucide, pe când la celelalte fapte de violență este necesar să se probeze că făptuitorul a exercitat actele de violență cu intenția de a vătăma integritatea corporală a victimei.

În practica judiciară, instanțele au decis că „relevante pentru caracterizarea juridică a unei fapte ca tentativă de omor sau ca vătămare corporală sunt împrejurările în care aceasta a fost comisă, natura obiectului vulnerabil cu care a fost lovită victima, intensitatea loviturii, regiunea corpului în care a fost aplicată și consecințele cauzei. Durata îngrijirilor medicale sau împrejurarea că, prin caracterul lor, leziunile au pus sau nu în primejdie viața victimei sunt mai puțin semnificative. Aplicarea unor lovituri cu o pompă metalică auto în direcția capului unei persoane, care însă reușește să evite loviturile, ridicând brațul în apărare, acesta fiindu-i fracturat, reflectă intenția inculpatului de a ucide, iar nu pe aceea de a cauza victimei numai vătămări corporale” . De asemenea, s-a apreciat că „există tentativă la infracțiunea de omor, și nu infracțiune de vătămare corporală, în cazul în care inculpatul a acționat cu intenția de a ucide (chiar dacă aceasta este indirectă), iar leziunile produse au pus în pericol viața persoanei vătămate. Aplicarea de către inculpat a unei lovituri cu cuțitul, a cărei lamă a pătruns în cutia toracică, provocând mai multe leziuni cu plagă splenică, ce a pus în primejdie viața victimei – așa cum se arată în raportul medico-legal –, trebuie considerată, datorită intensității sale, regiunii vitale în care a fost aplicată și instrumentului folosit de inculpat (cuțitul), ca fiind săvârșită cu intenția de a ucide” .

Eroarea asupra persoanei victimei, în cazul omorului, nu are nicio influență asupra vinovăției făptuitorului și nu înlătură răspunderea penală. În practica judiciară

s-a apreciat că nu se află în eroare de fapt acela care, intenționând să lovească cu cuțitul o persoană, lovește o altă persoană, pe care o confundă cu cea pe care luase decizia să o ucidă, deoarece legea protejează orice persoană fizică, oricare ar fi ea .

S-au purtat unele discuții privind existența infracțiunii de omor în situația în care făptuitorul își îndreaptă acțiunea asupra unei persoane pe care vrea să o ucidă, dar, din cauza unei manipulări greșite a instrumentului folosit sau din cauza altor situații accidentale, rezultatul se produce asupra altei persoane (aberratio ictus sau devierea acțiunii) . Practica judiciară este consecventă în a stabili că, și în această situație, fapta constituie infracțiunea de omor, ca și în cazul erorii asupra victimei, deoarece, chiar dacă făptuitorul a avut în vedere o altă persoană, el a prevăzut și a dorit să ucidă un om, ceea ce este suficient pentru existența infracțiunii.

În acest sens, s-a hotărât că fapta inculpatului care, în timpul unui conflict petrecut pe o stradă în București, la care au participat mai multe persoane, a urmărit să îi aplice altei persoane o lovitură cu cuțitul, dar a înjunghiat în zona toraco-abdominală o altă persoană, cauzând decesul acesteia, constituie infracțiunea de omor, chiar dacă persoana vizată a fost alta, însă rezultatul s-a produs asupra victimei, întrucât, din cauze independente de voința inculpatului (cauze accidentale), a fost suprimată viața unei alte persoane decât cea împotriva căreia inculpatul și-a desfășurat activitatea infracțională (aberratio ictus) .

b) Mobilul nu constituie o cerință pentru existența laturii subiective a infracțiunii de omor simplu. Norma de incriminare a faptei de omor în varianta tip nu cere existența vreunui mobil justificativ.

Totuși, instanța de judecată trebuie să fie preocupată în stabilirea, în fiecare caz, a mobilului faptei de omor, deoarece acesta influențează gravitatea concretă a faptei, contribuind la realizarea unei juste individualizări judiciare a pedepsei, întrucât, potrivit art. 74 alin. (1) lit. d) C. pen., motivul sau mobilul infracțiunii constituie unul dintre criteriile de individualizare judiciară a pedepsei închisorii ca durată în cazul infracțiunii de omor simplu.

În cazul în care se stabilește că mobilul (motivul) a fost unul special, se poate schimba încadrarea juridică a faptei. De exemplu, când mobilul faptei de omor l-a

constituit „interesul material”, fapta va fi încadrată în textul art. 189 alin. (1) lit. b) C. pen., pentru că o astfel de împrejurare atribuie faptei un caracter mai grav, devenind omor calificat.

c) Scopul infracțiunii de omor nu are valoare de element obligatoriu al laturii obiective a acestei infracțiuni, dar cunoașterea lui va ajuta instanța la stabilirea duratei pedepsei cu închisoarea pentru săvârșirea acestei infracțiuni.

Dacă se constată că omorul a fost săvârșit în scopul de a se sustrage ori de a sustrage pe altul de la tragerea la răspunderea penală ori de la executarea unei pedepse sau pentru a înlesni sau ascunde săvârșirea unei infracțiuni, fapta va fi încadrată la omor calificat [art. 189 alin. (1) lit. c) și d) C. pen.], pentru că legiuitorul a apreciat că astfel de scopuri duc la o pericolozitate mai ridicată a infractorului.

§3. Formele infracțiunii

Infracțiunea de omor, fiind o infracțiune comisivă și o infracțiune materială condiționată de producerea unui rezultat, este susceptibilă de o desfășurare în timp și deci de forme imperfecte, ca acte pregătitoare sau tentativă.

a) Actele pregătitoare, deși posibile, nu sunt incriminate de lege, ele pot deveni acte de complicitate când au fost executate cu intenție de o altă persoană și au folosit autorului la săvârșirea omorului. În anumite condiții, actele de pregătire comise chiar de către autor pot constitui o componentă a premeditării și pot determina încadrarea faptei în textul art. 189 alin. (1) lit. a) C. pen., devenind omor calificat .

b) Tentativa la infracțiunea de omor există atunci când făptuitorul a început executarea acțiunii de ucidere, dar aceasta a fost întreruptă sau nu și-a produs efectul, și este pedepsită [art. 188 alin. (2) C. pen.].

În practica judiciară s-a reținut tentativă întreruptă la infracțiunea de omor în sarcina inculpatului care a aplicat două lovituri de cuțit în zona toracelui, după care a fost imobilizat de către cei prezenți . De asemenea, s-a apreciat că lovirea persoanei vătămate, în mod repetat, cu un ciomag, cu pumnii și picioarele, în diferite zone ale corpului, cu consecința producerii a peste 50 de leziuni, dintre care unele grave (traumatism cranio-facial, hemoragie meningeală), dovedește că făptuitorul a prevăzut eventualitatea decesului victimei și, chiar dacă nu a urmărit producerea

acestui rezultat, a acceptat o asemenea posibilitate, astfel că fapta întrunește elementele constitutive ale tentativei la infracțiunea de omor .

Constituie tentativă terminată sau fără efect fapta inculpatului de a fi aruncat victima de la etajul 3, întrucât trebuie considerată ca fiind săvârșită cu intenția de a ucide. Împrejurarea că victima – căzând pe un sol afânat și cu vegetație – nu a încetat din viață nu exclude existența intenției de a comite un omor .

În literatura de specialitate și în practica judiciară s-a pus în mod frecvent problema diferenței dintre tentativa la infracțiunea de omor și infracțiunea de vătămare corporală săvârșită în modalitatea normativă „punerea în primejdie a vieții persoanei” [art. 194 alin. (1) lit. e) C. pen.], întrucât la ambele infracțiuni urmarea imediată este comună .

Autorii de drept penal consideră în mod unanim că tentativa la infracțiunea de omor se deosebește de infracțiunea de vătămare corporală – modalitatea „punere în primejdie a vieții persoanei” – numai sub aspectul laturii subiective . Astfel, latura subiectivă a tentativei la omor se realizează prin intenția de a ucide, adică de a produce moartea victimei, pe când la vătămarea corporală – modalitatea „punerea în primejdie a vieții persoanei” –, latura subiectivă se realizează prin intenția de a vătăma integritatea corporală a victimei.

Pentru delimitarea celor două infracțiuni, se impune să fie avute în vedere toate împrejurările în care a fost săvârșită fapta, cum ar fi: obiectul vulnerant folosit, intensitatea și efectele loviturilor, zona corpului vizată, ca și urmările produse, împrejurările semnificative cu privire la poziția subiectivă a făptuitorului. De exemplu, în practica judiciară s-a considerat că există tentativă la infracțiunea de omor atunci când fapta inculpatului se realizează prin aplicarea unei lovituri cu cuțitul în abdomen, cu lezarea unor organe vitale, ceea ce caracterizează intenția făptuitorului de a ucide, punerea în primejdie a vieții victimei nefiind rezultatul intenției sau intenției depășite, care caracterizează infracțiunea de vătămare corporală; tot astfel, fapta constituie tentativă la infracțiunea de omor, fiind relevantă intenția de a ucide, dacă a fost săvârșită pe fondul unui conflict anterior între infractor și victimă, urmat de înarmarea acestuia cu un obiect apt de a produce moartea (cuțit),

prin aplicarea unei lovituri ce a vizat o zonă anatomică vitală, care a avut consecințe grave, la care se adaugă atitudinea infractorului imediat după săvârșirea faptei, constând în dispariția sa de la domiciliu și sustragerea de la urmărirea penală ; tot tentativă la infracțiunea de omor se reține și în cazul în care fapta se realizează prin lovirea victimei cu cuțitul în abdomen, cu consecința unei eviscerații, în condițiile în care aceasta, apărându-se, a reușit să atenueze forța loviturii și consecințele ei ; tragerea unor focuri de armă cu alice în zona picioarelor persoanei vătămate, fără a viza deci o regiune vitală, leziunile nepunându-i în pericol viața, conduce la concluzia că inculpatul a urmărit vătămarea, și nu uciderea ei .

c) Consumarea infracțiunii de omor are loc în momentul în care acțiunea sau, uneori, inacțiunea făptuitorului a produs urmarea imediată, adică moartea victimei. Până la producerea acestui rezultat, care poate surveni la un oarecare interval de timp după executarea activității de ucidere, fapta constituie tentativă de omor și va fi urmărită ca atare, sub rezerva schimbării încadrării juridice în cazul în care ulterior se va produce consumarea.

Infracțiunea de omor nu este susceptibilă de a fi săvârșită în formă continuată.

Prin natura sa, infracțiunea de omor este o infracțiune complexă, în sensul că absoarbe în mod natural în conținutul ei fapte care sunt prevăzute distinct în legea penală. Astfel, omorul absoarbe infracțiunea de lovire sau alte violențe (art. 193 C. pen.) sau infracțiunea de vătămare corporală (art. 194 C. pen.).

La rândul său, infracțiunea de omor este absorbită în conținutul complex al altor infracțiuni; spre exemplu, infracțiunea de omor este absorbită în conținutul infracțiunii de ultraj (art. 257 C. pen.), în conținutul infracțiunii de ultraj judiciar (art. 279 C. pen.), în conținutul infracțiunii de atentat care pune în pericol securitatea națională (art. 401 C. pen.), în conținutul infracțiunii de atentat contra unei colectivități (art. 402 C. pen.), precum și în conținutul unor infracțiuni de genocid, contra umanității și de război.

§4. Sancțiuni

Pedeapsa principală prevăzută în norma de incriminare a faptei de omor simplu (art. 188 C. pen.) este închisoarea de la 10 la 20 de ani. Totodată, legea prevede și aplicarea obligatorie a pedepsei complementare a interzicerii exercitării unor drepturi.

De asemenea, pe timpul executării pedepsei privative de libertate, este interzis exercițiul drepturilor prevăzute la art. 66 alin. (1) lit. a), b) și d)-o) a căror exercitare a fost interzisă de instanță ca pedeapsă complementară.

Instanța de judecată va dispune confiscarea specială în condițiile art. 112 C. pen.

3.3. Rezumat

Omorul

Art. 188. -

(1) Uciderea unei persoane se pedepsește cu închisoarea de la 10 la 20 de ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Tentativa se pedepsește.

Omorul calificat

Art. 189. - (1) Omorul săvârșit în vreuna dintre următoarele împrejurări:

a) cu premeditare;

b) din interes material;

c) pentru a se sustrage ori pentru a sustrage pe altul de la tragerea la răspundere penală sau de la executarea unei pedepse;

d) pentru a înlesni sau a ascunde săvârșirea altei infracțiuni;

e) de către o persoană care a mai comis anterior o infracțiune de omor sau o tentativă la infracțiunea de omor;

f) asupra a două sau mai multor persoane;

*) Potrivit Deciziei nr. 5/2006, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 492 din 07 iunie 2006, Înalta Curte de Casație și Justiție a admis recursul în interesul legii declarat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și a stabilit că actele de violență cu intenția de a ucide, săvârșite în aceeași împrejurare asupra a două persoane, dintre care una a decedat, constituie atât infracțiunea de omor - simplu, calificat sau deosebit de grav - comisă asupra unei singure persoane, cât și tentativa de omor, după caz, simplu, calificat sau deosebit de grav, aflate în concurs.

Agravanta prevăzută în art. 176 alin. 1 lit. b) din Codul penal vechi [art. 189 alin. (1) lit. f) Cod Penal actual] nu este aplicabilă în cazul faptelor menționate. Decizia își păstrează valabilitatea în condițiile în care, față de reglementările anterioare, în prevederile actuale nu s-a schimbat decât denumirea infracțiunii.

g) asupra unei femei gravide;

h) prin cruzimi,

se pedepsește cu detențiune pe viață sau închisoare de la 15 la 25 de ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Tentativa se pedepsește.

Uciderea la cererea victimei

Art. 190. - Uciderea săvârșită la cererea explicită, serioasă, conștientă și repetată a victimei care suferea de o boală incurabilă sau de o infirmitate gravă atestată medical, cauzatoare de suferințe permanente și greu de suportat, se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani.

Determinarea sau înlesnirea sinuciderii

Art. 191. - (1) Fapta de a determina sau înlesni sinuciderea unei persoane, dacă sinuciderea a avut loc, se pedepsește cu închisoarea de la 3 la 7 ani.

(2) Când fapta prevăzută în alin. (1) s-a săvârșit față de un minor cu vârsta cuprinsă între 13 și 18 ani sau față de o persoană cu discernământ diminuat, pedeapsa este închisoarea de la 5 la 10 ani.

(3) Determinarea sau înlesnirea sinuciderii, săvârșită față de un minor care nu a împlinit vârsta de 13 ani sau față de o persoană care nu a putut să-și dea seama de consecințele acțiunilor sau inacțiunilor sale ori nu putea să le controleze, dacă sinuciderea a avut loc, se pedepsește cu închisoarea de la 10 la 20 de ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(4) Dacă actele de determinare sau înlesnire prevăzute în alin. (1) - (3) au fost urmate de o încercare de sinucidere, limitele speciale ale pedepsei se reduc la jumătate.

Uciderea din culpă

Art. 192. - (1) Uciderea din culpă a unei persoane se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani.

(2) Uciderea din culpă ca urmare a nerespectării dispozițiilor legale ori a măsurilor de prevedere pentru exercițiul unei profesii sau meserii ori pentru efectuarea unei anumite activități se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani. Când încălcarea dispozițiilor legale ori a măsurilor de prevedere constituie prin ea însăși o infracțiune se aplică regulile privind concursul de infracțiuni.

(3) Dacă prin fapta săvârșită s-a cauzat moartea a două sau mai multor persoane, limitele speciale ale pedepsei prevăzute în alin. (1) și alin. (2) se majorează cu jumătate.

3.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. Infracțiunea de omor se săvârșește:

- a) numai cu intenție directă;
- b) fie cu intenție directă fie cu intenție indirectă;
- c) poate fi săvârșit și din culpă.

2. Infracțiunea de omor calificat săvârșit cu premeditare:

- a) se poate reține și în cazul erorii asupra identității persoanei;
- b) nu se poate reține în cazul devierii acțiunii;
- c) nu se poate reține atunci când făptuitorul a urmărit un interes material.

3. Când există omorul calificat săvârșit pentru a înlesni sau a ascunde săvârșirea altei infracțiuni?

- a) indiferent dacă scopul urmărit a fost sau nu realizat;
- b) când infracțiunea scop este numai o tâlhărie sau piraterie;
- c) dacă infracțiunea scop a fost săvârșită sau urmează a fi săvârșită doar de către făptuitor.

4. Constituie omor calificat:

- a) omorul săvârșit în public;
- b) omorul asupra unui magistrat sau polițist;
- c) omorul asupra unei femei gravide.

5. Cum va fi încadrată fapta dacă făptuitorul ucide victima pentru a-i sustrage banii?

- a) omor;
- b) omor calificat din interes material;
- c) omor calificat pentru a înlesni sau ascunde săvârșirea altei infracțiuni.

3.5. Bibliografie recomandată

- a.** Petre Buneci, Ilie Pascu, *Drept penal. Partea specială, Vol. I, Infracțiuni contra persoanei. Infracțiuni contra patrimoniului. Infracțiuni privind autoritatea și frontiera de stat. Infracțiuni contra îndeplinirii justiției*. Ed. Hamangiu, București, 2017
- b.** Alexandru Boroș, *Drept penal. Partea specială. Editia a 5-a*, Ed. C.H. Beck, București, 2021.

- c.** Valerian Cioclei, *Drept penal. Partea speciala I. Editia a 6-a*, Infractioni contra persoanei si infractioni contra patrimoniului, Ed. C.H. Beck, București, 2021.
- d.** Mihail UdROIU, *Fise de drept penal. Partea speciala. Teorie si cazuri practice. Editia a 2-a*, Ed. C.H. Beck, București, 2021.
- e.** V. Cioclei, *Drept penal. Partea special I, Curs Tematic*, Ed. C.H.Beck, București, 2022
- f.** C.Rotaru, A.-R. Trandafir, V. Cioclei, *Drept penal. Partea special II, Curs Tematic*, Ed. C.H.Beck, București, 2022
- g.** Toader Tudorel și alții – *Noul Cod penal. Comentarii pe articole*, Editura Hamangiu, 2014
- h.** Mihai Adrian Hotcă (coord.), Buneci Petre, s.a., *Instituții de Drept penal*, Ed. Universul Juridic, București, 2014
- i.** DobrinOIU Vasile, Pascu Ilie, Hotcă Mihai Adrian, Chiș Ioan, Păun Costică, Gorunescu Mirela, Neagu Norel, DobrinOIU Maxim, Sinescu Mircea Constantin – *Noul Cod penal comentat, vol.II Partea specială*, Ediția a II-a Editura Universul Juridic, București, 2014
- j.** DobrinOIU Vasile, Neagu Norel – *Drept penal. Partea specială. Teorie și practică judiciară. Conform Noului Cod penal*, Editura Universul Juridic, București, 2011
- k.** Predescu Ovidiu, Hărăstășanu Angela – *Drept penal. Partea specială – Examinare comparativă Codul penal – Noul Cod penal*, Editura Universul Juridic, București, 2012
- l.** Petre Buneci, Ilie Pascu, *Noul Cod penal. Partea generală și Codul penal. Partea generală în vigoare*, Editura Universul Juridic, București, 2010
- m.** DobrinOIU Vasile, Pascu Ilie, Hotcă Mihai Adrian, Chiș Ioan, Păun Costică, Gorunescu Mirela, Neagu Norel, DobrinOIU Maxim, Sinescu Mircea Constantin – *Noul Cod penal comentat, vol.II Partea specială*, Editura Universul Juridic, București, 2012

3.6. Teme de control

Realizați un referat de maximum 5 pagini în care să tratați una dintre circumstanțele agravante prevăzute la infracțiunea de omor calificat.

Capitolul 4. Infracțiuni contra integrității corporale sau sănătății. Lovire sau alte violențe

4.1. Introducere

În cadrul acestui capitol este prezentată infracțiunea de lovire sau alte violențe prev. de art. 193 C. pen.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

4.2. Conținut

§1. Conținut legal și caracterizare

Fapta de lovire sau alte violențe este incriminată în art. 193 C. pen. într-o variantă tip și o variantă agravată. Varianta tip [art. 193 alin. (1) C. pen.] constă în lovirea sau orice alte acte de violență cauzatoare de suferințe fizice.

Varianta agravată [art. 193 alin. (2) C. pen.] constă în fapta prin care se produc leziuni traumatice sau prin care este afectată sănătatea unei persoane, a cărei gravitate este evaluată prin zile de îngrijiri medicale de cel mult 90 de zile.

Lovirea sau alte violențe are o gravitate în abstract mai redusă decât celelalte fapte din grupul celor contra integrității corporale sau sănătății. Prin comiterea acestei fapte se aduce atingere corpului unei persoane fizice, căreia i se cauzează suferințe fizice, iar uneori chiar leziuni traumatice sau îi este afectată sănătatea, a cărei gravitate este evaluată prin zile de îngrijiri medicale de cel mult 90 de zile.

Această faptă poate fi absorbită în mod natural în conținutul altor fapte contra integrității corporale sau sănătății ori în conținutul infracțiunii de omor. De asemenea,

poate fi absorbită fie ca element constitutiv al unor infracțiuni complexe [de exemplu, tâlhărie (art. 233 C. pen.), viol (art. 218 C. pen.), ultraj (art. 257 C. pen.), ultraj judiciar (art. 279 C. pen.) etc.], fie ca element circumstanțial agravant [traficul de migranți – art. 263 alin. (2) lit. b) C. pen., traficul de persoane – art. 210 alin. (1) lit. a) C. pen., proxenetismul – art. 213 alin. (2) C. pen., practicarea cerșetoriei – art. 214 alin. (2) C. pen. etc.].

§2. Structura infracțiunii în varianta tip [art. 193 alin. (1) C. pen.]

2.1. Elementele preexistente

A. Obiectul juridic special și obiectul material. a) Obiectul juridic special îl constituie ansamblul relațiilor sociale formate în jurul valorii reprezentate de integritatea fizică (deplinătatea morfo-anatomică naturală a corpului uman) și sănătatea (starea bună a unui organism, la care funcționarea tuturor organelor se face în mod normal și regulat) persoanei umane, relații ale căror existență și normală dezvoltare nu ar fi posibile fără apărarea și ocrotirea persoanei împotriva faptelor de violență de natură să îi producă suferințe fizice.

b) Obiectul material al infracțiunii nu poate fi decât corpul unei persoane fizice în viață. Actele caracteristice infracțiunii de lovire sau alte violențe comise asupra unui cadavru se vor încadra în dispozițiile art. 383 alin. (1) C. pen. care incriminează fapta de profanare de cadavre, dacă sunt îndeplinite toate condițiile cerute de lege.

B. Subiecții infracțiunii. a) Subiectul activ nemijlocit (autor) poate fi orice persoană fizică, dacă îndeplinește condițiile generale privind răspunderea penală.

Participația penală este posibilă în oricare dintre formele sale (coautorat, instigare, complicitate).

b) Subiectul pasiv este persoana față de care s-a exercitat violența, întotdeauna alta decât făptuitorul, neavând nicio relevanță vârsta, sexul, starea sănătății etc. O persoană nu poate fi în același timp și subiect activ, și subiect pasiv al infracțiunii de lovire sau alte violențe, dat fiind că ocrotirea legii este îndreptată spre relațiile dintre oameni, și nu spre actele care nu ies din sfera vieții intime, individuale, acte care nu

ating o relație socială. De aceea, lovirile sau violențele efectuate de cel care a încercat să se sinucidă nu constituie infracțiune și nu se pedepsesc.

Dacă actul de autovolență atinge o altă relație socială, cum este cazul în care o persoană își provoacă vătămări corporale în scopul de a se sustrage de la serviciul militar în timp de război (art. 432 C. pen.), ori când autovătămarea este provocată în scopul de a obține, pentru sine sau pentru altul, suma de risc asigurat [art. 245 alin. (2) C. pen.], fapta va constitui infracțiune.

Când subiectul pasiv este membru de familie, fapta de lovire sau alte violențe va fi sancționată potrivit dispozițiilor art. 199 C. pen. Lovirea de către făptuitor, cu aceeași ocazie, a două persoane nu constituie o infracțiune unică, ci două infracțiuni de lovire aflate în concurs real.

2.2. Conținutul constitutiv

A. Latura obiectivă. a) Elementul material constă în acțiunea de lovire sau orice acte de violență cauzatoare de suferințe fizice asupra corpului unei persoane.

Legiuitorul, în art. 193 alin. (1) C. pen., nu a enumerat modalitățile prin care se poate realiza activitatea de lovire sau de executare a actelor de violență, fiind practic imposibil de făcut o atare enumerare, ținând seama de multitudinea și de varietatea formelor și modalităților în care se poate comite fapta. De aceea, elementul material poate consta în orice acțiune sau inacțiune, dacă și-a dovedit atitudinea de a produce urmarea cerută de norma de incriminare.

Lovirea sau alte violențe se efectuează, de regulă, prin acte comisive, adică prin acțiuni care pot fi atât directe, cât și indirecte. Acțiunea este directă când s-a efectuat nemijlocit de către făptuitor, de exemplu, prin lovirea cu palma sau cu un corp dur, târârea, îmbrânceala, tragerea de păr, înțeparea etc., iar indirectă în cazul în care victima este expusă unor situații care pot să aibă drept rezultat lovirea ei, de exemplu, așezarea în calea victimei a unui obstacol de care aceasta se împiedică și în cădere se lovește, punerea în mișcare sau folosirea de către făptuitor a unor forțe sau energii, cum ar fi folosirea unui animal periculos, pe care făptuitorul îl asmute asupra victimei, care este trântită la pământ și zgâriată, etc.

Elementul material, într-o proporție mai redusă, poate consta și într-o inacțiune. Fapta este săvârșită prin inacțiune atunci când făptuitorul, având obligația legală de a efectua o activitate prin care să împiedice sau să înlăture o cauză care ar putea provoca lovirea ori vătămarea victimei, nu îndeplinește, cu intenție, această obligație (spre exemplu, făptuitorul, cu intenție, nu semnalează existența unei gropi, deși are această obligație legală, ceea ce are drept rezultat căderea și lovirea victimei, căreia îi sunt pricinuite suferințe fizice sau o vătămare, rezultat urmărit ori acceptat de făptuitor).

În sensul legii penale [art. 193 alin. (1) C. pen.], actele de violență nu presupun numai folosirea forței, a constrângerii, ci și folosirea de acte neviolente, susceptibile să îi provoace victimei suferințe, acte cărora victima, dacă le-ar fi cunoscut, le opunea rezistență (de exemplu, oferirea unui scaun victimei, pe care făptuitorul îl știa stricat, iar victima, așezându-se, cade și se lovește, cauzându-i-se suferințe fizice; ori în mănua victimei se presară praf iritant, care i-a cauzat suferințe fizice).

Făptuitorul, în săvârșirea faptei de lovire sau alte violențe, poate întrebuința orice mijloace, de exemplu, mecanice, fizice, infecțioase, chimice sau chiar psihice (de pildă, făptuitorul provoacă fuga victimei, în urma unei amenințări, iar aceasta se împiedică și se lovește).

b) Urmarea imediată la infracțiunea de lovire sau alte violențe în varianta tip constă în cauzarea unor suferințe fizice. Dacă nu s-a produs o urmare de această natură asupra victimei, ci numai o suferință morală, nu se poate reține infracțiunea pe care o analizăm. Lovirea poate avea drept consecință și producerea unei echimoze, care reprezintă „semnele” loviturilor. Pentru ca fapta de lovire sau alte violențe să se mențină în cadrul variantei tip, și în cazul producerii de excoriații ori tumefieri, nu trebuie să fie necesare îngrijiri medicale pentru vindecare.

Urmarea imediată pe care o presupune varianta tip a infracțiunii de lovire sau alte violențe se produce, de regulă, odată cu executarea acțiunii sau inacțiunii autorului.

c) Legătura de cauzalitate între acțiunea (inacțiunea) făptuitorului și urmarea

imediată trebuie să existe. Cel mai adesea, legătura de cauzalitate se poate constata ușor, pentru că rezultă din materialitatea faptei.

Această legătură de cauzalitate va exista chiar și în situația în care la producerea rezultatului au concurat, pe lângă acțiunea (inacțiunea) făptuitorului, și alte cauze preexistente, concomitente sau ulterioare, dacă se stabilește, prin probele administrate în cauză, că activitatea făptuitorului a fost, prin ea însăși, aptă să producă rezultatul cerut de norma de incriminare.

B. Latura subiectivă. a) Forma de vinovăție cerută de dispozițiile art. 193 alin. (1) C. pen. pentru existența infracțiunii de lovire sau alte violențe în varianta tip este intenția directă sau indirectă, ceea ce presupune ca făptuitorul să prevadă rezultatul faptei sale și să îl urmărească ori să îl accepte prin săvârșirea faptei.

Împrejurarea că făptuitorul s-a aflat în eroare cu privire la persoana victimei, precum și devierea loviturii nu înlătură vinovăția și, pe cale de consecință, se reține fapta de lovire sau alte violențe, atâta vreme cât se va constata că făptuitorul a acționat cu intenția de a pricinui suferințe fizice ori vătămarea integrității corporale a unei persoane.

Pentru a exista elementul subiectiv sub forma intenției, este necesară stabilirea caracterului ilegal al faptei de lovire sau alte violențe. Aceasta presupune ca fapta de lovire sau alte violențe comisă de făptuitor să nu facă parte din categoria faptelor violente permise sau îngăduite de lege. De exemplu, cel care lovește o persoană în timpul jocurilor sportive, cu respectarea regulilor care stau la baza acestor activități, nu va răspunde pentru infracțiunea de lovire sau alte violențe; la fel, violențele pe care le presupune un tratament medical ori exercitarea unei profesii (medic stomatolog, cosmetician, masor etc.) nu constituie infracțiune, în măsura în care făptuitorul nu se abate de la regulile profesiei respective.

b) Mobilul care a determinat săvârșirea infracțiunii nu are relevanță pentru realizarea conținutului acesteia, dar trebuie cunoscut, pentru că ajută la individualizarea pedepsei, fiind un criteriu în stabilirea duratei ori a cuantumului acesteia.

c) **Scopul** urmărit prin săvârșirea infracțiunii nu prezintă importanță pentru calificarea juridică a faptei, dar trebuie stabilit, pentru că este un criteriu al individualizării pedepsei.

§3. Varianta agravată [art. 193 alin. (2) C. pen.]

Spre deosebire de varianta tip (simplă) prevăzută în art. 193 alin. (1) C. pen., la varianta agravată descrisă în art. 193 alin. (2) C. pen., se cere, ca element circumstanțial de agravare, producerea de leziuni traumatice sau afectarea sănătății unei persoane, a cărei gravitate este evaluată prin zile de îngrijiri medicale de cel mult 90 de zile.

Prin urmare, pentru a se reține varianta agravată, trebuie îndeplinite următoarele condiții:

a) lovirea sau alte violențe să fi produs fie leziuni traumatice, fie să afecteze sănătatea unei persoane. Prin „leziuni traumatice” se înțelege rana suferită de un organism uman viu, produsă prin lovituri violente, tăieturi, înțepături etc., iar „afectarea sănătății unei persoane” presupune atingerea funcționării normale a organelor unui corp uman în viață;

b) leziunea traumatică sau afectarea sănătății unei persoane să fie de o anumită gravitate, evaluată prin zile de îngrijiri medicale de cel mult 90 de zile.

Durata îngrijirilor medicale se poate stabili printr-o constatare medico-legală, care este obligatorie în acest caz, în urma constatării eliberându-se un certificat medico-legal. Noțiunea de „îngrijiri medicale” are în vedere numărul de zile prin care se apreciază în mod direct, din punct de vedere medical, gravitatea unor leziuni sau boli post-traumatice.

Organul judiciar nu va putea proceda la încadrarea juridică a faptei decât în măsura în care va avea raportul expertizei medico-legale obligatorii în astfel de cazuri, în care medicul va preciza numărul de zile de îngrijiri medicale, uneori cu o marjă de eroare (de exemplu, 20-25 de zile). Această marjă de eroare se poate datora faptului că, în anumite cazuri, este vorba despre politraumatisme și despre afecțiuni preexistente, care fac foarte dificilă operațiunea de stabilire a gravității leziunii. Tot din acest motiv, se poate ca, pe parcursul procedurilor judiciare derulate într-o cauză

În care s-a produs o leziune unei persoane, să se facă unele schimbări de încadrare juridică, determinate de agravarea acestei leziuni mai mult decât medicul legist a previzionat. Numărul de zile de îngrijiri medicale nu este același cu numărul de zile de spitalizare de care are nevoie o persoană care a fost victima unei infracțiuni (se poate ca persoana să nu aibă nevoie de spitalizare, dar numărul de zile de îngrijiri medicale să fie unul mare), nici cu numărul de zile de concediu medical și nici cu numărul de zile necesar pentru vindecare anatomică sau funcțională.

Nu are relevanță dacă, în momentul când s-a săvârșit fapta de lovire sau alte violențe în varianta agravată, victima se bucura sau nu de o integritate corporală desăvârșită, nici dacă era sau nu pe deplin sănătoasă; este suficient ca integritatea corporală sau sănătatea – așa cum exista – să fi fost știrbită ori atinsă prin fapta infractorului.

În acest sens, în practica judiciară s-a reținut că „lovirea unei persoane cu consecința producerii unei fracturi a brațului cu durata de îngrijiri medicale până la 90 de zile constituie infracțiunea de vătămare corporală gravă (potrivit Codului penal anterior – n.n.), chiar dacă leziunea s-a produs în locul în care victima mai suferise o fractură, iar în lipsa acesteia durata de vindecare ar fi fost mai mică de 60 de zile”.

Între lovire sau alte violențe săvârșite de făptuitor și producerea leziunii traumatice sau afectarea sănătății unei persoane de o anumită gravitate, evaluată printr-un anumit număr de zile de îngrijiri medicale, trebuie să se constate existența unei legături de cauzalitate.

Identificăm o deosebire între varianta tip și varianta agravată ale faptei de lovire sau alte violențe și în ceea ce privește forma vinovăției. Dacă varianta tip poate fi săvârșită cu intenție (directă sau indirectă) de a cauza suferințe fizice unei persoane, varianta agravată poate fi săvârșită atât cu intenție (directă sau indirectă) de a produce leziuni traumatice sau de a afecta sănătatea de o anumită gravitate a unei persoane, cât și cu praeterintenție, în situația în care autorul, deși a comis fapta cu intenția de a cauza suferințe fizice unei persoane (urmări proprii variantei tip), a prevăzut și urmările mai grave, proprii variantei agravate (producerea de leziuni traumatice sau afectarea de o anumită gravitate a sănătății), fără a le dori sau accepta,

a sperat în mod ușuratic că ele vor fi evitate sau, deși nu le-a prevăzut, totuși trebuia și putea să le prevadă.

§4. Formele infracțiunii

Infracțiunea de lovire sau alte violențe, în ambele sale variante, este o infracțiune materială instantanee și de daună.

a) Actele pregătitoare și tentativa. Infracțiunea analizată poate fi săvârșită în forma actelor pregătitoare sau a tentativei, dar acestea nu sunt incriminate.

b) Consumarea. Infracțiunea se consumă odată cu executarea elementului material și producerea consecințelor prevăzute de norma de incriminare.

c) Epuizarea. Nu este exclus ca infracțiunea de lovire sau alte violențe să fie săvârșită în formă continuată. Este posibil ca o persoană să ia hotărârea de a lovi o altă persoană la diferite intervale de timp. În acest caz, pe lângă momentul consumării, va exista și un moment al epuizării, corespunzător reținerii acțiunii de lovire.

Fapta de lovire sau alte violențe, așa cum am mai arătat, este absorbită în mod natural în infracțiunea de vătămare corporală și în infracțiunea de omor, dacă acestea s-au săvârșit prin lovire sau alte violențe, iar prin voința legiuitorului este absorbită, ca element constitutiv, în conținutul tâlhăriei sau violului, ori ca element circumstanțial agravant în conținutul altor infracțiuni (purtarea abuzivă, ultrajul, ultrajul judiciar), situație în care își pierde autonomia.

§5. Sancțiuni

În cazul variantei tip [art. 193 alin. (1) C. pen.], lovirea sau alte violențe se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

Când lovirea sau alte violențe se săvârșește în condițiile variantei agravate [art. 193 alin. (2) C. pen.], pedeapsa este închisoarea de la 6 luni la 5 ani sau amenda.

Instanța de judecată, potrivit dispozițiilor art. 67 C. pen., poate dispune, dacă va considera necesar, aplicarea pedepsei complementare a interzicerii exercitării unor drepturi.

De asemenea, se poate lua o măsură de siguranță de natură medicală ori confiscarea specială, dacă sunt îndeplinite condițiile prevăzute de Codul penal.

4.3. Rezumat

Lovirea sau alte violențe

Art. 193. -

- (1) Lovirea sau orice acte de violență cauzatoare de suferințe fizice se pedepsesc cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.
- (2) Fapta prin care se produc leziuni traumatice sau este afectată sănătatea unei persoane, a cărei gravitate este evaluată prin zile de îngrijiri medicale de cel mult 90 de zile, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 5 ani sau cu amendă.
- (3) Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

Vătămarea corporală

Art. 194. -

- (1) Fapta prevăzută în art. 193, care a cauzat vreuna dintre următoarele consecințe:
 - a) o infirmitate;
 - b) leziuni traumatice sau afectarea sănătății unei persoane, care au necesitat, pentru vindecare, mai mult de 90 de zile de îngrijiri medicale;
 - c) un prejudiciu estetic grav și permanent;
 - d) avortul;
 - e) punerea în primejdie a vieții persoanei, se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani.
- (2) Când fapta a fost săvârșită în scopul producerii uneia dintre consecințele prevăzute în alin. (1) lit. a), lit. b) și lit. c), pedeapsa este închisoarea de la 3 la 10 ani.
- (3) Tentativa la infracțiunea prevăzută în alin. (2) se pedepsește.

Lovirile sau vătămările cauzatoare de moarte

Art. 195. - Dacă vreuna dintre faptele prevăzute în art. 193 și art. 194 a avut ca urmare moartea victimei, pedeapsa este închisoarea de la 6 la 12 ani.

Vătămarea corporală din culpă

Art. 196. - (1) Fapta prevăzută în art. 193 alin. (2) săvârșită din culpă de către o persoană aflată sub influența băuturilor alcoolice ori a unei substanțe psihoactive sau în desfășurarea unei activități ce constituie prin ea însăși infracțiune se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

(2) Fapta prevăzută în art. 194 alin. (1) săvârșită din culpă se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 2 ani sau cu amendă.

(3) Când fapta prevăzută în alin. (2) a fost săvârșită ca urmare a nerespectării dispozițiilor legale sau a măsurilor de prevedere pentru exercițiul unei profesii sau meserii ori pentru efectuarea unei anumite activități, pedeapsa este închisoarea de la 6 luni la 3 ani sau amenda.

(4) Dacă urmările prevăzute în alin. (1) - (3) s-au produs față de două sau mai multe persoane, limitele speciale ale pedepsei se majorează cu o treime.

(5) Dacă nerespectarea dispozițiilor legale ori a măsurilor de prevedere sau desfășurarea activității care a condus la comiterea faptelor prevăzute în alin. (1) și alin. (3) constituie prin ea însăși o infracțiune se aplică regulile privind concursul de infracțiuni.

(6) Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

Relele tratamente aplicate minorului

Art. 197. - Legislație conexă.

Punerea în primejdie gravă, prin măsuri sau tratamente de orice fel, a dezvoltării fizice, intelectuale sau morale a minorului, de către părinți sau de orice persoană în grija căreia se află minorul, se pedepsește cu închisoarea de la 3 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

*) Potrivit Decizei nr. 37/2008, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 177 din 23 martie 2009, Înalta Curte de Casație și Justiție a admis recursul în interesul legii declarat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și, în interpretarea dispozițiilor art. 306 din C.P. anterior [art. 197 Cod penal actual], a stabilit că:

Infrațiunile de lovire sau alte violențe prevăzute de art. 180 din C.P. anterior [art. 205 Codul penal actual], vătămare corporală prevăzută de art. 181 din C.P. anterior [art. 194 Cod Penal actual] și lipsire de libertate în mod ilegal prevăzută de art. 189 din C.P. anterior [art. 205 Codul Penal actual], după caz, se vor reține în concurs ideal cu infracțiunea de rele tratamente aplicate minorului, în cazul faptei părintelui sau persoanei căreia minorul i-a fost încredințat spre creștere și educare, care abuzează de autoritatea sa și, contrar intereselor minorului, exercită acte de violență sau lipsire de libertate împotriva acestuia, cu intenția de a-i produce suferințe, vătămări fizice sau morale, și care au pus în primejdie gravă dezvoltarea fizică, intelectuală sau morală a minorului.

Având în vedere că nu există modificări ale laturii obiective a infracțiunii, decizia își păstrează valabilitatea.

Încăierarea

Art. 198. - (1) Participarea la o încăierare între mai multe persoane se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

(2) Dacă în cursul încăierării s-a cauzat o vătămare corporală uneia sau mai multor persoane și nu se cunoaște care dintre participanți a produs urmările, se aplică tuturor pedeapsa închisorii de la unu la 5 ani, cu excepția victimei, care răspunde potrivit alin. (1).

(3) Când prin fapta săvârșită în condițiile alin. (2) s-a cauzat moartea unei persoane, pedeapsa este închisoarea de la 6 la 12 ani, iar dacă s-a cauzat moartea a două sau mai multor persoane, limitele speciale ale pedepsei se majorează cu o treime.

(4) Nu se pedepsește cel care a fost prins în încăierare împotriva voinței sale sau care a încercat să-i despartă pe alții.

4.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. La infracțiunea de lovire sau alte violențe:

- a) tentativa nu este posibilă;
- b) tentativa este posibilă însă nu este incriminată;
- c) tentativa este posibilă și este incriminată.

2. Dacă în urma unui accident auto victima necesită pentru vindecare 8 zile de îngrijiri medicale, cum va fi încadrată fapta?

- a) vătămare corporală din culpă;
- b) lovire sau alte violențe;
- c) fapta nu este infracțiune.

3. Poate constitui infracțiunea de vătămare corporală fapta prin care s-a pricinuit:

- a) producerea unui prejudiciu estetic grav și permanent;
- b) pierderea cunoștinței;
- c) pierderea unei proteze.

4. Dacă autorul lovește victima cu intenție și aceasta decedează, dar se constată că decesul reprezintă un rezultat ce a depășit intenția autorului, care nu a putut să prevadă acest rezultat, deși trebuia și putea să-l prevadă, fapta constituie:

- a) omor;
- b) ucidere din culpă;
- c) loviri sau vătămări cauzatoare de moarte.

5. Prin ce se deosebește infracțiunea de loviri sau vătămări cauzatoare de moarte?

- a) obiect material;
- b) urmare imediată;
- c) latură subiectivă.

4.5. Bibliografie recomandată

- a. Petre Buneci, Ilie Pascu, *Drept penal. Partea specială, Vol. I, Infrațiuni contra persoanei. Infrațiuni contra patrimoniului. Infrațiuni privind autoritatea și frontiera de stat. Infrațiuni contra înfăptuirii justiției*. Ed. Hamangiu, București, 2017
- b. Alexandru Boroi, *Drept penal. Partea specială. Editia a 5-a*, Ed. C.H. Beck, București, 2021.
- c. Valerian Cioclei, *Drept penal. Partea specială I. Editia a 6-a*, Infrațiuni contra persoanei și infrațiuni contra patrimoniului, Ed. C.H. Beck, București, 2021.
- d. Mihail UdROI, *Fise de drept penal. Partea specială. Teorie și cazuri practice. Editia a 2-a*, Ed. C.H. Beck, București, 2021.
- e. V. Cioclei, *Drept penal. Partea special I, Curs Tematic*, Ed. C.H.Beck, București, 2022
- f. C.Rotaru, A.-R. Trandafir, V. Cioclei, *Drept penal. Partea special II, Curs Tematic*, Ed. C.H.Beck, București, 2022
- g. Toader Tudorel și alții – *Noul Cod penal. Comentarii pe articole*, Editura Hamangiu, 2014
- h. Mihai Adrian Hotcă (coord.), Buneci Petre, s.a., *Instituții de Drept penal*, Ed. Universul Juridic, București, 2014
- i. Dobrinoiu Vasile, Pascu Ilie, Hotcă Mihai Adrian, Chiș Ioan, Păun Costică, Gorunescu Mirela, Neagu Norel, Dobrinoiu Maxim, Sinescu Mircea Constantin – *Noul Cod penal comentat, vol.II Partea specială*, Ediția a II-a Editura Universul Juridic, București, 2014
- j. Dobrinoiu Vasile, Neagu Norel – *Drept penal. Partea specială. Teorie și practică judiciară. Conform Noului Cod penal*, Editura Universul Juridic, București, 2011
- k. Predescu Ovidiu, Hărăstășanu Angela – *Drept penal. Partea specială – Examinare comparativă Codul penal – Noul Cod penal*, Editura Universul Juridic, București, 2012
- l. Petre Buneci, Ilie Pascu, *Noul Cod penal. Partea generală și Codul penal. Partea generală în vigoare*, Editura Universul Juridic, București, 2010
- m. Dobrinoiu Vasile, Pascu Ilie, Hotcă Mihai Adrian, Chiș Ioan, Păun Costică, Gorunescu Mirela, Neagu Norel, Dobrinoiu Maxim, Sinescu Mircea Constantin – *Noul Cod penal comentat, vol.II Partea specială*, Editura Universul Juridic, București, 2012

4.6. Teme de control

Realizați un referat de maximum 5 pagini în care să tratați una dintre infracțiunile prevăzute de în capitolul privind Infecțiuni contra integrității corporale sau sănătății, cu excepția celei analizate în prezentul suport de curs.

Capitolul 5.

Infrațiuni săvârșite asupra unui membru de familie. Agresiuni asupra fătului

5.1. Introducere

În cadrul acestui capitol este prezentată infracțiunea privind întreruperea cursului sarcinii prev. de art. 201 Cod penal.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

5.2. Conținut

§1. Conținut legal și caracterizare

Întreruperea cursului sarcinii este incriminată în art. 201 C. pen. într-o variantă tip și trei variante agravate.

Varianta tip [art. 201 alin. (1) C. pen.] constă în întreruperea cursului sarcinii săvârșită în vreuna dintre următoarele împrejurări:

- a) în afara instituțiilor medicale sau a cabinetelor medicale autorizate în acest scop;
- b) de către o persoană care nu are calitatea de medic de specialitate obstetrică-ginecologie și drept de liberă practică medicală în această specialitate;
- c) dacă vârsta sarcinii a depășit paisprezece săptămâni.

Prima variantă agravată [art. 201 alin. (2) C. pen.] presupune întreruperea cursului sarcinii săvârșită în orice condiții, fără consimțământul femeii însărcinate.

A doua variantă agravată [art. 201 alin. (3) teza I C. pen.] se reține când prin faptele descrise la varianta tip și la prima variantă agravată s-a cauzat femeii însărcinate o vătămare corporală.

A treia variantă agravată [art. 201 alin. (3) teza a II-a C. pen.] se realizează în ipoteza în care întreruperea cursului sarcinii săvârșită în condițiile variantei tip sau a primei variante agravate a avut ca urmare moartea femeii însărcinate.

În Codul penal anterior, fapta de întrerupere a cursului sarcinii a avut o evoluție curioasă. La adoptarea acestui cod, legiuitorul incrimina avortul în patru texte: provocarea ilegală (art. 185), avortul provocat de femeie (art. 186), deținerea de instrumente sau materiale avortive (art. 187) și omisiunea de a anunța efectuarea avortului (art. 188). Prin Decretul-lege nr. 1/1989, toate aceste texte au fost abrogate.

Ulterior, s-a constatat că un număr mare de întreruperi de sarcină s-a efectuat în afara instituțiilor medicale, de către persoane fără o pregătire de specialitate în acest domeniu și uneori chiar fără consimțământul femeilor gravide. Astfel de situații au avut ca urmare, în multe cazuri, vătămări corporale sau chiar moartea femeilor însărcinate.

Pentru a proteja și prin mijloace penale aceste valori sociale care privesc viața, sănătatea, integritatea corporală și libertatea femeilor gravide, legiuitorul a incriminat din nou fapta de provocare ilegală a avortului prin Legea nr. 140/1996, de data aceasta într-un singur text (art. 185), cu un conținut mult diferit de cel avut până în anul 1989.

Codul penal în vigoare a preluat, cu unele modificări, reglementarea din Codul penal anterior, asigurând libertatea femeii gravide de a decide întreruperea cursului sarcinii, dar numai în condiții legale, cu grija de a ocroti atributele fundamentale ale acesteia. De altfel, așa cum s-a precizat în mass-media, în ultimii 26 de ani, în România s-au înregistrat în jur de 22 de milioane de întreruperi de sarcină.

Potrivit art. 153 alin. (2) lit. b) teza a II-a și art. 161 alin. (2) lit. b) teza a II-a C. pen., fapta incriminată de art. 201 alin. (3) teza a II-a din același cod este imprescriptibilă atât în ceea ce privește răspunderea penală, cât și executarea pedepsei.

§2. Structura infracțiunii în varianta tip [art. 201 alin. (1) C. pen.]

2.1. Elementele preexistente

A. Obiectul juridic special și obiectul material. a) **Obiectul juridic special** constă în relațiile sociale privitoare la întreruperea cursului sarcinii în condiții de siguranță și în acord cu voința femeii însărcinate.

b) **Obiectul material** este reprezentat de produsul concepțiunii (fătul), precum și de corpul femeii însărcinate. Esențial pentru existența obiectului material principal al infracțiunii este ca produsul de concepție să fie viu în momentul efectuării acțiunii incriminate.

B. Subiecții infracțiunii. a) **Subiectul activ nemijlocit** poate fi orice persoană care efectuează activitatea ilegală de întrerupere a sarcinii. Adesea, subiecți activi (autori) ai acestei infracțiuni sunt medicii, asistentele medicale, dar și alte persoane care folosesc mijloace avortive pentru a întrerupe cursul sarcinii unei femei. Poate fi subiect activ (autor) chiar și un medic ginecolog care intervine pentru întreruperea cursului sarcinii în alte condiții decât cele legale.

Participația penală este posibilă în toate formele sale.

b) **Subiectul pasiv** este femeia însărcinată căreia i s-a provocat întreruperea ilegală a sarcinii.

2.2. Conținutul constitutiv

A. Latura obiectivă. a) **Elementul material** constă într-o acțiune de întrerupere a cursului sarcinii. Aceasta poate fi realizată prin orice procedee și prin orice mijloace. Mijloacele folosite în acțiunea de întrerupere a cursului sarcinii pot fi: interne (chimice), de exemplu, substanțe avortive, externe (fizice), de exemplu, manopera chirurgicală, psihice (morale), de exemplu, provocarea unei emoții puternice.

Mijloacele folosite trebuie să fie apte de a întrerupe cursul sarcinii. Dacă mijloacele folosite nu au avut această însușire într-un caz concret, fapta va constitui o tentativă relativ improprie; dacă se dovedesc absolut inapte, fapta nu va avea nici măcar relevanța unei tentative.

Pentru întregirea elementului material, este necesar ca întreruperea cursului sarcinii să aibă loc în vreuna dintre următoarele **împrejurări**:

– în afara instituțiilor medicale sau a cabinetelor medicale autorizate în acest scop;

– de către o persoană care nu are calitatea de medic de specialitate obstetrică-ginecologie și drept de liberă practică medicală în această specialitate;

– dacă vârsta sarcinii a depășit paisprezece săptămâni.

De asemenea, pentru a se păstra în sfera conținutului variantei tip a infracțiunii de întrerupere a cursului sarcinii, trebuie ca autorul acțiunii care constituie elementul material al acesteia, săvârșită în condițiile de mai sus, **să aibă consimțământul femeii însărcinate**. Aceasta presupune un acord al femeii însărcinate, exprimat în scris, cu respectarea condițiilor legale, de a i se întrerupe cursul sarcinii.

b) Urmarea imediată la varianta tip constă în întreruperea cursului sarcinii și uciderea produsului concepțiunii. Urmarea poate avea loc fie prin uciderea înăuntrul uterului a produsului concepțiunii, chiar și neurmată de expulzare (de exemplu, atunci când produsul concepțiunii a fost ucis în uter prin mijloace avortive, iar pentru expulzarea lui a fost necesară o intervenție chirurgicală ulterioară), fie prin expulzarea produsului concepțiunii din cauza folosirii mijloacelor avortive, indiferent dacă moartea acestuia s-a produs înainte, în timpul sau imediat după expulzare.

Când un făt capabil de viață extrauterină este expulzat în urma folosirii mijloacelor avortive înainte de termen și continuă să trăiască, lipsește urmarea imediată și deci nu există infracțiunea de întrerupere a cursului sarcinii, fapta constituind o naștere prematură. Dacă nou-născutul este ulterior ucis, fapta va constitui omor sau, eventual, uciderea nou-născutului săvârșită de către mamă.

De asemenea, la varianta tip a faptei de întrerupere a cursului sarcinii ar putea exista și o urmare imediată secundară, constând în leziuni traumatice sau în afectarea sănătății femeii însărcinate, care au necesitat, pentru vindecare, cel mult 90 de zile de îngrijiri medicale.

c) Legătura de cauzalitate este o componentă obligatorie a laturii obiective și ea trebuie să fie dovedită. Dacă manoperele avortive au fost efectuate asupra unui produs al concepțiunii care era lipsit de viață intrauterină, implicit lipsește legătura de cauzalitate și, în consecință, nu există infracțiunea de întrerupere a cursului sarcinii.

B. Latura subiectivă. a) Forma de vinovăție cerută de norma de incriminare pentru varianta tip a întreruperii cursului sarcinii este **intenția directă**.

Autorul faptei prevede că prin acțiunea sa va întrerupe cursul sarcinii în afara condițiilor admise de lege și urmărește ca acest rezultat să se producă.

Dacă fapta se săvârșește în condițiile art. 201 alin. (1) lit. c) C. pen., făptuitorul trebuie să cunoască faptul că vârsta sarcinii este mai mare de paisprezece săptămâni.

b) Mobilul și scopul nu au relevanță în realizarea conținutului infracțiunii; cunoașterea lor contribuie la individualizarea pedepsei.

§3. Variante agravate [art. 201 alin. (2)-(3) C. pen.]

A. Prima variantă agravată [art. 201 alin. (2) C. pen.] are ca particularitate în raport cu varianta tip faptul că întreruperea cursului sarcinii se săvârșește **în orice condiții și fără consimțământul femeii însărcinate**.

Prin urmare, pentru reținerea acestei variante de incriminare a faptei de întrerupere a cursului sarcinii, trebuie să se constate că manoperele avortive au fost efectuate fie în împrejurările prevăzute la art. 201 alin. (1) lit. a)-c) C. pen., fie în alte condiții (de exemplu, de o persoană care nu are calitatea de medic, în afara cadrului instituțiilor medicale de specialitate ori înainte ca vârsta sarcinii să fi depășit paisprezece săptămâni etc.), dar fără consimțământul femeii însărcinate, care trebuie să nu se afle în imposibilitatea de a-și exprima voința.

B. A doua variantă agravată [art. 201 alin. (2) teza I C. pen.] se caracterizează, sub aspect obiectiv, prin aceea că acțiunea de întrerupere a cursului sarcinii, săvârșită în condițiile descrise la varianta tip sau la prima variantă agravată, a cauzat femeii însărcinate o **vătămare corporală**, adică o infirmitate ori leziuni traumatice sau afectarea sănătății care au necesitat pentru vindecare mai mult de 90 de zile de îngrijiri medicale sau punerea în primejdie a vieții acesteia.

Sub aspect subiectiv, infracțiunea în această variantă se săvârșește, prin raportare la aceste urmări, cu intenție depășită. În cazul în care se stabilește că făptuitorul, în raport cu aceste urmări, a acționat cu intenție directă sau indirectă, se va reține existența unui concurs de infracțiuni între întreruperea cursului sarcinii și vătămarea corporală.

C. A treia variantă agravată [art. 201 alin. (2) teza a II-a C. pen.] se deosebește de variantele precedente numai prin prisma urmăririi imediate secundare, în sensul că acțiunea incriminată a avut ca urmare moartea femeii însărcinate. Forma de vinovăție în raport cu această urmare imediată este intenția depășită.

Dacă făptuitorul a acționat cu intenția de a produce acest rezultat, fapta va fi încadrată în textul corespunzător care incriminează omorul (omorul simplu, omorul calificat, omorul săvârșit asupra unui membru de familie).

§4. Formele infracțiunii

Înteruperea cursului sarcinii este susceptibilă de toate formele de săvârșire.

a) Actele pregătitoare, deși posibile, nu sunt incriminate; ele pot avea valoare de acte de complicitate, dacă sunt efectuate de o altă persoană cu intenție și au folosit autorului la săvârșirea infracțiunii.

b) Tentativa este posibilă în oricare dintre modalitățile normative și este incriminată numai la varianta tip și la prima variantă agravată. Celelalte două variante agravate fiind infracțiuni complexe săvârșite cu intenție depășită, dacă s-a produs rezultatul mai grav al acțiunii de întrerupere a cursului sarcinii, se aplică pedeapsa prevăzută de norma de incriminare pentru infracțiunea complexă consumată.

c) Consumarea infracțiunii în oricare dintre variantele sale are loc în momentul în care s-a produs urmarea imediată cerută de norma de incriminare.

§5. Sancțiuni

Varianta tip a infracțiunii de întrerupere a cursului sarcinii [art. 201 alin. (1) C. pen.] se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

Prima variantă agravată [art. 201 alin. (2) C. pen.] se pedepsește cu închisoare de la 2 la 7 ani.

A doua variantă agravată [art. 201 alin. (3) teza I C. pen.] se pedepsește cu închisoare de la 3 la 10 ani.

A treia variantă agravată [art. 201 alin. (3) teza a II-a C. pen.] se pedepsește cu închisoare de la 6 la 12 ani.

La toate variantele de incriminare a faptei de întrerupere a cursului sarcinii, pe lângă pedeapsa principală, se aplică și pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi.

Când fapta de întrerupere a cursului sarcinii, în oricare dintre variantele de incriminare, este săvârșită de un medic, pe lângă pedeapsa închisorii, se va aplica și interzicerea exercitării profesiei de medic.

§6. Cauze speciale justificative sau de nepedepsire

Potrivit art. 201 alin. (6) C. pen., nu constituie infracțiune întreruperea cursului sarcinii în scop terapeutic efectuată de un medic de specialitate obstetrică-ginecologie, până la vârsta sarcinii de douăzeci și patru de săptămâni, sau întreruperea ulterioară a cursului sarcinii, în scop terapeutic, în interesul mamei sau al fătului.

Această cauză justificativă operează numai dacă întreruperea cursului sarcinii este efectuată de un medic de specialitate obstetrică-ginecologie, în scop terapeutic și dacă în acest fel sunt ocrotite valori ca integritatea corporală sau sănătatea ori viața mamei sau alte interese majore ale fătului.

În alin. (7) al art. 201 C. pen. este instituită o cauză specială de nepedepsire a femeii însărcinate care își întrerupe cursul sarcinii. Aceasta înseamnă că fapta comisă de femeia însărcinată constituie infracțiune, cu toate consecințele ce decurg de aici pe planul participației penale, renunțându-se doar la pedepsirea acesteia.

5.3. Rezumat

Întreruperea cursului sarcinii

Art. 201. - (1) Întreruperea cursului sarcinii săvârșită în vreuna dintre următoarele împrejurări:

- a) în afara instituțiilor medicale sau a cabinetelor medicale autorizate în acest scop;
- b) de către o persoană care nu are calitatea de medic de specialitate obstetrică-ginecologie și drept de liberă practică medicală în această specialitate;

c) dacă vârsta sarcinii a depășit paisprezece săptămâni, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Întreruperea cursului sarcinii, săvârșită în orice condiții, fără consimțământul femeii însărcinate, se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(3) Dacă prin faptele prevăzute în alin. (1) și alin. (2) s-a cauzat femeii însărcinate o vătămare corporală, pedeapsa este închisoarea de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi, iar dacă fapta a avut ca urmare moartea femeii însărcinate, pedeapsa este închisoarea de la 6 la 12 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(4) Când faptele au fost săvârșite de un medic, pe lângă pedeapsa închisorii, se va aplica și interzicerea exercitării profesiei de medic.

(5) Tentativa la infracțiunile prevăzute în alin. (1) și alin. (2) se pedepsește.

(6) Nu constituie infracțiune întreruperea cursului sarcinii în scop terapeutic efectuată de un medic de specialitate obstetrică-ginecologie, până la vârsta sarcinii de douăzeci și patru de săptămâni, sau întreruperea ulterioară a cursului sarcinii, în scop terapeutic, în interesul mamei sau al fătului.

(7) Nu se pedepsește femeia însărcinată care își întrerupe cursul sarcinii.

Vătămarea fătului

Art. 202. - (1) Vătămarea fătului, în timpul nașterii, care a împiedicat instalarea vieții extrauterine se pedepsește cu închisoarea de la 3 la 7 ani.

(2) Vătămarea fătului, în timpul nașterii, care a cauzat ulterior copilului o vătămare corporală, se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani, iar dacă a avut ca urmare moartea copilului pedeapsa este închisoarea de la 2 la 7 ani.

(3) Vătămarea fătului în timpul sarcinii, prin care s-a cauzat ulterior copilului o vătămare corporală, se pedepsește cu închisoarea de la 3 luni la 2 ani, iar dacă a avut ca urmare moartea copilului pedeapsa este închisoarea de la 6 luni la 3 ani.

(4) Vătămarea fătului săvârșită în timpul nașterii de către mama aflată în stare de tulburare psihică se sancționează cu pedeapsa prevăzută în alin. (1) și alin. (2), ale cărei limite se reduc la jumătate.

(5) Dacă faptele prevăzute în alin. (1) - (4) au fost săvârșite din culpă, limitele speciale ale pedepsei se reduc la jumătate.

(6) Nu constituie infracțiune faptele prevăzute în alin. (1) - (3) săvârșite de un medic sau de persoana autorizată să asiste nașterea sau să urmărească sarcina, dacă acestea au fost săvârșite în cursul actului medical, cu respectarea prevederilor specifice profesiei și au fost făcute în interesul femeii gravide sau al fătului, ca urmare a riscului inerent exercitării actului medical.

(7) Vătămarea fătului în perioada sarcinii de către femeia însărcinată nu se pedepsește.

5.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. Constituie infracțiunea de întrerupere a cursului sarcinii, fapta:

- a) săvârșită într-o instituție medicală, de un medic de altă specialitate decât obstetrică-ginecologie;
- b) dacă sarcina victimei nu a depășit paisprezece săptămâni;
- c) dacă victima era minoră.

2. În cazul infracțiunii de loviri sau alte violențe săvârșită asupra unui membru de familie:

- a) Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă;
- b) Acțiunea penală poate fi pusă în mișcare din oficiu;
- c) Limitele de pedeapsă se majorează cu jumătate.

3. Subiectul activ la infracțiunea de uciderea ori vătămarea noului-născut:

- a) Este doctorul care asistă la naștere;
- b) Este mama copilului aflată într-o stare de tulburare psihică;
- c) Este cadrul medical care ucide copilul nou-născut, dar nu mai târziu de 48 de ore.

5.5. Bibliografie recomandată

- a. Petre Buneci, Ilie Pascu, *Drept penal. Partea specială, Vol. I, Infrațiuni contra persoanei. Infrațiuni contra patrimoniului. Infrațiuni privind autoritatea și frontiera de stat. Infrațiuni contra înfăptuirii justiției*. Ed. Hamangiu, București, 2017
- b. Alexandru Boroi, *Drept penal. Partea specială. Editia a 5-a*, Ed. C.H. Beck, București, 2021.
- c. Valerian Cioclei, *Drept penal. Partea specială I. Editia a 6-a*, Infrațiuni contra persoanei și infrațiuni contra patrimoniului, Ed. C.H. Beck, București, 2021.
- d. Mihail Udroi, *Fise de drept penal. Partea specială. Teorie și cazuri practice. Editia a 2-a*, Ed. C.H. Beck, București, 2021.
- e. V. Cioclei, *Drept penal. Partea special I, Curs Tematic*, Ed. C.H.Beck, București, 2022
- f. C.Rotaru, A.-R. Trandafir, V. Cioclei, *Drept penal. Partea special II, Curs Tematic*, Ed. C.H.Beck, București, 2022
- g. Toader Tudorel și alții – *Noul Cod penal. Comentarii pe articole*, Editura Hamangiu, 2014
- h. Mihai Adrian Hotcă (coord.), Buneci Petre, s.a., *Instituții de Drept penal*, Ed. Universul Juridic, București, 2014
- i. Dobrinioiu Vasile, Pascu Ilie, Hotcă Mihai Adrian, Chiș Ioan, Păun Costică, Gorunescu Mirela, Neagu Norel, Dobrinioiu Maxim, Sinescu Mircea Constantin – *Noul Cod penal comentat, vol.II Partea specială*, Ediția a II-a Editura Universul Juridic, București, 2014
- j. Dobrinioiu Vasile, Neagu Norel – *Drept penal. Partea specială. Teorie și practică judiciară. Conform Noului Cod penal*, Editura Universul Juridic, București, 2011
- k. Predescu Ovidiu, Hărăstășanu Angela – *Drept penal. Partea specială – Examinare comparativă Codul penal – Noul Cod penal*, Editura Universul Juridic, București, 2012
- l. Petre Buneci, Ilie Pascu, *Noul Cod penal. Partea generală și Codul penal. Partea generală în vigoare*, Editura Universul Juridic, București, 2010
- m. Dobrinioiu Vasile, Pascu Ilie, Hotcă Mihai Adrian, Chiș Ioan, Păun Costică, Gorunescu Mirela, Neagu Norel, Dobrinioiu Maxim, Sinescu Mircea Constantin – *Noul Cod penal comentat, vol.II Partea specială*, Editura Universul Juridic, București, 2012

5.6. Teme de control

Realizați un referat de maximum 5 pagini în care să tratați infracțiunea privind vătămarea fătului prevăzută de art. 202 Cod penal.

Capitolul 6.

Infracțiuni privind obligația de asistență a celor în primejdie.

Infracțiuni contra libertății persoanei

6.1. Introducere

În cadrul acestui capitol sunt prezentate infracțiunile privind Lăsarea fără ajutor a unei persoane aflate în dificultate prev. de art. 203 C. pen. și Lipsirea de libertate în mod ilegal prev. de art. 205 C. pen.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

6.2. Conținut

Lăsarea fără ajutor a unei persoane aflate în dificultate.

§1. Conținut legal și caracterizare

Lăsarea fără ajutor a unei persoane aflate în dificultate este incriminată în art. 203 alin. (1) C. pen. și constă în omisiunea de a da ajutorul necesar sau de a anunța de îndată autoritățile de către cel care a găsit o persoană a cărei viață, integritate corporală sau sănătate este în pericol și nu are putința de a se salva.

În Codul penal anterior, această infracțiune, într-o formulare apropiată, făcea parte din categoria celor care aduc atingere unor relații privind conviețuirea socială.

Legiuitorul Codului penal în vigoare a procedat la reformularea conținutului infracțiunii și la transferarea acesteia în grupul infracțiunilor contra persoanei, întrucât, prin neîndeplinirea obligației impuse de norma de incriminare, autorul mai întâi face să se mențină starea de pericol asupra unora dintre atributele fundamentale

ale unei persoane aflate în primejdie și care nu are putință de a se salva și apoi putem spune că fapta aduce atingere unor relații privind conviețuirea socială.

§2. Structura infracțiunii

2.1. Elementele preexistente

A. Obiectul juridic special și obiectul material. a) Obiectul juridic special al acestei infracțiuni îl constituie relațiile sociale privitoare la viață, integritatea corporală sau sănătatea unei persoane aflate în primejdie și care nu are putință de a se salva, precum și relațiile de conviețuire socială referitoare la asistența celor aflați în pericol și în neputință de a se salva.

b) Obiectul material. Întrucât infracțiunea este prin natura ei omisivă, nu are obiect material.

B. Subiecții infracțiunii. a) Subiectul activ nemijlocit poate fi orice persoană fizică responsabilă penal care a găsit o persoană a cărei viață, integritate corporală sau sănătate este pusă în pericol și care nu are putință de a se salva.

Infracțiunea nu poate fi comisă de cel care a pus victima în situația prevăzută în art. 203 alin. (1) C. pen., ci numai de o persoană care a găsit victima în această stare. De exemplu, dacă se comite un accident de circulație prin care se produce vătămarea corporală a victimei, iar făptuitorul părăsește locul accidentului, acesta va fi tras la răspundere penală pentru accidentul provocat și pentru părăsirea ilegală a locului accidentului, dar nu și pentru infracțiunea de lăsare fără ajutor a unei persoane aflate în dificultate.

Comite însă această infracțiune, de exemplu, conducătorul unui autovehicul care găsește o persoană grav rănită în drum și nu îi acordă ajutor sau nu anunță autoritatea. De asemenea, comite această infracțiune cel care găsește o persoană în stare de inconștiență și nu anunță unitatea sanitară.

Lăsarea fără ajutor a unei persoane aflate în dificultate **nu poate fi comisă în coautorat**, obligația impusă de norma de incriminare este individuală. Credem că nu este exclusă participația penală sub forma instigării sau complicității.

b) Subiectul pasiv este cel care, în momentul săvârșirii infracțiunii, se găsește în acea situație specială prevăzută în art. 203 alin. (1) C. pen., adică se află în primejdie și este lipsit de putința de a se salva.

2.2. Conținutul constitutiv

A. Latura obiectivă. a) Elementul material al acestei infracțiuni se realizează prin omisiunea de a da ajutorul necesar unei persoane a cărei viață, integritate corporală sau sănătate este în pericol și care nu are putința de a se salva ori de a anunța de îndată autoritatea despre această situație.

„**Omisiunea de a da ajutorul necesar**” constă în neefectuarea oricăreia dintre acțiunile necesare înlăturării pericolului în care se găsește o persoană, cum ar fi nescotarea din apă a celui aflat în pericol de a se îneca, neacordarea primului ajutor unui rănit etc. Pentru existența elementului material al infracțiunii de lăsare fără ajutor a unei persoane aflate în dificultate în această modalitate normativă, este necesar să existe, pe de o parte, posibilitatea făptuitorului de a acorda ajutorul necesar, iar, pe de altă parte, să nu existe un pericol grav cu privire la viața, integritatea corporală sau sănătatea celui chemat să dea ajutorul. De exemplu, dacă o persoană găsește pe alta în pericol de a se îneca, legea impune obligația de a acorda ajutorul necesar pentru prima persoană numai dacă nu se expune unui pericol grav prin acordarea ajutorului, întrucât nu știe să înoate și nu are alte mijloace.

„**Omisiunea de a anunța de îndată autoritățile**” presupune obligația celui care a găsit o persoană a cărei viață, integritate corporală sau sănătate este în pericol și care nu are posibilitatea de a se salva de a încunoștința, în cel mai scurt timp și prin folosirea tuturor mijloacelor pe care le are la dispoziție, autoritățile competente, astfel încât să poată interveni și salva persoana în cauză.

Întrucât prin incriminarea faptei prevăzute în art. 203 alin. (1) C. pen. nu se urmărește sancționarea unei „atitudini” din partea făptuitorului față de victimă, ci lipsa efectivă de ajutor pe care trebuie să îl dea acesta, nu va exista infracțiunea pe care o analizăm dacă persoana care găsește o altă persoană în situația descrisă de norma de incriminare întreprinde unele acțiuni pentru a o ajuta (îi găsește un adăpost, îi administrează unele medicamente de care dispune etc.) și dacă aceste acțiuni au

fost urmate de înștiințarea autorităților despre situația respectivă pentru a se asigura luarea tuturor măsurilor de înlăturare a stării de primejdie în care se poate afla persoana care nu are putința de a se salva.

În soluționarea unor asemenea cazuri, se impune ca instanța de judecată să cerceteze cu atenție dacă făptuitorul a făcut sau nu ceea ce trebuia pentru salvarea persoanei aflate în primejdie și, în funcție de acest comportament, să stabilească dacă există sau nu infracțiune și dacă aceasta se încadrează în prevederile art. 203 alin. (1) C. pen. sau în alte dispoziții de incriminare.

b) Urmarea imediată constă în crearea unei stări de pericol și mai grave pentru persoana care se află deja în primejdie.

Dacă persoana a cărei viață, integritate corporală sau sănătate este în pericol și nu i s-a acordat ajutorul necesar ori în legătură cu care nu a fost anunțată autoritatea își pierde viața sau suferă o vătămare corporală, în sarcina făptuitorului se va reține numai infracțiunea prevăzută în art. 203 alin. (1) C. pen. Aceste consecințe mai grave survin ca urmare a altor cauze, care nu pot fi atribuite subiectului activ al infracțiunii de lăsare fără ajutor a unei persoane aflate în dificultate.

c) Legătura de cauzalitate trebuie să existe între inacțiunea subiectului activ și urmarea imediată. Nu va exista o astfel de legătură dacă starea de pericol în care se află persoana găsită și care nu are putință de a se salva este atât de gravă, încât orice ajutor din partea făptuitorului ar fi fost inutil.

B. Latura subiectivă. a) Forma de vinovăție este **intenția**, care poate fi **directă** sau **indirectă**. Când fapta este săvârșită din culpă, nu constituie infracțiune.

b) Mobilul și scopul au relevanță numai la individualizarea pedepsei.

§3. Formele infracțiunii

a) Actele pregătitoare și tentativa. Datorită specificului său, infracțiunea de lăsare fără ajutor al unei persoane aflate în dificultate nu este susceptibilă de acte premergătoare și tentativă.

b) Consumarea infracțiunii are loc atunci când prin omisiunea făptuitorului de a da ajutor victimei sau de a înștiința de îndată autoritatea s-a creat o stare de pericol și mai gravă persoanei aflate în condițiile descrise de norma de incriminare.

§4. Sancțiuni

Lăsarea fără ajutor a unei persoane aflate în dificultate se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

Instanța poate aplica și pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi, dacă o apreciază ca fiind necesară.

§5. Cauză justificativă specială

Potrivit dispozițiilor art. 203 alin. (2) C. pen., fapta de lăsare fără ajutor a unei persoane aflate în dificultate nu constituie infracțiune dacă, prin acordarea ajutorului, autorul s-ar expune unui pericol grav cu privire la viața, integritatea corporală sau sănătatea sa.

Este firesc ca acțiunea de acordare a ajutorului unei persoane a cărei viață, integritate corporală sau sănătate este pusă în pericol, iar aceasta nu are putința de a se salva, să nu aibă consecințe grave pentru făptuitor, deoarece legea nu îl poate obliga pe acesta la sacrificiu. De exemplu, nu poate fi acuzată o persoană pentru că nu a dat ajutor unei alte persoane care se află în pericolul de a se îneca, atât timp cât nu știa să înoate. Problema riscului nu se poate pune în cazul acelor persoane care, datorită situației lor speciale, au îndatorirea de a înfrunta primejdia (de exemplu, salvamontiști, salvamari, pompieri etc.).

Lipsirea de libertate în mod ilegal.

§1. Conținut legal și caracterizare

Lipsirea de libertate în mod ilegal este incriminată în art. 205 C. pen. într-o variantă tip, o variantă asimilată și două variante agravate.

Varianta tip [art. 205 alin. (1) C. pen.] constă în lipsirea de libertate a unei persoane în mod ilegal.

Varianta asimilată [art. 205 alin. (2) C. pen.] presupune răpirea unei persoane aflate în imposibilitatea de a-și exprima voința ori de a se apăra.

Prima variantă agravată [art. 205 alin. (3) C. pen.] se reține dacă lipsirea de libertate în mod ilegal este săvârșită:

- a) de către o persoană înarmată;
- b) asupra unui minor;
- c) punând în pericol sănătatea sau viața victimei.

A două variantă agravată [art. 205 alin. (4) C. pen.] se realizează când lipsirea de libertate în mod ilegal, în oricare dintre variantele anterioare, a avut ca urmare moartea victimei.

Conținutul textului de incriminare a faptei de lipsire de libertate în mod ilegal în Codul penal în vigoare a fost reformulat față de cel anterior. Legiuitorul a procedat la eliminarea unor variante agravate sau elemente circumstanțiale de agravare care nu se mai justificau și la introducerea altora, menite să acopere unele lacune de reglementare. Astfel, s-a renunțat la agravanta existentă în ipoteza în care, în schimbul eliberării persoanei vătămate, se cere un folos, în acest caz, potrivit Codului penal în vigoare, urmând să se aplice regulile concursului de infracțiuni între lipsirea de libertate în mod ilegal și șantaj. De asemenea, nu s-a mai reținut ca variantă agravată săvârșirea faptei prin simularea de calități oficiale ori dacă pentru eliberarea persoanei se cere, în orice mod, ca statul, o persoană juridică, o organizație internațională interguvernamentală sau un grup de persoane să îndeplinească ori să nu îndeplinească un act. Nici varianta agravată a săvârșirii faptei de către o persoană care face parte dintr-un grup organizat nu își găsește justificarea în Codul penal în vigoare, în asemenea ipoteze reținându-se concurs de infracțiuni cu fapta prevăzută de art. 367 C. pen. privind constituirea unui grup infracțional organizat. S-a renunțat la asimilarea actelor pregătitoare cu tentativa în cazul variantei agravate prevăzute în art. 189 alin. (8) C. pen. anterior.

Lipsirea de libertate în mod ilegal poate fi absorbită în conținutul tâlhăriei sau al violului, dacă aceasta a durat atât timp cât a fost necesar pentru executarea acțiunii principale (furtul, respectiv actul sexual sau raportul sexual). Dacă victima a fost lipsită ilegal de libertate și după săvârșirea furtului sau a actului/raportului sexual, se vor aplica regulile concursului de infracțiuni între această infracțiune și tâlhărie sau viol.

Potrivit art. 153 alin. (2) lit. b) teza a II-a și art. 161 alin. (2) lit. b) teza a II-a C. pen., fapta incriminată de art. 205 alin. (4) din același cod este imprescriptibilă atât în ceea ce privește răspunderea penală, cât și executarea pedepsei.

§2. Structura infracțiunii în varianta tip [art. 205 alin. (1) C. pen.]

2.1. Elementele preexistente

A. Obiectul juridic special și obiectul material. a) **Obiectul juridic special** îl constituie relațiile sociale a căror desfășurare normală este condiționată de apărarea libertății fizice a persoanei.

b) Obiectul material îl constituie corpul persoanei expuse condițiilor privării de libertate fizică.

B. Subiecții infracțiunii. a) **Subiectul activ nemijlocit** poate fi orice persoană care îndeplinește condițiile generale pentru a răspunde penal, deoarece legea nu cere ca aceasta să aibă o anumită calitate.

Participația penală posibilă în oricare dintre formele sale.

b) Subiectul pasiv al infracțiunii de lipsire de libertate în mod ilegal în varianta tip poate fi orice persoană fizică majoră. Dacă fapta se săvârșește împotriva unui minor, se realizează conținutul primei variante agravate a infracțiunii de lipsire de libertate în mod ilegal.

2.2. Conținutul constitutiv

A. Latura obiectivă. a) **Elementul material** constă în săvârșirea unei acțiuni sau inacțiuni care are ca rezultat lipsirea de libertate a unei persoane, în înțelesul că acea persoană nu mai are posibilitatea să se deplaseze sau să acționeze după voința sa.

Privarea de libertate se săvârșește în forme dintre acele mai variate și în condiții diferite. De cele mai multe ori, această fapta constă într-o acțiune (de exemplu, făptuitorul închide persoana într-o încăpere, împiedicând-o astfel să se deplaseze, sau, dimpotrivă, o urcă într-un autovehicul, silind-o să se deplaseze).

Lipsirea de libertate în mod ilegal se poate înfăptui și printr-o inacțiune, constând în omisiunea de a pune în libertate o persoană atunci când au încetat temeiurile pentru privarea sau restrângerea libertății acesteia (de exemplu, cu ocazia unui sinistru, mai multe persoane sunt oprite să plece de la locul unde se află, ca urmare a pericolelor la care se expun din cauza nesiguranței căilor de acces spre exterior, dacă restricția se menține și după restabilirea situației normale).

În toate cazurile, pentru ca o acțiune sau inacțiune să constituie elementul material al infracțiunii prevăzute în art. 205 alin. (1) C. pen., trebuie îndeplinită **cerința esențială** ca privarea de libertate să aibă loc **în mod ilegal**. Nu este îndeplinită această cerință atunci când privarea de libertate este îngăduită (de exemplu, persoane reținute într-o carantină, militari reținuți în unități) și atât timp cât sunt îndeplinite condițiile legale. De asemenea, nu este îndeplinită cerința esențială atunci când privațiunea de libertate este legitimă, ca în cazul părinților care, în dorința de a asigura educația copiilor, îi supun pe aceștia la anumite privațiuni în ceea ce privește libertatea de mișcare și de acțiune (de exemplu, părinții interzic copiilor să plece de acasă la ore nepotrivite, noaptea sau îi opresc de a avea legături de prietenie cu persoane periculoase etc.) ori în situația reținerii infractorului de către cetățeni, în cazul unei infracțiuni flagrante.

b) Urmarea imediată este, în același timp, un rezultat și o stare; un rezultat, în sensul că victima este lipsită de libertate fizică, nu poate să se manifeste potrivit voinței sale tot timpul cât durează privarea de libertate. Lipsirea de libertate poate varia de la o durată relativ scurtă (de exemplu, câteva ore), până la perioade prelungite de mai multe zile sau chiar luni.

Practica judiciară demonstrează că uneori aceeași acțiune, pe lângă lipsirea de libertate, poate produce și unele urmări sancționate prin dispoziții diferite de legea penală; în astfel de cazuri, vor fi aplicabile regulile concursului de infracțiuni (de exemplu, lipsirea de libertate săvârșită prin violențe care au cauzat o vătămare a integrității corporale a victimei dă loc unui concurs între cele două infracțiuni).

c) Legătura de cauzalitate între acțiunea (inacțiunea) făptuitorului și urmarea

imediată concretizată în privarea victimei de libertate este, de multe ori, evidentă, alteori însă, mai cu seamă în situațiile când făptuitorul a acționat mijlocit, folosindu-se de energii străine, stabilirea legăturii de cauzalitate comportă o anumită dificultate. Pentru o corectă stabilire a legăturii de cauzalitate, trebuie avute în vedere nu numai condițiile mijlocit legate de urmarea imediată, ci toate contribuțiile antrenate în procesul causal de înlăptuire a urmării, deci și cele mijlocite, atunci când prezintă o eficiență causală.

B. Latura subiectivă. a) Forma de vinovăție este intenția, care, ca atitudine psihică, este necesar să se manifeste în momentul săvârșirii acțiunii (inacțiunii) și să vizeze toate elementele și cerințele laturii obiective, astfel cum impune norma de incriminare. Făptuitorul trebuie să fi cunoscut caracterul ilicit al acțiunii (inacțiunii), să își fi dat seama de rezultatul pe care îl produce, indiferent dacă a urmărit sau numai a acceptat acest rezultat. Intenția poate fi directă ori indirectă.

Dacă autorul faptei a crezut că este îndreptățită privarea victimei de libertate, aceasta găsindu-se în una dintre situațiile când lipsirea de libertate este permisă de lege, nu va fi răspunzător pentru fapta comisă, întrucât a acționat din eroare (art. 30 C. pen.).

b) Mobilul și scopul nu au relevanță pentru realizarea conținutului infracțiunii de lipsire de libertate în mod ilegal, dar acestea vor fi avute în vedere la individualizarea pedepsei.

§3. Varianta asimilată [art. 205 alin. (2) C. pen.]

Potrivit art. 205 alin. (2) C. pen., se consideră lipsire de libertate și răpirea unei persoane aflate în imposibilitatea de a-și exprima voința ori de a se apăra. Din examinarea acestor dispoziții putem desprinde particularitățile lipirii de libertate în această variantă în raport cu varianta tip. Aceste particularități se referă la subiectul pasiv și la modalitatea normativă diferită.

La lipsirea de libertate în varianta asimilată, subiectul pasiv este o persoană aflată în imposibilitatea de a-și exprima voința ori de a se apăra. „**Imposibilitatea de a-și exprima voința**” este acea stare psihofiziologică manifestată prin imposibilitatea

persoanei de a-și da seama de ceea ce se petrece cu ea sau de a-și manifesta voința. **„Imposibilitatea de a se apăra”** este acea situație sau stare în care se află o persoană, a cărei posibilitate de apărare nu există fie din cauza vârstei fragede, fie a imobilizării fizice, fie din alte motive.

Elementul material al variantei asimilate a lipirii de libertate în mod ilegal constă într-o acțiune de răpire a subiectului pasiv aflat în imposibilitatea de a-și exprima voința ori de a se apăra.

Prin **„răpire”** se înțelege a lua cu sila pe cineva, de a duce pe cineva cu sine în mod silnic.

§4. Variante agravate [art. 205 alin. (3) și (4) C. pen.]

A. Prima variantă agravată [art. 205 alin. (3) C. pen.] se realizează în cazul în care lipsirea de libertate în mod ilegal descrisă la varianta tip este săvârșită:

a) de către o persoană înarmată. Agravarea faptei în această împrejurare este dată de pericolozitatea făptuitorului, care reușește o mai facilă învingere a opoziției victimei și acționează cu mai multă siguranță.

Acest element circumstanțial de agravare a faptei de lipsire de libertate în mod ilegal se reține în cazul în care făptuitorul avea asupra sa ca armă un instrument, un dispozitiv sau o piesă declarată astfel prin dispoziții legale [art. 179 alin. (1) C. pen.] sau orice alt obiect de natură a putea fi folosit ca armă și care a fost întrebuințat pentru atac [art. 179 alin. (2) C. pen.]. **în prima situație**, fiind vorba spre o armă propriu-zisă, este suficient ca făptuitorul să o aibă asupra sa, neavând relevanță dacă aceasta este sau nu vizibilă pentru victimă. **în cea de-a doua situație**, fiind vorba despre o armă asimilată, este necesar ca făptuitorul care are asupra sa obiectul susceptibil de a fi folosit ca armă să îl folosească în mod nemijlocit împotriva victimei. Dacă obiectul nu este folosit la atac, acesta nu constituie o armă în înțelesul legii penale și, în consecință, nu se poate reține acest element circumstanțial de agravare;

b) asupra unui minor. Pericolozitatea sporită a infracțiunii de lipsire de libertate în mod ilegal atunci când este săvârșită asupra unui minor este dată de

realitatea că o asemenea faptă poate avea consecințe dintre cele mai grave asupra integrității fizice și psihice a minorului ca subiect pasiv.

Starea de minoritate a victimei trebuie să existe în momentul săvârșirii infracțiunii, neavând relevanță dacă în momentul încetării lipirii de libertate aceasta devenise majoră. Pentru reținerea acestui element circumstanțial de agravare a infracțiunii prevăzut în art. 205 alin. (2) lit. b) C. pen., este necesar ca făptuitorul să cunoască, din orice împrejurare, faptul că victima este o persoană care nu a împlinit vârsta de

18 ani în momentul în care a fost privată de libertate în mod ilegal;

c) punând în pericol sănătatea sau viața victimei. Fapta de lipsire de libertate în mod ilegal este considerată mai gravă atunci când este săvârșită în această împrejurare, întrucât, pe lângă urmarea imediată specifică acestei infracțiuni, este pusă în pericol și sănătatea sau viața victimei. Starea de pericol poate rezulta din modul în care a fost concepută și executată acțiunea de lipsire în mod ilegal de libertate sau din regimul la care a fost supusă victima pe parcursul săvârșirii acțiunii (inacțiunii) incriminate.

Din interpretarea dispozițiilor art. 205 alin. (3) lit. c) C. pen. rezultă că legiuitorul a avut în vedere numai expunerea victimei la pericolul de a suferi o vătămare a integrității corporale sau a sănătății ori de a-și pierde viața, ceea ce înseamnă că, dacă victimei i se produc leziuni traumatice sau îi este afectată sănătatea, devin aplicabile regulile concursului de infracțiuni între lipsirea de libertate în mod ilegal și oricare dintre infracțiunile prevăzute în art. 193 alin. (2) sau art. 194 C. pen., iar dacă lipsirea de libertate în mod ilegal a avut ca urmare moartea victimei, se realizează conținutul celei de-a doua variante agravate a faptei de lipsire de libertate în mod ilegal, prevăzută în art. 205 alin. (4) C. pen.

B. A doua variantă agravată [art. 205 alin. (4) C. pen.] se particularizează de variantele precedente ale infracțiunii de lipsire de libertate în mod ilegal prin rezultatul secundar mai grav produs, și anume **moartea victimei**. Este un rezultat

caracterizat, din punct de vedere subiectiv, prin **praeterintenție**, deoarece moartea victimei apare ca un rezultat mai grav sau în plus față de acela prevăzut de făptuitor.

Pentru a se putea reține infracțiunea de lipsire de libertate în mod ilegal în această variantă agravată, este necesar ca decesul victimei să fie consecința directă a lipirii de libertate, deci trebuie să fie urmarea faptului că s-a produs o împiedicare, totală sau restrânsă, de mișcare a persoanei vătămate. Dacă decesul victimei nu este urmarea directă a lipirii de libertate, ci consecința violențelor exercitate de inculpat cu ocazia imobilizării acesteia, corecta încadrare juridică a faptei este în art. 205 alin. (1) sau (2) C. pen. și art. 195 C. pen., în concurs.

§5. Formele infracțiunii

a) **Actele pregătitoare**, deși posibile, nu sunt incriminate. Ele pot avea valoare de acte de complicitate, dacă au fost efectuate de o altă persoană cu intenție și au folosit autorului la săvârșirea infracțiunii.

b) **Tentativa** este incriminată la lipsirea de libertate în varianta tip, în varianta asimilată și în prima variantă agravată. La a doua variantă agravată nu este posibilă.

c) **Consumarea** infracțiunii în varianta tip și în varianta asimilată are loc de îndată ce s-a produs urmarea imediată, adică subiectul pasiv este pus în situația de a nu se bucura de libertatea de mișcare și de acțiune. La variantele agravate, consumarea are loc îndată ce s-au produs toate consecințele prevăzute de norma de incriminare.

d) **Epuizarea**. Întrucât fapta, în oricare dintre variantele de incriminare, are caracter de infracțiune continuă, în mod firesc vom distinge și un moment al epuizării, care se va produce odată cu încetarea lipirii de libertate a victimei sau cu producerea definitivă a rezultatului mai grav, în cazul când prin faptă se pune în pericol sănătatea sau viața victimei ori s-a cauzat moartea acesteia.

§6. Sancțiuni

Pentru varianta tip și varianta asimilată [art. 205 alin. (1) și (2) C. pen.], pedeapsa este închisoarea de la unu la 7 ani.

În cazul primei variante agravate [art. 205 alin. (3) C. pen.], pedeapsa este închisoarea între 3 și 10 ani.

Când lipsirea de libertate în mod ilegal realizează cerințele celei de-a doua variante agravate [art. 205 alin. (4) C. pen.], pedeapsa este închisoarea de la 7 la 15 ani și a interzicerii exercitării unor drepturi.

6.3. Rezumat

Infracțiuni privind obligația de asistență a celor în primejdie

Lăsarea fără ajutor a unei persoane aflate în dificultate

Art. 203. - (1) Omisiunea de a da ajutorul necesar sau de a anunța de îndată autoritățile de către cel care a găsit o persoană a cărei viață, integritate corporală sau sănătate este în pericol și nu are putința de a se salva se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

(2) Fapta nu constituie infracțiune dacă, prin acordarea ajutorului, autorul s-ar expune unui pericol grav cu privire la viața, integritatea corporală sau sănătatea sa.

Împiedicarea ajutorului

Art. 204. - Împiedicarea intervenției ajutoarelor pentru salvarea unei persoane de la un pericol iminent și grav pentru viața, integritatea corporală sau sănătatea acesteia se pedepsește cu închisoare de la unu la 3 ani sau cu amendă.

Infracțiuni contra libertății persoanei

Lipsirea de libertate în mod ilegal

Art. 205. - Legislație conexă.

(1) Lipsirea de libertate a unei persoane în mod ilegal se pedepsește cu închisoarea de la unu la 7 ani.

(2) Se consideră lipsire de libertate și răpirea unei persoane aflate în imposibilitatea de a-și exprima voința ori de a se apăra.

(3) Dacă fapta este săvârșită:

a) de către o persoană înarmată;

b) asupra unui minor;

c) punând în pericol sănătatea sau viața victimei, pedeapsa este închisoarea cuprinsă între 3 și 10 ani.

(4) Dacă fapta a avut ca urmare moartea victimei, pedeapsa este închisoarea de la 7 la 15 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(5) Tentativa la infracțiunile prevăzute în alin. (1) - (3) se pedepsește.

Amenințarea

Art. 206. - Legislație conexă.

(1) Fapta de a amenința o persoană cu săvârșirea unei infracțiuni sau a unei fapte păgubitoare îndreptate împotriva sa ori a altei persoane, dacă este de natură să îi producă o stare de temere, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă, fără ca pedeapsa aplicată să poată depăși sancțiunea prevăzută de lege pentru infracțiunea care a format obiectul amenințării.

(2) Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

Șantajul

Art. 207. - Legislație conexă.

(1) Constrângerea unei persoane să dea, să facă, să nu facă sau să sufere ceva, în scopul de a dobândi în mod injust un folos nepatrimonial, pentru sine ori pentru altul, se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani.

(2) Cu aceeași pedeapsă se sancționează amenințarea cu darea în vileag a unei fapte reale sau imaginare, compromițătoare pentru persoana amenințată ori pentru un membru de familie al acesteia, în scopul prevăzut în alin. (1).

(3) Dacă faptele prevăzute în alin. (1) și alin. (2) au fost comise în scopul de a dobândi în mod injust un folos patrimonial, pentru sine sau pentru altul, pedeapsa este închisoarea de la 2 la 7 ani.

Hărțuirea

Art. 208. - (1) Fapta celui care, în mod repetat, urmărește, fără drept sau fără un interes legitim, o persoană ori îi supraveghează locuința, locul de muncă sau alte locuri frecventate de către aceasta, cauzându-i astfel o stare de temere, se pedepsește cu închisoare de la 3 la 6 luni sau cu amendă.

(2) Efectuarea de apeluri telefonice sau comunicări prin mijloace de transmitere la distanță, care, prin frecvență sau conținut, îi cauzează o temere unei persoane, se pedepsește cu închisoare de la o lună la 3 luni sau cu amendă, dacă fapta nu constituie o infracțiune mai gravă.

(3) Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

6.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. Infracțiunea de lipsire de libertate în mod ilegal este mai gravă când a fost săvârșită:

- a) prin simulare de calități oficiale;
- b) în timpul nopții;
- c) asupra unui minor;

2. Tentativa la infracțiunea de lipsire de libertate în mod ilegal:

- a) se pedepsește;
- b) nu se pedepsește;
- c) nu este posibilă.

3. Fapta de a amenința o persoană cu săvârșirea unei infracțiuni sau a unei fapte păgubitoare, dacă este de natură să producă o temere, reprezintă infracțiunea de:

- a) șantaj;
- b) amenințare;
- c) inducere în eroare a organelor judiciare

4. La infracțiunea de amenințare:

- a) acțiunea penală se declanșează din oficiu;
- b) acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate;
- c) tentativa este posibilă.

5. Efectuarea de apeluri telefonice sau comunicări prin mijloace de transmitere la distanță ce cauzează victimei o temere constituie:

- a) Amenințare;
- b) Șantaj;
- c) Hărțuire.

6.5. Bibliografie recomandată

- a.** Petre Buneci, Ilie Pascu, *Drept penal. Partea specială, Vol. I, Infracțiuni contra persoanei. Infracțiuni contra patrimoniului. Infracțiuni privind autoritatea și frontiera de stat. Infracțiuni contra îndeplinirii justiției*. Ed. Hamangiu, București, 2017
- b.** Alexandru Boroi, *Drept penal. Partea specială. Editia a 5-a*, Ed. C.H. Beck, București, 2021.
- c.** Valerian Cioclei, *Drept penal. Partea specială I. Editia a 6-a*, Infracțiuni contra persoanei și infracțiuni contra patrimoniului, Ed. C.H. Beck, București, 2021.
- d.** Mihail Udrioiu, *Fise de drept penal. Partea specială. Teorie și cazuri practice. Editia a 2-a*, Ed. C.H. Beck, București, 2021.
- e.** V. Cioclei, *Drept penal. Partea special I, Curs Tematic*, Ed. C.H.Beck, București, 2022
- f.** C.Rotaru, A.-R. Trandafir, V. Cioclei, *Drept penal. Partea special II, Curs Tematic*, Ed. C.H.Beck, București, 2022
- g.** Toader Tudorel și alții – *Noul Cod penal. Comentarii pe articole*, Editura Hamangiu, 2014
- h.** Mihai Adrian Hotcă (coord.), Buneci Petre, s.a., *Instituții de Drept penal*, Ed. Universul Juridic, București, 2014
- i.** Dobrinioiu Vasile, Pascu Ilie, Hotcă Mihai Adrian, Chiș Ioan, Păun Costică, Gorunescu Mirela, Neagu Norel, Dobrinioiu Maxim, Sinescu Mircea Constantin – *Noul Cod penal comentat, vol.II Partea specială*, Ediția a II-a Editura Universul Juridic, București, 2014
- j.** Dobrinioiu Vasile, Neagu Norel – *Drept penal. Partea specială. Teorie și practică judiciară. Conform Noului Cod penal*, Editura Universul Juridic, București, 2011
- k.** Predescu Ovidiu, Hărăstășanu Angela – *Drept penal. Partea specială – Examinare comparativă Codul penal – Noul Cod penal*, Editura Universul Juridic, București, 2012
- l.** Petre Buneci, Ilie Pascu, *Noul Cod penal. Partea generală și Codul penal. Partea generală în vigoare*, Editura Universul Juridic, București, 2010

m. Dobrinoiu Vasile, Pascu Ilie, Hotcă Mihai Adrian, Chiș Ioan, Păun Costică, Gorunescu Mirela, Neagu Norel, Dobrinoiu Maxim, Sinescu Mircea Constantin – *Noul Cod penal comentat, vol.II Partea specială*, Editura Universul Juridic, București, 2012

6.6. Teme de control

Realizați un referat de maximum 5 pagini în care să tratați una dintre infracțiunile prevăzute în Capitolul privind Infracțiuni privind obligația de asistență a celor în primejdie sau infracțiuni contra libertății persoanei, cu excepția celor analizate în prezentul suport de curs.

Capitolul 7.

Traficul și exploatarea persoanelor vulnerabile

7.1. Introducere

În cadrul acestui capitol este prezentată infracțiunea privind Traficul de persoane prevăzută de art. 210 Cod penal.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

7.2. Conținut

Traficul de persoane.

§1. Conținut legal și caracterizare

Traficul de persoane este incriminat în art. 210 C. pen. într-o variantă tip și o variantă agravată.

Varianta tip [art. 210 alin. (1) C. pen.] constă în recrutarea, transportarea, transferarea, adăpostirea sau primirea unei persoane în scopul exploatării acesteia, săvârșită:

- a) prin constrângere, răpire, inducere în eroare sau abuz de autoritate;
- b) profitând de imposibilitatea de a se apăra sau de a-și exprima voința ori de starea de vădită vulnerabilitate a acelei persoane;
- c) prin oferirea, darea, acceptarea sau primirea de bani ori de alte foloase în schimbul consimțământului persoanei care are autoritate asupra acelei persoane.

Varianta agravată [art. 210 alin. (2) C. pen.] constă în traficul de persoane săvârșit de un funcționar public în exercitarea atribuțiilor de serviciu.

Traficul de persoane a fost incriminat pentru prima dată în legislația noastră penală în art. 12 din Legea nr. 678/2001, text abrogat prin Legea nr. 187/2012 pentru punerea în aplicare a noului Cod penal, ca urmare a aducerii acestuia, într-o nouă formulare, în Codul penal.

Incriminarea traficului de persoane reprezintă o transpunere în dreptul penal român a obligațiilor rezultate din instrumentele juridice internaționale la care România este parte ori pe care le-a ratificat, cum sunt: Convenția europeană a drepturilor omului; Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene; Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității organizate, adoptată prin Rezoluția A/RES/55/25 din 15 noiembrie 2000 la cea de-a 55-a sesiune a Adunării Generale a ONU; Convenția Consiliului Europei privind lupta împotriva traficului de ființe umane, adoptată la 3 mai 2005, deschisă spre semnare și semnată de România la Varșovia la 16 mai 2005; Protocolul privind prevenirea, reprimarea și pedepsirea traficului de persoane, în special femei și copii, adițional la Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității organizate transnaționale; Declarația Pactului de stabilitate, semnată de România la Palermo la data de 13 decembrie 2000, prin care s-a angajat să incrimineze traficul de ființe umane, traficul de migranți, exploatarea persoanelor și în special a femeilor și copiilor; Declarația politică votată la 28 septembrie 2001, la Bruxelles, de către miniștrii de justiție din statele membre ale Uniunii Europene, precum și de statele candidate, prin care se angajează să acționeze în regim de urgență pe plan național prin măsuri legislative, administrative și politice pentru prevenirea, combaterea și sancționarea traficului de ființe umane, a traficului de migranți, în special femei și copii, precum și împotriva oricărei forme de exploatare a ființelor umane; Convenția Europol, care în anexa 2 definește infracțiunea de trafic de ființe umane și solicită cooperarea între statele membre ale Uniunii Europene în acest domeniu prin intermediul Europol; Directiva 2011/36/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 6 aprilie 2011 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane și protejarea victimelor acestuia, precum și de înlocuire a Deciziei-cadru nr. 2002/629/JAI a Consiliului.

§2. Structura infracțiunii în varianta tip [art. 210 alin. (1) C. pen.]

2.1. Elementele preexistente

A. Obiectul juridic special și obiectul material. a) **Obiectul juridic special** al infracțiunii de trafic de persoane adulte este complex, fiind format în principal din relațiile sociale privitoare la dreptul la libertatea de voință și de acțiune, iar în secundar din relațiile sociale referitoare la demnitatea, integritatea corporală sau sănătatea persoanei, mai ales când fapta este săvârșită prin constrângere sau răpire.

b) Obiectul material al traficului de persoane adulte poate fi corpul în viață al victimei, în special când fapta este săvârșită prin constrângerea fizică a acesteia.

B. Subiecții infracțiunii. a) **Subiectul activ nemijlocit** nu este calificat, putând fi orice persoană care îndeplinește condițiile răspunderii penale.

Participația penală este posibilă în oricare dintre formele și felurile acesteia (proprie, improprie).

b) Subiectul pasiv este întotdeauna o persoană fizică adultă (are cel puțin vârstă de 18 ani). Dacă subiectul pasiv (persoana vătămată) este minor, fapta de trafic de persoane va fi sancționată potrivit dispozițiilor art. 211 C. pen.

În practică și în doctrină s-a ridicat problema încadrării juridice în situația în care printr-o singură faptă au fost vătămate mai multe persoane. Completul de 9 judecători al Înaltei Curți de Casație și Justiție s-a pronunțat prin decizia nr. 32/2005 în sensul că recrutarea mai multor persoane în același timp și loc, în baza unei rezoluții infracționale unice, pentru practicarea prostituției și transportarea lor în străinătate în vederea realizării de foloase materiale, constituie câte o unică infracțiune de trafic de persoane și de proxenetism, iar nu atâtea infracțiuni câți subiecți pasivi au fost recrutați în acest scop.

Prin Decizia nr. 49/2007, pronunțată de Secțiunile Unite ale Înaltei Curți de Casație și Justiție, admitând recursul în interesul legii, instanța supremă a stabilit că traficul de persoane incriminat prin dispozițiile art. 12 și art. 13 din Legea nr. 678/2001, comis asupra mai multor subiecți pasivi în aceleași condiții de loc și timp,

constituie o infracțiune unică în formă continuată, iar nu mai multe infracțiuni aflate în concurs.

2.2. Conținutul constitutiv

A. Latura obiectivă. a) Elementul material al infracțiunii de trafic de persoane adulte în varianta tip poate consta în una dintre acțiunile prevăzute în textul de incriminare, respectiv recrutarea, transportarea, transferarea, adăpostirea sau primirea unei persoane. Aceste acțiuni au înțelesul din vorbirea curentă.

„**Recrutarea**” înseamnă identificarea, descoperirea unei persoane susceptibile de a deveni victimă a traficului de persoane.

„**Transportarea**” constă în acțiunea unei persoane, numită transportator, de a deplasa dintr-un loc în altul, cu ajutorul unui mijloc de transport, o persoană.

„**Transferarea**” presupune mutarea victimei de la un loc la altul, de la un traficant la altul, în aceeași localitate sau în alte localități ori în alt stat.

„**Adăpostirea**” are semnificația de a pune sau a ține o persoană la adăpost, a o ascunde într-un loc ferit, a o pripăși.

„**Primirea**” este acțiunea unei persoane de a prelua, de a lua asupra sa, pe seama sa o persoană, în scopul exploatarei acesteia.

Pentru ca acțiunile de mai sus prevăzute în norma de incriminare a variantei tip a infracțiunii de trafic de persoane să constituie elementul material al acestei infracțiuni, trebuie întrunite două **cerințe esențiale**. **Prima cerință esențială** se referă la mijloacele sau modalitățile de realizare a acțiunilor incriminate, astfel cum sunt prevăzute la lit. a)-c) de la alin. (1) al art. 210 C. pen.

Fapta se poate săvârși prin „**constrângere psihică**”, ce poate îmbrăca orice formă, inclusiv amenințarea (art. 206 C. pen.), sau prin „**constrângere fizică**”, adică prin lovire sau alte violențe [art. 193 alin. (1) C. pen.]. „**Răpirea**” presupune luarea victimei, prin forță, în stăpânire de către traficant, cu întrunirea elementelor de structură ale infracțiunii de lipsire de libertate în varianta asimilată [art. 205 alin. (2) C. pen.].

Faptele de amenințare, lovire sau alte violențe ori lipsire de libertate în mod ilegal, săvârșite în condițiile de mai sus, sunt absorbite ca element constitutiv în conținutul infracțiunii de trafic de persoane în varianta tip. Dacă prin constrângerea exercitată asupra victimei s-a cauzat vătămarea corporală sau moartea persoanei traficate, va exista concurs de infracțiuni între infracțiunea de trafic de persoane în varianta tip și vătămarea corporală sau lovirile ori vătămarile cauzatoare de moarte, după caz.

O altă modalitate frecvent folosită în activitatea infracțională a traficului de persoane adulte este **„inducerea în eroare”** a victimelor, prin prezentarea unor informații false referitoare la tipurile de servicii pe care le-ar putea ocupa acolo unde acestea doresc să își caute un loc de muncă. De asemenea, se recurge destul de des la oferirea unor promisiuni false privitoare la avantajele de care persoana recrutată va beneficia.

Acțiunile incriminate în cazul traficului de persoane se pot realiza și prin **„abuz de autoritate”**, care constă în exercitarea ilicită a influenței sau a puterii pe care o persoană o are asupra alteia; de exemplu, autoritatea părintească, a fratelui mai mare, a institutorului, a preotului, a altor rude (mătuși, unchi, veri). În acest sens, în practica judiciară s-a reținut că inculpatul, profitând de autoritatea pe care o avea asupra fiicei sale și recurgând la agresivitate, a constrâns-o să se prostitueze, obținând venituri în acest fel, iar ulterior a vândut-o altui proxenet.

De asemenea, infracțiunea se poate săvârși și profitând de imposibilitatea de a se apăra sau de a-și exprima voința ori de starea de vădită vulnerabilitate a acelei persoane. Prin **„starea de neputință a victimei de a se apăra sau de a-și exprima voința”** se înțelege acea stare fizică sau psihică (deficiențe fizice, tulburări sufletești, altă stare de neputință sau inconștiență datorată vârstei fragede a persoanei, bolilor mintale etc.) care nu îi permite să înțeleagă caracterul și esența acțiunilor incriminate săvârșite împotriva ei sau când victima nu a putut opune rezistență autorului traficului de persoane, care înțelege că aceasta se află într-o astfel de stare. Starea victimei trebuie să preexiste acțiunii incriminate a făptuitorului traficului de persoane și să nu se datoreze acestuia, ci el să profite de o asemenea stare, pe care o percepe.

Dacă starea de neputință a victimei a fost provocată de autorul traficului sau de o altă persoană care participă la comiterea faptei, vor fi incidente dispozițiile art. 210 alin. (1) lit. a) C. pen. (acțiunea incriminată fiind săvârșită prin constrângere).

Acțiunile incriminate pot fi realizate și prin oferirea, darea, acceptarea sau primirea de bani ori de alte foloase în schimbul consimțământului persoanei care are autoritate asupra acelei persoane. „**Oferirea**” înseamnă a propune bani sau alte foloase unei persoane care are autoritate asupra victimei faptei de trafic de persoane, în schimbul consimțământului acesteia; „**darea**” presupune remiterea banilor sau a altor foloase persoanei care are autoritate asupra victimei faptei de trafic de persoane, în schimbul consimțământului; „**acceptarea**” semnifică acordul de a primi bani sau alte foloase de către persoana care are autoritate asupra victimei faptei de trafic de persoane, în schimbul consimțământului acesteia.

O a doua cerință esențială a elementului material al faptei de trafic de persoane îl constituie **scopul** săvârșirii acțiunilor incriminate care constă în exploatarea unei persoane adică a victimei.

Prin „**exploatarea unei persoane**”, potrivit art. 182 C. pen., se înțelege:

- supunerea la executarea unei munci sau îndeplinirea de servicii, în mod forțat;
- ținerea în stare de sclavie sau alte procedee asemănătoare de lipsire de libertate ori de aservire;
- obligarea la practicarea prostituției, la manifestări pornografice în vederea producerii și difuzării de materiale pornografice sau la alte forme de exploatare sexuală;
- obligarea la practicarea cerșetoriei;
- prelevarea de organe, țesuturi sau celule de origine umană, în mod ilegal^[1].

b) Urmarea imediată constă în crearea unei stări de pericol pentru libertatea fizică și psihică a persoanei, pentru demnitatea acesteia. Traficul de persoane poate genera și alte urmări, cum ar fi vătămarea integrității corporale sau a sănătății, contaminarea venerică, avortul etc., situații în care această faptă va intra în concurs cu alte infracțiuni care au ca obiect de ocrotire aceste valori și relații sociale.

c) **Legătura de cauzalitate** dintre acțiunile incriminate cu întrunirea cerințelor normei prevăzute în art. 210 C. pen. și urmarea imediată rezultă din materialitatea faptelor. Instanța de judecată poate stabili fără dificultate legătura de cauzalitate în cazul infracțiunii de trafic de persoane adulte.

B. Latura subiectivă. a) Forma de vinovăție este intenția directă, întrucât în norma de incriminare se prevede ca acțiunile care constituie elementul material al faptei de trafic de persoane adulte să se efectueze **în scopul** exploatării subiectului pasiv. Nu are relevanță, pentru realizarea elementului subiectiv al infracțiunii, dacă scopul a fost ori nu realizat. Din formularea textului art. 210 C. pen. rezultă că traficul de persoane adulte este o infracțiune-mijloc pentru săvârșirea altora. Când s-a realizat scopul în care s-a săvârșit traficul de persoane, se va reține concurs de infracțiuni între această infracțiune și infracțiunea care formează scopul exploatării, cum ar fi proxenetismul (art. 213 C. pen.), sclavia (art. 209 C. pen.), supunerea la muncă forțată sau obligatorie (art. 212 C. pen.), exploatarea cerșetoriei (art. 214 C. pen.) etc.

b) Mobilul cu care a acționat făptuitorul, dacă este cunoscut, are relevanță la individualizarea pedepsei.

§3. Varianta agravată [art. 210 alin. (2) C. pen.]

Potrivit art. 210 alin. (2) C. pen., când traficul de persoane descris la varianta tip este săvârșit de un funcționar public în exercițiul atribuțiilor de serviciu, fapta va avea un caracter mai grav.

Din interpretarea acestor dispoziții se desprinde faptul că varianta agravată a infracțiunii de trafic de persoane are toate elementele comune cu ale variantei tip, cu excepția subiectului activ nemijlocit, care, de această dată, este calificat, putând fi **numai un funcționar public** care săvârșește oricare dintre acțiunile incriminate în art. 210 alin. (1) C. pen. **în exercițiul atribuțiilor de serviciu.**

Prin urmare, pentru reținerea infracțiunii de trafic de persoane în varianta agravată, instanța trebuie să constate că acțiunile prevăzute în norma de incriminare au fost săvârșite nemijlocit de un funcționar public în exercițiul atribuțiilor de

serviciu. Noțiunea de funcționar public trebuie înțeleasă prin prisma dispozițiilor art. 175 C. pen., iar atribuțiile de serviciu se stabilesc potrivit fișei postului funcționarului public.

Varianta agravată a infracțiunii de trafic de persoane a fost introdusă în Codul penal în vigoare ca urmare a ratificării Convenției Consiliului Europei privind lupta împotriva traficului de ființe umane.

§4. Formele infracțiunii

a) Actele pregătitoare, deși posibile, nu sunt incriminate. Prin Legea nr. 187/2012 a fost abrogat art. 15 alin. (2) din Legea nr. 678/2001 care incrimina „organizarea săvârșirii infracțiunilor privind traficul de persoane prevăzute în această lege”.

b) Tentativa la infracțiunea de trafic de persoane adulte se pedepsește, potrivit art. 217 C. pen. Este posibilă numai tentativa întreruptă.

c) Consumarea infracțiunii are loc în momentul în care a fost săvârșită vreuna dintre acțiunile incriminate, prin mijloacele sau modalitățile prevăzute în norma de incriminare și în scopul exploatării persoanei subiect pasiv al infracțiunii de trafic de persoane.

Când aceeași persoană săvârșește mai multe acțiuni dintre cele incriminate în art. 210 alin. (1) C. pen., neîntrerupt și cu aceeași ocazie, va realiza conținutul aceleiași infracțiuni, ca unitate simplă de infracțiune.

d) Epuizarea. Întrucât unele dintre acțiunile incriminate în art. 210 alin. (1) C. pen., cum ar fi transportarea, transferarea, adăpostirea, presupun o durată în timp, se înțelege că traficul de persoane comis în aceste modalități normative poate avea caracterul unei infracțiuni continue, la care distingem și un moment al epuizării, care are loc odată cu încetarea definitivă a acțiunii incriminate.

De asemenea, traficul de persoane poate fi săvârșit și în forma continuată, dacă sunt întrunite condițiile art. 35 C. pen., caz în care distingem un moment al epuizării, care coincide cu încetarea ultimului act din componența activității infracționale.

§5. Sancțiuni

Varianta tip a infracțiunii de trafic de persoane adulte [art. 210 alin. (1) C. pen.] se pedepsește cu închisoare de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

Varianta agravată [art. 210 alin. (2) C. pen.] se pedepsește cu închisoare de la 5 la 12 ani. Legiuitorul, dintr-o gravă eroare, nu a prevăzut și pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi, urmând ca aceasta să fie aplicată de instanța de judecată dacă o apreciază că fiind necesară.

Se va lua măsura de siguranță a confiscării speciale sau a confiscării extinse, dacă sunt îndeplinite condițiile art. 112 sau art. 112¹ C. pen.

În practica judiciară s-a decis că sunt considerate bunuri care au servit la săvârșirea infracțiunii și, ca atare, supuse confiscării speciale mijloacele de transport ce au fost folosite la realizarea transportului persoanelor traficate. Potrivit dispozițiilor referitoare la confiscarea specială, bunurile dobândite în urmă săvârșirii infracțiunii de trafic de persoane ori cele care au servit la săvârșirea acestor infracțiuni sunt supuse confiscării speciale.

Poate fi supus confiscării speciale apartamentul proprietate personală al inculpatului, ce a servit cazării și exploatării persoanelor vătămate, victime ale traficului de persoane. De asemenea, poate fi dispusă măsura de siguranță a confiscării speciale privind sumele obținute de inculpați din traficareă victimelor.

Se poate dispune confiscarea autoturismului proprietate personală a inculpatului și în ipoteza în care acesta a fost folosit la transportul victimelor doar parțial, restul distanței fiind parcursă cu autocarul, întrucât a servit la comiterea faptei, chiar dacă nu a fost singurul mijloc utilizat pentru transportul victimelor.

Potrivit dispozițiilor art. 210 alin. (3) C. pen., consimțământul persoanei victimă a traficului nu constituie cauză justificativă.

7.3. Rezumat

Sclavia

Art. 209. -

Punerea sau ținerea unei persoane în stare de sclavie, precum și traficul de sclavi se pedepsesc cu închisoarea de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

Traficul de persoane

Art. 210. -

(1) Recrutarea, transportarea, transferarea, adăpostirea sau primirea unei persoane în scopul exploatării acesteia, săvârșită:

- a) prin constrângere, răpire, inducere în eroare sau abuz de autoritate;
- b) profitând de imposibilitatea de a se apăra sau de a-și exprima voința ori de starea de vădită vulnerabilitate a acelei persoane;
- c) prin oferirea, darea, acceptarea sau primirea de bani ori de alte foloase în schimbul consimțământului persoanei care are autoritate asupra acelei persoane, se pedepsește cu închisoare de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Traficul de persoane săvârșit de un funcționar public în exercițiul atribuțiilor de serviciu se pedepsește cu închisoare de la 5 la 12 ani.

(3) Consimțământul persoanei victimă a traficului nu constituie cauză justificativă.

*) Potrivit Deciziei nr. 16/2007, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 542 din 17 iulie 2008, Înalta Curte de Casație și Justiție a admis recursul în interesul legii declarat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și, în aplicarea dispozițiilor incriminatorii ale art. 329 din C.P. anterior [art. 213 C.P. actual] și ale art. 12 [art. 210 C.P. actual] și 13 [art. 211 C.P. actual] din Legea nr. 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane, a stabilit că:

4. În situația unor acte de recrutare, transportare, transferare, cazare sau primire a unei persoane, prin amenințare, violență, răpire, fraudă ori înșelăciune, abuz de autoritate sau prin alte forme de constrângere ori profitând de imposibilitatea acelei persoane de a-și exprima voința sau prin oferirea, darea, acceptarea sau primirea de

bani ori de alte foloase pentru obținerea consimțământului persoanei care are autoritate asupra altei persoane, în scopul exploatării acestei persoane, fapta întrunește elementele constitutive ale infracțiunii de trafic de persoane, prevăzută de art. 12 din Legea nr. 678/2001 [art. 210 C.P. actual].

5. În cazul în care o persoană acționează asupra altei persoane prin modalitățile arătate la pct. 2 și 3, îndemnând, înlesnind sau trăgând foloase ori recrutând sau traficând persoane majore în vederea practicării de bunăvoie a prostituției, iar ulterior acționează asupra aceleiași persoane și prin modalitățile arătate în conținutul textului art. 12 din Legea nr. 678/2001, se va reține săvârșirea atât a infracțiunii prevăzute de art. 329 alin. 1 din C.P. anterior [art. 213 alin. (1) C.P. actual] sau art. 329 alin. 2 tezele I și II [art. 213 alin. (2) C.P. actual] din Codul penal, după caz, cât și a infracțiunii prevăzute de art. 12 din Legea nr. 678/2001 [art. 210 C.P. actual], în concurs real.

* Conform "Analizei deciziilor pronunțate în recursurile în interesul legii în materie penală și procesual penală cu privire la efectele acestora în contextul noilor reglementări", publicată pe site-ul Ministerului Public:

"Diferențele dintre infracțiunile la care se referă decizia se mențin și în prezent cu observația că acestea rezultă din latura obiectivă a infracțiunilor și nu din obiectul juridic generic al acestora.

Prin urmare punctul 2 și 4 al deciziei va produce efecte în continuare.

De asemenea punctul 5 al deciziei acesta rămâne de actualitate.

În concluzie, decizia pronunțată în recurs în interesul legii va produce efecte în continuare (cu excepția punctelor 1 și 3), începând cu 1 februarie 2014 impunându-se corelarea dispozițiilor legale invocate în cuprinsul acesteia cu noile prevederi (art. 213, 210 și 211 din Noul Cod penal)."

Traficul de minori

Art. 211. -

(1) Recrutarea, transportarea, transferarea, adăpostirea sau primirea unui minor, în scopul exploatării acestuia, se pedepsește cu închisoarea de la 5 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Pedepsa este închisoarea de la 7 la 12 ani și interzicerea exercitării unor drepturi atunci când:

a) fapta a fost săvârșită în condițiile art. 210 alin. (1);

b) fapta a fost săvârșită de către un funcționar public în exercițiul atribuțiilor de serviciu;

c) fapta a pus în pericol viața minorului;

d) fapta a fost comisă de către un membru de familie sau de către o persoană care conviețuiește cu victima;

e) fapta a fost săvârșită de către o persoană în a cărei îngrijire, ocrotire, educare, pază sau tratament se afla minorul sau făptuitorul a abuzat de poziția sa recunoscută de încredere sau de autoritate asupra minorului ori de situația vădit vulnerabilă a acestuia, datorată unui handicap psihic sau fizic, unei situații de dependență, unei stări de incapacitate fizică sau psihică ori altei cauze.

(3) Consimțământul persoanei victimă a traficului nu constituie cauză justificativă.

Supunerea la muncă forțată sau obligatorie

Art. 212. -

Fapta de a supune o persoană, în alte cazuri decât cele prevăzute de dispozițiile legale, la prestarea unei munci împotriva voinței sale sau la o muncă obligatorie se pedepsește cu închisoarea de la unu la 3 ani.

Proxenetismul

Art. 213. -

(1) Determinarea sau înlesnirea practicării prostituției ori obținerea de foloase patrimoniale de pe urma practicării prostituției de către una sau mai multe persoane se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) În cazul în care determinarea la începerea sau continuarea practicării prostituției s-a realizat prin constrângere, pedeapsa este închisoarea de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(3) Dacă faptele sunt săvârșite față de un minor, limitele speciale ale pedepsei se majorează cu jumătate.

(31) Dacă fapta prevăzută la alin. (3) a fost săvârșită în una dintre următoarele împrejurări:

a) fapta a fost comisă de către un membru de familie sau de către o persoană care conviețuiește cu victima;

b) minorul se afla în îngrijirea, ocrotirea, educarea, paza sau tratamentul făptuitorului sau acesta a abuzat de poziția sa recunoscută de încredere sau de autoritate asupra minorului;

c) de către o persoană care a mai comis anterior o infracțiune contra libertății și integrității sexuale asupra unui minor, o infracțiune de pornografie infantilă sau proxenetism asupra unui minor, limitele speciale ale pedepsei prevăzute la alin. (3) se majorează cu încă o pătrime.

(4) Prin practicarea prostituției se înțelege întreținerea de acte sexuale cu diferite persoane în scopul obținerii de foloase patrimoniale pentru sine sau pentru altul.

*) Potrivit Deciziei nr. 16/2007, publicată în Monitorul Oficial nr. 542 din 17 iulie 2008, Înalta Curte de Casație și Justiție a admis recursul în interesul legii declarat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și, în aplicarea dispozițiilor incriminatorii ale art. 329 din C.P. anterior [art. 213 C.P. actual] și ale art. 12 [art. 210 C.P. actual] și 13 [art. 211 C.P. actual] din Legea nr. 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane, a stabilit că:

[...]

2. Drept urmare, în cazul în care o persoană, fără a întrebuința constrângeri, îndeamnă sau înlesnește practicarea prostituției ori trage foloase de pe urma practicării prostituției de către persoane majore, săvârșește infracțiunea de proxenetism prevăzută de art. 329 alin. 1 din C.P. anterior [art. 213 alin. (1) C.P. actual].

[...]

4. În situația unor acte de recrutare, transportare, transferare, cazare sau primire a unei persoane, prin amenințare, violență, răpire, fraudă ori înșelăciune, abuz de autoritate sau prin alte forme de constrângere ori profitând de imposibilitatea acelei persoane de a-și exprima voința sau prin oferirea, darea, acceptarea sau primirea de bani ori de alte foloase pentru obținerea consimțământului persoanei care are autoritate asupra altei persoane, în scopul exploatării acestei persoane, fapta întrunește elementele constitutive ale infracțiunii de trafic de persoane, prevăzută de art. 12 din Legea nr. 678/2001 [art. 210 C.P. actual].

5. În cazul în care o persoană acționează asupra altei persoane prin modalitățile arătate la pct. 2 și 3, îndemnând, înlesnind sau trăgând foloase ori recrutând sau traficând persoane majore în vederea practicării de bunăvoie a prostituției, iar ulterior acționează asupra aceleiași persoane și prin modalitățile arătate în conținutul textului art. 12 din Legea nr. 678/2001, se va reține săvârșirea atât a infracțiunii prevăzute de art. 329 alin. 1 din C.P. anterior [art. 213 alin. (1) C.P. actual] sau art. 329 alin. 2 tezele I și II [art. 213 alin. (2) C.P. actual] din Codul penal, după caz, cât și a infracțiunii prevăzute de art. 12 din Legea nr. 678/2001 [art. 210 C.P. actual], în concurs real.

* Conform "Analizei deciziilor pronunțate în recursurile în interesul legii în materie penală și procesual penală cu privire la efectele acestora în contextul noilor reglementări" publicată pe site-ul Ministerului Public:

"Diferențele dintre infracțiunile la care se referă decizia se mențin și în prezent cu observația că acestea rezultă din latura obiectivă a infracțiunilor și nu din obiectul juridic generic al acestora, prin urmare punctele 2 și 4 ale deciziei vor produce efecte. În ceea ce privește punctul 5 al deciziei acesta rămâne de actualitate.

În concluzie, decizia pronunțată în recurs în interesul legii va produce efecte în continuare (cu excepția punctelor 1 și 3), începând cu 1 februarie 2014 impunându-se corelarea dispozițiilor legale invocate în cuprinsul acesteia cu noile prevederi (art. 213, 210 și 211 din Noul Cod penal)."

Art. 214. -

(1) Fapta persoanei care determină un minor sau o persoană cu dizabilități fizice ori psihice să apeleze în mod repetat la mila publicului pentru a cere ajutor material sau beneficiază de foloase patrimoniale de pe urma acestei activități se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Dacă fapta este săvârșită în următoarele împrejurări:

a) de părinte, tutore, curator ori de către cel care are în îngrijire persoana care cerșește;

b) prin constrângere, pedeapsa este închisoarea de la unu la 5 ani.

Folosirea unui minor în scop de cerșetorie

Art. 215. -

Fapta majorului care, având capacitatea de a munci, apelează în mod repetat la mila publicului, cerând ajutor material, folosindu-se în acest scop de prezența unui minor, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

Folosirea serviciilor unei persoane exploatate

Art. 216. -

Fapta de a utiliza serviciile prevăzute în art. 182, prestate de o persoană despre care beneficiarul știe că este victimă a traficului de persoane ori a traficului de minori, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă, dacă fapta nu constituie o infracțiune mai gravă.

Folosirea prostituției infantile

Art. 216¹. -

Întreținerea oricărui act de natură sexuală cu un minor care practică prostituția se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă, dacă fapta nu constituie o infracțiune mai gravă.

Sanționarea tentativei

Art. 217. - Tentativa la infracțiunile prevăzute în art. 209-211, art. 213 alin. (2), art. 216 și 2161 se pedepsește.

7.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. În cazul infracțiunii de trafic de persoane, consimțământul victimei:

- a) constituie cauză justificativă;
- b) nu constituie cauză justificativă;
- c) constituie cauză de neimputabilitate.

2. Transportarea unui minor în scopul exploatării acestuia constituie:

- a) Infracțiunea de trafic de persoane în formă agravantă;
- b) Infracțiunea de trafic de minori;
- c) Infracțiunea de proxenetism.

3. Proxenetismul este incriminat:

- a) în capitolul infracțiunilor contra libertății persoanei;
- b) în capitolul infracțiunilor contra libertății și integrității sexuale;
- c) în capitolul privind traficul și exploatarea persoanelor vulnerabile.

4. Fapta de a determina sau înlesni practicarea prostituției exercitată asupra unui minor:

- a) constituie infracțiunea de proxenetism în forma agravată;
- b) constituie infracțiunea de trafic de minori;
- c) constituie infracțiunea de trafic de minori în formă agravată.

5. În cazul infracțiunii de folosirea unui minor în scop de cerșetorie:

- a) Tentativa este posibilă și se pedepsește;
- b) Tentativa nu se pedepsește;
- c) Subiectul activ este un minor.

7.5. Bibliografie recomandată

- a. Petre Buneci, Ilie Pascu, *Drept penal. Partea specială, Vol. I, Infrațiuni contra persoanei. Infrațiuni contra patrimoniului. Infrațiuni privind autoritatea și frontiera de stat. Infrațiuni contra înfăptuirii justiției*. Ed. Hamangiu, București, 2017
- b. Alexandru Boroi, *Drept penal. Partea specială. Editia a 5-a*, Ed. C.H. Beck, București, 2021.
- c. Valerian Cioclei, *Drept penal. Partea specială I. Editia a 6-a*, Infrațiuni contra persoanei și infrațiuni contra patrimoniului, Ed. C.H. Beck, București, 2021.
- d. Mihail Udroi, *Fise de drept penal. Partea specială. Teorie și cazuri practice. Editia a 2-a*, Ed. C.H. Beck, București, 2021.
- e. V. Cioclei, *Drept penal. Partea special I, Curs Tematic*, Ed. C.H.Beck, București, 2022
- f. C.Rotaru, A.-R. Trandafir, V. Cioclei, *Drept penal. Partea special II, Curs Tematic*, Ed. C.H.Beck, București, 2022
- g. Toader Tudorel și alții – *Noul Cod penal. Comentarii pe articole*, Editura Hamangiu, 2014
- h. Mihai Adrian Hotcă (coord.), Buneci Petre, s.a., *Instituții de Drept penal*, Ed. Universul Juridic, București, 2014
- i. Dobrinioiu Vasile, Pascu Ilie, Hotcă Mihai Adrian, Chiș Ioan, Păun Costică, Gorunescu Mirela, Neagu Norel, Dobrinioiu Maxim, Sinescu Mircea Constantin – *Noul Cod penal comentat, vol.II Partea specială*, Ediția a II-a Editura Universul Juridic, București, 2014
- j. Dobrinioiu Vasile, Neagu Norel – *Drept penal. Partea specială. Teorie și practică judiciară. Conform Noului Cod penal*, Editura Universul Juridic, București, 2011
- k. Predescu Ovidiu, Hărăstășanu Angela – *Drept penal. Partea specială – Examinare comparativă Codul penal – Noul Cod penal*, Editura Universul Juridic, București, 2012
- l. Petre Buneci, Ilie Pascu, *Noul Cod penal. Partea generală și Codul penal. Partea generală în vigoare*, Editura Universul Juridic, București, 2010
- m. Dobrinioiu Vasile, Pascu Ilie, Hotcă Mihai Adrian, Chiș Ioan, Păun Costică, Gorunescu Mirela, Neagu Norel, Dobrinioiu Maxim, Sinescu Mircea Constantin – *Noul Cod penal comentat, vol.II Partea specială*, Editura Universul Juridic, București, 2012

7.6. Teme de control

Realizați un referat de maximum 5 pagini în care să tratați una dintre infracțiunile prevăzute în capitolul privind Traficul și exploatarea persoanelor vulnerabile, cu excepția celei analizate în prezentul suport de curs.

Capitolul 8. Infrațiuni contra libertății și integrității sexuale

8.1. Introducere

În cadrul acestui capitol este prezentată infracțiunea privind violul prev. de art. 218 Cod penal.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

8.2. Conținut

Violul.

§1. Conținut legal și caracterizare

Violul este incriminat în art. 218 C. pen. într-o variantă tip, o variantă asimilată și două variante agravate.

Varianta tip [art. 218 alin. (1) C. pen.] constă în raportul sexual, actul sexual oral sau anal cu o persoană, săvârșit prin constrângere, punere în imposibilitate de a se apăra ori de a-și exprima voința sau profitând de această stare.

Varianta asimilată [art. 218 alin. (2) C. pen.] presupune alte acte de penetrare vaginală sau anală decât cele prevăzute la varianta tip, comise prin constrângere, punere în imposibilitate de a se apăra ori de a-și exprima voința sau profitând de această stare.

Prima varianta agravată [art. 218 alin. (3) C. pen.] se reține atunci când:

- a) victima se află în îngrijirea, ocrotirea, educarea, paza sau tratamentul făptuitorului;
- b) victima este rudă în linie directă, frate sau soră;
- c) victima este un minor;
- d) fapta a fost comisă în scopul producerii de materiale pornografice;
- e) fapta a avut ca urmare vătămarea corporală;
- f) fapta a fost săvârșită de două sau mai multe persoane împreună.

A doua variantă agravată [art. 218 alin. (4) C. pen.] se realizează când fapta de viol în varianta tip, în varianta asimilată și în prima variantă agravată a avut ca urmare moartea victimei.

În raport cu Codul penal anterior, violul în Codul penal în vigoare a fost reglementat pornind de la ideea de act de penetrare, astfel încât în conținutul acestei infracțiuni se va include raportul sexual – în înțelesul pe care această sintagmă l-a cunoscut în mod tradițional în dreptul nostru, acela de conjuncție a organului sexual masculin cu cel feminin –, actul sexual oral și, respectiv, actul sexual anal, indiferent dacă în aceste ultime cazuri este vorba despre un act heterosexual sau homosexual. De asemenea, se includ în conținutul infracțiunii de viol și actele de penetrare vaginală sau anală realizate în alte modalități (prin introducere de obiecte, degete etc.). Astfel definit, violul acoperă toate actele de penetrare, indiferent dacă au fost comise de agresor asupra victimei sau dacă victima a fost obligată să facă acest lucru.

În privința variantelor agravate s-a realizat și de această dată o simplificare a reglementării, renunțându-se la acele elemente de agravare care pot fi valorificate corespunzător în cadrul individualizării judiciare a pedepsei. Unele dintre variantele agravate au fost reformulate, așa cum s-a procedat în cazul comiterii faptei asupra unei victime care este rudă în linie directă, frate sau soră cu făptuitorul, pentru a rezulta cu claritate că această faptă absoarbe incestul, punând astfel capăt controverselor din practica judiciară cu privire la acest aspect.

La formularea conținutului legal al infracțiunii de viol au fost avute în vedere, pe lângă instrumentele normative naționale, și reglementările acestei fapte în Codul penal spaniol (art. 179, art. 180), Codul penal german (§ 177, § 178), Codul penal francez (art. 222-23, art. 222-24, art. 222-25, art. 222-26), Codul penal portughez (art. 164), Codul penal austriac (§ 201).

Potrivit art. 153 alin. (2) lit. b) teza a II-a și art. 161 alin. (2) teza a II-a C. pen., infracțiunea de viol care a avut ca urmare moartea victimei este imprescriptibilă; aceasta înseamnă că, pentru o astfel de infracțiune, atât prescripția răspunderii penale, cât și prescripția exercitării pedepsei nu operează.

§2. Structura infracțiunii în varianta tip [art. 218 alin. (1) C. pen.]

2.1. Elementele preexistente

A. Obiectul juridic special și obiectul material. a) **Obiectul juridic special** al infracțiunii de viol în varianta tip este complex; obiectul juridic principal îl reprezintă relațiile sociale care ocrotesc libertatea și inviolabilitatea sexuală a persoanei, iar obiectul juridic secundar îl constituie relațiile sociale referitoare la libertatea psihică sau fizică, sănătatea și integritatea corporală a persoanei, ce pot fi, deopotrivă, lezate prin săvârșirea infracțiunii.

Libertatea sexuală a persoanei presupune dreptul acesteia de a dispune în mod liber de corpul ei în domeniul vieții sexuale, fiind limitată de respectarea normelor de drept și a celor morale.

Violul în varianta tip produce în același timp și consecințe asupra integrității corporale sau sănătății persoanei dacă, prin constrângerea fizică a victimei, se rețin leziuni traumatice sau este afectată sănătatea victimei a cărei gravitate este evaluată prin zile de îngrijiri medicale de cel mult 90 de zile ori se transmit victimei boli venerice.

b) Obiectul material al infracțiunii de viol în varianta tip îl constituie corpul victimei în viață, asupra căreia se exercită în mod nemijlocit constrângerea fizică și raportul sexual, actul sexual oral sau anal.

B. Subiecții infracțiunii. a) **Subiectul activ nemijlocit** al infracțiunii de viol în varianta tip, în reglementarea consacrată de art. 218 alin. (1) C. pen., poate fi orice persoană aptă să realizeze un raport sexual, un act sexual oral sau anal și care îndeplinește condițiile răspunderii penale, inclusiv un minor, dacă are capacitatea de a răspunde penal.

Dacă subiectul activ al infracțiunii de viol este rudă în linie directă, frate sau soră cu victima, fapta va fi încadrată la prima variantă agravată a infracțiunii de viol.

Participația penală la infracțiunea de viol în varianta tip este posibilă, în reglementarea Codului penal în vigoare, în forma instigării sau complicității, cu condiția ca fapta să nu fie săvârșită împreună, pentru că în acest caz violul va fi

încadrat la prima variantă agravată (fapta a fost săvârșită de două sau mai multe persoane împreună). De exemplu, se va reține instigare la infracțiunea de viol prevăzută la art. 218 alin. (1) C. pen. în cazul în care instigatorul îl determină cu intenție pe autor să săvârșească raportul sexual, actul sexual oral sau anal prin constrângere, iar acesta comite singur fapta. De asemenea, se va reține complicitate la viol în varianta tip când complicele îl ajută pe autorul violului sau înlesnește săvârșirea faptei (pune la dispoziție apartamentul pentru realizarea violului, procură substanțe psihoactive pentru a fi administrate victimei în scopul punerii acestora în imposibilitate de a se apăra ori de a-și exprima voința), iar autorul comite raportul sexual, actul sexual oral sau anal fără prezența complicei.

Violul în varianta tip poate fi săvârșit în coautorat numai în cazul în care o persoană, în înțelegere cu o altă persoană, pune victima în imposibilitate de a se apăra sau de a-și exprima voința, iar aceasta din urmă, fără prezența primei persoane, efectuează raportul sexual, actul sexual oral sau anal asupra victimei. După cum se observă, în această situație, ambele persoane execută, în înțelegere, elementul material al infracțiunii complexe de viol în varianta tip.

b) Subiectul pasiv. La infracțiunea de viol în varianta tip, subiectul pasiv poate fi orice persoană, indiferent de sex (bărbat sau femeie), care a împlinit vârsta de 18 ani și care nu se află în îngrijirea, ocrotirea, educarea, paza sau tratamentul făptuitorului ori nu este rudă în linie directă, frate sau soră cu acesta. Dacă subiectul pasiv este o persoană care nu a împlinit vârsta de 18 ani ori se afla în îngrijirea, ocrotirea, educarea, paza sau tratamentul făptuitorului ori este rudă în linie directă, frate sau soră cu acesta, fapta de viol va fi încadrată la prima variantă agravată.

Subiect pasiv al infracțiunii de viol poate fi și soțul/soția făptuitorului, deoarece nu se poate reține că ar fi exprimat consimțământul *sine die* asupra actelor sexuale în timpul mariajului. Dacă s-ar accepta acest punct de vedere, am fi în prezența unei cedări necondiționate a libertății sexuale, deși, în realitate, orice persoană, inclusiv cea căsătorită, se bucură de un drept absolut de a dispune liber de propriul corp.

2.2. Conținutul constitutiv

A. Latura obiectivă. a) Elementul material se realizează prin mai multe modalități normative alternative, și anume raport sexual, act sexual oral sau anal cu o persoană, săvârșit prin constrângere, punere în imposibilitate de a se apăra ori de a-și exprima voința sau profitând de aceasta stare.

Prin „**raport sexual**” se înțelege conjuncția sexuală între un bărbat și o femeie, realizată prin introducerea penisului în vagin (*imissio penis*), aptă să conducă la reproducere. În cazul raportului sexual, ca modalitate normativă a violului, făptuitorul are sex diferit de victimă.

Raportul sexual presupune, totodată, un act fiziologic sexual, și nu simpla atingere, simplul contact al organelor sexuale între ele. De precizat că raportul sexual, ca modalitate normativă a violului, presupune numai penetrarea sexuală, nu și epuizarea sau procrearea.

Prin „**act sexual oral**” se înțelege penetrarea penisului în cavitatea bucală a unei persoane, indiferent de sex, în scopul obținerii de satisfacții sexuale.

Prin „**act sexual anal**” se înțelege penetrarea penisului în cavitatea anală a unei persoane, indiferent de sexul acesteia, în scopul obținerii de satisfacții sexuale.

Actul sexual oral, cât și actul sexual anal sunt acte sexuale care pot fi întâlnite atât în cazul persoanelor heterosexuale, cât și în cazul celor homosexuale, caz în care poartă denumirea de sodomie.

Pentru ca raportul sexual, actul sexual oral sau anal să întregască elementul material al infracțiunii de viol în varianta tip, este necesar să aibă loc **fără consimțământul persoanei** asupra căreia se efectuează, și anume să fie săvârșit prin constrângere, punere în imposibilitate de a se apăra ori de a-și exprima voința sau profitând de această stare.

Atingerea adusă libertății sexuale a persoanei victimă a violului decurge tocmai din împrejurarea că raportul sexual sau actul sexual oral ori anal se săvârșește împotriva voinței ei, actul nefiind socialmente periculos și nici măcar imoral prin însăși natura sa, ci prin nesocotirea libertății victimei de a dispune de sine în relațiile sexuale.

Săvârșirea violului varianta tip, sub raportul laturii obiective, cunoaște două etape, două momente succesive caracteristice.

Primul moment este acela al înfrângerii sau paralizării prin constrângere explicită a rezistenței victimei, dacă fapta de viol se săvârșește prin constrângere, sau prin punerea în imposibilitate de a se apăra ori de a-și exprima voința, stare provocată chiar de făptuitor, ori profitând de această stare preexistentă sau provocată de un complice al autorului faptei de viol.

Cel de-al doilea moment îl constituie însăși comiterea raportului sexual, a actului sexual oral sau anal, comitere care a fost pregătită prin activitatea desfășurată în primul moment.

Așa cum rezultă din cele ce au precedat, **cerința esențială** pentru existența infracțiunii de viol se realizează prin modalități alternative de înfrângerea libertății sexuale a victimei, și anume constrângere, punerea victimei în imposibilitate de a se apăra ori de a-și exprima voința sau profitând de imposibilitatea victimei de a se apăra ori de a-și exprima voința.

Prima modalitate de înfrângere a libertății sexuale a victimei constă în **constrângerea** acesteia, care poate fi fizică sau morală. **Constrângerea fizică** constă în folosirea forței fizice asupra persoanei victimă a violului, pentru a înfrânge rezistența fizică a acesteia și pentru a face astfel posibil raportul sexual sau actul sexual cu ea (lovirea victimei, imobilizarea brațelor și a întregului corp, legarea ei etc.). Pentru existența infracțiunii de viol, este necesar să se constate că forța fizică exercitată asupra victimei a fost suficient de intensă pentru a o constrânge la raport sau act sexual. Intensitatea trebuie apreciată în ea însăși, dar și în durata forței care, prin acțiunea prelungită, a putut slei puterea de rezistență a victimei. Constrângerea fizică va fi apreciată totdeauna în concret, adică ținându-se seama de condițiile în care s-a exercitat forța, ca și de puterea efectivă de rezistență a victimei. Totodată, trebuie avut în vedere că victima nu este obligată să opună rezistență sau să continue a rezista atunci când, din modul în care se exercită constrângerea, din intensitatea forței coercitive, ca și din alte împrejurări concrete, ar rezulta că orice rezistență a ei ar fi fost zadarnică sau că, dacă s-ar opune, ea s-ar expune pe sine sau ar expune o

altă persoană unui rău la fel de mare. În genere, rezistența victimei nu este esențială și nu prezintă importanță decât ca expresie a refuzului ei categoric de a consimți la raportul ori actual sexual oral sau anal. Dacă victima a fost în măsură să opună o asemenea rezistență, care a făcut imposibilă săvârșirea raportului sau actului sexual, aceasta nu ridică faptei caracterul său infracțional ca tentativă la viol.

În doctrina penală recentă s-a exprimat opinia că, în ipoteza în care constrângerea victimei violului s-a realizat prin acțiuni de lovire sau alte violențe prevăzute în art. 193 alin. (1) C. pen., această faptă este absorbită în cea de viol, iar când lovirile sau alte violențe exercitate asupra victimei violului au cauzat acesteia leziuni traumatiche sau i-a fost afectată sănătatea a cărei gravitate este evaluată prin zile de îngrijiri medicale de cel mult 90 de zile, se va reține concurs de infracțiuni între viol în varianta tip și lovire sau alte violențe în varianta agravată prevăzută în art. 193 alin. (2) C. pen.

Dacă absorbirea faptei de lovire sau alte violențe cauzatoare de suferințe fizice în cea de viol este în afara oricărei discuții, nu același lucru se poate spune despre soluția concursului între viol și lovire sau alte violențe în varianta agravată, când s-au produs consecințele prevăzute în art. 193 alin. (2) C. pen. Credem că se impun unele precizări, în sensul că, dacă autorul constrângerii victimei violului a produs consecințele descrise la varianta agravată a faptei de lovire sau alte violențe, iar acesta, în raport cu astfel de consecințe, a acționat din culpă, deci este vorba despre producerea consecințelor art. 193 alin. (2) cu intenție depășită, vom fi în prezența unei singure infracțiuni de viol în varianta tip, luând în seamă că la prima variantă agravată a violului legiuitorul a avut în vedere numai împrejurarea în care fapta a avut ca urmare vătămarea corporală, adică acele urmări prevăzute în art. 194 C. pen., ceea ce înseamnă că, în cazul în care s-au produs consecințele prevăzute la art. 193 alin. (1) sau (2) C. pen., fapta va fi absorbită în conținutul violului în varianta tip. În același sens este și practica judiciară, chiar dacă se referă la dispozițiile violului în reglementarea Codului penal anterior.

Constrângerea morală a victimei infracțiunii de viol presupune amenințarea acesteia cu săvârșirea unei infracțiuni sau a unei fapte păgubitoare îndreptate împotriva sa ori a altei persoane, de natură să îi producă o stare de temere.

Aptitudinea amenințării de a constrânge victima violului urmează a fi apreciată în fiecare caz concret, în raport cu rezistența morală a acesteia și în raport cu gravitatea pericolului la care s-a văzut expusă.

Constrângerea fizică sau morală în cazul infracțiunii de viol poate fi exercitată de însuși autorul raportului sexual sau actului sexual oral ori anal, dar ea poate fi exercitată și de un complice sau de complici ai acestuia.

A doua modalitate de înfrângere a libertății sexuale a victimei violului constă în **punerea acesteia în imposibilitate de a se apăra ori de a-și exprima voința**. Aceasta presupune efectuarea unor manopere care conduc la paralizarea oricăror posibilități de apărare ale victimei, cum ar fi imobilizarea ei, administrarea de alcool sau de medicamente, de droguri ori de alte substanțe psihoactive etc. În această modalitate, spre deosebire de constrângerea fizică sau morală (când victima își exprimă dezacordul cu privire la raportul sexual ori actul sexual), victima nu este în măsură să își exprime în niciun fel voința.

Punerea victimei violului în imposibilitate de a se apăra ori de a-și exprima voința poate fi realizată de autorul actului sexual sau raportului sexual ori de o altă persoană care contribuie la săvârșirea violului în calitate de complice.

A treia modalitate de înfrângere a libertății sexuale a victimei violului o constituie săvârșirea raportului sexual, a actului sexual oral sau anal **profitând de imposibilitatea victimei de a se apăra ori de a-și exprima voința**.

„Imposibilitatea victimei de a se apăra” presupune incapacitatea fizică a acesteia de a opune rezistență făptuitorului care încearcă să aibă raport sau act sexual cu ea. Această neputință fizică a victimei se poate datora unei stări de oboseală extremă, unei stări de boală, unei poziții incomode în care a fost surprinsă.

„Imposibilitatea victimei de a-și exprima voința” presupune o stare psiho-fiziologică ce îi risipește acesteia posibilitatea de a-și da seama de ceea ce se petrece cu ea sau de a-și manifesta voința.

Această stare este însoțită, de regulă, de incapacitatea fizică de a opune rezistență (de exemplu, în cazul unei stări de intoxicație cu alcool sau cu alte substanțe, în cazul somnului hipnotic, al unei stări de leșin, al unui somn adânc după o mare oboseală etc.), dar ea poate coexista cu capacitatea de autoapărare (de exemplu, cazul alienației mintale, al demenței sau al altor stări schizofrenice etc.).

Ceea ce caracterizează această modalitate de înfrângere a libertății sexuale în cazul faptei de viol este că starea victimei de a nu se putea apăra ori de a nu-și putea exprima voința nu este rezultatul manoperele exercitate de făptuitor în realizarea actului sexual sau a raportului sexual, ci o astfel de stare este preexistentă și independentă de voința făptuitorului, iar acesta doar profită de o asemenea situație.

Referitor la vârsta victimei în aprecierea consimțământului valabil, în doctrina penală s-au exprimat opinii diferite. Într-o primă opinie, se susține că aprecierea consimțământului valabil rămâne atributul exclusiv al organului judiciar, care va constata dacă raportul sexual sau actul sexual a fost realizat de victimă sau suportat de aceasta cu reprezentarea corectă a semnificației actului respectiv. Într-o altă opinie, se apreciază că, atât timp cât Codul civil nu a determinat o vârstă generală a copilăriei, judecătorul apreciază dacă, din cauza vârstei fragede, a lipsit sau nu consimțământul. Prin urmare, în raport cu vârsta victimei, deși nu au fost exercitate amenințări sau violențe, actul sexual sau raportul sexual realizat va constitui viol dacă victima avea o vârstă atât de fragedă încât nu și-ar putea exprima în mod valabil consimțământul. S-a motivat că abia la vârsta de 12 ani se poate vorbi despre un început de pubertate sexuală. Anterior acestei vârste, o persoană nu are dezvoltarea sexuală și nici cunoștințe suficiente despre funcția și valoarea sexuală, despre onoarea și libertatea sexuală, despre moralitatea sexuală și, prin urmare, nici nu își poate da consimțământul valabil la un raport sexual sau act sexual. Astfel, raportul sexual, actul sexual oral sau anal realizat cu asemenea persoană, chiar fără violență sau amenințare, va constitui infracțiune de viol, și nu cea de act sexual cu un minor.

În ceea ce ne privește, considerăm că vârsta minimă a minorului la care acesta poate da un consimțământ valabil referitor la raportul sexual sau actul sexual prevăzut în art. 218 alin. (1) C. pen. este de 14 ani, pentru că, în temeiul art. 113 alin.

(1) C. pen., minorul care nu a împlinit 14 ani nu are discernământ, nu poate să își dea seama de semnificația actelor sale, nu le poate controla.

b) Urmarea imediată. Raportul sexual, actul sexual oral sau anal cu o persoană, săvârșit în condițiile variantei tip a infracțiunii de viol, are ca urmare imediată vătămarea relațiilor sociale privind libertatea și inviolabilitatea sexuală a unei persoane. În afara acestor urmări imediate, fapta poate genera și alte consecințe, de exemplu, o atingere a integrității corporale sau sănătății, o ilegală graviditate, o contaminare venerică etc.

c) Legătura de cauzalitate. Existența legăturii de cauzalitate între acțiunea care constituie elementul material al violului și urmarea imediată este prezumată, rezultă din însăși materialitatea faptei.

B. Latura subiectivă. a) Forma de vinovăție este intenția directă. Aceasta presupune cunoașterea de către făptuitor a împrejurării că raportul sexual, actul sexual oral sau anal a avut loc împotriva voinței persoanei asupra căreia a fost săvârșită fapta. Intenția rezultă *ex re*, atât în cazul în care făptuitorul a folosit constrângerea fizică sau morală, cât și atunci când făptuitorul a pus victima în imposibilitate de a se apăra ori de a-și exprima voința sau a profitat de această stare.

b) Mobilul și scopul nu au relevanță pentru realizarea laturii subiective a infracțiunii de viol în varianta tip, dar cunoașterea acestora are valoare în individualizarea judiciară a pedepsei.

§3. Varianta asimilată [art. 218 alin. (2) C. pen.]

Această variantă are toate elemente de structură comune cu ale infracțiunii de viol în varianta tip, cu excepția subiectului activ nemijlocit și a elementului material.

Subiectul activ nemijlocit poate fi orice persoană, bărbat sau femeie, care îndeplinește condițiile răspunderii penale, neavând relevanță dacă este sau nu aptă să realizeze un raport sexual sau un act sexual anal sau oral.

Elementul material al infracțiunii de viol în varianta asimilată se poate realiza prin orice alte acte de penetrare vaginală sau anală decât cele prevăzute la varianta tip.

Prin „**acte de penetrare vaginală**” se înțelege introducerea în vaginul victimei a unor obiecte (vibrator, banană, băț, sticlă etc.) sau părți ale corpului (de exemplu, mână, deget etc.).

Prin „**acte de penetrare anală**” se înțelege introducerea în anusul victimei, bărbat sau femeie, a unui obiect sau părți ale corpului.

§4. Variante agravate [art. 218 alin. (3) și (4) C. pen.]

A. Prima variantă agravată [art. 218 alin. (3) C. pen.] este incriminată în art. 218 alin. (3) C. pen. și presupune întrunirea mai întâi a tuturor elementelor de structură ale variantei tip sau ale variantei asimilate, la care se adaugă oricare dintre următoarele împrejurări circumstanțiale de agravare:

a) Victima se află în îngrijirea, ocrotirea, educarea, paza sau tratamentul făptuitorului. Gravitatea violului astfel săvârșit este determinată de încălcarea obligațiilor asumate de făptuitor și a încrederii publice în corectitudinea celor care îndeplinesc asemenea funcții, cât și de posibilitatea mai mare de săvârșire a faptei.

Existența acestui element circumstanțial de agravare a violului presupune preexistența unor raporturi speciale privitoare la raporturile dintre infractor și victimă. În virtutea acestor raporturi, făptuitorul avea față de victimă anumite obligații de a o îngriji, ocroti, educa, supraveghea sau îngriji medical, obligații decurgând fie din contractul de muncă, fie dintr-un contract de prestări servicii sau din raporturi de rudenie.

În art. 218 alin. (3) lit. a) C. pen. sunt descrise mai multe modalități în care se poate realiza situația preexistentă privind raporturile dintre făptuitorul violului și victimă, și anume:

(i) **victima se află în îngrijirea făptuitorului.** Are obligații de îngrijire persoana care, în virtutea funcției sau calității pe care o îndeplinește în baza unui contract de muncă (de exemplu, personalul de îngrijire din spitale, sanatorii, așezăminte sociale, clinici de investigare etc.) sau în temeiul unui contract de prestări servicii (baby-sitter, guvernantă etc.) ori în baza relațiilor de rudenie, are îndatorirea legală, contractuală sau morală de a îngriji victima;

(ii) **victima se află sub ocrotirea făptuitorului.** Au asemenea obligație persoanele care, în calitate de tutori sau curatori, sunt îndatorate la ocrotire față de persoanele aflate sub tutelă ori curatelă, ca și persoanele care și-au asumat în fapt sarcina de a ocroti și îngriji un minor;

(iii) **victima se află în educarea făptuitorului.** Se găsesc în asemenea raporturi și au obligații de educare persoanele care, în temeiul funcției lor sau pe bază de convenție, desfășoară o muncă educativă cu victima faptei de viol. Se includ în această categorie atât personalul didactic și pedagogic din orice instituție de învățământ de stat ori particulară, din școlile de arte și meserii, cât și persoanele angajate de particulari pentru educarea și instruirea copiilor, pentru lecții sau meditații;

(iv) **victima se află sub paza făptuitorului.** Există astfel de raporturi între personalul de pază și de supraveghere a persoanelor deținute sau arestate preventiv ori condamnate la privațiune de libertate, internate în centre de educare etc. și

persoanele aflate în această situație, victime ale faptei de viol;

(v) **victima se află sub tratamentul făptuitorului.** Se află în raporturi de acest fel și au obligații speciale persoanele din mediul medical care, în virtutea îndatoririlor de serviciu sau prin profesia lor (medici, personal medical curant), au în tratamentul lor medical, în instituții medico-sanitare sau la domiciliu, persoana victimă a violului.

La stabilirea oricăreia dintre modalitățile elementului circumstanțial de agravare a violului examinate în cele ce au precedat, trebuie să se țină seama de natura raporturilor existente în fapt între infractor și victimă.

b) Victima este rudă în linie directă, frate sau soră. Prin „rudă în linie directă” se înțelege ascendenții și descendenții, indiferent de grad.

Ascendent este persoana care are această calitate în raport cu o altă persoană (de exemplu, părinți, bunici, străbunici etc.), adică face parte dintr-o generație anterioară. Linia de rudenie ascendentă este linia genealogică urcătoare de la fiu (fiică) la părinți, bunici, străbunici etc.

Descendentul este ruda coborâtoare în linie directă, urmaș al unei persoane (de exemplu, fiu, nepot de fiu, strănepot etc.).

Nu are relevanță pentru reținerea acestui element circumstanțial de agravare a violului dacă gradul de rudenie în linie directă este stabilit în cadrul unei relații legitime (din căsătorie) sau în cadrul unor relații din afara căsătoriei. De asemenea, acest element circumstanțial de agravare a violului va fi reținut și în cazul rudeniei în linie directă izvorâte din adopție.

Frate este persoana de sex masculin, considerată în raport cu o altă persoană (indiferent de sex) născută din aceiași părinți sau numai din același tată sau din aceeași mamă.

Soră este persoana de sex feminin, considerată în raport cu copiii acelorași părinți sau ai aceleiași mame ori ai aceluiași tată.

Prin introducerea ca element circumstanțial agravat a violului când victima este rudă în linie directă, frate sau soră, **legiuitorul a absorbit în conținutul violului incestul**, punând astfel capăt controverselor din practica judiciară cu privire la acest aspect.

c) Victima este minor în momentul săvârșirii faptei. În această formulare, elementul circumstanțial de agravare a violului a fost introdus prin O.U.G. nr. 18/2016. La adoptarea Codului penal, art. 218 alin. (3) lit. c) avea următorul cuprins: „victima nu a împlinit vârsta de 16 ani”. Modificarea operată de legiuitor asupra acestui text își găsește motivarea în necesitatea armonizării legislației naționale cu unele instrumente juridice ale Parlamentului European și ale Consiliului privind combaterea abuzului sexual asupra copiilor.

Pentru reținerea acestui element circumstanțial de agravare a violului, se impune ca făptuitorul să fi cunoscut această împrejurare. Eroarea de fapt cu privire la vârsta victimei conduce, în temeiul prevederilor art. 30 alin. (3) C. pen., la încadrarea faptei de viol la varianta tip.

d) Fapta a fost săvârșită în scopul producerii de materiale pornografice. Caracterul mai grav al violului săvârșit în această împrejurare este dat de scopul urmărit de făptuitor, și anume producerea de materiale pornografice.

Expresia „**materiale pornografice**” nu este explicată în Codul penal, ci în Legea nr. 196/2003 privind prevenirea și combaterea pornografiei, republicată, în art. 2, în care se prevede: „(1) În sensul prezentei legi, prin *pornografie* se înțelege actele cu caracter obscen, precum și materialele care reproduc sau difuzează asemenea acte. (2) Prin *acte cu caracter obscen* se înțelege gesturi sau comportamente sexuale explicite, săvârșite individual sau în grup, imagini, sunete ori cuvinte care prin semnificația lor aduc ofensă la putoare, precum și orice alte forme de manifestare indecentă privind viața sexuală, dacă se săvârșesc în public. (3) Prin *materiale cu caracter obscen* se înțelege obiecte, gravuri, fotografii, holograme, desene, scrieri, imprimate, embleme, publicații, filme, înregistrări video și audio, spoturi publicitare, programe și aplicații informatice, piese muzicale, precum și orice alte forme de exprimare care prezintă explicit sau sugerează o activitate sexuală”.

Acest element circumstanțial de agravare a violului are un caracter real și se răsfrânge și asupra celorlalți participanți, în măsura în care împrejurarea a fost cunoscută sau prevăzută.

Pentru reținerea acestei împrejurări de agravare a violului, nu are relevanță dacă materialele pornografice au fost ori nu realizate efectiv, difuzate sau expuse etc., pentru că este suficient ca făptuitorul, în momentul săvârșirii violului, să urmărească acest lucru.

e) Fapta a avut ca urmare vătămarea corporală. Pentru reținerea acestui

element circumstanțial de agravare a faptei de viol, se impune ca făptuitorul să fi exercitat lovirea sau alte violențe asupra victimei, în scopul constrângerii acesteia pentru efectuarea raportului sexual, actului sexual oral sau anal, iar actele de violență fizică să fi avut ca urmare vreuna dintre urmările prevăzute în art. 194 alin. (1) C. pen., și anume o infirmitate, leziuni traumatice sau afectarea sănătății unei persoane, care au necesitat, pentru vindecare, mai mult de 90 de zile de îngrijiri medicale, un prejudiciu estetic grav și permanent, avortul, punerea în primejdie a vieții persoanei.

După modul în care se exprimă legiuitorul în formularea conținutului acestui element circumstanțial de agravare a violului, se înțelege că urmările specifice

vătămării corporale trebuie să fie produse, sub aspect subiectiv, **cu intenție depășită**, ceea ce presupune ca făptuitorul să nu fi urmărit și nici acceptat posibilitatea producerii lor, rezultatul mai grav survenind din culpă.

Acest element circumstanțial de agravare a violului are caracter real și se răsfrânge asupra tuturor participanților, în condițiile art. 52 alin. (2) C. pen.

f) Fapta a fost săvârșită de două sau mai multe persoane împreună. Existența acestui element circumstanțial de agravare a violului presupune cel puțin două persoane care au săvârșit violul asupra aceleiași victime, fie că fiecare dintre ele a avut raport sexual sau act sexual cu victima, fie că numai unul sau numai unii dintre făptuitori au avut raport sexual sau act sexual, iar ceilalți au participat în calitate de complici concomitenți la săvârșirea faptei de către cei dintâi.

În ipoteza în care numai unul dintre făptuitori a avut raport sexual sau act sexual anal ori oral cu victima, existența acestui element circumstanțial de agravare presupune cel puțin un complice care să fi contribuit prin imobilizarea sau amenințarea victimei ori prin prezența sa activă la comiterea faptei. Legea a considerat ca element circumstanțial agravant numărul făptuitorilor care a săvârșit agresiunea asupra victimei, deși numai unul dintre ei a săvârșit raportul sexual sau actul sexual anal ori oral. Într-adevăr, săvârșirea violului de către cel puțin două persoane constituie, uneori, o condiție necesară pentru reușita acestuia, autorul neavând posibilitatea să imobilizeze singur victima, iar prezența mai multor persoane contribuie întotdeauna la intimidarea victimei. De asemenea, la aceste realități trebuie adăugată gravitatea sporită a violului care rezultă, în genere, din cooperarea mai multor persoane la comiterea acestuia.

În cazul în care asupra victimei au fost săvârșite succesiv raporturi sau acte sexuale de către mai mulți făptuitori care și-au dat rînd pe rînd sprijin la săvârșirea fiecărui raport sau act sexual, fiecare dintre aceștia răspunde ca autor al unei fapte de viol. Prin dispoziția din art. 218 alin. (3) lit. f) C. pen., legiuitorul a considerat însă această pluralitate de fapte ca o infracțiune unică (complexă), prevăzând limite speciale ale pedepsei mai ridicate, cu condiția să fie îndeplinite cerințele participăției penale. Dacă mai mulți făptuitori realizează succesiv raporturi sau acte sexuale cu

aceeași persoană, dar fără să existe o înțelegere între ei și fără să se fi ajutat reciproc, pluralitatea de fapte nu realizează conținutul elementului circumstanțial de agravare a violului prevăzut în art. 218 alin. (3) lit. f) C. pen., întrucât între făptuitori nu există un raport de participațiune.

Împrejurarea săvârșirii faptei de viol de două sau mai multe persoane împreună are caracter real și se răsfrânge asupra acestora numai dacă au cunoscut-o sau au prevăzut-o.

Se va reține săvârșirea faptei de viol de către două sau mai multe persoane împreună și în cazul în care violul a rămas în forma tentativei. Astfel, va exista tentativă de viol calificat atunci când două sau mai multe persoane împreună au încercat să săvârșescă infracțiunea.

Când violul a fost săvârșit de cel puțin trei persoane împreună, această împrejurare poate veni în concurs cu agravanta generală prevăzută de art. 77 lit. a) C. pen. În acest caz, se va aplica circumstanța specială.

B. A doua variantă agravată [art. 218 alin. (4) C. pen.] constă în săvârșirea oricăreia dintre variantele faptei de viol analizate în cele ce au precedat (violul în varianta tip, violul în varianta asimilată și violul în prima variantă agravată), dacă **a avut ca urmare moartea victimei**. Ceea ce caracterizează această a doua variantă agravată a violului este împrejurarea că fapta are ca urmare moartea victimei. Temeiul agravării faptei de viol, într-o măsură superioară primei variante agravate, îl constituie gravitatea deosebită, faptul că se aduce atingere în acest caz înseși vieții victimei.

Pentru realizarea conținutului acestei a doua variante agravate a violului, este necesar să se constate existența unei legături de cauzalitate între violențele exercitate de făptuitor asupra victimei în scopul efectuării raportului sexual, a actului sexual oral sau anal ori a actului de penetrare vaginală sau anală și deces.

Pe plan subiectiv, condiția esențială pentru reținerea acestei variante agravate a violului o constituie existența **intenției depășite** în producerea morții victimei. Examinarea atitudinii psihice a făptuitorului trebuie făcută cu mare atenție, deoarece

tocmai de această atitudine psihică, de forma de vinovăție depinde calificarea faptei ca infracțiune unică complexă de viol agravat în condițiile variantei pe care o examinăm sau un concurs de infracțiuni între viol (în varianta tip, în varianta asimilată și în prima variantă agravată) și infracțiunea de omor. Va exista viol săvârșit în a doua variantă agravată atunci când făptuitorul nu a prevăzut, deși putea și trebuia să prevadă, că fapta sa (actele de violență sau amplificarea vătămării corporale în scopul realizării raportului sau actului sexual) va putea provoca moartea victimei sau a prevăzut această posibilitate, dar a sperat în mod neîntemeiat că rezultatul nu se va produce. Dimpotrivă, violul va exista în concurs cu infracțiunea de omor dacă făptuitorul a prevăzut și a dorit sau acceptat eventualitatea morții victimei.

Practica judiciară este consecventă în acest sens. Astfel, s-a decis că există viol în a doua variantă agravată dacă victima, opunându-se inculpatului, s-a lovit cu capul de o piatră, iar după viol a încetat din viață; în acest caz, violența a fost exercitată cu intenție de către inculpat, rezultatul mortal fiindu-i imputabil din culpă, moartea producându-se ca urmare a violenței exercitate de inculpat pentru a determina victima la raportul sexual. De asemenea, s-a hotărât că nu există infracțiunea de viol în a doua variantă agravată dacă moartea victimei nu a fost un rezultat praeterintenționat, ci inculpatul a urmărit ori a acceptat producerea acestui rezultat; în acest caz, se va reține infracțiunea de viol în varianta tip în concurs cu infracțiunea de omor calificat.

Dacă în urma loviturilor aplicate survine decesul victimei, fără ca raportul sexual, actul sexual sau alt act de penetrare vaginală ori anală să fi avut loc, vom fi în prezența infracțiunii consumate praeterintenționate prevăzute în art. 218 alin. (4) C. pen., și nu a tentativei la această infracțiune, în temeiul dispozițiilor art. 36 alin. (3) C. pen.

Moartea victimei, ca un element circumstanțial de agravare a violului, se va răsfrânge asupra participanților la infracțiune în măsura în care fiecare dintre ei a trebuit și a putut să prevadă eventualitatea producerii acestui rezultat. Dacă moartea victimei a fost provocată în afara activității specifice infracțiunii de viol, din cauze

care depășeau posibilitatea de prevedere a participanților, aceștia nu vor răspunde penal pentru infracțiunea de viol săvârșită în această împrejurare de agravare.

§5. Formele infracțiunii

a) Actele pregătitoare au relevanță penală numai dacă sunt executate de o altă persoană decât autorul și l-au ajutat pe autor la săvârșirea violului. Ele devin acte de complicitate, fiind suficient ca autorul să înceapă executarea violului.

b) Tentativa la infracțiunea de viol este posibilă la varianta tip [art. 218 alin. (1) C. pen.], la varianta asimilată [art. 218 alin. (2) C. pen.] și la prima variantă agravată [art. 218 alin. (3) lit. a), b), c), d), f) C. pen.]. Nu este posibilă în ipoteza în care fapta de viol a avut ca urmare vătămarea corporală a victimei [art. 218 alin. (3) lit. e) C. pen.] ori a avut ca urmare moartea victimei [art. 218 alin. (4) C. pen.].

Tentativa la viol este incriminată [art. 218 alin. (6) C. pen.], dar, datorită specificului infracțiunii, nu poate să apară decât în modalitatea întreruptă. De aceea, nu se poate concepe împiedicarea voluntară a rezultatului, ci numai desistarea făptuitorului, cu îndeplinirea condițiilor prevăzute de art. 34 alin. (1) C. pen.

c) Consumarea infracțiunii de viol în varianta tip și în cea asimilată are loc în momentul în care sunt încălcate libertatea și inviolabilitatea sexuală a persoanei victimă a infracțiunii, prin realizarea raportul sexual, a actului sexual oral sau anal ori a altor acte de penetrare vaginală sau anală, prin constrângere, punere în imposibilitate de a se apăra ori de a-și exprima voința sau profitând de această stare.

Infracțiunea de viol în variantele agravate se consumă odată cu îndeplinirea tuturor condițiilor cerute de norma de incriminare pentru varianta tip și varianta asimilată, la care trebuie să se adauge elementele circumstanțiale așa cum sunt prevăzute în textele de incriminare.

d) Epuizarea. Întrucât infracțiunea de viol, în unele cazuri, poate avea caracterul unei infracțiuni progresive, este posibil ca, după momentul consumării violului, anumite consecințe ale faptei să se amplifice, cum ar fi o vătămare corporală care se agravează treptat, ducând la vătămarea corporală mai gravă sau chiar la

moartea victimei. La această faptă putem distinge și un moment al epuizării, care va coincide cu producerea definitivă a acestor rezultate.

Practica judiciară demonstrează că violul, de multe ori, se săvârșește în mod continuat; și aici vom distinge un moment al epuizării, care corespunde comiterii ultimei acțiuni din componența infracțiunii continuate.

§6. Sancțiuni

Violul săvârșit în varianta tip [art. 218 alin. (1) C. pen.] și în varianta asimilată [art. 218 alin. (2) C. pen.] se pedepsește cu închisoare de 3 ani și 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

Pentru prima variantă agravată a violului [art. 218 alin. (3) C. pen.], pedeapsa este închisoarea de la 5 la 12 ani și interzicerea exercitării unor drepturi. În cazul celei de-a doua variante agravate a violului [art. 218 alin. (4) C. pen.], pedeapsa este închisoarea de la 7 la 18 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

Dacă la săvârșirea infracțiunii de viol au fost folosite anumite bunuri sau lucruri și sunt îndeplinite condițiile art. 112 C. pen., instanța va dispune confiscarea specială.

8.3. Rezumat

Violul

Art. 218. -

(1) Raportul sexual, actul sexual oral sau anal cu o persoană, săvârșit prin constrângere, punere în imposibilitate de a se apăra ori de a-și exprima voința sau profitând de această stare, se pedepsește cu închisoarea de la 5 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Cu aceeași pedeapsă se sancționează orice alte acte de penetrare vaginală sau anală comise în condițiile alin. (1).

(3) Pedeapsa este închisoarea de la 7 la 12 ani și interzicerea exercitării unor drepturi atunci când:

a) victima se află în îngrijirea, ocrotirea, educarea, paza sau tratamentul făptuitorului;

b) fapta a fost comisă de către un membru de familie sau de către o persoană care conviețuiește cu victima;

- c) victima este un minor;
- d) fapta a fost comisă în scopul producerii de materiale pornografice;
- e) fapta a avut ca urmare vătămarea corporală sau a pus în pericol viața victimei în orice alt mod;
- f) fapta a fost săvârșită de două sau mai multe persoane împreună.

(31) Pedepsa este închisoarea de la 7 la 15 ani și interzicerea exercitării unor drepturi atunci când faptele prevăzute la alin. (1) și (2) au fost comise față de un minor în circumstanțele prevăzute la alin. (3) lit. a), b) și d) -f) sau de către o persoană care a mai comis anterior o infracțiune contra libertății și integrității sexuale asupra unui minor, o infracțiune de pornografie infantilă sau proxenetism asupra unui minor.

(4) Dacă fapta a avut ca urmare moartea victimei, pedeapsa este închisoarea de la 9 la 18 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(5) Acțiunea penală pentru fapta prevăzută în alin. (1) și alin. (2) se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

(6) Tentativa la infracțiunile prevăzute în alin. (1) - (3) se pedepsește.

*) Potrivit Deciziei nr. 17/2008, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 866 din 22.12.2008, Înalta Curte de Casație și Justiție a admis recursul în interesul legii declarat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și a stabilit că:

1. Raportul sexual săvârșit în realizarea aceleiași rezoluții infracționale, atunci când victima este membru al familiei, prin constrângerea acesteia sau profitând de imposibilitatea ei de a se apăra ori de a-și exprima voința, atât înainte, cât și după ce aceasta a împlinit 15 ani [16 ani, potrivit Noului Cod Penal], întrunește elementele constitutive ale infracțiunii de viol prevăzute de art. 197 alin. 1 Cod penal vechi [art. 218 alin. 1 din Noul Cod penal] raportat la alin. 2 lit. b1) [art. 218 alin. 3 lit. b) din Noul Cod penal] și alin. 3 teza I [art. 218 alin. 3 lit c) din Noul Cod Penal], cu aplicarea art. 41 alin. 2 din Codul penal vechi [art. 35 alin. 1 din Noul Cod Penal].

* Conform "Analizei deciziilor pronunțate în recursurile în interesul legii în materie penală și procesual penală cu privire la efectele acestora în contextul noilor reglementări" publicată de Ministerul Public, "punctul I al Deciziei va produce efecte în continuare, urmând a se ține seama de modificările aduse de art.218 alin.3 lit.b, c din Codul penal actual în ceea ce privește subiectul pasiv (persoanele vizate, vârsta acestora) .

De asemenea, potrivit acestei analize, pct.2 al Deciziei nu mai produce efecte față de modificarea formei agravate a violului, prevăzută de alin.3 lit.b a art. 218 (calitatea victimei de membru a familiei fiind înlocuită cu aceea de rudă în linie directă frate sau soră) precum și infracțiunii de incest (aceasta presupunând un raport sexual consimțit – art.377 din Codul penal). În atare situație, concurs de infracțiuni între viol și incest nu mai poate fi reținut."

Agresiunea sexuală
Art. 219. -

(1) Actul de natură sexuală, altul decât cele prevăzute în art. 218, cu o persoană, săvârșit prin constrângere, punere în imposibilitate de a se apăra sau de a-și exprima voința ori profitând de această stare, se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Pedepsa este închisoarea de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi atunci când:

a) victima se află în îngrijirea, ocrotirea, educarea, paza sau tratamentul făptuitorului;

b) fapta a fost comisă de către un membru de familie sau de către o persoană care conviețuiește cu victima;

c) victima este un minor;

d) fapta a fost comisă în scopul producerii de materiale pornografice;

e) fapta a avut ca urmare vătămarea corporală sau a pus în pericol viața victimei în orice alt mod;

f) fapta a fost săvârșită de două sau mai multe persoane împreună.

(21) Pedepsa este închisoarea de la 5 la 12 ani și interzicerea exercitării unor drepturi atunci când faptele prevăzute la alin. (1) au fost comise față de un minor în circumstanțele prevăzute la alin. (2) lit. a), b) și d) -f) sau de către o persoană care a mai comis anterior o infracțiune contra libertății și integrității sexuale asupra unui minor, o infracțiune de pornografie infantilă sau proxenetism asupra unui minor.

(3) Dacă fapta a avut ca urmare moartea victimei, pedepsa este închisoarea de la 7 la 15 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(4) Dacă actele de agresiune sexuală au fost precedate sau urmate de săvârșirea actelor sexuale prevăzute în art. 218 alin. (1) și alin. (2), fapta constituie viol.

(5) Acțiunea penală pentru fapta prevăzută în alin. (1) se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

(6) Tentativa la infracțiunile prevăzute în alin. (1) și alin. (2) se pedepsește.

Actul sexual cu un minor

Art. 220. - Legislație conexă.

(1) Raportul sexual, actul sexual oral sau anal, precum și orice alte acte de penetrare vaginală sau anală comise cu un minor cu vârsta între 14 și 16 ani se pedepsesc cu închisoarea de la unu la 5 ani.

(2) Fapta prevăzută la alin. (1), săvârșită asupra unui minor care nu a împlinit vârsta de 14 ani, se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 9 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(3) Fapta prevăzută la alin. (1), comisă de un major cu un minor cu vârsta între 16 și 18 ani, se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 9 ani și interzicerea exercitării unor drepturi dacă:

a) minorul este membru de familie al majorului;

b) minorul se află în îngrijirea, ocrotirea, educarea, paza sau tratamentul făptuitorului sau acesta a abuzat de poziția sa recunoscută de încredere sau de autoritate asupra minorului ori de situația vădit vulnerabilă a acestuia, datorată unui handicap psihic sau fizic, unei situații de dependență, unei stări de incapacitate fizică sau psihică ori altei cauze;

- c) fapta a pus în pericol viața minorului;
 - d) a fost comisă în scopul producerii de materiale pornografice.
- (4) Fapta prevăzută la alin. (1) se pedepsește cu închisoarea de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi atunci când:
- a) fapta a fost comisă de un membru de familie al minorului sau de o persoană care conviețuiește cu acesta;
 - b) minorul se află în îngrijirea, ocrotirea, educarea, paza sau tratamentul făptuitorului sau acesta a abuzat de poziția sa recunoscută de încredere sau de autoritate asupra minorului ori de situația vădit vulnerabilă a acestuia, datorată unui handicap psihic sau fizic, unei situații de dependență, unei stări de incapacitate fizică sau psihică ori altei cauze;
- c) fapta a pus în pericol viața minorului;
 - d) a fost comisă în scopul producerii de materiale pornografice;
 - e) făptuitorul a împlinit vârsta de 18 ani.
- (5) Fapta prevăzută la alin. (2) se pedepsește cu închisoarea de la 5 la 12 ani și interzicerea exercitării unor drepturi atunci când:
- a) fapta a fost comisă de un membru de familie al minorului sau de o persoană care conviețuiește cu acesta;
 - b) minorul se află în îngrijirea, ocrotirea, educarea, paza sau tratamentul făptuitorului sau acesta a abuzat de poziția sa recunoscută de încredere sau de autoritate asupra minorului ori de situația vădit vulnerabilă a acestuia, datorată unui handicap psihic sau fizic, unei situații de dependență, unei stări de incapacitate fizică sau psihică ori altei cauze;
- c) fapta a pus în pericol viața minorului;
 - d) a fost comisă în scopul producerii de materiale pornografice;
 - e) făptuitorul a împlinit vârsta de 18 ani.
- (6) Faptele prevăzute la alin. (1) și (2), precum și la alin. (4) lit. e) nu se sancționează dacă diferența de vârstă nu depășește 3 ani.
- (7) Tentativa la infracțiunile prevăzute la alin. (1) - (5) se pedepsește.

Coruperea sexuală a minorilor

Art. 221. -

- (1) Comiterea unui act de natură sexuală, altul decât cel prevăzut în art. 220, împotriva unui minor care nu a împlinit vârsta de 14 ani, precum și determinarea minorului să suporte ori să efectueze un astfel de act se pedepsesc cu închisoarea de la unu la 5 ani.
- (2) Pedepsa este închisoarea de la 2 la 8 ani și interzicerea exercitării unor drepturi, atunci când:
- a) fapta a fost comisă de un membru de familie al minorului sau de o persoană care conviețuiește cu acesta;
 - b) minorul se află în îngrijirea, ocrotirea, educarea, paza sau tratamentul făptuitorului sau acesta a abuzat de poziția sa recunoscută de încredere sau de autoritate asupra minorului ori de situația vădit vulnerabilă a acestuia, datorată unui handicap psihic

sau fizic, unei situații de dependență, unei stări de incapacitate fizică sau psihică ori altei cauze;

c) fapta a fost comisă în scopul producerii de materiale pornografice.

d) fapta a pus în pericol viața minorului.

(21) Fapta prevăzută la alin. (1), comisă de un major cu un minor cu vârsta între 14 și 18 ani, se pedepsește cu închisoarea de la două luni la 3 ani și interzicerea exercitării unor drepturi dacă:

a) minorul este membru de familie al majorului;

b) minorul se află în îngrijirea, ocrotirea, educarea, paza sau tratamentul făptuitorului sau acesta a abuzat de poziția sa recunoscută de încredere sau de autoritate asupra minorului ori de situația vădit vulnerabilă a acestuia, datorată unui handicap psihic sau fizic, unei situații de dependență, unei stări de incapacitate fizică sau psihică ori altei cauze;

c) fapta a pus în pericol viața minorului;

d) a fost comisă în scopul producerii de materiale pornografice.

(3) Actul sexual de orice natură săvârșit de un major în prezența unui minor care nu a împlinit vârsta de 14 ani se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(4) Determinarea de către un major a unui minor care nu a împlinit vârsta de 14 ani să asiste la comiterea unor acte cu caracter exhibiționist ori la spectacole sau reprezentații în cadrul cărora se comit acte sexuale de orice natură, precum și punerea la dispoziția acestuia de materiale cu caracter pornografic se pedepesc cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

(5) Faptele prevăzute la alin. (1) nu se sancționează dacă diferența de vârstă nu depășește 3 ani.

(6) Tentativa la infracțiunile prevăzute la alin. (1), (2) și (21) se pedepsește.

Racolarea minorilor în scopuri sexuale

Art. 222. -

(1) Fapta persoanei majore de a-i propune unui minor care nu a împlinit vârsta de 16 ani să se întâlnească, în scopul comiterii unui act dintre cele prevăzute în art. 220 sau art. 374, inclusiv atunci când propunerea a fost făcută prin mijloacele de transmitere la distanță, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Fapta persoanei majore de a-i propune unui minor care nu a împlinit vârsta de 14 ani să se întâlnească, în scopul comiterii unui act dintre cele prevăzute în art. 221, inclusiv atunci când propunerea a fost făcută prin mijloacele de transmitere la distanță, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

Fapte comise în circumstanțe agravante

Art. 222¹. - Dacă faptele prevăzute la art. 220-222 sunt săvârșite de două sau mai multe persoane împreună sau de către o persoană care a mai comis anterior o infracțiune contra libertății și integrității sexuale asupra unui minor, o infracțiune de pornografie infantilă sau proxenetism asupra unui minor, limitele speciale ale pedepsei se majorează cu o treime.

Hărțuirea sexuală

Art. 223. -

(1) Pretinderea în mod repetat de favoruri de natură sexuală în cadrul unei relații de muncă sau al unei relații similare, dacă prin aceasta victima a fost intimidată sau pusă într-o situație umilitoare, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

(2) Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

8.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. La infracțiunea de viol:

- a) subiectul activ nu poate fi decât bărbatul;
- b) subiectul pasiv nu poate fi decât femeia;
- c) subiectul activ poate fi orice persoană, indiferent de sex.

2. Când infracțiunea de viol este săvârșită în varianta agravată?

- a) fapta a fost săvârșită de către unchi asupra nepotei sale care nu locuiește cu inculpatul;
- b) s-a cauzat victimei o vătămare corporală;
- c) dacă victima nu împlinise vârsta de 18 ani.

3. Ce infracțiune constituie imobilizarea victimei prin legarea mâinilor și constrângerea la întreținerea unui raport sexual?

- a) viol;
- b) viol în concurs cu lipsire de libertate;
- c) viol în varianta agravată.

4. Cine este subiect pasiv la infracțiunea de act sexual cu un minor?

- a) o persoană în vârstă de 16 ani, dacă fapta este săvârșită de un minor de 17 ani;
- b) o persoană care nu a împlinit vârsta de 10 ani;
- c) o persoană între 16-18 ani.

5. Subiectul pasiv la infracțiunea de racolare a minorilor în scopuri sexuale:

- a) este un minor cu vâsta cuprinsă între 14 și 16 ani;
- b) este un minor cu vârsta de până la 14 ani;
- c) este un minor care nu a împlinit vârsta de 13 ani.

8.5. Bibliografie recomandată

- a. Petre Buneci, Ilie Pascu, *Drept penal. Partea specială, Vol. I, Infrațiuni contra persoanei. Infrațiuni contra patrimoniului. Infrațiuni privind autoritatea și frontiera de stat. Infrațiuni contra înfăptuirii justiției*. Ed. Hamangiu, București, 2017
- b. Alexandru Boroș, *Drept penal. Partea specială. Editia a 5-a*, Ed. C.H. Beck, București, 2021.
- c. Valerian Cioclei, *Drept penal. Partea specială I. Editia a 6-a*, Infrațiuni contra persoanei și infrațiuni contra patrimoniului, Ed. C.H. Beck, București, 2021.
- d. Mihail Udriș, *Fise de drept penal. Partea specială. Teorie și cazuri practice. Editia a 2-a*, Ed. C.H. Beck, București, 2021.
- e. V. Cioclei, *Drept penal. Partea special I, Curs Tematic*, Ed. C.H.Beck, București, 2022
- f. C.Rotaru, A.-R. Trandafir, V. Cioclei, *Drept penal. Partea special II, Curs Tematic*, Ed. C.H.Beck, București, 2022
- g. Toader Tudorel și alții – *Noul Cod penal. Comentarii pe articole*, Editura Hamangiu, 2014
- h. Mihai Adrian Hotcă (coord.), Buneci Petre, s.a., *Instituții de Drept penal*, Ed. Universul Juridic, București, 2014
- i. Dobrinioiu Vasile, Pascu Ilie, Hotcă Mihai Adrian, Chiș Ioan, Păun Costică, Gorunescu Mirela, Neagu Norel, Dobrinioiu Maxim, Sinescu Mircea Constantin – *Noul Cod penal comentat, vol.II Partea specială*, Ediția a II-a Editura Universul Juridic, București, 2014
- j. Dobrinioiu Vasile, Neagu Norel – *Drept penal. Partea specială. Teorie și practică judiciară. Conform Noului Cod penal*, Editura Universul Juridic, București, 2011
- k. Predescu Ovidiu, Hărăstășanu Angela – *Drept penal. Partea specială – Examinare comparativă Codul penal – Noul Cod penal*, Editura Universul Juridic, București, 2012
- l. Petre Buneci, Ilie Pascu, *Noul Cod penal. Partea generală și Codul penal. Partea generală în vigoare*, Editura Universul Juridic, București, 2010
- m. Dobrinioiu Vasile, Pascu Ilie, Hotcă Mihai Adrian, Chiș Ioan, Păun Costică, Gorunescu Mirela, Neagu Norel, Dobrinioiu Maxim, Sinescu Mircea Constantin – *Noul Cod penal comentat, vol.II Partea specială*, Editura Universul Juridic, București, 2012

8.6. Teme de control

Realizați un referat de maximum 5 pagini în care să tratați una din infracțiunile prevăzute în capitolul privind Infracțiuni contra libertății și integrității sexuale, cu excepția celei analizate în prezentul suport de curs.

Capitolul 9.

Infracțiuni ce aduc atingere domiciliului și vieții private

9.1. Introducere

În cadrul acestui capitol sunt prezentate infracțiunile care aduc atingere domiciliului și vieții private.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

9.2. Conținut

Violarea de domiciliu.

§1. Conținut legal și caracterizare

Violarea de domiciliu este incriminată în art. 224 C. pen. într-o variantă tip și o variantă agravată.

Varianta tip [art. 224 alin. (1) C. pen.] constă în pătrunderea fără drept, în orice mod, într-o locuință, încăpere, dependință sau loc împrejmuit ținând de acestea, fără consimțământul persoanei care le folosește, ori refuzul de a le părăsi la cererea acesteia.

Varianta agravată [art. 224 alin. (2) C. pen.] se realizează în cazul în care fapta descrisă la varianta tip este săvârșită de o persoană înarmată, în timpul nopții ori prin folosirea de calități mincinoase.

Inviolabilitatea domiciliului este consacrată mai întâi de Constituția României, care în art. 27 alin. (1) prevede că „Domiciliul și reședința sunt inviolabile. Nimeni nu poate pătrunde sau rămâne în domiciliul ori în reședința unei persoane fără învoirea acesteia”.

În al doilea rând, inviolabilitatea domiciliului este ocrotită la nivel european, în principal prin dispozițiile art. 8 parag. 1 din Convenția europeană a drepturilor omului, art. 7 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, dar și prin prevederile art. 12 din Declarația Universală a Drepturilor Omului.

Un rol deosebit în respectarea dispozițiilor constituționale și a celor prevăzute în instrumentele juridice internaționale îl are incriminarea faptei de violare de

domiciliu. Caracterul antisocial al acesteia rezultă, pe de o parte, din pericolul pe care îl reprezintă pentru societate atingerea adusă desfășurării normale a relațiilor sociale a căror dezvoltare nu ar fi posibilă fără ocrotirea domiciliului persoanelor, iar, pe de altă parte, din vătămarea libertății persoanei, care nu mai poate utiliza liber locuința pe care o ocupă, din cauza intervenției (imixtiunii) altuia.

§2. Structura infracțiunii în varianta tip [art. 224 alin. (1) C. pen.]

2.1. Elementele preexistente

A. Obiectul juridic special și obiectul material. a) Obiectul juridic special îl constituie relațiile sociale a căror desfășurare normală este asigurată prin apărarea libertății și inviolabilității domiciliului.

Violarea de domiciliu, cel mai adesea, este însoțită de vătămarea sau atingerea adusă și altor relații sociale ocrotite penal (de exemplu, violarea de domiciliu s-a săvârșit prin distrugeri, loviri, vătămări corporale etc.), situații în care se vor aplica regulile concursului de infracțiuni.

b) Obiectul material al infracțiunii de violare de domiciliu este însuși domiciliul violat, indiferent dacă i s-a cauzat sau nu vreo stricăciune.

B. Subiecții infracțiunii. a) Subiectul activ nemijlocit al infracțiunii de violare de domiciliu poate fi orice persoană care îndeplinește condițiile generale pentru a răspunde penal, nefiind necesară o calitate anumită. În practica judiciară s-a decis că poate fi subiect activ al violării de domiciliu chiar și proprietarul imobilului, dacă pătrunde fără drept și fără consimțământul persoanei care ocupă o încăpere folosită de aceasta pe baza unui ordin de repartizare. De asemenea, s-a decis că se face vinovat de această infracțiune soțul, ca proprietar al apartamentului, care, fiind despărțit în fapt de soția sa și locuind ca flotant în altă localitate, vine în lipsa soției și pătrunde fără consimțământul acesteia în vechiul domiciliu, prin efracție, evacuând mobilele soției și introducându-le pe ale sale. Există această infracțiune și în cazul în care tutorele pătrunde fără drept în casa unde locuiesc minorul și mama acestuia, chiar dacă se prevalează de drepturile sale de administrare a averii minorului, deoarece prin incriminarea violării de domiciliu este ocrotit dreptul locativ al unei persoane, și nu dreptul de proprietate.

Există infracțiunea de violare de domiciliu și atunci când pătrunderea fără drept are loc într-o locuință care nu este efectiv ocupată de persoana vătămată.

Participația penală este posibilă în toate formele sale (coautorat, instigare, complicitate).

b) Subiectul pasiv al infracțiunii de violare de domiciliu este persoana în posesia căreia se află domiciliul violat și care are dreptul să permită sau să refuze pătrunderea ori rămânerea în domiciliul său. Subiectul pasiv al infracțiunii de violare de domiciliu poate avea calitatea de proprietar al imobilului în care locuiește sau calitatea de chiriaș în raport cu proprietarul, dacă locuiește legal în acel spațiu.

2.2. Conținutul constitutiv

A. Latura obiectivă. a) Elementul material al infracțiunii de violare de domiciliu în varianta tip, așa cum rezultă din norma de incriminare, constă fie într-o acțiune de **pătrundere** fără drept într-o locuință, încăpere, dependință sau loc împrejmuit ținând de acestea, fie în **refuzul de a părăsi** locuința sau celelalte locuri menționate de lege, la cererea persoanei care le folosește.

Prin „**locuință**” se înțelege orice loc destinat efectiv și actual uzului domestic al uneia sau al mai multor persoane. Noțiunea de „locuință” în accepțiunea legii penale are înțelesul cel mai larg, adică de loc unde persoana își desfășoară efectiv viața sa privată, indiferent dacă aceasta este o casă propriu-zisă sau o construcție destinată altui scop, dar este folosită ca locuință (de exemplu, o magazie, un grajd, un pățul etc.) ori dacă ea constituie numai un adăpost simplu acoperit (de exemplu, colibă, un cort turistic, un bordei). De asemenea, nu interesează dacă locuința este permanentă sau trecătoare, fiind considerate ca locuință camera ocupată într-un hotel sau han, într-un sanatoriu, cabina ocupată pe un vapor etc.

Trebuie precizat că, pentru existența infracțiunii de violare de domiciliu în varianta tip, nu este suficientă simpla destinație de locuință a unei încăperi, ci mai trebuie ca aceasta **să fie efectiv locuită**. Imobilul gol, nelocuit sau care nu a fost încă ocupat, deși s-au perfectat actele de repartiție, nu poate fi susceptibil de violare de domiciliu.

Nu constituie, de asemenea, „locuință” în sensul dispozițiilor art. 224 alin. (1) C. pen. locul în care o persoană locuiește împotriva voinței sale (încăperea în care este repartizat un deținut, camera ocupată de un militar în cazărmi etc.).

În doctrina penală s-a exprimat opinia că există violare de domiciliu în cazul pătrunderii fără drept în camera separată pe care subiectul pasiv o ocupă într-o locuință specială (de exemplu, camera unui călugăr la o mănăstire, camera separată a unui bolnav, locuința unui militar din cadrul armatei din incinta unității etc.).

Nu sunt asimilate locuinței mijloacele de transport individuale (cu excepția remorcilor, rulotelor etc. care servesc drept locuință) sau în comun, întrucât în acestea nu sunt realizate acte specifice vieții domestice.

Prin „**încăpere**” se înțelege o parte dintr-o construcție destinată să servească drept locuință și care este folosită ca atare în mod efectiv (de exemplu, o cameră dintr-un apartament în care o persoană își desfășoară viața domestică).

Prin „**dependințe**” trebuie înțeles locurile care, direct sau indirect, sunt în relații de dependență față de locuință, chiar dacă nu fac parte din aceasta. Ele constituie o prelungire, un accesoriu al locuinței, deoarece completează, întregesc folosirea ei. În această categorie se includ bucătăria, cămara, spălătoria, pivnița, magazia, boxa de la subsol etc. De asemenea, sunt dependințe părțile comune ale unui imobil (scara, terasa acoperită ș.a.).

Prin „**loc împrejmuit ținând de locuință, încăpere sau dependință**” se înțelege locul separat printr-o îngrădire jur-împrejur de celelalte clădiri sau locuri învecinate. Nu au relevanță modul sau materialele din care este realizată împrejmuirea, este suficient ca aceasta să exprime voința celui care deține acel loc de a opri intrarea sau trecerea altor persoane fără acceptul său.

Dacă locul împrejmuit nu are nicio legătură cu uzul domestic, nu se află sub ocrotirea prevederilor art. 224 C. pen.

Acțiunea de „**pătrundere**” în locuință sau în celelalte locuri prevăzute de norma de incriminare a faptei de violare de domiciliu este considerată că s-a realizat numai dacă autorul a intrat efectiv cu întreaga persoană (nu numai cu o parte a corpului) în aceste locuri. Acela care își introduce numai capul pe fereastra locuinței

sau sare pe acoperiș ori spionează de la distanță locuința nu comite violare de domiciliu.

Când elementul material al laturii obiective a infracțiunii de violare de domiciliu se realizează prin „**refuzul de a părăsi**” locuința sau celelalte locuri prevăzute de lege, presupune ca intrarea în locuință sau în celelalte locuri să se fi făcut în mod legal, însă autorul, fie direct, fățiș, ostentativ, fie indirect (ascunzându-se în casă), refuză să părăsească locuința la cererea celui în drept.

În norma de incriminare a faptei de violare de domiciliu, legiuitorul penal nu face nicio referire la mijloacele susceptibile de a fi folosite de autor pentru realizarea elementului material (indiferent de modalitatea normativă a acestuia), ci se exprimă generic „**în orice mod**”. Aceasta înseamnă că este indiferent dacă autorul s-a folosit de violență, amenințare, viclenie ori a pătruns prin efracție, escaladare, chei mincinoase. Unele dintre modalitățile faptice pot constitui însă fie circumstanțe agravante generale, fie elemente circumstanțiale ale variantei agravate.

O primă cerință esențială pe care trebuie să o îndeplinească acțiunea de pătrundere în orice mod într-o locuință pentru a întregi latura obiectivă a infracțiunii de violare de domiciliu în varianta tip este ca acea acțiune să fie săvârșită **fără drept**.

Dacă cel care pătrunde în domiciliul unei persoane acționează în temeiul unui drept, nu va fi realizat elementul material, chiar dacă persoana în drept să folosească locuința s-ar opune. Situațiile în care pătrunderea într-un domiciliu este considerată ca fiind efectuată cu drept sunt cel prevăzute în art. 27 alin. (2) din Constituția României, și anume: executarea unui mandat de arestare sau a unei hotărâri judecătorești; înlăturarea unei primejdii privind viața, integritatea fizică sau bunurile unei persoane; apărarea securității naționale sau a ordinii publice; prevenirea răspândirii unei epidemii.

A doua cerință esențială pentru existența laturii obiective este ca acțiunea de pătrundere în domiciliul unei persoane să se fi efectuat **fără consimțământul** acelei persoane.

Prin urmare, caracterul ilicit, abuziv al acțiunii incriminate în această modalitate normativă a infracțiunii de violare de domiciliu rezultă fie din absența

dreptului de a efectua acțiunea, fie din lipsa consimțământului victimei. Lipsa consimțământului poate rezulta, cel mai adesea, dintr-o opunere fățișă din partea persoanei îndreptățite, în sensul că aceasta a încercat să îl împiedice pe făptuitor să pătrundă în domiciliul său, ori dintr-o prealabilă avertizare, în sensul de a-i interzice explicit accesul în domiciliul său.

Pentru întregirea laturii obiective a infracțiunii de violare de domiciliu în cea de-a doua modalitate normativă de săvârșire a acesteia (refuzul părăsirii domiciliului), se impune să existe o **cerere explicită** a persoanei îndreptățite adresate făptuitorului de a părăsi domiciliul. Fără cererea formulată în acest sens de cel îndreptățit, nu poate exista nici refuzul din partea celui care se află ocazional în domiciliul altuia.

b) Urmarea imediată constă în crearea unei stări de încălcare a libertății persoanei, rezultată din efectivă pătrundere a făptuitorului în una dintre componentele domiciliului (cameră, dependință etc.) sau din refuzul acestuia de a le părăsi.

c) Legătura de cauzalitate care trebuie să existe între elementul material și urmarea imediată este vădită și nu are nevoie să fie în concret dovedită.

B. Latura subiectivă. a) Forma de vinovăție cerută de norma de incriminare a faptei de violare de domiciliu este **intenția**, în ambele sale modalități (**directă, indirectă**).

b) Mobilul care a determinat comiterea faptei de violare de domiciliu se cere a fi cunoscut, întrucât ajută la individualizarea judiciară a pedepsei.

c) Scopul săvârșirii faptei de violare de domiciliu nu este un element obligatoriu al laturii subiective, dar cunoașterea acestuia ajută la individualizarea judiciară a pedepsei ori la încadrarea juridică a faptei. Dacă se stabilește că autorul faptei de violare de domiciliu a săvârșit fapta în scopul comiterii altor infracțiuni, de exemplu, omor, vătămare corporală, viol, distrugere, și a și trecut la comiterea acestora, se vor aplica regulile concursului de infracțiuni între violare de domiciliu și infracțiunea sau infracțiunile respective.

Potrivit prevederilor Codului penal în vigoare, violarea de domiciliu este absorbită uneori în conținutul altor infracțiuni ca element circumstanțial de agravare.

De exemplu, furtul calificat [art. 229 alin. (2) lit. b) C. pen.] absoarbe în conținutul său, ca element circumstanțial de agravare, violarea de domiciliu; la fel tâlhăria calificată prevăzută în art. 234 alin. (1) lit. f) C. pen.

§3. Varianta agravată [art. 224 alin. (2) C. pen.]

Se reține când fapta descrisă la varianta tip este săvârșită în vreunul dintre următoarele elemente circumstanțiale de agravare:

a) De o persoană înarmată. Aceasta înseamnă ca făptuitorul să poarte asupra sa o armă propriu-zisă sau să se fi folosit pentru atac de un obiect asimilat cu arma.

Intimidarea victimei și paralizarea rezistenței ei la vederea armei, precum și îndrăzneala făptuitorului unită cu posibilitatea ca arma să fie efectiv folosită sporesc gravitatea faptei și mai ales pericolozitatea făptuitorului.

b) În timpul nopții. Fapta săvârșită în timpul nopții prezintă o gravitate mai ridicată, deoarece stârnește în conștiința victimei o firească tulburare și o explicabilă temere, care slăbesc curajul și posibilitatea de a rezista în fața acțiunii abuzive a făptuitorului.

Infrațiunea este considerată săvârșită în timpul nopții dacă s-a executat între lăsarea întunericului și apariția zorilor, adică pe întuneric, când s-a instalat întunericul ca fenomen natural.

c) Prin folosire de calități mincinoase. Infrațiunea de violare de domiciliu este mai gravă când s-a comis prin folosirea de calități mincinoase, deoarece cresc șansele de reușită, iar victima, intimidată sau indusă în eroare de calitatea făptuitorului, nu opune rezistența pe care altfel ar opune-o în mod normal. Sfera calității mincinoase este extrem de largă, intră în această calitate pe care făptuitorul și-o atribuie, deși în realitate nu o posedă, de exemplu, calitatea de rudă, de lucrător de la telefonie, gaze, electricitate, de la poliție, de cadru sanitar etc.

§4. Formele infrațiunii

a) Actele pregătitoare, deși posibile, nu sunt incriminate. Dacă actele pregătitoare, prin natura lor, pot constitui încălcări ale altor norme de incriminare, vor fi sancționate ca fapte distincte (de exemplu, loviri, amenințări, procurare de arme etc.). Dacă actele pregătitoare sunt efectuate de o altă persoană, dar au ajutat autorul

la comiterea pătrunderii fără drept într-un domiciliu, vor constitui acte de complicitate.

b) Tentativa, deși posibilă la modalitatea pătrunderii fără drept într-o locuință, încăpere etc., nu este incriminată.

c) Consumarea infracțiunii de violare de domiciliu are loc în momentul în care făptuitorul a pătruns fără drept în domiciliul unei persoane ori a refuzat să îl părăsească la cererea acesteia. Pentru existența infracțiunii, în ambele variante de incriminare, nu este necesar ca făptuitorul să rămână un anumit timp în domiciliul în care a pătruns sau a rămas.

d) Epuizarea. Violarea de domiciliu este susceptibilă de prelungire în timp, deci de a avea caracter de infracțiune continuă. De asemenea, poate fi săvârșită și în forma infracțiunii continuate, în condițiile art. 35 alin. (1) C. pen. În astfel de situații, identificăm și un moment al epuizării infracțiunii de violare de domiciliu, care coincide cu momentul încetării activității infracționale.

§5. Sancțiuni

Violarea de domiciliu în varianta tip [art. 224 alin. (1) C. pen.] se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

Violarea de domiciliu în varianta agravată [art. 224 alin. (2) C. pen.] se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

Instanța poate aplica și pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi, dacă o apreciază ca fiind necesară.

Dacă la săvârșirea infracțiunii s-au folosit anumite bunuri și sunt întrunite condițiile prevăzute de lege, se va dispune confiscarea specială a acestora.

9.3. Rezumat

Violarea de domiciliu

Art. 224. -

(1) Pătrunderea fără drept, în orice mod, într-o locuință, încăpere, dependință sau loc împrejmuit ținând de acestea, fără consimțământul persoanei care le folosește, ori

refuzul de a le părăsi la cererea acesteia se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

(2) În cazul în care fapta este săvârșită de o persoană înarmată, în timpul nopții ori prin folosire de calități mincinoase, pedeapsa este închisoarea de la 6 luni la 3 ani sau amenda.

(3) Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

Violarea sediului profesional

Art. 225. -

(1) Pătrunderea fără drept, în orice mod, în oricare dintre sediile unde o persoană juridică sau fizică își desfășoară activitatea profesională ori refuzul de a le părăsi la cererea persoanei îndreptățite se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

(2) În cazul în care fapta este săvârșită de o persoană înarmată, în timpul nopții ori prin folosire de calități mincinoase, pedeapsa este închisoarea de la 6 luni la 3 ani sau amenda.

(3) Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

Violarea vieții private

Art. 226. -

(1) Atingerea adusă vieții private, fără drept, prin fotografierea, captarea sau înregistrarea de imagini, ascultarea cu mijloace tehnice sau înregistrarea audio a unei persoane aflate într-o locuință sau încăpere ori dependință ținând de aceasta sau a unei convorbiri private se pedepsește cu închisoare de la o lună la 6 luni sau cu amendă.

(2) Divulgarea, difuzarea, prezentarea sau transmiterea, fără drept, a sunetelor, convorbirilor ori a imaginilor prevăzute în alin. (1), către o altă persoană sau către public, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

(3) Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

(4) Nu constituie infracțiune fapta săvârșită:

- a) de către cel care a participat la întâlnirea cu persoana vătămată în cadrul căreia au fost surprinse sunetele, convorbirile sau imaginile, dacă justifică un interes legitim;
 - b) dacă persoana vătămată a acționat explicit cu intenția de a fi văzută ori auzită de făptuitor;
 - c) dacă făptuitorul surprinde săvârșirea unei infracțiuni sau contribuie la dovedirea săvârșirii unei infracțiuni;
 - d) dacă surprinde fapte de interes public, care au semnificație pentru viața comunității și a căror divulgare prezintă avantaje publice mai mari decât prejudiciul produs persoanei vătămate.
- (5) Plasarea, fără drept, de mijloace tehnice de înregistrare audio sau video, în scopul săvârșirii faptelor prevăzute în alin. (1) și alin. (2), se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani.

Divulgarea secretului profesional

Art. 227. -

- (1) Divulgarea, fără drept, a unor date sau informații privind viața privată a unei persoane, de natură să aducă un prejudiciu unei persoane, de către acela care a luat cunoștință despre acestea în virtutea profesiei ori funcției și care are obligația păstrării confidențialității cu privire la aceste date, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 3 ani sau cu amendă.
- (2) Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

9.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor

- 1. Pătrunderea fără drept într-o locuință fără consimțământul persoanei care o folosește de către o persoană înarmată constituie:**
- a) infracțiunea de furt calificat;
 - b) o formă a tentativei de tâlhărie;
 - c) o formă agravată a infracțiunii de violare de domiciliu.

2. Nu există infracțiunea de violare de domiciliu dacă:

- a) proprietarul imobilului a pătruns în locuința chiriașului fără acordul acestuia;
- b) făptuitorul a pătruns doar într-o dependență a imobilului;
- c) chiriașul a continuat să locuiască în imobilul închiriat și după expirarea contractului de închiriere.

3. Violarea de domiciliu va fi reținută în varianta agravată atunci când este săvârșită:

- a) de o persoană mascată, deghizată sau travestită;
- b) prin folosire de calități mincinoase;
- c) în timpul unei calamități.

4. Refuzul de a părăsi sediul unei persoane juridice sau fizice la cererea persoanei îndreptățite, constituie infracțiunea de:

- a) violare de domiciliu;
- b) tulburare de posesie;
- c) violarea sediului profesional.

5. Înregistrarea de imagini video cu o persoană publică, aflată în spațiul public, întrunește elementele constitutive ale infracțiunii:

- a) hărțuire;
- b) nu este infracțiune;
- c) violarea vieții private.

9.5. Bibliografie recomandată

- a. Petre Buneci, Ilie Pascu, *Drept penal. Partea specială, Vol. I, Infracțiuni contra persoanei. Infracțiuni contra patrimoniului. Infracțiuni privind autoritatea și frontiera de stat. Infracțiuni contra înfăptuirii justiției*. Ed. Hamangiu, București, 2017
- b. Alexandru Boroș, *Drept penal. Partea specială. Editia a 5-a*, Ed. C.H. Beck, București, 2021.
- c. Valerian Cioclei, *Drept penal. Partea specială I. Editia a 6-a*, Infracțiuni contra persoanei și infracțiuni contra patrimoniului, Ed. C.H. Beck, București, 2021.
- d. Mihail Udriș, *Fise de drept penal. Partea specială. Teorie și cazuri practice. Editia a 2-a*, Ed. C.H. Beck, București, 2021.
- e. V. Cioclei, *Drept penal. Partea special I, Curs Tematic*, Ed. C.H.Beck, București, 2022
- f. C.Rotaru, A.-R. Trandafir, V. Cioclei, *Drept penal. Partea special II, Curs Tematic*, Ed. C.H.Beck, București, 2022
- g. Toader Tudorel și alții – *Noul Cod penal. Comentarii pe articole*, Editura Hamangiu, 2014

- h. Mihai Adrian Hotcă (coord.), Buneci Petre, s.a., Instituții de Drept penal, Ed. Universul Juridic, București, 2014
- i. Dobrinoiu Vasile, Pascu Ilie, Hotcă Mihai Adrian, Chiș Ioan, Păun Costică, Gorunescu Mirela, Neagu Norel, Dobrinoiu Maxim, Sinescu Mircea Constantin – *Noul Cod penal comentat, vol.II Partea specială*, Ediția a II-a Editura Universul Juridic, București, 2014
- j. Dobrinoiu Vasile, Neagu Norel – *Drept penal. Partea specială. Teorie și practică judiciară. Conform Noului Cod penal*, Editura Universul Juridic, București, 2011
- k. Predescu Ovidiu, Hărăstășanu Angela – *Drept penal. Partea specială – Examinare comparativă Codul penal – Noul Cod penal*, Editura Universul Juridic, București, 2012
- l. Petre Buneci, Ilie Pascu, *Noul Cod penal. Partea generală și Codul penal. Partea generală în vigoare*, Editura Universul Juridic, București, 2010
- m. Dobrinoiu Vasile, Pascu Ilie, Hotcă Mihai Adrian, Chiș Ioan, Păun Costică, Gorunescu Mirela, Neagu Norel, Dobrinoiu Maxim, Sinescu Mircea Constantin – *Noul Cod penal comentat, vol.II Partea specială*, Editura Universul Juridic, București, 2012

9.6. Teme de control

Realizați un referat de maximum 5 pagini în care să tratați una din infracțiunile prevăzute în titlul Infracțiuni ce aduc atingere domiciliului și vieții private, cu excepția celei analizate în prezentul suport de curs.

Capitolul 10.

Infracțiuni contra patrimoniului. Prezentare generală. Furtul

10.1. Introducere

Normele de incriminare a faptelor contra patrimoniului sunt prevăzute în Titlul II din Partea specială a Codului penal, grupate în șase capitole, ținând seama de situațiile de fapt în care se pot găsi bunurile ca entități patrimoniale, de caracterul sau natura acțiunilor ilicite prin care pot fi modificate aceste situații de fapt și de întinderea consecințelor produse prin săvârșirea acestor fapte. De altfel, această sistematizare nu reprezintă o premieră pentru legislația penală română, ci o revenire la tradiție: Codul penal de la 1864 sistematiza crimele și delictelor proprietății pe 9

secțiuni, iar Codul penal de la 1936 prevedea crimele și delictele contra patrimoniului în Titlul XIV, care cuprindea patru capitole.

Patrimoniul ca valoare socială este ocrotit prin normele de incriminare cuprinse în Titlul II al Părții speciale a Codului penal indiferent de titular.

De precizat că patrimoniul este ocrotit, dar în secundar, și prin unele incriminări cuprinse în alte subdiviziuni ale Codului penal, cum ar fi: anumite infracțiuni de serviciu (delapidare, abuz în serviciu, neglijență în serviciu) sau contra siguranței publice (distrugerea sau semnalizarea falsă, accidentul de cale ferată, nerespectarea regimului armelor, munițiilor, materialelor nucleare și al materiilor explozive – în modalitatea sustragere) ori contra securității naționale (actele de diversiune, compromiterea unor interese de stat).

a) Capitolul I „Furtul” (art. 228-232). Acest prim capitol este consacrat incriminării faptelor de furt și cuprinde cinci texte cu următoarele denumiri marginale: furtul (art. 228), furtul calificat (art. 229), furtul în scop de folosință (art. 230), plângerea prealabilă și împăcarea (art. 231) și sancționarea tentativei (art. 232).

Legiuitorul Codului penal în vigoare a operat unele modificări în conținutul faptelor de furt în raport cu cele cuprinse în Codul penal anterior. Astfel, la infracțiunea de furt se precizează explicit că obiect al furtului este considerată și energia electrică.

La formularea conținutului furtului calificat s-a renunțat la unele elemente circumstanțiale agravante prevăzute în Codul penal anterior, cum ar fi: săvârșirea furtului de două sau mai multe persoane împreună, asupra unei persoane aflate în imposibilitate de a-și exprima voința sau de a se apăra, într-un loc public sau în timpul unei calamități, precum și la agravanta referitoare la sustragerea unui act ce servește pentru legitimare sau identificare, cu motivarea corectă că unele dintre aceste împrejurări legale conduc la agravarea furtului ca circumstanțe agravante legale, iar altele nu se justifică pentru un tratament sancționator mai grav în raport cu furtul simplu. Totodată, în conținutul furtului calificat în Codul penal în vigoare au fost introduse două elemente circumstanțiale agravante: săvârșirea furtului prin

scoaterea din funcțiune a sistemului de alarmă sau supraveghere și săvârșirea furtului prin violare de domiciliu sau sediu profesional.

Furtul în scop de folosință are un conținut diferit în Codul penal în vigoare în raport cu legea penală anterioară și o pedeapsă mai redusă decât furtul în scop de însușire.

b) Capitolul II „Tâlhăria și pirateria” (art. 233-237). În acest capitol au fost incriminate, în texte distincte, tâlhăria (art. 233), tâlhăria calificată (art. 234), pirateria (art. 235) și tâlhăria sau pirateria urmată de moartea victimei (art. 236). Ultimul text din acest capitol (art. 237) a fost consacrat sancționării tentativei la infracțiunile de tâlhărie și piraterie.

De amintit că, în Codul penal anterior, tâlhăria era incriminată în art. 211 într-o variantă tip sau simplă și trei variante agravante, care se particularizau prin condițiile de mod, loc sau timp de săvârșire a tâlhăriei în varianta tip sau prin consecințele deosebit de grave ale furtului ca acțiune principală ori prin urmările praeterintenționate ale acțiunii secundare sau adiacente (vătămarea corporală ori moartea victimei).

Pirateria era incriminată în art. 212 C. pen. anterior într-o variantă tip și două variante agravate, determinate de consecințele acțiunii principale ori ale acțiunii secundare.

c) Capitolul III „Infracțiuni contra patrimoniului prin nesocotirea încrederii” (art. 238-248). În acest capitol au fost incluse mai întâi faptele incriminate în Codul penal anterior care se comiteau prin nesocotirea încrederii, cum sunt abuzul de încredere, gestiunea frauduloasă, însușirea bunului găsit și înșelăciunea. La acestea, legiuitorul Codului penal în vigoare a adăugat noi fapte contra patrimoniului, ale căror acțiuni (infracțiuni) ilicite se întemeiază tot pe nesocotirea încrederii, și anume abuzul de încredere prin fraudarea creditorilor, înșelăciunea privind asigurările, deturnarea licitațiilor publice și exploatarea patrimonială a unei persoane vulnerabile. De asemenea, în acest capitol au fost cuprinse unele incriminări din Legea nr. 85/2006 privind procedura insolvenței, și anume infracțiunea de bancrută simplă și cea de bancrută frauduloasă.

La unele fapte din acest capitol prevăzute și în Codul penal anterior, legiuitorul noului Cod penal a operat anumite modificări sau completări în conținutul lor. Astfel, în cazul abuzului de încredere a fost consacrată o nouă modalitate de comitere a faptei, prin folosirea fără drept a unui bun încredințat cu un anumit scop de către cel care l-a primit.

La infracțiunea de gestiune frauduloasă a fost eliminată cerința ca fapta să fie comisă „cu rea-credință”, ceea ce semnifică, din punctul de vedere al elementului subiectiv, că fapta menționată se poate comite și cu intenție indirectă. De asemenea, în conținutul acestei infracțiuni s-a introdus o nouă variantă agravată, care se reține în ipoteza în care subiect activ nemijlocit al faptei de gestiune frauduloasă este administratorul judiciar, lichidatorul averii debitorului, reprezentantul sau prepusul administratorului ori lichidatorul judiciar.

Conținutul infracțiunii de însușire a bunului găsit, prevăzută în art. 216 C. pen. anterior, a fost îmbunătățit în Codul penal în vigoare, iar denumirea marginală modificată.

La infracțiunea de înșelăciune prevăzută în art. 244 C. pen. au fost eliminate variantele agravate referitoare la săvârșirea infracțiunii cu prilejul încheierii sau executării unui contract, la înșelăciunea cu cecuri și înșelăciunea cu consecințe deosebit de grave. Această din urmă variantă agravată a înșelăciunii a fost reintrodusă în Codul penal prin O.U.G. nr. 18/2016 (a se vedea art. 256¹).

d) Capitolul IV „Fraude comise prin sisteme informatice și mijloace de plată electronice” (art. 249-252). În acest capitol au fost incluse trei texte de incriminare având următoarele denumiri marginale: „Frauda informatică” (art. 249), „Efectuarea de operațiuni financiare în mod fraudulos” (art. 250), „Acceptarea operațiunilor financiare efectuate în mod fraudulos” (art. 251). La acestea se adaugă art. 252 care sancționează tentativa.

Aceste texte nu au corespondent în Codul penal anterior, ci în unele legi speciale. Astfel, „Frauda informatică” este preluată în art. 249 C. pen., fără modificări semnificative, din art. 49 din Legea nr. 161/2003, articol în care a fost reprodus textul art. 6 din Convenția europeană privind criminalitatea informatică.

„Efectuarea de operațiuni financiare în mod fraudulos”, prevăzută în art. 250 C. pen., este preluată, fără modificări semnificative, din art. 27 din Legea nr. 365/2002 privind comerțul electronic. „Acceptarea operațiunilor financiare efectuate în mod fraudulos” descrisă în art. 251 C. pen. are corespondent în art. 28 din Legea nr. 365/2002, cu aceeași denumire marginală.

În Codul penal în vigoare, pedepsele prevăzute pentru aceste infracțiuni au fost corelate cu celelalte sancțiuni stabilite în materia infracțiunilor contra patrimoniului, ținându-se însă seama și de periculozitatea sporită a acestor modalități de comitere.

e) Capitolul V „Distrugerea și tulburarea de posesie” (art. 253-256). Acest capitol cuprinde infracțiunile de distrugere (art. 253), distrugere calificată (art. 254), distrugere din culpă (art. 255) și tulburare de posesie (art. 256).

Infracțiunea de distrugere în Codul penal în vigoare are, în principiu, același conținut ca și Codul penal anterior, cu precizarea că se introduce o nouă variantă agravată în art. 253 alin. (2), prin care se incriminează distrugerea unui înscris sub semnătură privată, care aparține în tot sau în parte altei persoane și servește la dovedirea unui drept de natură patrimonială, dacă prin aceasta s-a produs o pagubă. Incriminarea noii variante agravate a faptei de distrugere își găsește justificarea în realitatea socială, în condițiile în care un asemenea înscris poate fi unicul mijloc de probă pentru dovedirea unui drept de natură patrimonială de o valoare considerabilă (spre exemplu, un testament olograf).

Celelalte variante gravate ale infracțiunii de distrugere prevăzute în Codul penal anterior au fost menținute în Codul penal în vigoare, cu unele reformulări, necesare pentru a le pune de acord cu solicitările doctrinei penale și ale practicii judiciare.

Distrugerea calificată a fost reformulată, nu a mai fost menținută sintagma „consecințe deosebit de grave” ca una dintre consecințele distrugerii calificate, singura consecință care trebuie să se producă pentru existența distrugerii calificate fiind „dezastrul”. De asemenea, fapta de distrugere din culpă a căpătat o nouă formulare, pentru realizarea unei corelări cu alte infracțiuni de serviciu.

Tulburarea de posesie este incriminată în Codul penal în vigoare într-o formulare simplificată, în acord cu tradițiile legislației noastre penale, dar și cu alte reglementări în materie. Astfel, în primul rând, s-a renunțat la incriminarea tulburării de posesie atunci când nu s-a comis nici prin violențe sau amenințări și nici prin strămutarea sau desființarea de hotare. Pentru acest gen de fapte, remediul oferit de legislația civilă – acțiunea posesorie – este suficient, nefiind justificată, potrivit principiului minime intervenții, o sancțiune penală a acestor fapte.

f) Capitolul VI „Infrațiuni care au produs consecințe deosebit de grave” (art. 256¹). Acest capitol a fost introdus în Codul penal prin O.U.G. nr. 18/2016 și cuprinde un singur articol, cu denumirea marginală „Faptele care au produs consecințe deosebit de grave”.

În acest text sunt precizate expres faptele contra patrimoniului în cazul cărora, dacă au produs consecințe deosebit de grave, limitele speciale ale pedepsei prevăzute de lege se majorează cu jumătate.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 12 ore.

10.2. Conținut

10.2.1. Noțiunea de „patrimoniu” ca valoare socială ocrotită de legea penală

În temeiul principiului unității sistemului juridic, noțiunea de „patrimoniu” în dreptul penal, ca valoare socială și obiect de ocrotire penală, ar trebui să aibă același înțeles ca în dreptul civil, restrângerea sau extinderea înțelesului noțiunii de „patrimoniu” putând avea loc numai atunci când legea penală prevede o derogare de la sensul obișnuit sau când derogarea ar rezulta implicit din natura faptei incriminate.

Este unanim admis că, sub aspect civil, patrimoniul înseamnă totalitatea drepturilor și obligațiilor pe care le are o persoană și care au valoare economică,

adică pot fi evaluate în bani sau, cu alte cuvinte, totalitatea drepturilor actuale și viitoare ale unei persoane.

În dreptul penal, noțiunea de „patrimoniu”, în legătură cu faptele care se pot comite împotriva acestuia, are un înțeles mai restrâns și se referă la „bunurile din patrimoniu nu ca universalitate, ci în individualitatea lor, susceptibile de a fi însușite, distruse, deteriorate, folosite ori gestionate fraudulos sau tulburată posesia lor etc.”.

Infrațiunile descrise în Titlul II din Partea specială a Codului penal nu ar putea fi niciodată săvârșite împotriva patrimoniului ca universalitate de bunuri, pentru că aceasta din urmă va exista întotdeauna, indiferent de numărul sau valoarea bunurilor componente și chiar dacă subiectul nu ar poseda nimic ori ar avea numai datorii; nicio persoană nu poate fi lipsită de patrimoniu, ci cel mult de unul sau mai multe dintre bunurile care compun patrimoniul său. De aceea, mai corect credem că ar fi fost să se denumească aceste infracțiuni ca fiind îndreptate „contra bunurilor care fac parte din patrimoniu” decât „infracțiuni contra patrimoniului”.

Sub acest aspect, ar mai fi de observat că, incriminând faptele care aduc atingere patrimoniului, legea penală are în vedere acțiunea ilicită a făptuitorului, iar nu poziția juridică a victimei. Aceasta înseamnă că infractorul trebuie să justifice că avea dreptul să săvârșească fapta care i se reproșează și în raport cu care organele judiciare au făcut dovada caracterului ilicit; în toate aceste situații, victima nu este ținută să dovedească dacă are calitatea de proprietar, de posesor ori de detentor legitim al bunului care i-a fost sustras, însușit sau distrus prin săvârșirea infracțiunii.

Noțiunea de „patrimoniu” sau de „avut” din dreptul penal nu trebuie confundată cu cea de „proprietate”. În timp ce noțiunea de „patrimoniu” se referă la drepturile și obligațiile cu caracter economic pe care o persoană le are asupra bunurilor materiale, noțiunea de „proprietar” exprimă ideea de stăpânire sau de capacitate și drept de a dispune de bunuri materiale (spre deosebire de posesor sau detentor). Sub acest aspect, dreptul penal folosește noțiunile de „patrimoniu”, „infracțiuni contra patrimoniului”, și nu pe cele de „proprietar” sau „infracțiuni contra proprietății”.

Prin excluderea din denumirea acestei categorii de infracțiuni a noțiunii de „proprietate”, s-a avut în vedere și posibilitatea ca însuși proprietarul bunului să poată fi subiect activ al vreuneia dintre infracțiunile contra patrimoniului (de pildă, proprietarul însuși poate comite infracțiunea de furt atunci când sustrage bunul proprietatea sa dat în gaj ori împrumut unei alte persoane sau când proprietarul sustrage bunul aflat în indiviziune cu un alt coproprietar ori când nudul proprietar sustrage bunul asupra căruia există un drept de uzufruct al altei persoane).

S-a spus, pe drept cuvânt, că legea penală ocrotește chiar pe hoțul detentor împotriva acțiunii proprietarului de a-și relua bunul folosind căi de fapt, întrucât pretențiile proprietarului asupra lucrului vor trebui valorificate pe calea justiției, pentru a nu se tulbura ordinea de drept prin acțiuni de autojustiție. Pe de altă parte, este posibil să existe contestații din partea hoțului, dacă cel care vrea să îl deposedeze este adevăratul detentor, posesor ori proprietar al bunului. Astfel zis, ar trebui stabilită legitimitatea aceluia care exercită acțiunea de deposedare a hoțului, or, aceasta presupune intervenția obiectivă și imparțială a autorității de stat.

10.2.2. Aspecte comune infracțiunilor contra patrimoniului

Faptele descrise în Titlul II al Părții speciale a Codului penal, pe lângă anumite particularități care justifică fiecare incriminare în parte și anumite elemente, au trăsături comune acestui grup de incriminări, pe care le examinăm în continuare.

A. Obiectul infracțiunilor. În examinarea obiectului acestor categorii de infracțiuni va trebui să distingem între obiectul juridic generic al infracțiunilor contra patrimoniului, obiectul juridic special fiecăreia dintre infracțiunile componente ale acestei categorii și obiectul material al infracțiunii.

a) Obiectul juridic generic al infracțiunilor contra patrimoniului îl constituie relațiile sociale ale căror formare, dezvoltare și desfășurare sunt asigurate prin apărarea patrimoniului oricărei persoane fizice sau juridice, indiferent de forma de proprietate privată ori publică.

Cele două forme fundamentale de proprietate (publică sau privată) care fac obiectul ocrotirii penale sunt consacrate chiar prin normele constituționale [art. 136 alin. (1) din Constituție], ceea ce înseamnă că, în societatea noastră, nu sunt de conceput alte forme de proprietate decât cele enumerate de Constituție.

În ceea ce privește precizarea obiectelor sau bunurilor concrete care aparțin uneia ori celeilalte forme de proprietate, normele constituționale folosesc o tehnică diferențiată; ele nu menționează în mod direct categoriile de bunuri care aparțin proprietății private, ci numai pe cele care formează proprietatea publică. Cunoscând însă aceste categorii de bunuri în mod direct, ne dăm seama indirect de sfera bunurilor care aparțin proprietății private; în această categorie vor intra toate bunurile care formează patrimoniul public.

Potrivit dispozițiilor art. 136 alin. (3) din Constituția României, fac obiectul exclusiv al proprietății publice: bogățiile de interes public al subsolului, spațiul aerian, apele cu potențial energetic valorificabil, de interes național, plajele, marea teritorială, resursele naturale ale zonei economice și ale platoului continental, precum și alte bunuri stabilite prin lege organică. De exemplu, Legea nr. 18/1991 privind fondul funciar și O.U.G. nr. 105/2001 privind frontiera de stat a României prevăd și alte bunuri care aparțin proprietății publice. Astfel, art. 5 alin. (1) din Legea nr. 18/1991 arată că au acest caracter terenurile care, prin natura lor, sunt de uz sau interes public, iar în art. 4 alin. ultim din aceeași lege se precizează că aparțin proprietății publice și terenurile „afectate unei utilități publice”; art. 7 din O.U.G. nr. 105/2001 menționează că fac parte din domeniul public culoarul de frontieră și fâșia de protecție a frontierei de stat, iar în art. 10 alin. (2) se prevede că imobilele în care funcționează punctele de trecere și terenurile aferente acestora care constituie domeniul public al statului se administrează de către una dintre autoritățile sau instituțiile publice arătate în acest act normativ.

Așadar, natura bunurilor sau afectarea lor unei utilități publice reprezintă principalele trăsături prevăzute în actele normative menționate pentru delimitarea bunurilor ce constituie obiect exclusiv al proprietății publice de bunurile proprietății private.

Caracteristic proprietății publice este faptul că ea este inalienabilă, adică bunurile din această categorie nu pot ieși pe nicio cale din sfera proprietății publice. Aceasta mai înseamnă că nu ar fi posibilă circulația lor, adică un anumit transfer al acestor bunuri. În temeiul prevederilor art. 136 alin. (4) din Constituția României, bunurile proprietate publică, în condițiile legii organice, pot fi date în administrarea regiilor autonome sau instituțiilor ori pot fi concesionate sau închiriate; de asemenea, pot fi date în folosință gratuită instituțiilor de utilitate publică.

b) Obiectul juridic special. Pe lângă obiectul juridic generic, comun tuturor infracțiunilor contra patrimoniului, fiecare incriminare dintre cele cuprinse în Titlul II al Codului penal, Partea specială, are și un obiect juridic special, constituit din relațiile sociale de natură patrimonială ocrotite prin fiecare dintre aceste incriminări. Obiectul juridic special este relevat de modalitățile normative descrise în fiecare normă de incriminare sau de poziția ori starea de fapt a bunului asupra căruia poartă acțiunea incriminată (de exemplu, la furt, bunul se află în posesia sau detenția altei persoane, la abuz de încredere, bunul se află sau trebuie să se afle în detenția făptuitorului etc.), ca și de alte elemente de diferențiere.

La unele infracțiuni contra patrimoniului identificăm un obiect juridic special complex, constituit în principal din relații sociale de natură patrimonială, iar în secundar din relații sociale privind unele atribute ale persoanei fizice. Astfel, la infracțiunea de tâlhărie, alături de obiectul juridic principal constând în relațiile sociale privitoare la patrimoniu, sunt ocrotite, în secundar, relațiile sociale legate de ocrotirea vieții, sănătății, integrității corporale și libertății psihice a persoanelor; la fel și în cazul pirateriei.

c) Obiectul material este bunul asupra căruia se exercită acțiunea sau infracțiunea incriminată și care aparține unei persoane fizice ori juridice (de drept public sau privat) ori poate fi un bun dintre cele care aparțin patrimoniului public, dar temporar este deținut de o unitate privată. Nu interesează dacă făptuitorul a acționat asupra unui bun sau lucru cu privire la care victima exercita o detenție legitimă sau lucrul deținut de victimă avea o proveniență ilegală.

Obiectul material al infracțiunilor contra patrimoniului îl constituie fie numai un bun mobil (la furt, abuz de încredere, tâlhărie, piraterie, însușirea bunului găsit sau ajuns din eroare la făptuitor), fie un bun mobil sau un bun imobil (în cazul distrugerii, gestiunii frauduloase, înșelăciunii, înșelăciunii privind asigurările), fie numai un bun imobil (în cazul infracțiunii de tulburare de posesie).

La infracțiunile complexe contra patrimoniului (tâlhărie, piraterie) distingem și un obiect material al acțiunii adiacente (de pildă, corpul persoanei împotriva căreia a fost executată acțiunea adiacentă).

La unele infracțiuni contra patrimoniului, o anumită calitate a obiectului material constituie o cerință esențială a realizării conținutului acelor infracțiuni [de exemplu, distrugerea unor bunuri care fac parte din patrimoniul cultural – art. 253 alin. (3) C. pen.; abuzul de încredere, care se realizează numai dacă bunul se află la făptuitor în baza unui titlu și cu un anumit scop] ori un element circumstanțial de agravare a faptei (de exemplu, obiectul material al furtului calificat îl constituie un bun care face parte din patrimoniul cultural sau ar consta în produse petroliere, gaze naturale, echipamente, instalații și componente ale acestora).

B. Subiecții infracțiunilor. a) Subiectul activ nemijlocit al acestui grup de infracțiuni, de regulă, poate fi orice persoană care îndeplinește condițiile generale ale răspunderii penale. La unele infracțiuni, norma de incriminare cere ca subiectul activ nemijlocit, pe lângă condițiile generale ale răspunderii penale, să aibă și o anumită calitate. De exemplu, în cazul infracțiunii de gestiune frauduloasă, subiectul activ nemijlocit nu poate fi decât persoana căruia i s-a încredințat gestiunea unei averi sau a unei părți din averea unei persoane; ori, în cazul infracțiunii de abuz de încredere, autor nu poate fi decât persoana care are, sub aspect juridic, o poziție specială, prin preexistența unui raport juridic patrimonial în baza căruia bunul se află în detenția făptuitorului.

În unele cazuri, autor al infracțiunii contra patrimoniului poate fi chiar proprietarul bunurilor sau titularul altui drept patrimonial asupra bunului, dacă prin fapta comisă este lezat dreptul preminent al altei persoane.

Infracțiunile contra patrimoniului pot fi comise în oricare dintre felurile și formele **participației penale**.

b) Subiectul pasiv. La infracțiunile contra patrimoniului, subiect pasiv pot fi orice persoană fizică sau juridică de drept privat, cât și statul, în cazul bunurilor care fac obiectul exclusiv al proprietății publice.

La infracțiunile de tâlhărie și piraterie distingem un subiect pasiv principal în persoana al cărei patrimoniu a fost lezat prin violență, dar poate exista și un subiect pasiv secundar, în persoana care, fără a fi direct lezată în patrimoniul său, suferă violențele exercitate de făptuitor.

O anumită calitate a subiectului pasiv al unor infracțiuni contra patrimoniului poate să constituie un element esențial al acelei infracțiuni (de exemplu, exploatarea patrimonială a unei persoane vulnerabile – art. 247 C. pen.) ori poate atrage un regim procesual derogatoriu (de exemplu, calitatea de membru de familie, tutore, colocatar cu subiectul activ, găzduitor al acestuia).

O infracțiune contra patrimoniului poate subzista, chiar dacă nu a fost identificat subiectul pasiv al acesteia, victima preferând să rămână necunoscută, mai ales dacă obiectul material este compromițător.

C. Latura obiectivă. a) Elementul material. La infracțiunile contra patrimoniului, elementul material al laturii obiective prezintă o varietate de modalități normative sau de fapt prin care se poate vătăma ori pune în pericol patrimoniul ca valoare socială fundamentală.

La unele infracțiuni, acțiunea incriminată, ca modalitate normativă a elementului material, se înfățișează sub o singură acțiune (de exemplu, furtul se caracterizează prin acțiunea de luare, gestiunea frauduloasă prin pricinuirea de pagube unei persoane, înșelăciunea prin acțiunea de amăgire, de inducere în eroare, tulburarea de posesie prin acțiunea de ocupare abuzivă).

La alte infracțiuni contra patrimoniului, acțiunea incriminată se poate înfățișa sub forma unei pluralități de modalități normative (de exemplu, abuzul de încredere

se poate comite prin însușire, dispunere pe nedrept refuzul de a restitui bunul și altele).

La infracțiunile complexe din grupul celor contra patrimoniului, elementul material este compus dintr-o acțiune principală și alta secundară, care are valoare de element constitutiv sau element circumstanțial agravat, de exemplu, tâlhăria și pirateria.

Prin excepție, elementul material poate consta și într-o inacțiune; de exemplu, la infracțiunea de însușire a bunului găsit sau ajuns din eroare la făptuitor, când fapta constă în nepredarea bunului găsit.

Pentru întregirea elementului material al laturii obiective a unora dintre infracțiunile contra patrimoniului, se cer întrunite anumite **cerințe esențiale**. De exemplu, infracțiunea de furt este condiționată de cerința ca bunul ce face obiectul material al acesteia să se afle în posesia sau detenția altuia, iar acțiunea de luare să aibă loc fără consimțământul acestuia; la tâlhărie, violențele, amenințările să servească drept mijloc pentru acțiunea de luare sau păstrare a bunului; la gestiunea frauduloasă, acțiunea păgubitoare să fie efectuată cu prilejul administrării sau conservării bunului altei persoane etc.

b) Urmarea imediată. Fiecare dintre infracțiunile contra patrimoniului are o urmare proprie specifică. Astfel, la furt, urmarea imediată constă în scoaterea bunului din sfera de stăpânire a posesorului și trecerea în sfera de stăpânire a făptuitorului; la tâlhărie distingem o urmare principală comună cu a furtului și o urmare secundară, care presupune lovirea sau vătămarea victimei; la infracțiunea de gestiune frauduloasă, urmarea imediată constă în modificarea stării de fapt a bunurilor din cauza comportării păgubitoare a făptuitorului; la infracțiunea de distrugere, constă în schimbarea în rău a existenței sau a stării bunului etc.

La infracțiunile contra patrimoniului, urmarea imediată nu se confundă cu paguba sau alte consecințe civile ale faptelor.

c) Legătura de cauzalitate. La infracțiunile contra patrimoniului, între elementul material al laturii obiective și urmarea imediată a acesteia trebuie să existe o legătură de cauzalitate.

Cel mai adesea, legătura de cauzalitate rezultă *ex re*, adică din materialitatea faptei, din desfășurarea acțiunii sau inacțiunii incriminate. În alte situații, această legătură trebuie stabilită și probată în mod concret, pentru că este posibil ca urmarea imediată să se datoreze și altor cauze decât comportării ilicite a făptuitorului (de exemplu, în cazul faptei de înșelăciune, de distrugere etc.).

D. Latura subiectivă. a) Forma de vinovăție cerută de norma de incriminare a faptelor contra patrimoniului este, de regulă, intenția (directă sau indirectă), cu excepția infracțiunii de distrugere din culpă, când forma de vinovăție cerută de norma de incriminare (art. 255 C. pen.) este culpa. De asemenea, la infracțiunea de tâlhărie sau piraterie urmată de moartea victimei, forma de vinovăție cerută de norma de incriminare (art. 236 C. pen.) este intenția depășită.

b) Mobilul. În ceea ce privește mobilul acțiunii făptuitorului (ori al inacțiunii), în cazul infracțiunilor contra patrimoniului, acesta nu este un element obligatoriu al hotărârii subiective, cunoașterea lui are însă relevanță la individualizarea judiciară a pedepsei.

c) Scopul, ca element al laturii subiective la unele infracțiuni contra patrimoniului, are valoare de element obligatoriu și este precizat în norma de incriminare; de exemplu, la furt se cere ca acțiunea de luare să se realizeze în scopul însușirii pe nedrept a bunului sustras sau în scopul folosirii pe nedrept, dacă obiectul material este un vehicul sau un terminal de comunicații al altuia; în cazul tâlhăriei, acțiunea principală urmărește același scop ca la furt, iar acțiunea secundară se cere să se realizeze în scopul furtului etc.

Sunt infracțiuni contra patrimoniului la care scopul nu este cerut de norma de incriminare.

E. Formele infracțiunilor. a) Actele pregătitoare, deși posibile, atât cele materiale, cât și cele morale, nu sunt incriminate. Ele pot avea valoare de acte de complicitate, dacă sunt efectuate de o altă persoană și au servit autorului la executarea acțiunii incriminate.

b) Tentativa. La infracțiunile contra patrimoniului, tentativa, mai ales cea întreruptă, este posibilă și sancționată la majoritatea faptelor din această categorie, și anume la infracțiunile de furt, furt calificat, furt în scop de folosință, tâlhărie, tâlhărie calificată, piraterie, abuz de încredere prin fraudarea creditorilor, bancrută frauduloasă, înșelăciune, înșelăciune privind asigurările, deturnarea licitațiilor publice, exploatarea patrimonială a unei persoane vulnerabile, fraudă informatică, efectuarea de operațiuni financiare în mod fraudulos, acceptarea operațiunilor financiare efectuate în mod fraudulos și distrugere.

c) Consumarea. La fiecare dintre infracțiunile contra patrimoniului, consumarea are loc odată cu întrunirea condițiilor prevăzute de norma de incriminare, inclusiv urmarea imediată. De exemplu, la furt, fapta se consumă în momentul în care, prin acțiunea de luare a bunului mobil, acesta a fost scos din sfera de stăpânire a posesorului sau detentorului și trecut în sfera de stăpânire a făptuitorului; la tâlhărie, consumarea faptei presupune executarea completă a acțiunii principale – furtul –, producându-se urmarea imediată ca o consecință a acțiunii adiacente, adică a actelor de violență sau amenințare, etc.

d) Epuizarea. Unele infracțiuni contra patrimoniului sunt susceptibile de a continua în timp prin voința făptuitorului (de exemplu, furtul de energie electrică), iar altele de a se repeta în condițiile art. 35 alin. (1) C. pen. și îmbracă forma infracțiunii continuate. De asemenea, la anumite infracțiuni (infracțiuni progresive), urmarea imediată se poate amplifica fără intervenția făptuitorului, prin adăugarea unor noi urmări celor inițiale. În aceste situații, distingem și un moment al epuizării infracțiunii, care coincide cu cel al încetării definitive a acțiunii incriminate (la infracțiunea continuă) sau al efectuării ultimei acțiuni din componenta activității infracționale (la infracțiunile continuate) ori al încetării oricărei urmări subsecvente activității infracționale (la infracțiunile progresive).

F. Sancțiuni. Pedeapsa principală pentru toate infracțiunile contra patrimoniului este închisoarea între anumite limite prevăzute în normele de incriminare. La unele infracțiuni, pedeapsa închisorii, ca pedeapsă principală, este

prevăzută în alternanță cu amenda. Pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi se aplică obligatoriu în cazul următoarelor infracțiuni: tâlhăria, tâlhăria calificată, pirateria, tâlhăria sau pirateria urmată de moartea victimei, distrugerea calificată. La celelalte infracțiuni, pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi poate fi dispusă de instanță, dacă se apreciază a fi necesară.

Dacă la săvârșirea infracțiunii făptuitorii au folosit anumite instrumente sau mijloace, acestea vor fi supuse confiscării speciale. Când instanța constată că sunt îndeplinite condițiile art. 112¹ C. pen., dispune confiscarea extinsă.

G. Aspecte procesuale. În cazul infracțiunilor contra patrimoniului, acțiunea penală se pune în mișcare fie din oficiu, pentru următoarele infracțiuni: furtul, furtul calificat, furtul în scop de folosință, tâlhăria, tâlhăria calificată, pirateria, tâlhăria sau pirateria urmată de moartea victimei, însușirea bunului găsit sau ajuns din eroare la făptuitor, înșelăciunea, înșelăciunea privind asigurările, deturnarea licitațiilor publice, exploatarea patrimonială a unei persoane vulnerabile, fraudă informatică, efectuarea de operațiuni financiare în mod fraudulos, acceptarea operațiunilor financiare efectuate în mod fraudulos, distrugerea (a doua și a treia variantă agravată), distrugerea calificată și distrugerea din culpă, fie la plângerea prealabilă a persoanei vătămate, dacă s-au săvârșit următoarele infracțiuni: furtul, furtul calificat și furtul în scop de folosință, dacă s-au comis între membrii de familie, de către un minor în paguba tutorelui ori de către cel care locuiește împreună cu persoana vătămată sau este găzduit de aceasta [art. 231 alin. (1) C. pen.], abuzul de încredere, abuzul de încredere prin fraudarea creditorilor, bancruta simplă, bancruta frauduloasă, gestiunea frauduloasă, distrugerea (varianta tip și prima variantă agravată) și tulburarea de posesie.

La unele infracțiuni contra patrimoniului, cum sunt: furtul, furtul calificat, furtul în scop de folosință [art. 228, art. 229 alin. (1), alin. (2) lit. b) și c) și art. 230 C. pen.], însușirea bunului găsit sau ajuns din eroare la făptuitor, înșelăciunea, înșelăciunea privind asigurările, împăcarea înlătură răspunderea penală.

În cazul infracțiunilor de tâlhărie și piraterie, pot fi prelevate probe biologice în vederea introducerii profilelor genetice în Sistemul Național de Date Genetice Judiciare.

10.2.3. Furtul

§1. Conținut legal și caracterizare

Furtul este incriminat în art. 228 alin. (1) C. pen. și constă în luarea unui bun mobil din posesia sau detenția altuia, fără consimțământul acestuia, în scopul de a și-l însuși pe nedrept.

În alin. (2) al art. 228 C. pen. se prevede că „Fapta constituie furt și dacă bunul aparține în întregime sau în parte făptuitorului, dar în momentul săvârșirii acel bun se găsea în posesia sau detenția legitimă a altei persoane”.

Potrivit dispozițiilor art. 228 alin. (3) C. pen., „Se consideră bunuri mobile și înscri surile, energia electrică, precum și orice alt fel de energie care are valoare economică”.

Furtul reprezintă forma tipică a infracțiunilor contra patrimoniului și a fost incriminat din cele mai îndepărtate timpuri.

Deși Codul penal folosește în art. 228 denumirea marginală „Furtul”, și nu „Furtul simplu”, această din urmă denumire s-ar fi impus, atât timp cât există în Codul penal infracțiunea distinctă „Furtul calificat” (art. 229), ca o variantă agravată a furtului.

Furtul este infracțiunea contra patrimoniului care se comite cel mai frecvent. Astfel, din datele statistice ale Ministerului Public rezultă că, în anul 2015, infracțiunea de furt a reprezentat 62,2% dintre infracțiunile mai importante contra patrimoniului.

§2. Structura infracțiunii

2.1. Elementele preexistente

A. Obiectul juridic special și obiectul material. a) Obiectul juridic special al infracțiunii de furt a fost controversat în doctrina penală. După unii autori, acesta

ar consta numai în relațiile privitoare la dreptul de proprietate, după alții, în relațiile privitoare la posesia lucrului, iar după o a treia opinie, obiectul juridic al infracțiunii de furt ar consta atât în relațiile privitoare la proprietate, cât și în cele referitoare la posesie.

Teza care s-a impus a fost aceea după care obiectul juridic special al ocrotirii penale în cazul infracțiunii de furt constă în relațiile sociale de ordin patrimonial ale căror existență, desfășurare și dezvoltare sunt condiționate de menținerea situației de fapt, adică poziția fizică pe care un bun mobil o are în sfera patrimonială a unei persoane fizice sau juridice.

Schimbarea situației de fapt a bunului mobil prin acțiuni ilicite aduce atingere tuturor drepturilor patrimoniale, în principal drepturilor reale privitoare la acel bun și, implicit, drepturilor de creanță, fiecare bun făcând parte din garanția comună (gajul general) a acestora.

Situația de fapt a bunurilor mobile, adică poziția lor fizică în sfera patrimonială a unei persoane fizice sau juridice, constituie o realitate cu relevanță socială, iar scoaterea fără drept a unui bun din sfera patrimonială în care se găsea situat constituie o acțiune social periculoasă, împotriva căreia apărarea prin mijloace de drept penal apare ca necesară.

Săvârșirea infracțiunii de furt face ca această situație de fapt să se schimbe, deoarece bunurile trec din stăpânirea celui care o exercita în trecut asupra făptuitorului.

În măsura în care se apără situația de fapt, adică posesia, se apără implicit dreptul pe care aceasta se întemeiază, și anume dreptul de proprietate.

În doctrină și în practica judiciară este dominantă opinia potrivit căreia posesia nelegitimă este, de asemenea, ocrotită, deoarece nimeni nu poate sustrage bunuri din posesia altuia pe motiv că, nefăcându-se dovada de către titular că este proprietar, bunurile respective ar fi fără stăpân, putând fi însușite de orice persoană. În acest mod, s-ar ajunge la perturbarea și la instabilitatea relațiilor patrimoniale, orice persoană putându-se socoti îndreptățită să atenteze la bunul altuia, dacă deținătorul

nu a făcut dovada că este și proprietarul bunului. Acestuia i se va opune starea de fapt împotriva căreia agresorul trebuie să facă dovada posesiunii sau a proprietății.

Dacă proprietarul unui bun ar dori să revendice bunul de la posesorul nelegitim și să îl redobândească, el trebuie să se adreseze autorităților, care vor verifica legitimitatea posesiunii; el nu ar putea să își însușească bunul prin orice mijloace de la un detentor sau posesor, chiar dacă acesta deține fraudulos bunul (de exemplu, l-a sustras ori l-a obținut printr-un act juridic nelegal).

b) Obiectul material. Așa cum rezultă explicit din dispozițiile art. 228 alin. (1) C. pen., obiectul material al faptei de furt îl constituie numai un **bun mobil** care se află de fapt în sfera patrimonială a unei persoane și asupra căruia s-a efectuat ori a început efectuarea acțiunii de luare.

Codul civil, în art. 539 cu denumirea marginală „Bunurile mobile”, prevede că „(1) Bunurile pe care legea nu le consideră imobile sunt bunuri mobile. (2) Sunt bunuri mobile și undele electromagnetice sau asimilate acestora, precum și energia de orice fel produse, captate și transmise, în condițiile legii, de orice persoană și puse în serviciul său, indiferent de natura mobilă sau imobilă a sursei acestora”. În art. 540 C. civ. se stabilesc bunurile mobile prin anticipație. În această categorie se includ bogățiile de orice natură ale solului și subsolului, fructele neculese încă, plantațiile și construcțiile încorporate în sol, care devin mobile prin anticipație, atunci când, prin voința părților, sunt privite în natura lor individuală în vederea detașării lor. Pentru opozabilitatea față de terți, este necesară notarea lor în cartea funciară.

Prin urmare, bunuri sau bunuri mobile ale unei persoane sunt acele obiecte care se pot transporta ori deplasa dintr-un loc în altul.

Orice bun mobil, atât timp cât se află situat de fapt în sfera patrimonială a unei persoane, presupune că el satisface o necesitate a acelei persoane și pentru această considerație primește calificativul de bun și se impune ocrotirea lui penală.

Un obiect, cât timp nu se găsește în stăpânirea unei persoane, este un lucru extrapatrimonial, iar nu un bun, și nu poate forma obiectul material al infracțiunii de furt. De aceea, un bun mobil abandonat sau ieșit din sfera de stăpânire a unei

persoane este un lucru extrapatrimonial, iar nu un bun, și nu poate forma obiectul material al faptei de furt.

Sunt mobile prin natura lor corpurile care se pot transporta de la un loc la altul, atât acelea care se mișcă de sine, cum sunt animalele, cât și cele care nu se pot strămuta din loc decât printr-o forță străină, cum sunt lucrurile neînsuflețite.

Banii, titlurile de credit și orice alte valori echivalând cu banii sunt bunuri mobile și pot constitui obiect material al faptei de furt.

Bunurile imobile nu pot forma obiect material al furtului, dar părți desprinse din acestea pot avea calitatea de bunuri mobile și ar putea deveni obiect material al furtului. Astfel, dacă nu se poate fura o casă, întrucât constituie imobil prin natura sa, se pot fura părți, piese din casă, ca țigla de pe acoperiș, ferestrele, ușile, podelele etc.

Sunt imobile, după dreptul civil, ierburile, recoltele care se țin de rădăcini și fructele de pe arbori, neculese încă, dar îndată ce recoltele se vor desprinde de pământ și fructele se vor culege, acestea devin mobile. Din punct de vedere al dreptului penal, recoltele, ierburile, arborii, fructele sunt mobile din momentul în care autorul furtului le desprinde de sol sau de tulpinile în care sunt prinse.

Deși furtul este o infracțiune contra patrimoniului, care presupune că drepturile sau bunurile patrimoniale sunt susceptibile de o valoare pecuniară, în doctrină și în jurisprudență s-a admis că obiect al furtului ar putea fi și un bun neevaluabil, adică un bun a cărui valoare nu poate fi stabilită prin asemănare cu alte bunuri de circulație. S-a reținut că nu are relevanță pentru existența furtului dacă bunurile reprezintă o valoare estimativă ori sunt lipsite de o asemenea valoare, atât timp cât prezintă importanță patrimonială pentru păgubaș, cum ar fi registre comerciale, corespondență, scrisori, certificate, caiete de cursuri, pașaport, carte de identitate, certificat de avere, recipise, carnet de contribuții etc. Sustragerea unor asemenea bunuri poate intra uneori în concurs cu alte infracțiuni sau poate fi absorbită în conținutul altor infracțiuni.

Din faptul că obiect al furtului poate fi numai un bun inanimat (neînsuflețit), cu excepția animalelor, rezultă că nu poate fi obiect al furtului corpul omului în viață,

dar pot fi obiecte ale furtului componentele artificiale ale corpului omenesc, ca piciorul de lemn, peruca, dinți, ochi de sticlă.

Cadavrul destinat înmormântării, deși constituie un lucru, are un regim juridic aparte, fiind obiect material al infracțiunii de profanare. Cadavrele destinate cercetării științifice și conservării în muzee sunt lucruri care au încetat să mai fie obiect al respectului datorat morților și au devenit un obiect de comerț. De aceea, scheletele, craniile și piesele anatomice conservate în institute științifice, mumiile din muzee vor putea constitui obiect al furtului.

De asemenea, sunt lucruri organele dispartate ale unui cadavru care pot fi folosite pentru transplant de organe.

Sunt lucruri și entitățile, materiile care încorporează valori intelectuale (discuri, programe pentru calculator etc.); ca urmare, va constitui furt sustragerea suportului magnetic.

Sunt asimilate bunurilor mobile energia electrică, precum și orice fel de altă energie care are valoare economică, de exemplu, energia mecanică, hidraulică, fonică, nucleară. Energia animală nu constituie, de regulă, un lucru, deoarece nu poate fi desprinsă de corp. Va fi însă furt sustragerea de celule germinale, deoarece acestea se autonomizează față de corpul uman, animal. Nu este furt sustragerea de energie umană (munca, vocea etc.) nematerializată într-un lucru; aceasta, fiind inherentă persoanei, nu se poate separa de însăși persoana în cauză.

De precizat că anumite bunuri, deși mobile prin natura lor și care se găsesc în sfera de stăpânire a unei persoane, nu pot constitui obiect material al faptei de furt, cum sunt armele, munițiile, materialele nucleare sau alte materii radioactive ori materii explozive, pentru că acestea fac obiectul material al altor incriminări datorită regimului lor aparte.

B. Subiecții infracțiunii. a) Subiectul activ nemijlocit (autor) al infracțiunii de furt în varianta prevăzută în art. 228 alin. (1) C. pen. poate fi orice persoană fizică, dacă îndeplinește condițiile generale ale răspunderii penale și nu are niciun drept asupra bunului sustras din sfera de stăpânire a unei alte persoane.

În varianta prevăzută în art. 228 alin. (2) C. pen. (bunul aparține în întregime sau în parte făptuitorului, dar în momentul săvârșirii acțiunii de luare acel bun se găsea în posesia sau detenția legitimă a altei persoane), subiectul activ nemijlocit nu poate fi decât o persoană care are, în total sau în parte, un drept de proprietate sau un alt drept real asupra bunului sustras. Astfel, în temeiul acestui text, săvârșește fapta de furt proprietarul care sustrage bunul mobil dat în gaj sau dat cu împrumut; la fel, coproprietarul care sustrage bunul indiviz aflat în posesia altuia; sau nudul proprietar care sustrage bunul asupra căruia există un uzufruct etc.^[3]

În practica judiciară s-a reținut infracțiunea de furt ca fiind săvârșită în varianta precedentă în cazul în care inculpatul a sustras oile, proprietatea sa, din oborul comunal, fiind aduse acolo, întrucât fuseseră găsite păscând pe terenul unei alte unități agricole care urma să fie despăgubită. Tot astfel, constituie furt în varianta pe care o analizăm sustragerea unui bun aflat în detenția celui alt coproprietar.

Incriminarea furtului săvârșit de proprietar când bunul acestuia se află în posesia sau detenția legitimă a altei persoane justifică de ce denumirea de „infracțiune contra patrimoniului” este mai corectă decât denumirea de „infracțiuni contra proprietății”.

Norma de incriminare a faptei de furt din art. 228 C. pen. nu cere nicio condiție care să privească autorul acestei fapte. Dacă între autorul furtului și victimă există vreun raport, de exemplu, membri de familie, tutelă, colocatari, găzduire etc., acesta va putea constitui o circumstanță care va fi avută în seamă de instanță la individualizarea judiciară a pedepsei ori, în cazul prevăzut în art. 231 C. pen., la punerea în mișcare a acțiunii penale pentru fapta de furt. În temeiul prevederilor art. 231 alin. (1) C. pen., ori de câte ori subiectul activ al faptei de furt se găsește față de persoana vătămată în vreuna dintre situațiile precizate în acest text (furtul a fost săvârșit între membrii de familie sau de către un minor în paguba tutorelui său ori de către cel care locuiește împreună cu persoana vătămată sau este găzduit de aceasta), acțiunea penală se pune în mișcare numai la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

Furtul simplu poate fi săvârșit de o singură persoană în calitate de autor sau în oricare dintre felurile **participației penale** (proprie, improprie) ori în oricare dintre formele acesteia (coautorat, instigare, complicitate).

Există coautorat la furt simplu în ipoteza în care făptuitorii efectuează împreună, în mod direct, acțiunea de luare a bunului din posesia sau detenția altei persoane și îl trec în sfera lor de stăpânire sau chiar prin acte diferite, cu condiția să se completeze unele pe altele, într-o activitate unică de realizare directă a acțiunii de luare. În această din urmă ipoteză, în practica judiciară s-a decis că există coautorat la infracțiunea de furt dacă, înțelegându-se să sustragă portofelul victimei, unul dintre inculpați a ridicat sacul pe care victima îl ținea în spate, sub pretextul că îl ajută să îl ducă, în timp ce celălalt inculpat a sustras portofelul cu bani al victimei. În motivare se susține că, deși numai unul dintre inculpați a luat efectiv portofelul din buzunarul victimei, contribuția celuiilalt a fost, de asemenea, hotărâtoare, deoarece a îndepărtat atenția victimei de la buzunarul în care se afla portofelul spre sacul pe care îl purta în spate și pe care inculpatul s-a oferit să i-l țină, cu gândul de a ușura manevrele celuiilalt inculpat. Acest mod de a înlătura opunerea victimei, de a slăbi atenția sa în apărarea bunurilor personale nu este decât o formă subtilă de a crea condiții favorabile – în procesul executării nemijlocite a faptei – unei alte persoane de a realiza actul sustragerii.

După cum se știe, în desfășurarea cauzalității fizice prin care s-a realizat acțiunea ilicită, sunt considerate ca nemijlocite nu numai contribuțiile creatoare care înfăptuiesc acțiunea incriminată, dar și contribuțiile care servesc la înlăturarea, paralizarea rezistenței victimei.

Participația la infracțiunea de furt apare deseori și sub forma instigării sau a complicității materiale ori morale. Complicitatea, ca formă a participației penale, are la infracțiunea de furt o frecvență mult mai ridicată în raport cu instigarea sau coautoratul. În practica judiciară s-a stabilit că este complice acela care promite autorilor că îi va ajuta să transporte bunurile furate ori să le găsească cumpărători pentru valorificarea lor; tot astfel, acela care propune unei persoane să sustragă un bun dintr-o unitate pentru a-l vinde unei terțe persoane, după care primește bunul și îl

transmite cumpărătorului; sau dacă proprietarul unui magazin acceptă să vândă ori să valorifice în magazinul său mărfurile sustrase de o persoană dintr-un alt magazin; sau dacă participă la discutarea planului unei sustrageri și îi însoțește pe inculpați la locul săvârșirii faptei, întărind hotărârea acestora de a sustrage bunurile; tot astfel, acela care stă lângă autorul furtului din buzunare, întărind hotărârea acestuia de a fura.

Prin Decizia nr. 2/2008, soluționând un recurs în interesul legii, Înalta Curte de Casație și Justiție, Secțiile Unite, a stabilit că „în situația existenței unui prim act de tăinuire, urmat de o altă acțiune a aceluiași tăinuitor care promite că va asigura valorificarea în continuare și a altor bunuri sustrase, sunt întrunite elementele constitutive ale complicității la infracțiunea de furt în formă simplă sau continuată, după caz, în concurs real cu infracțiunea de tăinuire, chiar dacă promisiunea anticipată de tăinuire a bunurilor nu a fost îndeplinită”; decizia își produce în continuare efectele.

Când fapta de furt a fost săvârșită de trei sau mai multe persoane împreună, devin aplicabile dispozițiile art. 77 lit. a) și ale art. 78 C. pen. Modalitatea de participație în acest caz este indiferentă pentru existența agravantei „săvârșirea faptei de trei sau mai multe persoane împreună”, aceasta aplicându-se tuturor participanților, chiar dacă numai unii dintre ei au calitatea de autori, iar ceilalți pe cea de instigatori sau complici, cu condiția ca participarea tuturor la săvârșirea infracțiunii de furt să se fi concretizat în acte contributive concomitente.

În cazul în care la săvârșirea faptei de furt a existat o cooperare simultană între majori și minori, chiar dacă minorul nu este trimis în judecată, pentru că nu îndeplinește condiția de vârstă sau nu a săvârșit fapta cu discernământ ori din alte motive, va exista pentru majori circumstanța agravantă legală prevăzută în art. 77 lit. d) C. pen. O astfel de circumstanță agravantă, fiind o circumstanță reală, se aplică infractorului major numai dacă a cunoscut ori a prevăzut că săvârșește fapta împreună cu un minor, adică numai în condițiile prevăzute în art. 50 alin. (2) C. pen.

b) Subiectul pasiv al infracțiunii de furt poate fi orice persoană fizică sau juridică ce a suferit o vătămare materială prin acțiunea de luare a unui bun mobil care se afla în sfera sa de stăpânire legitimă.

Există pluralitate de subiecți pasivi când, prin aceeași faptă de furt, au fost sustrate bunuri aparținând mai multor persoane sau când asupra bunului sustras există drepturi patrimoniale ale mai multor persoane.

Infrațiunea de furt subzistă, chiar dacă nu a fost identificat subiectul pasiv (de exemplu, s-a sustras un bun de valoare dintr-un autoturism al cărui proprietar nu a putut fi identificat sau cunoscut) ori dacă victima preferă să rămână necunoscută, mai ales dacă obiectul material sustras este compromițător.

O anumită calitate a subiectului pasiv al infrațiunii de furt poate atrage sancționarea făptuitorului cu aplicarea unor circumstanțe agravante legale (starea de vădită vulnerabilitate a persoanei vătămate, datorată vârstei, stării de sănătate, infirmității sau altor cauze de care a profitat făptuitorul) ori poate atrage un regim derogatoriu procesual (calitatea de membru de familie, de tutore, colocatar cu subiectul activ, găzduitor al acestuia atrage punerea în mișcare a acțiunii penale la plângerea prealabilă a persoanei vătămate).

2.2. Conținutul constitutiv

A. Latura obiectivă. a) Elementul material. Potrivit art. 228 alin. (1) C. pen., care descrie conținutul abstract al infrațiunii de furt simplu, elementul material al acestei infrațiuni constă în acțiunea de luare a unui bun mobil din posesia sau detenția altei persoane.

Prin „**a lua**”, în înțelesul obișnuit, se înțelege a însuși, a pune stăpânire pe ceva, iar în sensul dispozițiilor art. 228 alin. (1) C. pen., înseamnă a scoate bunul din sfera de stăpânire a persoanei (fizice sau juridice) în posesia ori detenția căreia se afla sau trebuia să se găsească, așa încât acea persoană va înceta de a mai avea la dispoziția sa bunul, și a-l trece în sfera de stăpânire a făptuitorului.

Acțiunea de luare, ca element material al faptei de furt, se consideră realizată din momentul în care, prin schimbarea situației de fapt anterioare a bunului, acesta nu se mai află la dispoziția celui care îl posedă sau deținea anterior, ci la dispoziția celui care a săvârșit sustragerea.

Prin urmare, acțiunea de „luare”, ca element material al furtului, se realizează prin **două acte diferite**, și anume: **primul**, care presupune scoaterea bunului din

sfera de stăpânire a posesorului sau detentorului (deposedarea), și **al doilea**, care înseamnă trecerea aceluși bun în sfera de stăpânire (imposedare). Întrunirea celor două acte este absolut necesar să fie constatată în fiecare caz concret, în funcție de aceasta făcându-se distincția între tentativă (când există numai deposedarea) și fapta consumată de furt (când există ambele acte, adică și deposedarea, și imposedarea).

Sustragerea sau luarea bunului mobil din posesia ori detenția altei persoane trebuie să fie reală și efectivă, adică să fie săvârșită fie prin mișcarea ori ridicarea bunului din locul unde s-a aflat mai înainte, operațiune care se poate efectua în orice mod (prin apucare, dosire, detașare, înhățare, deviere, consumare etc.) sau prin orice mijloace (cu propria mână, prin folosirea unor animale dresate, prin racordări la surse de energie etc.), fie prin lăsarea bunului în același loc, dar cu încetarea posibilității ca posesorul sau detentorul de până atunci să își mai exercite stăpânirea asupra bunului, acesta trecând sub stăpânirea făptuitorului (de exemplu, cel care posedă o masă de bunuri, însă omite, cu știință, să predea unele bunuri, pe care le reține pentru el).

Pentru întregirea elementului material al laturii obiective a infracțiunii de furt, se impune a fi îndeplinite trei **cerințe esențiale**, și anume:

(i) **lucrul sustras să fie un bun mobil**. Cu privire la această primă cerință, facem trimitere la explicațiile date cu prilejul examinării obiectului material al infracțiunii de furt;

(ii) **bunul mobil să se afle în posesia sau detenția unei alte persoane în timpul executării acțiunii de luare**. Potrivit definiției tradiționale din dreptul civil, se numește posesor acela care stăpânește un lucru ca pe al său (*animus rem sibi habendi*). **Posesia** are două elemente: *corpus* și *animus*; *corpus* este stăpânirea de fapt a lucrului, iar *animus* este voința de a stăpâni lucrul ca și cum ar fi al său. Spre deosebire de proprietar, posesorul nu are dreptul de dispoziție asupra bunului.

Detenția există atunci când cineva stăpânește un lucru în numele altuia, în baza unui raport juridic și indiferent dacă are vreun interes economic să țină bunul în stăpânirea sa (ca uzufructuar, creditor gajist, comanditar, chiriaș etc.) sau este cu totul dezinteresat (depozitarul gratuit). Detenția cuprinde *corpus*, fără *animus*. În categoria detentorilor intră și așa-numiții detentori precari din dreptul civil.

În norma de incriminare a furtului se face referire numai la posesie și detenție, nu și la proprietate. Motivul este acela că dreptul de proprietate, de regulă, se exteriorizează prin posesie, iar legea îl ocrotește și pe posesor, ca și pe proprietar.

Sunt în posesia unei persoane: banii sau bunurile pe care le-a ascuns într-un loc asupra căruia dispune numai ea; bunurile care i s-au rătăcit în casă; bunurile uitate în tren, tramvai, autobuz; animalele care pasc pe câmp; animalele care s-au rătăcit pe proprietatea altuia ori pe câmp; bunurile căzute din buzunar, geantă, mașină (dacă cel în cauză cunoaște acest fapt); marfa pe care clientul o ia în mână sau o încearcă de probă în magazin, atelier; bunurile lăsate pe câmp pentru munca în curs de desfășurare etc. Prin sustragerea acestor bunuri, se va comite infracțiunea de furt.

Cerința ca bunul să se afle în posesia sau detenția altuia este îndeplinită și atunci când bunul mobil s-ar găsi ocazional sau temporar în mâinile făptuitorului, simplul contact material, simpla manipulare a unui bun nu conferă nici posesia, nici detenția acelui bun. De exemplu, meseriașul chemat la domiciliul unei persoane pentru a efectua o lucrare nu este posesor sau detentor al materialelor puse la dispoziția lui de către client pentru efectuarea lucrării; de asemenea, femeia de serviciu care lucrează în locuința unei persoane nu are decât un contact material cu lucrurile aflate în acea locuință și pe care le manipulează. Sustragerea unor materiale în astfel de situații sau luarea va constitui furt, și nu abuz de încredere;

(iii) acțiunea de luare să fi avut loc fără consimțământul celui deposedat, adică fără permisiunea sau îngăduința acestuia. Dacă acțiunea de luare a avut loc cu consimțământul posesorului sau detentorului acelui bun, fapta nu constituie furt. Consimțământul pentru a legitima luarea bunului este necesar să intervină înainte sau în timpul comiterii faptei și el trebuie să emane de la o persoană capabilă.

Consimțământul nu există când cel care trebuie să îl acorde este un minor care nu a împlinit vârsta de 14 ani sau un iresponsabil ori o persoană care se găsea în mod vremelnic în imposibilitatea de a-și da consimțământul (de exemplu, în stare de beție gravă, de hipnotism, de paralizare a funcției de a vorbi, în stare de orbire etc.).

b) Urmarea imediată constă în scoaterea bunului din sfera de stăpânire a celui deposedat și lipsirea acestuia de posibilitatea de a mai dispune de acel bun. Pe plan civil, urmarea imediată o constituie o atingere păgubitoare prin lipsirea de bunul sustras și de folosința lui. Nu trebuie confundată urmarea imediată (schimbarea ilicită a situației de fapt pe care bunul o avea anterior) cu paguba produsă prin această urmare. De aceea, restituirea sau despăgubirea după comiterea faptei nu înlătură existența urmării imediate, ci poate fi avută în vedere la individualizarea judiciară a pedepsei (căință activă). Urmarea imediată este produsă și dacă făptuitorul nu a scos bunul din incinta locului de unde l-a sustras, însă îl ascunde undeva, chiar și în locuința (incinta) persoanei vătămate, de unde, direct sau prin intermediul unei alte persoane, urmează să îl ia ulterior, pentru a intra efectiv în posesia lui, atât timp cât bunul nu se mai află la dispoziția celui care îi aparține și acesta nu mai poate efectua acte materiale asupra lui, iar făptuitorul a dobândit sau va dobândi curând posibilitatea să dispună de bun ca și cum i-ar aparține.

De asemenea, există urmarea imediată și dacă, la scurt timp după însușire, subiectul activ a fost deposedat de bunul sustras ori l-a abandonat, dându-și seama că nu va mai avea nevoie de el.

c) Legătura de cauzalitate. Din conținutul dispozițiilor art. 228 alin. (1) C. pen. rezultă că, pentru realizarea laturii obiective a infracțiunii de furt, este necesar ca între acțiunea de luare efectuată de făptuitor și urmarea imediată să existe o legătură de cauzalitate. Aceasta presupune ca trecerea bunului din sfera de stăpânire a posesorului în cea a făptuitorului să fie consecința directă a acțiunii de luare, de sustragere desfășurate de către acesta din urmă. În cazul infracțiunii de furt, legătura de cauzalitate între elementul material și urmarea imediată rezultă, cel mai adesea, din materialitatea faptei.

B. Latura subiectivă. a) Forma de vinovăție cerută de norma de incriminare a faptei de furt este **intenția**. Aceasta presupune că făptuitorul a știut că bunul pe care îl sustrage nu îi aparține și se află în posesia sau dețința altuia, că săvârșește acțiunea de luare fără consimțământul aceluia care poate dispune de bun și că nu are dreptul să și-l însușească. Furtul se comite, de regulă, cu intenție **directă**. Furtul se

poate comite și cu intenție **indirectă**, atunci când bunul sustras conține în el un alt bun, a cărui eventuală prezență făptuitorul a putut-o prevedea și a acceptat rezultatul acțiunii sale. De exemplu, făptuitorul sustrage cu intenție directă o geantă din posesia unei persoane în care se aflau, pe lângă o sumă de bani, și unele acte de stare civilă sau alte înscrisuri, eventualitate acceptată de acesta. Ca urmare, sustragerea cu intenție directă a genții în care se aflau banii va atrage răspunderea și pentru sustragerea cu intenție indirectă a actelor de stare civilă și a celorlalte înscrisuri, printr-o infracțiune unică de furt.

b) Mobilul, ca element al laturii subiective, nu constituie o cerință esențială, acesta

trebuie însă cunoscut, pentru că instanța îl va putea avea în vedere la individualizarea judiciară a pedepsei.

c) Scopul. La infracțiunea de furt, scopul în care s-a efectuat acțiunea de luare a bunului este un element obligatoriu al laturii subiective a acestei fapte, fiind prevăzut explicit în norma de incriminare. Prin urmare, pentru realizarea laturii subiective a infracțiunii de furt, nu este suficientă intenția de a săvârși acțiunea de luare a unui bun fără consimțământul celui care îl are în posesie sau detenție, ci se mai cere ca această intervenție să aibă drept scop însușirea pe nedrept a bunului sustras (**intenție calificată prin scop**). Este suficientă existența acestui scop (în sensul de finalitate), indiferent dacă făptuitorul a reușit sau nu să îl atingă.

Potrivit dispozițiilor art. 228 alin. (1) C. pen., dacă sustragerea s-a făcut în alt scop decât al însușirii (al imposedării), nu avem de-a face cu un furt. Astfel, luarea sau sustragerea bunului în scopul distrugerii sau degradării nu este furt, ci distrugerea bunului altuia (art. 253 C. pen.). Dacă însă dispunerea de acel bun are loc conform destinației sale economice, va exista infracțiunea de furt (de exemplu, sustragerea de combustibil, de alimente, scopul fiind întrebuințarea sau consumarea; în acest caz, distrugerea fiind numai un mijloc de consumare a bunului, va exista numai infracțiunea de furt). În cazul în care făptuitorul sustrage un bun, urmând ca prin distrugere, să-l folosească, deși prin destinație bunul nu putea fi întrebuințat prin

distrugere (de exemplu, dacă cineva ia mobila cuiva, pe care o taie și își face foc cu ea, va exista atât infracțiunea de furt, cât și cea de distrugere).

Luarea lucrului în scopul de a-l păstra în gaj ori pentru a determina persoana vătămată să îi restituie un bun deținut pe nedrept nu constituie furt, fiindcă lipsește scopul sustragerii, adică însușirea, apropierea.

Există o singură **excepție** când furtul nu implică scopul de însușire pe nedrept a bunului, ci numai scopul de a-l folosi pe nedrept. O asemenea situație care se abate de la principiu avea nevoie de o dispoziție prevăzută explicit în lege. Este cazul în care obiectul material al furtului îl constituie un vehicul sustras, dar nu pentru a fi însușit, ci pentru a fi folosit pe nedrept [art. 230 alin. (1) C. pen.].

§3. Formele infracțiunii

Furtul, fiind o infracțiune comisivă și intenționată, este susceptibil de a parcurge toate fazele de desfășurare a infracțiunii: faza actelor de pregătire, faza actelor de executare, faza consumării și, eventual, faza epuizării.

a) Actele pregătitoare. La fapta de furt sunt posibile atât acte pregătitoare de natură materială, cât și acte pregătitoare de natură morală. Ele nu sunt însă incriminate de lege.

Când s-a trecut la efectuarea acțiunii de luare, actele pregătitoare capătă relevanță juridică penală și se absorb fie în acțiunea ce constituie elementul material al tentativei de furt, fie în acțiunea de furt consumat. Dacă actele pregătitoare au fost efectuate de o altă persoană decât autorul furtului și au ajutat acestuia la realizarea acțiunii de luare, asemenea acte vor putea constitui acte de complicitate anterioară la furt. Când s-au efectuat acte pregătitoare la infracțiunea de furt, relevă existența premeditării comiterii furtului.

b) Tentativa la infracțiunea de furt se pedepsește, potrivit dispozițiilor art. 232 C. pen. Există tentativă la furt ori de câte ori s-a realizat ori a început efectuarea primului act al sustragerii, adică al depozitării, dar nu i-a urmat actul al doilea, adică imposedarea, ceea ce înseamnă că actul sustragerii nu s-a consumat, ci numai s-a început executarea lui.

Datorită specificului său, furtul nu poate avea tentativă perfectă, ci numai tentativă imperfectă. De aceea, se consideră tentativă la furt când s-a început luarea lucrului altuia, dar acțiunea de luare a fost oprită ori, chiar dacă s-a pus mâna pe un lucru spre a-l fura, nu a fost luat din stăpânirea posesorului sau detentorului (de pildă, a întins mâna asupra obiectului, dar nu l-a ajuns sau i-a alunecat din mână, a întins mâna, l-a luat din locul unde se afla obiectul sau se putea găsi, dar nu s-a aflat acolo, a pătruns în locul unde era obiectul sau prin care putea ajunge la obiect, dar a fost descoperit sau nu a putut disloca obiectul).

c) Consumarea. Fapta de furt se consumă în momentul în care acțiunea de luare a bunului din posesia sau detenția persoanei asupra căreia se afla a fost dusă până la capăt, așa încât bunul a fost scos din sfera de stăpânire a subiectului pasiv și a trecut efectiv în sfera de stăpânire a făptuitorului. Furtul se consideră săvârșit în formă consumată în momentul imposedării făptuitorului, indiferent de destinația dată bunurilor ulterior de către infractor; este lipsită de relevanță și împrejurarea că fapta a fost descoperită mai înainte ca autorul, având asupra sa bunul sustras, să fi părăsit locul comiterii ori ca el să fi reușit să scoată bunul din incinta unității unde, după sustragere, îl dosise sau să ridice cerealele ascunse de el, chiar pe tarlaua de unde le sustrăsese.

Practica judiciară este unitară în acest sens. Deși criteriile de delimitare a tentativei de infracțiunea consumată de furt sunt unitar formulate în doctrina penală, în practica judiciară s-au identificat și situații, într-adevăr foarte rare, în care instanțele de judecată au pronunțat soluții diferite (unele rețin tentativa la infracțiunea de furt, altele infracțiunea de furt în formă consumată), deși este vorba despre aceeași stare de fapt.

d) Epuizarea. Acțiunea de luare a bunului mobil din posesia sau detenția altuia poate îmbrăca uneori forma activității continue (de exemplu, sustragerea de energie electrică ori de impulsuri electromagnetice prin folosirea mijloacelor de telecomunicații sau racordarea fără drept la mijloacele audiovizuale ale unei persoane) sau a unei activități continuate (de exemplu, în cazul în care se sustrag prin acte repetate, cu aceeași rezoluție infracțională, bunuri dintr-o locuință ori se sustrag

bunuri dintr-un magazin etc.), dacă sunt îndeplinite condițiile prevăzute la art. 35 alin. (1) C. pen.

Când infracțiunea de furt îmbracă forma continuă, epuizarea acelei infracțiuni va avea loc odată cu încetarea definitivă a acțiunii de luare. În cazul acțiunii continuate de furt, cu îndeplinirea condițiilor prevăzute la art. 35 alin. (1) C. pen., epuizarea are loc odată cu executarea ultimei acțiuni de luare din componența infracțiunii continuate. În raport cu momentul epuizării infracțiunii de furt se va face aplicarea tuturor dispozițiilor legii penale incidente în sancționarea infractorului, care se pot referi la vârsta subiectului activ, aplicarea actelor de clemență, legea penală mai favorabilă, prescripția răspunderii penale etc.

§4. Sancțiuni

În art. 228 alin. (1) C. pen. se prevede ca pedeapsă principală pentru infracțiunea de furt închisoarea de la 6 luni la 3 ani sau amenda.

Dacă prin săvârșirea faptei de furt s-au produs consecințe deosebit de grave, adică o pagubă materială mai mare de 2.000.000 lei, limitele speciale ale pedepsei se majorează cu jumătate (art. 256¹ C. pen.).

La stabilirea naturii, a duratei ori a cuantumului pedepsei în cazul săvârșirii unei infracțiuni de furt, instanța va ține seama de criteriile generale de individualizare a pe depsei prevăzute în art. 74 C. pen. Totodată, instanța are posibilitatea ca, pe lângă pedeapsa închisorii, în temeiul art. 62 C. pen., să aplice și pedeapsa amenzii.

Pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi este facultativă; ea poate fi aplicată, în cazul săvârșirii unei infracțiuni de furt, dacă instanța constată că, față de gravitatea infracțiunii, împrejurările cauzei și persoana infractorului, această pedeapsă este necesară.

Când furtul s-a săvârșit în formă continuată, în baza prevederilor art. 36 C. pen., se sancționează cu pedeapsa închisorii prevăzută în art. 228 alin. (1) C. pen., al cărei maxim se poate majora cu cel mult 3 ani în cazul pedepsei închisorii, respectiv cu cel mult o treime în cazul pedepsei amenzii.

Bunurile sustrase găsite asupra făptuitorului sunt restituite persoanei vătămate.

Vor fi supuse confiscării speciale bunurile care fac obiectul dispozițiilor art. 112 C. pen.

10.3. Rezumat

Furtul

Art. 228. - (1) Luarea unui bun mobil din posesia sau deținția altuia, fără consimțământul acestuia, în scopul de a și-l însuși pe nedrept, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Fapta constituie furt și dacă bunul aparține în întregime sau în parte făptuitorului, dar în momentul săvârșirii acel bun se găsea în posesia sau deținția legitimă a altei persoane.

(3) Se consideră bunuri mobile și înscrisurile, energia electrică, precum și orice alt fel de energie care are valoare economică.

*) Potrivit Deciziei nr. 2/2008, publicată în M.Of. nr. 859 din 19/12/2008, Înalta Curte de Casație și Justiție a admis recursul în interesul legii declarat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție stabilind că în situația existenței unui prim act de tănuire, urmat de o altă acțiune a aceluiași tănuitor care promite că va asigura valorificarea în continuare și a altor bunuri sustrase, sunt întrunite elementele constitutive ale complicității la infracțiunea de furt în formă simplă sau continuată, după caz, în concurs real cu infracțiunea de tănuire, chiar dacă promisiunea anticipată de tănuire a bunurilor nu a fost îndeplinită.

Decizia pronunțată în recurs în interesul legii produce efecte, în sensul reținerii infracțiunilor așa cum au fost renumerotate în Noul Cod penal (art. 48 din Noul Cod Penal reproduce identic art. 26 din Codul Penal Vechi).

Neexistând modificări esențiale ale normelor interpretate, decizia își păstrează valabilitatea.

Furtul calificat

Art. 229. -

(1) Furtul săvârșit în următoarele împrejurări:

- a) într-un mijloc de transport în comun;
- b) în timpul nopții;
- c) de o persoană mascată, deghizată sau travestită;
- d) prin efracție, escaladare sau prin folosirea fără drept a unei chei adevărate ori a unei chei mincinoase;
- e) prin scoaterea din funcțiune a sistemului de alarmă ori de supraveghere, se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani.

(2) Dacă furtul a fost săvârșit în următoarele împrejurări:

- a) asupra unui bun care face parte din patrimoniul cultural;
- b) prin violare de domiciliu sau sediu profesional;
- c) de o persoană având asupra sa o armă, pedeapsa este închisoarea de la 2 la 7 ani.

(3) Furtul privind următoarele categorii de bunuri:

- a) țiței, gazolină, condensat, etan lichid, benzină, motorină, alte produse petroliere sau gaze naturale din conducte, depozite, cisterne ori vagoane-cisternă;
- b) componente ale sistemelor de irigații;
- c) componente ale rețelelor electrice;
- d) un dispozitiv ori un sistem de semnalizare, alarmare ori alertare în caz de incendiu sau alte situații de urgență publică;
- e) un mijloc de transport sau orice alt mijloc de intervenție la incendiu, la accidente de cale ferată, rutiere, navale sau aeriene ori în caz de dezastru;
- f) instalații de siguranță și dirijare a traficului feroviar, rutier, naval, aerian și componente ale acestora, precum și componente ale mijloacelor de transport aferente;
- g) bunuri prin însușirea cărora se pune în pericol siguranța traficului și a persoanelor pe drumurile publice;
- h) cabluri, linii, echipamente și instalații de telecomunicații, radiocomunicații, precum și componente de comunicații, se pedepsește cu închisoarea de la 3 la 10 ani.

*) Potrivit Deciziei nr. 2/2006, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 291 din 31 martie 2006, Înalta Curte de Casație și Justiție a admis recursul în interesul legii declarat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și

Justiție și, în aplicarea dispozițiilor art. 209 alin. 3 lit. h) din Codul penal anterior, a stabilit că: Fapta de însușire pe nedrept de cabluri, linii, echipamente și instalații de telecomunicații, radiocomunicații, precum și componente de comunicații constituie infracțiunea de furt calificat prevăzută de textul de lege menționat numai dacă, în momentul sustragerii, acestea erau efectiv integrate într-o rețea sau într-un sistem de comunicații aflat sau nu în funcțiune.

Având în vedere că, în afara sancțiunii, prevederile corespondente actuale [art. 229 alin. (3) lit. h) din Codul penal actual] nu conțin și alte modificări, decizia Curții își păstrează aplicabilitatea și după data de 1 februarie 2014.

Furtul în scop de folosință

Art. 230. - (1) Furtul care are ca obiect un vehicul, săvârșit în scopul de a-l folosi pe nedrept, se sancționează cu pedeapsa prevăzută în art. 228 sau art. 229, după caz, ale cărei limite speciale se reduc cu o treime.

(2) Cu pedeapsa prevăzută în alin. (1) se sancționează folosirea fără drept a unui terminal de comunicații al altuia sau folosirea unui terminal de comunicații racordat fără drept la o rețea, dacă s-a produs o pagubă.

Plângerea prealabilă și împăcarea

Art. 231. - (1) Faptele prevăzute în prezentul capitol, săvârșite între membrii de familie de către un minor în paguba tutorelui ori de către cel care locuiește împreună cu persoana vătămată sau este găzduit de aceasta, se pedepsesc numai la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

(2) În cazul faptelor prevăzute la art. 228 și 230, împăcarea înlătură răspunderea penală.

Sanționarea tentativei

Art. 232. - Tentativa la infracțiunile prevăzute în prezentul capitol se pedepsește.

10.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. Nu poate exista infracțiunea de furt atunci când:

- a) bunul în cauză aparține autorului faptei;
- b) bunul se afla în posesia părții vătămate;
- c) bunul în cauză fusese pierdut de partea vătămată.

2. Constituie furt calificat:

- a) furtul săvârșit într-un mijloc de transport în comun;
- b) furtul unui act care servește pentru dovedirea stării civile;
- c) furtul săvârșit de două sau mai multe persoane împreună.

3. Se urmărește numai la plângerea prealabilă a persoanei vătămate:

- a) furtul săvârșit prin violare de domiciliu;
- b) furtul prin folosirea unei chei mincinoase;
- c) furtul săvârșit de către găzduit în paguba celui pe care-l găzduiește.

4. Care este obiectul material în cazul infracțiunii de furt în scop de folosință:

- a) Orice bun mobil al victimei;
- b) Un bun mobil sau imobil al victimei;
- c) Un vehicul al victimei.

10.5. Bibliografie recomandată

- a. Petre Buneci, Ilie Pascu, *Drept penal. Partea specială, Vol. I, Infracțiuni contra persoanei. Infracțiuni contra patrimoniului. Infracțiuni privind autoritatea și frontiera de stat. Infracțiuni contra înfăptuirii justiției*. Ed. Hamangiu, București, 2017
- b. Alexandru Boroș, *Drept penal. Partea specială. Editia a 5-a*, Ed. C.H. Beck, București, 2021.
- c. Valerian Cioclei, *Drept penal. Partea specială I. Editia a 6-a*, Infracțiuni contra persoanei și infracțiuni contra patrimoniului, Ed. C.H. Beck, București, 2021.
- d. Mihail Udriș, *Fise de drept penal. Partea specială. Teorie și cazuri practice. Editia a 2-a*, Ed. C.H. Beck, București, 2021.
- e. V. Cioclei, *Drept penal. Partea specială I, Curs Tematic*, Ed. C.H.Beck, București, 2022

- f. C.Rotaru, A.-R. Trandafir, V. Cioclei, Drept penal. Partea special II, Curs Tematic, Ed. C.H.Beck, București, 2022
- g. Toader Tudorel și alții – *Noul Cod penal. Comentarii pe articole*, Editura Hamangiu, 2014
- h. Mihai Adrian Hotcă (coord.), Buneci Petre, s.a., Instituții de Drept penal, Ed. Universul Juridic, București, 2014
- i. Dobrinoiu Vasile, Pascu Ilie, Hotcă Mihai Adrian, Chiș Ioan, Păun Costică, Gorunescu Mirela, Neagu Norel, Dobrinoiu Maxim, Sinescu Mircea Constantin – *Noul Cod penal comentat, vol.II Partea specială*, Ediția a II-a Editura Universul Juridic, București, 2014
- j. Dobrinoiu Vasile, Neagu Norel – *Drept penal. Partea specială. Teorie și practică judiciară. Conform Noului Cod penal*, Editura Universul Juridic, București, 2011
- k. Predescu Ovidiu, Hărăstășanu Angela – *Drept penal. Partea specială – Examinare comparativă Codul penal – Noul Cod penal*, Editura Universul Juridic, București, 2012
- l. Petre Buneci, Ilie Pascu, *Noul Cod penal. Partea generală și Codul penal. Partea generală în vigoare*, Editura Universul Juridic, București, 2010
- m. Dobrinoiu Vasile, Pascu Ilie, Hotcă Mihai Adrian, Chiș Ioan, Păun Costică, Gorunescu Mirela, Neagu Norel, Dobrinoiu Maxim, Sinescu Mircea Constantin – *Noul Cod penal comentat, vol.II Partea specială*, Editura Universul Juridic, București, 2012

10.6. Teme de control

Realizați un referat de maximum 5 pagini în care să tratați o infracțiune sau o modalitate de săvârșire a infracțiunii de furt calificat, la alegere, din Titlul I al Părții speciale a Codului penal - Infracțiuni contra patrimoniului – Capitolul I - Furtul, cu excepția celei tratate în prezentul suport de curs.

Capitolul 11. Tâlhăria și Pirateria

11.1. Introducere

În cadrul acestui capitol sunt prezentate infracțiunile privind Tâlhăria și Pirateria din Titlul II al Părții Speciale a Codului Penal.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

11.2. Conținut

Tâlhăria

§1. Conținut legal și caracterizare

Tâlhăria este incriminată în art. 233 C. pen. Potrivit acestui text, tâlhăria constă în furtul săvârșit prin întrebuințarea de violențe sau amenințări ori prin punerea victimei în stare de inconștiență sau neputință de a se apăra, precum și în furtul urmat de întrebuințarea unor astfel de mijloace pentru păstrarea bunului furat sau pentru înlăturarea urmelor infracțiunii ori pentru ca făptuitorul să își asigure scăparea.

După cum rezultă din definiția legală a tâlhăriei, aceasta este o infracțiune complexă, cuprinzând, pe lângă fapta de furt, și pe cea de violență fizică sau psihică contra persoanei ori de folosire a unor mijloace de punere a victimei în stare de inconștiență sau neputință de a se apăra.

Furtul constituie acțiunea principală, de bază în structura faptei de tâlhărie, în timp ce folosirea de violență ori amenințare sau alte forme de constrângere constituie acțiunea adiacentă (secundară). De acțiunea de bază a tâlhăriei legiuitorul a ținut seama la includerea acestei fapte în categoria infracțiunilor contra patrimoniului și nu

contra persoanei, deși este cunoscut că persoana umană este o valoare socială mult mai importantă decât patrimoniul acesteia.

Între cele două acțiuni (principală și adiacentă) există o strânsă legătură; violența contra persoanei ori amenințarea (art. 193 și art. 206 C. pen.) este infracțiunea-mijloc, iar furtul este infracțiunea-scop. Datorită acestei legături obiective și a unității de rezoluție infracțională, tâlhăria a devenit o unitate legală de infracțiune prevăzută distinct în Codul penal, ca o **infracțiune complexă**. Prin urmare, tâlhăria nu este nici un furt, nici o violență sau o amenințare calificată, ci este o infracțiune de sine stătătoare, în care locul esențial și preponderent îl ocupă furtul, în timp ce violența, amenințarea sau celelalte forme de constrângere au un rol adiacent, servind ca element de particularizare față de infracțiunea de furt. În cazul în care ar lipsi acțiunea adiacentă, fapta comisă nu ar mai constitui infracțiunea de tâlhărie, ci aceea de furt simplu ori calificat.

Tâlhăria are o pondere relativ ridicată în structura infracțiunilor contra patrimoniului. În anul 2015, tâlhăria a reprezentat 15,5% din totalul infracțiunilor contra patrimoniului, fiind trimiși în judecată 2.499 de inculpați, iar în anul 2016, au fost trimiși în judecată 2.516 inculpați.

§2. Structura infracțiunii

2.1. Elementele preexistente

A. Obiectul juridic special și obiectul material. a) Obiectul juridic special este complex, fiind constituit dintr-un obiect juridic special principal, și anume relațiile sociale referitoare la patrimoniu, ale căror existență și dezvoltare sunt condiționate de menținerea poziției fizice a bunului împotriva faptelor de sustragere (întocmai ca la infracțiunea de furt), și dintr-un obiect juridic adiacent, și anume relațiile sociale referitoare la apărarea integrității corporale sau psihice a persoanelor.

Prin incriminarea tâlhăriei, având în vedere obiectul juridic principal, se urmărește apărarea situației de fapt pe care o au bunurile în sfera patrimonială a persoanelor fizice sau juridice private ori publice, îndreptățite să păstreze la dispoziția lor acele bunuri. În ceea ce privește obiectul juridic adiacent (secundar), acesta va fi determinat de felul acțiunii adiacente (violențe, amenințare, alte

modalități de constrângere) și de valoarea socială ocrotită și lezată prin această acțiune (libertatea, integritatea corporală sau psihică și sănătatea persoanei).

b) Obiectul material. La infracțiunea de tâlhărie distingem, pe de o parte, un obiect material al acțiunii principale, iar, pe de altă parte, un obiect material al acțiunii secundare.

Obiectul material al acțiunii principale a tâlhăriei simple este identic cu cel al faptei de furt, adică un **bun mobil** având o valoare patrimonială și susceptibil de a fi sustras, cu excepția bunurilor menționate în art. 229 alin. (3) C. pen., care constituie obiectul material numai al tâlhăriei calificate.

Obiectul material al acțiunii adiacente îl constituie **corpul persoanei** asupra căreia s-au exercitat violențele fizice. Sfera noțiunii de „violențe”, în înțelesul art. 233 C. pen., cuprinde numai acțiunile prin care se exercită violențe împotriva persoanei, iar nu și asupra lucrurilor, pentru că numai astfel obiectul material al acestei incriminări concordă cu obiectul juridic special adiacent constituit din relațiile sociale a căror ocrotire este asigurată prin apărarea persoanei.

Obiectul material al acțiunilor prin care victima este pusă în stare de inconștiență sau neputință de a se apăra este, de asemenea, corpul persoanei contra căruia sunt exercitate aceste acțiuni.

Când acțiunea adiacentă constă în amenințare, nu există un obiect material al acesteia.

B. Subiecții infracțiunii. a) Subiectul activ nemijlocit al faptei de tâlhărie poate fi orice persoană care îndeplinește condițiile răspunderii penale, inclusiv persoana care avea vreun drept (total sau parțial) asupra bunului sustras prin întrebuințare de violențe sau amenințări ori prin punerea victimei în stare de inconștiență sau neputință de a se apăra. Așadar, subiect activ nemijlocit al tâlhăriei ar putea fi însuși proprietarul care săvârșește acțiunea de luare, prin întrebuințarea mijloacelor prevăzute în art. 233 C. pen., a unui bun mobil care în acel moment se găsea în posesia legitimă a altei persoane.

Tâlhăria poate fi săvârșită în oricare dintre formele **participației penale** (coautorat, instigare, complicitate). Practica judiciară demonstrează că tâlhăria, cel

mai adesea, se săvârșește în grupuri de mai multe persoane, care cooperează ocazional ori sunt organizate în bandă. Sunt considerați ca subiecți activi ai tâlhăriei toți cei care au contribuit la săvârșirea faptei, neavând relevanță dacă unii au efectuat, cunoscând finalitatea întregii operațiuni, ca autori, instigatori sau complici, numai acțiunea de furt, iar alții numai acțiunea adiacentă.

b) Subiectul pasiv. Tâlhăria simplă poate avea un singur subiect pasiv, în persoana fizică ce are în posesie ori detenție bunul sustras prin violență sau amenințare exercitată asupra acesteia, dar poate avea și mai mulți subiecți pasivi, dacă bunul sustras prin violență aparține mai multor persoane fizice sau juridice.

În doctrina penală s-a susținut de către unii autori că, în ipoteza când ar exista mai mulți subiecți pasivi ai acțiunii secundare, vor exista tot atâtea fapte de tâlhărie câți subiecți pasivi au avut de suferit violențe exercitate de făptuitor, combătându-se teza susținută de alți autori, după care, în acest caz, ar putea exista o unică faptă de tâlhărie incriminată în art. 233 C. pen.

Considerăm că prima soluție este corectă. Chiar dacă asemenea valori ca libertatea, integritatea corporală sau sănătatea persoanei, în condițiile incriminării faptei de tâlhărie, trec pe plan secundar în raport cu patrimoniul, ele își păstrează importanța lor în cazul unei pluralități de subiecți pasivi ai violențelor exercitate pentru a înlesni sustragerea bunului, justificând tratarea lor distinct individualizată în cadrul unui concurs de infracțiuni.

În acest sens s-a pronunțat și instanța supremă, care în soluționarea unui recurs a decis că „fapta inculpatului de a fi constrâns concomitent 2 sau 3 persoane, printr-o unică acțiune de amenințare cu bătaia, să îi dea banii sau alte bunuri pe care le aveau asupra lor constituie, datorită subiecților pasivi și a rezultatelor produse, tot atâtea infracțiuni de tâlhărie, în concurs ideal, și nu una singură, cum greșit a apreciat instanța de fond, chiar dacă victimele au remis sumele de bani sau bunurile în același timp”.

În cazul în care bunurile sustrase prin violență exercitată asupra mai multor persoane aparțin unui patrimoniu comun, există o infracțiune unică de tâlhărie. În acest sens, instanța supremă a decis că furtul săvârșit prin întrebuintarea de violențe

asupra mai multor persoane, dar având ca obiect material bunuri din patrimoniul comun al acestora, constituie o infracțiune unică de tâlhărie, iar nu o pluralitate de infracțiuni aflate în concurs în raport cu numărul persoanelor agresate. În speța la care se referă această soluție, inculpații au pătruns în locuința persoanelor vătămate, o familie compusă din patru persoane, pe care le-au lovit și au sustras bunuri din patrimoniul comun al acestora.

Dacă în cazul tâlhăriei victima actelor de violență sau amenințare poate fi numai o persoană fizică, victima acțiunii de furt ar putea fi și o persoană juridică.

2.2. Conținutul constitutiv

A. Latura obiectivă. a) Elementul material. La tâlhărie, elementul material al laturii obiective este constituit din două acțiuni conjugate: acțiunea de furt, principală, și acțiunea de violență, de amenințare sau de folosire a altor constrângeri, ca acțiune adiacentă sau secundară.

Acțiunea principală constă, ca și la furt, în luarea bunului mobil din posesia sau detenția victimei, fără consimțământul acesteia, în scopul de a și-l însuși pe nedrept.

Această componentă a elementului material, adică acțiunea principală a tâlhăriei simple, se poate realiza sub oricare dintre variantele infracțiunii de furt simplu săvârșit cu scopul de însușire sau de folosire, atât în cazul în care furtul s-a consumat, cât și în cazul în care furtul a rămas în forma tentativei, ipoteză în care va exista o tentativă la tâlhăria simplă.

De asemenea, acțiunea principală a elementului material al tâlhăriei simple se poate realiza și în variantele furtului calificat, când nu există acele împrejurări care să atribuie tâlhăriei caracterul de tâlhărie calificată.

La infracțiunea de tâlhărie, identificăm o particularitate în ceea ce privește modul în care se realizează luarea bunului, ca acțiune principală, în sensul că aceasta, uneori, poate fi realizată – spre deosebire de infracțiunea de furt – și prin predarea sau remiterea bunului de către victimă făptuitorului în urma constrângerii la care a fost supusă. În cazul în care transferul bunului de la victimă la făptuitor are loc în

acest mod, tâlhăria se aseamănă cu infracțiunea de șantaj în varianta agravată, prevăzută în art. 207 alin. (3) C. pen.

Într-adevăr, la ambele infracțiuni, făptuitorul folosește constrângerea: la tâlhărie, pentru a lua bunul din posesia sau detenția victimei, la șantaj, pentru a dobândi în mod injust un folos patrimonial. De precizat însă că, în cazul șantajului, infractorul întrebuițează violența sau amenințarea în scopul obținerii ulterioare (nesimultane) a unei sume de bani sau a altor valori, în timp ce infracțiunea de tâlhărie este caracterizată, de regulă, prin simultaneitatea violenței sau amenințării cu actul victimei de a da bunul său.

Astfel, se reține infracțiunea de șantaj în ipoteza în care inculpații au pretins sume de bani pentru a nu denunța persoanele pe care le-au surprins că au sustras mărfuri din magazin. În această situație, persoana vătămată acționează personal, sub imperiul constrângerii exercitate asupra sa de inculpați. Fapta inculpatului de a lua prin amenințare bunuri aflate asupra victimei constituie infracțiunea de tâlhărie, pentru că acțiunea de sustragere aparține în întregime inculpatului și ea se realizează odată cu exercitarea amenințării victimei. La fel, comite tâlhărie (nu șantaj) acela care silește pe victimă, prin violență sau amenințare, concomitentă cu depozitarea, să îi remită un anumit bun.

Pentru existența **acțiunii adiacente** a elementului material al infracțiunii de tâlhărie, este suficientă întrebuițarea unuia dintre mijloacele descrise în norma de incriminare cuprinsă în art. 233 C. pen. (violențe, amenințări, punerea victimei în stare de inconștiență sau neputință de a se apăra). Întrebuițarea concomitentă a mai multora dintre aceste mijloace nu duce la pierderea caracterului unitar al infracțiunii de tâlhărie simplă.

Violențele sau amenințările vor constitui acțiunea adiacentă, necesară pentru întregirea elementului material al infracțiunii de tâlhărie simplă, numai dacă ele au exercitat sau erau de natură să exercite o puternică constrângere fizică ori morală (în sensul dispozițiilor art. 24 și art. 25 C. pen.) asupra persoanei împotriva căreia au fost îndreptate, chiar dacă acele violențe sau amenințări nu s-ar încadra în dispozițiile art. 193 sau art. 206 C. pen. Acțiunea adiacentă va fi întotdeauna realizată dacă

violențele sau amenințările au fost săvârșite în condițiile prevăzute în art. 193 și art. 206 C. pen.

Violențele trebuie să fie efectuate asupra victimei; dacă acestea se exercită asupra unor bunuri, ele pot constitui în anumite cazuri o amenințare a victimei (de exemplu, ruperea legăturii telefonice sau a soneriei, uciderea câinelui care însoțea victima etc.).

Dacă violența față de lucruri nu constituie, totodată, și o amenințare, nu putem vorbi despre reținerea acțiunii adiacente ca element material al tâlhăriei. Astfel, smulgerea ceasului de la mâna unei persoane aflate în stare avansată de ebrietate și adormită, care nu putea simți că este deposedată de bunul său, nu prezintă trăsăturile caracteristice laturii obiective a infracțiunii de tâlhărie, ci pe ale celei de furt. Aceeași soluție și în cazul în care inculpatul smulge pe neașteptate căciula de pe capul victimei ori un bun care se afla asupra unei persoane aflate în stare de inconștiență din cauza unui terț sau din alte motive independente de infractor.

În doctrina și în practica judiciară s-a ridicat problema de a ști dacă există conținutul obiectiv al infracțiunii de tâlhărie în cazul în care făptuitorul smulge, prin surprindere, un bun din mâna victimei. Argumentele aduse au fost și într-un sens, și în altul. După părerea noastră, considerăm că nu orice acțiune brutală prin care se tinde la sustragerea ilicită a unui bun mobil aflat asupra unei persoane constituie o violență în sensul art. 233 C. pen., ci numai aceea care, aplicându-se asupra unei persoane, realizează o anumită înfrângere a voinței victimei și are semnificația unei împotriviri din partea sa, a unui refuz manifestat de a abandona bunul în mâinile agresorului.

În concluzie, ori de câte ori luarea unui bun mobil aflat asupra unei persoane are loc prin „**smulgere**”, instanța de judecată trebuie să cerceteze cu deosebită atenție dacă prin acțiunea de smulgere s-a înfrânt voința victimei de a păstra bunul, realizându-se astfel elementul de „**violență**” caracteristic infracțiunii de tâlhărie. În sens contrar, fapta va constitui infracțiunea de furt. Practica judiciară promovează această soluție. Astfel, instanța supremă a hotărât că smulgerea unui lăncșor de la gâtul persoanei vătămate constituie un act de violență în sensul art. 233 C. pen. și, pe

cale de consecință, se va reține infracțiunea de tâlhărie, și nu infracțiunea de furt; la fel, fapta de a smulge poșeta ținută sub braț de persoana vătămată constituie infracțiunea de tâlhărie, iar nu cea de furt; aceeași soluție în cazul smulgerii unei biciclete din mâinile unei persoane vătămate, cu motivarea că smulgerea bunului aflat asupra persoanei vătămate a fost de natură a-i înfrânge voința; ori sustragerea unei sume de bani din buzunarul persoanei vătămate, precedată de o împingerea a acesteia de către inculpat, având ca rezultat dezechilibrarea acesteia, constituie o însușire prin întrebuințarea de violențe; sau smulgerea telefonului din mână persoanei vătămate, care vorbea la acesta, capacul protector al tastelor rămânând drept consecință în mână sa, constituie o însușire prin întrebuințare de violențe, actul smulgerii fiind un mijloc violent de a înfrânge voința victimei, iar nu o simplă luare din posesie, neviolentă, a lucrului.

Într-o altă cauză, aceeași instanță a decis că depozitarea persoanei vătămate de căciula pe care o purta, prin smulgerea ei de pe capul acesteia, fără exercitarea vreunei acțiuni agresive de natură să îi înfrângă opunerea, constituie infracțiunea de furt, iar nu tâlhărie, deoarece lipsește cerința întrebuințării de violențe la care se referă textul de incriminare a tâlhăriei.

Așa cum rezultă din prevederile art. 233 C. pen., acțiunea adiacentă a elementului material al tâlhăriei poate consta și în punerea victimei în stare de inconștiență sau neputință de a se apăra.

Prin **„punerea victimei în stare de inconștiență”** se înțelege folosirea de narcotice sau alte substanțe de natură să aducă victima în stare de a nu își da seama de situația ei și de a nu percepe corect realitatea.

Pentru a fi reținută punerea victimei în stare de inconștiență ca modalitate de comitere a acțiunii adiacente a tâlhăriei simple, este necesar să fie îndeplinite următoarele condiții: starea de inconștiență să se datoreze acțiunii făptuitorului; acțiunea făptuitorului să fie exercitată împotriva persoanei care are bunul mobil în posesie sau detenție; punerea victimei în stare de inconștiență să fie anterioară luării bunului.

„**Punerea victimei în stare de neputință de a se apăra**” presupune aducerea acesteia în situația de a nu putea folosi mijloacele de apărare pe care, de altfel, le-ar fi putut folosi și care îi stăteau la dispoziție (imobilizare, dezarmare, punerea unui căluș în gură).

În literatura de specialitate s-a ridicat întrebarea de a ști dacă, în situația în care acțiunea adiacentă a tâlhăriei constă în lipsirea de libertate în mod ilegal, se va reține un concurs de infracțiuni (tâlhărie simplă și lipsire de libertate în mod ilegal) sau se va reține o singură infracțiune de tâlhărie, care absoarbe în conținutul său complex lipsirea de libertate în mod ilegal. Atât opiniile autorilor de drept penal, cât și soluțiile instanțelor de judecată au fost diferite. Considerăm că soluția corectă în această situație va putea fi stabilită numai după analiza în concret a fiecărei cauze în parte. Dacă se va stabili că autorul acțiunii principale a tâlhăriei a privat de libertate victima atât timp cât a fost nevoie pentru realizarea acțiunii de luare a bunului, se va reține numai infracțiunea de tâlhărie, privarea de libertate în mod ilegal a victimei este absorbită în conținutul tâlhăriei; când însă privarea de libertate în mod ilegal a victimei se prelungește după realizarea acțiunii principale a elementului material al tâlhăriei, se va reține concurs de infracțiuni între tâlhărie și lipsire în mod ilegal de libertate. O astfel de soluție o găsim a fi logică și legală, atâta vreme cât s-a stabilit că făptuitorul, în vederea comiterii unui furt, s-a folosit în acest scop de lipsirea în mod ilegal de libertate a victimei, așa cum s-ar fi putut folosi de violență asupra integrității sau sănătății persoanei.

Pentru întregirea laturii obiective a faptei de tâlhărie simplă, trebuie să se constate îndeplinirea anumitor **cerințe esențiale**, care se referă atât la acțiunea principală, cât și la acțiunea adiacentă.

Cerințele esențiale referitoare la acțiunea principală, adică la acțiunea de luare, sunt identice cu cele ale furtului, în sensul că este necesar ca bunul sustras să fie un bun mobil, să se fi aflat în posesia sau detenția unei alte persoane, iar acțiunea de luare să fi avut loc fără consimțământul celui depozitat.

Lipsa oricăreia dintre aceste cerințe conduce la nerealizarea acțiunii principale din structura elementului material al tâlhăriei și, în consecință, la inexistența faptei.

Cerința esențială referitoare la acțiunea adiacentă a elementului material al tâlhăriei constă în aceea ca întrebuințarea de violențe, amenințarea sau punerea victimei în stare de inconștiență sau neputință de a se apăra să fi servit ca mijloc pentru săvârșirea furtului sau ca mijloc pentru păstrarea bunului furat ori pentru înlăturarea urmelor infracțiunii sau pentru a asigura scăparea făptuitorului. Aceasta presupune ca întrebuințarea de violențe, amenințări sau alte forme de constrângere, prevăzute în norma de incriminare a tâlhăriei, să fi înlesnit acțiunea de furt, adică să fi creat condițiile necesare săvârșirii furtului, ori să aibă loc concomitent cu desfășurarea acțiunii de furt sau imediat după consumarea furtului, dar în scopurile limitativ prevăzute în art. 233 C. pen.

Folosirea de violențe, amenințări sau alte forme de constrângere efectuate anterior furtului și fără a constitui un mijloc pentru furt sau care nu a intervenit imediat după săvârșirea acestuia nu constituie acțiune adiacentă a acțiunii de furt, ci o acțiune distinctă, ce ar putea determina o altă faptă care să se afle în concurs cu furtul ori să rămână în afara ilicitului penal. În acest sens, în practica judiciară s-a reținut că nu există tâlhărie dacă violențele sau amenințările nu au fost exercitate pentru păstrarea bunului furat, ci ca o ripostă spontană la comportarea agresivă a persoanei care a surprins furtul, faptele constituind infracțiune de furt și de lovire; tot astfel, nu se poate reține existența tâlhăriei dacă amenințarea s-a produs cu mult timp după ce făptuitorul și-a însușit bunul.

De asemenea, în practica judiciară s-a decis că nu există tâlhărie nici în ipoteza în care agresiunea a fost simulată. Instanța supremă, în soluționarea unui recurs, a decis că, în cazul în care inculpații au simulat că unul îl lovește pe celălalt, încercând prin aceasta să împiedice stabilirea realității, identificarea făptuitorului și recuperarea prejudiciului, înțelegându-se să însceneze furtul prin violență, fapta lor constituie infracțiunea de furt calificat săvârșită de unul în calitate de autor, iar de celălalt în calitate de complice. Se motivează că, atât timp cât inculpații s-au înțeles să însceneze furtul prin violență, nu se poate reține ca reală acțiunea adiacentă a infracțiunii complexe de tâlhărie, ci numai infracțiunea de furt calificat¹.

b) Urmarea imediată. La infracțiunea de tâlhărie, urmarea imediată constă, ca și la infracțiunea de furt, în trecerea bunului din stăpânirea de fapt a posesorului sau detentorului în cea a făptuitorului. Acest rezultat se realizează prin acțiunea adiacentă (acțiune-mijloc). Când acțiunea adiacentă constă în violențe, urmarea secundară presupune cauzarea unor suferințe fizice victimei sau o vătămare a sănătății ori integrității corporale a acesteia [art. 193 alin. (1) și (2) C. pen.]; dacă acțiunea secundară se manifestă prin amenințare, urmarea imediată secundară constă în producerea unei stări de alarmare, prin temerea insuflată victimei (art. 206 C. pen.); iar în ipoteza în care acțiunea adiacentă apare sub o altă formă de constrângere, urmarea secundară poate să apară ca o afectare a libertății fizice sau a altei forme de libertate.

c) Legătura de cauzalitate. Între elementul material al tâlhăriei și urmarea imediată trebuie să existe o legătură de cauzalitate atât sub aspectul acțiunii principale (de furt), cât și al acțiunii adiacente (de constrângere).

B. Legătura subiectivă. a) Forma de vinovăție cerută de norma de incriminare a tâlhăriei este **intenția directă**, ceea ce înseamnă că făptuitorul prevede și urmărește să comită furtul prin întrebuițarea de violențe și amenințări sau prin punerea victimei în stare de inconștiență ori neputință de a se apăra ori prin folosirea vreuneia dintre aceste mijloace în scopul de a-și asigura scăparea sau pentru înlăturarea urmelor infracțiunii.

Hotărârea de a executa acțiunea principală și acțiunea adiacentă din compunerea elementului material al tâlhăriei apare, de cele mai multe ori, chiar de la început, în sensul că făptuitorul a prevăzut și a urmărit săvârșirea ambelor acțiuni.

Este posibil ca hotărârea făptuitorului de a întrebuiți violențe, amenințări sau alte forme de constrângere să apară în timpul sau imediat după consumarea furtului, în funcție de intervenția unor împrejurări pe care acesta nu le-a avut în vedere (de exemplu, împotrivirea victimei, intervenția unor terțe persoane).

b) Mobilul care a determinat săvârșirea tâlhăriei va fi avut în seamă la individualizarea pedepsei.

c) **Scopul**, ca element al laturii subiective, este prevăzut expres de norma de incriminare a tâlhăriei, acesta fiind, pe de o parte, de a-și însuși bunul mobil al altuia, iar, pe de altă parte, însușirea bunului să aibă loc prin violențe sau amenințări ori prin punerea victimei în stare de inconștiență sau neputință de a se apăra ori să fie urmată de întrebuințarea unor astfel de mijloace pentru păstrarea bunului furat sau pentru a înlătura urmele infracțiunii ori pentru ca făptuitorul să își asigure scăparea. Dacă violențele nu au fost exercitate în scopul săvârșirii furtului sau în scopul păstrării bunului sau pentru ca făptuitorul să își asigure scăparea, fapta nu va constitui tâlhărie.

§3. Formele infracțiunii

Tâlhăria este susceptibilă de a fi săvârșită în forma actelor pregătitoare, a tentativei, a infracțiunii fapt consumat și a infracțiunii fapt epuizat.

a) **Actele pregătitoare.** La infracțiunea de tâlhărie, actele pregătitoare (materiale și morale) sunt posibile atât în raport cu acțiunea principală, cât și cu acțiunea adiacentă. Acestea nu sunt însă incriminate. Dacă au fost efectuate de către autor, iar acesta le-a folosit în executarea elementului material al tâlhăriei, ele se vor absorbi în activitatea infracțională ulterioară a făptuitorului și vor avea relevanță în stabilirea gravității faptei. Când actele pregătitoare au fost efectuate de o altă persoană și l-au ajutat pe autor la săvârșirea infracțiunii, ele vor avea semnificația unor acte de complicitate anterioară la infracțiunea de tâlhărie.

b) **Tentativa.** Există tentativă la infracțiunea de tâlhărie, conform legii penale în vigoare, atunci când executarea acțiunii principale (de furt) a fost întreruptă, dacă până la momentul în care s-a produs întreruperea acțiunii principale a intervenit și acțiunea adiacentă, adică au fost întrebuințate violențe, amenințări sau alte forme de constrângere a persoanei vătămate. În cazul în care până la momentul întreruperii acțiunii de furt, ca acțiune principală, nu s-a folosit nicio acțiune de constrângere ca acțiune adiacentă, atunci se va reține numai o tentativă la infracțiunea de furt, iar nu o tentativă la infracțiunea de tâlhărie, întrucât nu a început executarea elementului material al tâlhăriei în complexul său, adică atât al acțiunii principale, cât și al acțiunii adiacente.

De asemenea, există tentativă la infracțiunea de tâlhărie și în cazul în care, după ce acțiunea principală a fost întreruptă sau zădărnicită, făptuitorul, pentru a înlătura urmele faptei ori pentru a-și asigura scăparea, întrebuițează violențe, amenințări sau alte forme de constrângere.

În practica judiciară s-a reținut ca fiind tentativă la infracțiunea de tâlhărie încercarea de a lua prin amenințare autovehiculul din folosința legală a unei persoane în scopul folosirii pe nedrept; ori fapta inculpatului de a lovi o persoană și de a încerca să o deposedeze de banii pe care îi avea asupra sa sau în cazul în care inculpații au exercitat violențe asupra victimei pentru a-i fura un obiect despre care credeau că se găsește în sacoșa acesteia, însă furtul nu s-a consumat, deoarece, în momentul în care au deschis sacoșa, ei au constatat că nu conține obiectul pe care au voit să îl fure. De asemenea, s-a reținut tentativă la tâlhărie în cazul în care inculpatul, fiind surprins de persoana vătămată după ce forțase ușa autoturismului său, cu scopul de a-și însuși unele bunuri, a lovit-o cu o șurubelniță, cauzându-i o leziune a cărei vindecare a necesitat 23 de zile de îngrijiri medicale; ori în situația în care inculpatul, după ce a pătruns în locuința unei persoane spre a comite un furt, fiind surprins mai înainte de a lua bunurile, a fugit și, pentru a-și asigura scăparea, a amenințat cu un obiect dur pe una dintre persoanele care îl urmăreau.

Tentativa la infracțiunea de tâlhărie este pedepsită, potrivit dispozițiilor art. 237 C. pen.

c) Consumarea. Infracțiunea de tâlhărie se consumă când executarea acțiunii principale (furtul) s-a realizat în întregime și s-a produs urmarea imediată prin intermediul acțiunii adiacente, adică prin întrebuițarea de violență sau amenințare ori prin punerea victimei în stare de inconștiență sau în imposibilitatea de a se apăra.

Infracțiunea de tâlhărie este săvârșită în formă consumată și în ipoteza când făptuitorul, după săvârșirea furtului fără violență, a folosit acest mijloc spre a-și asigura scăparea ori pentru a păstra bunul furat sau pentru a șterge urmele infracțiunii. Nu interesează dacă în final scopul a fost realizat, deoarece scopul este privit ca finalitate a acțiunii, și nu ca rezultat al acesteia.

d) Epuizarea. Infrațiunea de tâlhărie este, ca și furtul, susceptibilă de o activitate infracțională prelungită în timp după atingerea momentului consumativ și deci de o eventuală amplificare a urmărilor imediate. În măsura în care durează acțiunea adiacentă de întrebuințare a mijloacelor de constrângere, în aceeași măsură poate fi prelungită, prin acte succesive de sustragere, acțiunea principală și deci fapta de tâlhărie.

Alteori, acțiunea adiacentă poate produce urmări de o gravitate progresivă (vătămări, vătămări grave, consecințe materiale etc.) și deci este de natură să amplifice progresiv gradul de pericol social concret al tâlhăriei; în acest caz, procesul causal al activității infracționale se prelungește în timp.

În cazul unor astfel de prelungiri, fapta de tâlhărie se consideră epuizată atunci când au încetat actele succesive în efectuarea acțiunii principale sau când este posibilă o amplificare a urmărilor acțiunii adiacente, atunci când acestea au încetat definitiv.

§4. Sancțiuni

Potrivit prevederilor art. 233 C. pen., tâlhăria se pedepsește cu închisoare de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

Dacă prin săvârșirea faptei de tâlhărie s-au produs consecințe deosebit de grave, adică o pagubă materială mai mare de 2.000.000 lei, limitele speciale ale pedepsei se majorează cu jumătate (art. 256¹ C. pen.).

Instanța pronunță, de asemenea, când este cazul, confiscarea specială, ca măsură de siguranță, asupra bunurilor (instrumentelor) care au fost folosite sau destinate a fi folosite fie la săvârșirea furtului ca acțiune principală, fie a violențelor ca acțiune adiacentă, precum și a mijloacelor folosite imediat după săvârșirea tâlhăriei, pentru a asigura scăparea făptuitorului ori pentru a păstra bunul furat. Sunt supuse confiscării speciale și bunurile dobândite prin săvârșirea tâlhăriei, dacă nu sunt restituite persoanei vătămate și în măsura în care nu servesc la despăgubirea acesteia. Se poate opera și confiscarea prin echivalent, în condițiile art. 112 C. pen.

Instanța supune confiscării și alte bunuri decât cele menționate în art. 112 C. pen., dacă se constată întrunirea condițiilor prevăzute în art. 112¹ C. pen.

11.3. Rezumat

Tâlhăria

Art. 233. - Furtul săvârșit prin întrebuințarea de violențe sau amenințări ori prin punerea victimei în stare de inconștiență sau neputință de a se apăra, precum și furtul urmat de întrebuințarea unor astfel de mijloace pentru păstrarea bunului furat sau pentru înlăturarea urmelor infracțiunii ori pentru ca făptuitorul să-și asigure scăparea se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

Tâlhăria calificată

Art. 234. - (1) Tâlhăria săvârșită în următoarele împrejurări:

- a) prin folosirea unei arme ori substanțe explozive, narcotice sau paralizante;
 - b) prin simularea de calități oficiale;
 - c) de o persoană mascată, deghizată sau travestită;
 - d) în timpul nopții;
 - e) într-un mijloc de transport sau asupra unui mijloc de transport;
 - f) prin violare de domiciliu sau sediu profesional, se pedepsește cu închisoarea de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.
- (2) Tâlhăria săvârșită în condițiile art. 229 alin. (3) se pedepsește cu închisoare de la 5 la 12 ani și interzicerea unor drepturi.
- (3) Cu aceeași pedeapsă se sancționează tâlhăria care a avut ca urmare vătămarea corporală.

Pirateria

Art. 235. -

- (1) Furtul comis, prin violență sau amenințare, de către o persoană care face parte din echipajul sau din pasagerii unei nave aflate în marea liberă, al bunurilor ce se găsesc pe acel vas sau pe o altă navă, se pedepsește cu închisoarea de la 3 la 15 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Cu pedeapsa prevăzută în alin. (1) se sancționează și capturarea unei nave aflate în marea liberă sau faptul de a provoca, prin orice mijloc, naufragiul ori eșuarea acesteia, în scopul de a-și însuși încărcătura ei sau de a tâlhări persoanele aflate la bord.

(3) Dacă pirateria a avut ca urmare vătămarea corporală, pedeapsa este închisoarea de la 5 la 15 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(4) Există piraterie și dacă fapta s-a comis pe o aeronavă sau între aeronave și nave.

Tâlhăria sau pirateria urmată de moartea victimei

Art. 236. - Dacă faptele prevăzute în art. 233-235 au avut ca urmare moartea victimei, pedeapsa este închisoarea de la 7 la 18 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

Sanționarea tentativei

Art. 237. - Tentativa la infracțiunile prevăzute în art. 233-235 se pedepsește.

11.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. Tâlhăria este o infracțiune:

- a) complexă;
- b) de obicei;
- c) simplă.

2. Poate constitui infracțiune de tâlhărie:

- a) furtul săvârșit prin întrebuințare de insulte;
- b) furtul urmat de întrebuințarea de amenințări pentru păstrarea bunului furat;
- c) furtul săvârșit asupra victimei aflate în stare de inconștiență sau neputință de a se apăra.

- 3. Dacă făptuitorul solicită victimei să-i predea haina, amenințând-o cu un cuțit și victima se conformează, încadrarea juridică va fi:**
- a) tâlhărie în formă simplă;
 - b) amenințare;
 - c) tâlhărie calificată.
- 4. Fapta de a îmbrânci victima care se afla la volanul unui autoturism, a lua acest autoturism și a pleca de la locul faptei cu el, urmată de restituirea autoturismului după numai o zi:**
- a) reprezintă infracțiunea de furt de folosință;
 - b) nu reprezintă infracțiune;
 - c) reprezintă infracțiunea de tâlhărie calificată.

11.5. Bibliografie recomandată

- a. Petre Buneci, Ilie Pascu, *Drept penal. Partea specială, Vol. I, Infracțiuni contra persoanei. Infracțiuni contra patrimoniului. Infracțiuni privind autoritatea și frontiera de stat. Infracțiuni contra îndeplinirii justiției*. Ed. Hamangiu, București, 2017
- b. Alexandru Boroi, *Drept penal. Partea specială. Editia a 5-a*, Ed. C.H. Beck, București, 2021.
- c. Valerian Cioclei, *Drept penal. Partea specială I. Editia a 6-a*, Infracțiuni contra persoanei și infracțiuni contra patrimoniului, Ed. C.H. Beck, București, 2021.
- d. Mihail UdROIU, *Fise de drept penal. Partea specială. Teorie și cazuri practice. Editia a 2-a*, Ed. C.H. Beck, București, 2021.
- e. V. Cioclei, *Drept penal. Partea special I, Curs Tematic*, Ed. C.H.Beck, București, 2022
- f. C.Rotaru, A.-R. Trandafir, V. Cioclei, *Drept penal. Partea special II, Curs Tematic*, Ed. C.H.Beck, București, 2022
- g. Toader Tudorel și alții – *Noul Cod penal. Comentarii pe articole*, Editura Hamangiu, 2014
- h. Mihai Adrian Hotcă (coord.), Buneci Petre, s.a., *Instituții de Drept penal*, Ed. Universul Juridic, București, 2014
- i. Dobrinoiu Vasile, Pascu Ilie, Hotcă Mihai Adrian, Chiș Ioan, Păun Costică, Gorunescu Mirela, Neagu Norel, Dobrinoiu Maxim, Sinescu Mircea Constantin – *Noul Cod penal comentat, vol.II Partea specială*, Ediția a II-a Editura Universul Juridic, București, 2014
- j. Dobrinoiu Vasile, Neagu Norel – *Drept penal. Partea specială. Teorie și practică judiciară. Conform Noului Cod penal*, Editura Universul Juridic, București, 2011
- k. Predescu Ovidiu, Hărăstășanu Angela – *Drept penal. Partea specială – Examinare comparativă Codul penal – Noul Cod penal*, Editura Universul Juridic, București, 2012
- l. Petre Buneci, Ilie Pascu, *Noul Cod penal. Partea generală și Codul penal. Partea generală în vigoare*, Editura Universul Juridic, București, 2010
- m. Dobrinoiu Vasile, Pascu Ilie, Hotcă Mihai Adrian, Chiș Ioan, Păun Costică, Gorunescu Mirela, Neagu Norel, Dobrinoiu Maxim, Sinescu Mircea Constantin – *Noul Cod penal comentat, vol.II Partea specială*, Editura Universul Juridic, București, 2012

11.6. Teme de control

Realizați un referat de maximum 5 pagini în care să tratați una din infracțiunile prevăzute în Capitolul privind Tâlhăria și Pirateria, cu excepția celei analizate în prezentul suport de curs.

Capitolul 12.

Infracțiuni contra patrimoniului prin nesocotirea încrederii

12.1. Introducere

În cadrul acestui capitol sunt prezentate infracțiunile contra patrimoniului prin nesocotirea încrederii.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

12.2. Conținut

Abuzul de încredere prin fraudarea creditorilor

§1. Conținut legal și caracterizare

Abuzul de încredere prin fraudarea creditorilor este incriminat în art. 239 C. pen. într-o variantă tip și o variantă asimilată.

Varianta tip [art. 239 alin. (1) C. pen.] constă în fapta debitorului de a înstrăina, ascunde, deteriora sau distruge, în tot sau în parte, valori ori bunuri din patrimoniul său ori de a invoca acte sau datorii fictive în scopul fraudării creditorilor.

Varianta asimilată [art. 239 alin. (2) C. pen.] constă în fapta persoanei care, știind că nu va putea plăti, achiziționează bunuri ori servicii producând o pagubă creditorului.

Abuzul de încredere prin fraudarea creditorilor nu are corespondent în Codul penal anterior, ci în Codul penal de la 1936 (art. 548). Incriminarea acestei fapte în Codul penal în vigoare se justifică ținând seama de frecvența cu care se comite în societate în perioada actuală și de necesitatea ocrotirii prin mijloace de drept penal a intereselor patrimoniale ale creditorilor împotriva unor acte care se săvârșesc prin nesocotirea încrederii din partea debitorilor în anumite raporturi juridice cu caracter patrimonial.

Abuzul de încredere prin fraudarea creditorilor este o variantă de specie a abuzului de încredere.

Dacă în cazul abuzului de încredere se aduce atingere în mod direct dreptului de proprietate asupra unui bun mobil al altuia deținut de făptuitor în baza unui titlu și cu un anumit scop, în cazul abuzului de încredere prin fraudarea creditorilor se aduce atingerea dreptului de proprietate al acestora asupra unor bunuri în mod indirect, printr-o comportare abuzivă a debitorului, adică prin efectuarea unor acte care conduc la diminuarea sau chiar la lichidarea garanției comune a creditorilor asupra patrimoniului debitorului.

Abuzul de încredere prin fraudarea creditorilor prezintă alte particularități decât abuzul de încredere propriu-zis. Dacă acesta din urmă presupune existența unui raport juridic patrimonial între persoana care deține un bun al altuia și persoana de la care a primit acel bun, iar în temeiul acestui raport juridic persoana care deține bunul are fie obligația de a-l păstra, fie de a da o anumită întrebuințare acelui bun și a-l restitui la momentul convenit, abuzul de încredere prin fraudarea creditorului prezintă

o altă particularitate, și anume presupune existența unui raport juridic prin care debitorul este obligat să execute în favoarea creditorilor prestația determinată (de a da, de a face sau de a nu face) sau să dețină fondurile necesare îndeplinirii obligațiilor față de creditori (deși este conștient de incapacitatea sa de plată, pretinde sau acceptă să i se pună la dispoziție mărfuri ori servicii, producând o pagubă creditorului).

§2. Structura infracțiunii în varianta tip [art. 239 alin. (1) C. pen.]

2.1. Elementele preexistente

A. Obiectul juridic special și obiectul material. a) Obiectul juridic special al abuzului de încredere prin fraudarea creditorilor îl constituie relațiile sociale privitoare la dreptul de proprietate, pentru ale căror formare, desfășurare și dezvoltare se cere un minimum de încredere pe care debitorii, în cazul unui raport juridic obligațional, trebuie să o acorde creditorilor, în sensul de a nu diminua patrimoniul propriu, care constituie garanția comună (gajul general) a creditorilor chirografari, cunoscând că debitorul răspunde de îndeplinirea obligațiilor sale cu toate bunurile mobile și imobile, prezente și viitoare, iar întregul său patrimoniu servind pentru garantarea comună și proporțională a tuturor creditorilor săi.

b) Obiectul material îl formează bunurile mobile sau imobile din patrimoniul debitorului asupra cărora acesta a executat oricare dintre acțiunile ce constituie elementul material al abuzului de încredere prin fraudarea creditorilor în varianta tip, descrise în art. 239 alin. (1) C. pen.

B. Subiecții infracțiunii. a) Subiectul activ nemijlocit este debitorul, adică subiectul pasiv al unui raport juridic obligațional în îndeplinirea căruia este ținut să efectueze în favoarea creditorului o prestație determinată. Potrivit dispozițiilor art. 1164 C. civ., obligația este o legătură de drept în virtutea căreia debitorul este ținut să procure o prestație creditorului, iar acesta are dreptul să obțină prestația datorată.

Infrațiunea de abuz de încredere prin fraudarea creditorilor este susceptibilă de a fi săvârșită în **participație penală** sub forma instigării, a complicității și a coautoratului.

b) Subiectul pasiv este creditorul – persoană fizică sau juridică –, adică subiectul activ al raportului juridic obligațional, titular al unui drept de creanță, îndreptățit să pretindă debitorului îndeplinirea obligației corelative.

Subiect pasiv al infracțiunii poate fi un creditor chirografar, adică un creditor a cărei creanță nu este însoțită de nicio garanție reală sau personală, realizarea creanței sale fiind asigurată doar prin dreptul de gaj general al creditorilor (garanția comună) asupra patrimoniului debitorului, dar poate fi și un creditor gajist, adică un creditor a cărei creanță este garantată printr-un drept real accesoriu imobiliar de ipotecă, ori un creditor privilegiat, adică acel creditor al cărui drept de creanță este garantat, în virtutea legii, printr-un privilegiu.

2.2. Conținutul constitutiv

A. Latura obiectivă. a) Elementul material al abuzului de încredere prin fraudarea creditorilor în varianta tip constă într-o acțiune, și anume fie de a înstrăina, a ascunde, a deteriora, a distruge, în tot sau în parte, valori ori bunuri din patrimoniul propriu, fie de a invoca acte sau datorii fictive în scopul fraudării creditorilor.

„**A înstrăina bunuri sau valori din patrimoniu**” înseamnă a vinde, a dărui, a pune în gaj, a da în plată etc. asemenea bunuri.

„**A ascunde valori sau bunuri din patrimoniu**” presupune dosirea sau așezarea lor într-un loc în care să nu fie găsite. Valorile sau bunurile pot fi ascunse și prin neaducerea lor la cunoștința creditorilor.

Prin „**deteriorarea bunurilor din patrimoniul debitorului**” se înțelege stricarea, uzarea acestora sau defectarea lor, în așa fel încât să nu mai poată fi folosite la întreaga lor capacitate. Prin deteriorare, bunurile își pierd din calități, ceea ce atrage o reducere a potențialului de utilizare a acestora.

„**Distrușgerea de valori sau bunuri**” presupune nimicirea, desființarea acestora, în așa fel încât ele încetează să mai existe. Dacă prin săvârșirea actelor de

distrugere sau deteriorare se întrunesc elementele constitutive ale infracțiunii de distrugere (art. 253 C. pen.), aceasta se va reține în concurs cu infracțiunea de abuz de încredere prin fraudarea creditorilor (spre exemplu, autorul abuzului de încredere prin fraudarea creditorilor își distruge casa prin incendiere ori își distruge în orice mod un drept de natură patrimonială deținut în coproprietate).

Prin „**invocarea de acte sau datorii fictive**” se înțelege acțiunea debitorului de a prezenta creditorului datorii inexistente sau orice alt act care să justifice amânarea executării unei obligații la momentul respectiv.

O **cerință esențială** pentru întregirea elementului material al infracțiunii de abuz de încredere prin fraudarea creditorilor în varianta prevăzută în art. 239 alin. (1) C. pen. este ca acțiunile incriminate în acest text să se execute numai asupra valorilor ori bunurilor din patrimoniul făptuitorului, al debitorului, în caz contrar, fapta va realiza conținutul altor infracțiuni contra patrimoniului (de exemplu, abuz de încredere, distrugere, înșelăciune).

b) Urmarea imediată. La infracțiunea de abuz de încredere prin fraudarea creditorilor, urmarea imediată constă în schimbarea situației bunului din patrimoniul debitorului.

Urmarea imediată nu trebuie confundată cu prejudiciul, care este subsecvent producerii acesteia, adică a schimbării situației bunurilor care fac obiectul material al infracțiunii. Ca urmare, acoperirea prejudiciului nu înlătură răspunderea penală. De asemenea, nu are relevanță nici dacă făptuitorul a obținut sau nu vreun folos.

c) Legătura de cauzalitate. În cazul abuzului de încredere prin fraudarea creditorilor, trebuie să existe o legătură de cauzalitate între acțiunile prevăzute în textul de incriminare și urmarea imediată. Cel mai adesea, legătura de cauzalitate rezultă din materialitatea faptei.

B. Latura subiectivă. a) Forma de vinovăție cerută de norma de incriminare a abuzului de încredere prin fraudarea creditorilor este **intenția**, ceea ce presupune că făptuitorul acționează conștient, dându-și seama că prin acțiunile incriminate produce o pagubă creditorului său, și urmărește sau acceptă ca această pagubă să se producă.

b) Mobilul, ca element al laturii subiective, nu interesează pentru realizarea conținutului infracțiunii de abuz de încredere prin fraudarea creditorilor. Cunoașterea lui are relevanță la individualizarea judiciară a pedepsei.

c) Scopul este un element obligatoriu al laturii subiective a abuzului de încredere prin fraudarea creditorilor. În norma de incriminare a acestei fapte se prevede explicit că scopul efectuării acțiunilor incriminate de către făptuitor este **acela de a frauda creditorii**.

Scopul fraudării creditorilor nu trebuie să fie și realizat în fapt. Pentru existența infracțiunii de abuz de încredere prin fraudarea creditorilor, este suficient să se dovedească faptul că autorul a urmărit acest scop, indiferent dacă el a reușit sau nu să îl atingă.

§3. Varianta asimilată [art. 239 alin. (2) C. pen.]

Varianta asimilată a abuzului de încredere prin fraudarea creditorilor prevăzută în art. 239 alin. (2) C. pen. are elemente de structură comune cu ale variantei tip, dar și elemente de structură diferite, care vizează obiectul material, subiectul activ și elementul material.

Obiectul material al abuzului de încredere prin fraudarea creditorilor în varianta asimilată îl constituie **mărfurile** care au fost pretinse sau acceptate de făptuitor, deși se află în imposibilitate de plată, producând astfel o pagubă creditorului.

Subiectul activ al variantei asimilate, potrivit dispozițiilor art. 239 alin. (2) C. pen., este persoana care, deși se află în imposibilitate de plată, pretinde sau acceptă să i se pună la dispoziție mărfuri ori servicii, producând astfel o pagubă creditorului.

Elementul material al abuzului de încredere prin fraudarea creditorilor în varianta asimilată constă în acțiunea făptuitorului de a pretinde sau accepta să i se pună la dispoziție mărfuri ori servicii, deși se află în imposibilitate de plată.

Imposibilitatea de plată este determinată de starea patrimoniului debitorului, în sensul că acesta nu este în măsură să asigure achitarea datoriilor exigibile cu sumele de bani disponibile, deci făptuitorul se află în incapacitate de plată și, ca

atare, nu poate achita datoriile scadente, din lipsă de lichidități. Comite, de exemplu, abuz de încredere prin fraudarea creditorului în această variantă persoana care comandă de mai multe ori mărfuri de la un comerciant, plătind de fiecare dată după primirea mărfii, în virtutea încrederii pe care o inspiră acestuia. Ultima comandă o face știind că nu va putea plăti, neavând banii necesari pentru aceasta; ori cel solicită efectuarea unor servicii de la o firmă știind că nu are suma necesară pentru a onora plata acestor servicii, producând în acest fel o pagubă societății sau firmei care a efectuat serviciile.

§4. Formele infracțiunii

Abuzul de încredere prin fraudarea creditorilor, fiind o infracțiune intenționată și comisivă, este susceptibilă de a parcurge toate fazele de desfășurare a activității infracționale.

a) Actele pregătitoare. Autorul infracțiunii prevăzute în art. 239 C. pen., în realizarea acțiunilor incriminate, poate folosi unele instrumente sau mijloace procurate sau adaptate în acest scop. Codul penal nu incriminează actele pregătitoare la această infracțiune, ele pot avea însă valoare de acte de complicitate anterioară, când au fost efectuate de alte persoane decât autorul și au folosit acestuia la săvârșirea faptei.

b) Tentativa. Acțiunile incriminate în art. 239 C. pen., după punerea lor în executare, pot fi întrerupte, ceea ce înseamnă că abuzul de încredere prin fraudarea creditorilor este susceptibil de tentativă întreruptă.

De altfel, potrivit art. 248 C. pen., tentativa la infracțiunea de abuz de încredere prin fraudarea creditorilor în varianta tip este incriminată.

c) Consumarea. Abuzul de încredere prin fraudarea creditorilor în varianta tip este considerat săvârșit în formă consumată odată cu executarea în întregime a oricăreia dintre acțiunile prevăzute în art. 239 alin. (1) C. pen., iar în varianta asimilată odată cu executarea în întregime a acțiunii de achiziționare de bunuri ori servicii și cu producerea unei pagube creditorilor, potrivit prevederilor art. 239 alin. (2) C. pen.

d) Epuizarea. Fiind o infracțiune intenționată și susceptibilă de repetabilitate, abuzul de încredere prin fraudarea creditorilor poate fi săvârșită în formă continuată, în condițiile art. 35 alin. (1) C. pen. Într-un asemenea caz, la această infracțiune vom putea distinge și un moment al epuizării, care coincide cu săvârșirea ultimei acțiuni abuzive din componența activității infracționale.

§5. Sancțiuni

Abuzul de încredere prin fraudarea creditorilor, în ambele variante de incriminare – simplă și asimilată –, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau amendă.

Dacă prin săvârșirea faptei de abuz de încredere prin fraudarea creditorilor s-au produs consecințe deosebit de grave, adică o pagubă materială mai mare de

2.000.000 lei, limitele speciale ale pedepsei se majorează cu jumătate (art. 256¹ C. pen.).

La alegerea pedepsei ca natură, instanța de judecată va ține seama de criteriile generale de individualizare a pedepsei prevăzute în art. 74 C. pen. De aceste criterii instanța va ține seama și la stabilirea duratei ori a cuantumului pedepsei.

Dacă prin infracțiunea de abuz de încredere prin fraudarea creditorilor s-a urmărit obținerea unui folos patrimonial, potrivit art. 62 alin. (1) C. pen., pe lângă pedeapsa închisorii, se poate aplica și pedeapsa amenzii.

12.3. Rezumat

Abuzul de încredere

Art. 238. - (1) Însușirea, dispunerea sau folosirea, pe nedrept, a unui bun mobil al altuia, de către cel căruia i-a fost încredințat în baza unui titlu și cu un anumit scop, ori refuzul de a-l restitui se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

(2) Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

Abuzul de încredere prin fraudarea creditorilor

Art. 239. - (1) Fapta debitorului de a înstrăina, ascunde, deteriora sau distruge, în tot sau în parte, valori ori bunuri din patrimoniul său ori de a invoca acte sau datorii fictive în scopul fraudării creditorilor se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Cu aceeași pedeapsă se sancționează fapta persoanei care, știind că nu va putea plăti, achiziționează bunuri ori servicii producând o pagubă creditorului.

(3) Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

Bancruta simplă

Art. 240. -

(1) Neintroducerea sau introducerea tardivă, de către debitorul persoană fizică ori de reprezentantul legal al persoanei juridice debitoare, a cererii de deschidere a procedurii insolvenței, într-un termen care depășește cu mai mult de 6 luni termenul prevăzut de lege de la apariția stării de insolvență, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

(2) Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

Bancruta frauduloasă

Art. 241. -

(1) Fapta persoanei care, în fraudă creditorilor:

a) falsifică, sustrage sau distruge evidențele debitorului ori ascunde o parte din activul averii acestuia;

b) înfățișează datorii inexistente sau prezintă în registrele debitorului, în alt act sau în situația financiară sume nedatorate;

c) înstrăinează, în caz de insolvență a debitorului, o parte din active se pedepsește cu închisoarea de la 6 luni la 5 ani.

(2) Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

Gestiunea frauduloasă

Art. 242. -

(1) Pricinuirea de pagube unei persoane, cu ocazia administrării sau conservării bunurilor acesteia, de către cel care are ori trebuie să aibă grija administrării sau conservării acelor bunuri se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Când fapta prevăzută în alin. (1) a fost săvârșită de administratorul judiciar, de lichidatorul averii debitorului sau de un reprezentant sau prepus al acestora, pedeapsa este închisoarea de la unu la 5 ani.

(3) Faptele prevăzute în alin. (1) și alin. (2) săvârșite în scopul de a dobândi un folos patrimonial se pedepsesc cu închisoarea de la 2 la 7 ani.

(4) Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

Însușirea bunului găsit sau ajuns din eroare la făptuitor

Art. 243. - (1) Fapta de a nu preda în termen de 10 zile un bun găsit autorităților sau celui care l-a pierdut sau de a dispune de acel bun ca de al său se pedepsește cu închisoare de la o lună la 3 luni sau cu amendă.

(2) Cu aceeași pedeapsă se sancționează și însușirea pe nedrept a unui bun mobil ce aparține altuia, ajuns din eroare sau în mod fortuit în posesia făptuitorului, sau nepredarea acestuia în termen de 10 zile din momentul în care a cunoscut că bunul nu îi aparține.

(3) Împăcarea înlătură răspunderea penală.

Înșelăciunea

Art. 244. -

(1) Inducerea în eroare a unei persoane prin prezentarea ca adevărată a unei fapte mincinoase sau ca mincinoasă a unei fapte adevărate, în scopul de a obține pentru sine sau pentru altul un folos patrimonial injust și dacă s-a pricinuit o pagubă, se pedepsește cu închisoarea de la 6 luni la 3 ani.

(2) Înșelăciunea săvârșită prin folosirea de nume sau calități mincinoase ori de alte mijloace frauduloase se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani. Dacă mijlocul fraudulos constituie prin el însuși o infracțiune, se aplică regulile privind concursul de infracțiuni.

(3) Împăcarea înlătură răspunderea penală.

Înșelăciunea privind asigurările

Art. 245. - (1) Distrugerea, degradarea, aducerea în stare de neîntrebuințare, ascunderea sau înstrăinarea unui bun asigurat împotriva distrugerii, degradării, uzurii, pierderii sau furtului, în scopul de a obține, pentru sine sau pentru altul, suma asigurată, se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani.

(2) Fapta persoanei care, în scopul prevăzut în alin. (1), simulează, își cauzează sau agravează leziuni sau vătămări corporale produse de un risc asigurat se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(3) Împăcarea înlătură răspunderea penală.

Deturnarea licitațiilor publice

Art. 246. - Fapta de a îndepărta, prin constrângere sau corupere, un participant de la o licitație publică ori înțelegerea între participanți pentru a denatura prețul de adjudecare se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani.

Exploatarea patrimonială a unei persoane vulnerabile

Art. 247. - (1) Fapta creditorului care, cu ocazia dării cu împrumut de bani sau bunuri, profitând de starea de vădită vulnerabilitate a debitorului, datorată vârstei, stării de sănătate, infirmității ori relației de dependență în care debitorul se află față de el, îl face să constituie sau să transmită, pentru sine sau pentru altul, un drept real ori de creanță de valoare vădit disproporționată față de această prestație se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani.

(2) Punerea unei persoane în stare de vădită vulnerabilitate prin provocarea unei intoxicații cu alcool sau cu substanțe psihoactive în scopul de a o determina să

consimtă la constituirea sau transmiterea unui drept real ori de creanță sau să renunțe la un drept, dacă s-a produs o pagubă, se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani.

Sanționarea tentativei

Art. 248. - Tentativa la infracțiunile prevăzute în art. 239 alin. (1), art. 241 și art. 244-247 se pedepsește.

12.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. Infracțiunea de abuz de încredere este posibilă în cazul:

- a) unui contract de comodat (împrumut de folosință);
- b) unui împrumut de consumație;
- c) în cazul unei obligații alternative, când debitorul are posibilitatea alegerii prestației.

2. Din ce este constituită latura subiectivă la infracțiunea de abuz de încredere:

- a) intenție directă sau indirectă;
- b) praeterintenție;
- c) intenție sau culpă.

3. La infracțiunea de bancrută frauduloasă, acțiunea penală se pune în mișcare:

- a) din oficiu;
- b) la plângerea prealabilă a persoanei vătămate;
- c) la sesizarea organelor de control ale Curții de Conturi.

4. Când există infracțiunea de gestiune frauduloasă în varianta agravată?

- a) când pagubele sunt pricinuite cu rea-credință;
- b) când fapta este săvârșită cu ocazia administrării bunurilor;
- c) când fapta este săvârșită în scopul de a dobândi un folos material.

5. Infracțiunea de înșelăciune se realizează:

- a) numai dacă s-a pricinuit o pagubă;
- b) chiar dacă nu s-a pricinuit o pagubă;

c) prin inducerea în eroare a unei persoane prin prezentarea ca adevărată a unei fapte mincinoase sau ca mincinoasă a unei fapte adevărate, în scopul obținerii unei satisfacții morale.

12.5. Bibliografie recomandată

- a. Petre Buneci, Ilie Pascu, *Drept penal. Partea specială, Vol. I, Infracțiuni contra persoanei. Infracțiuni contra patrimoniului. Infracțiuni privind autoritatea și frontiera de stat. Infracțiuni contra înfăptuirii justiției*. Ed. Hamangiu, București, 2017
- b. Alexandru Boroș, *Drept penal. Partea specială. Editia a 5-a*, Ed. C.H. Beck, București, 2021.
- c. Valerian Cioclei, *Drept penal. Partea specială I. Editia a 6-a*, Infracțiuni contra persoanei și infracțiuni contra patrimoniului, Ed. C.H. Beck, București, 2021.
- d. Mihail Udrioiu, *Fise de drept penal. Partea specială. Teorie și cazuri practice. Editia a 2-a*, Ed. C.H. Beck, București, 2021.
- e. V. Cioclei, *Drept penal. Partea special I, Curs Tematic*, Ed. C.H.Beck, București, 2022
- f. C.Rotaru, A.-R. Trandafir, V. Cioclei, *Drept penal. Partea special II, Curs Tematic*, Ed. C.H.Beck, București, 2022
- g. Toader Tudorel și alții – *Noul Cod penal. Comentarii pe articole*, Editura Hamangiu, 2014
- h. Mihai Adrian Hotcă (coord.), Buneci Petre, s.a., *Instituții de Drept penal*, Ed. Universul Juridic, București, 2014
- i. Dobrinioiu Vasile, Pascu Ilie, Hotcă Mihai Adrian, Chiș Ioan, Păun Costică, Gorunescu Mirela, Neagu Norel, Dobrinioiu Maxim, Sinescu Mircea Constantin – *Noul Cod penal comentat, vol.II Partea specială*, Ediția a II-a Editura Universul Juridic, București, 2014
- j. Dobrinioiu Vasile, Neagu Norel – *Drept penal. Partea specială. Teorie și practică judiciară. Conform Noului Cod penal*, Editura Universul Juridic, București, 2011
- k. Predescu Ovidiu, Hărăstășanu Angela – *Drept penal. Partea specială – Examinare comparativă Codul penal – Noul Cod penal*, Editura Universul Juridic, București, 2012
- l. Petre Buneci, Ilie Pascu, *Noul Cod penal. Partea generală și Codul penal. Partea generală în vigoare*, Editura Universul Juridic, București, 2010
- m. Dobrinioiu Vasile, Pascu Ilie, Hotcă Mihai Adrian, Chiș Ioan, Păun Costică, Gorunescu Mirela, Neagu Norel, Dobrinioiu Maxim, Sinescu Mircea Constantin – *Noul Cod penal comentat, vol.II Partea specială*, Editura Universul Juridic, București, 2012

12.6. Teme de control

Realizați un referat de maximum 5 pagini în care să tratați o infracțiunea din capitolul privind Infracțiuni contra patrimoniului prin nesocotirea încrederii, cu excepția infracțiunii analizate în prezentul suport de curs.

Capitolul 13.

Fraude comise prin sisteme informatice și mijloace de plată străine. Distrugerea și tulburarea de posesie

13.1. Introducere

În cadrul acestui capitol sunt prezentate infracțiunile privind fraude comise prin sisteme informatice și mijloace de plată străine și infracțiunile de distrugerea și tulburarea de posesie.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

13.2. Conținut

Frauda informatică

§1. Conținut legal și caracterizare

Frauda informatică este incriminată în art. 249 C. pen. și constă în introducerea, modificarea sau ștergerea de date informatice, restricționarea accesului la aceste date ori împiedicarea în orice mod a funcționării unui sistem informatic, în scopul de a obține un beneficiu material pentru sine sau pentru altul, dacă s-a cauzat o pagubă unei persoane.

Această infracțiune a fost introdusă în sfera ilicitului penal, pentru prima dată, prin art. 49 din Legea nr. 161/2003 privind unele măsuri pentru asigurarea transparenței în exercitarea demnităților publice, a funcțiilor publice și în mediul de afaceri, prevenirea și sancționarea corupției, transferată, fără modificări semnificative, în noul Cod penal, așa cum rezultă din Expunerea de motive a acestuia, datorită frecvenței sale ridicate în practica judiciară.

Autorii Codului penal în vigoare au inclus fraudă informatică în grupul infracțiunilor contra patrimoniului, întrucât, ca urmare a comiterii acestei infracțiuni, se creează un prejudiciu patrimonial unei persoane, prin introducerea, modificare sau ștergerea de date informatice ori prin împiedicarea în orice mod a funcționării unui sistem informatic.

§2. Structura infracțiunii

2.1. Elementele preexistente

A. Obiectul juridic special și obiectul material. a) **Obiectul juridic special** al infracțiunii de fraudă informatică îl constituie relațiile sociale de ordin patrimonial, precum și întregul fascicol de relații referitoare la buna-credință și încrederea în siguranța și fiabilitatea tranzacțiilor informatice.

b) **Obiectul material** al faptei prevăzute în art. 249 C. pen. îl formează entitatea materială (server, hard-disk, floppy-disk, CD, memory-stick etc.) pe care se află stocate datele sau programele informatice (rețea informatică)^[3].

Potrivit dispozițiilor art. 181 C. pen., prin „**sistem informatic**” se înțelege orice dispozitiv sau ansamblu de dispozitive interconectate ori aflate în relație funcțională, dintre care unul sau mai multe asigură prelucrarea automată a datelor, cu ajutorul unui program informatic, iar prin „**date informatice**” se înțelege orice reprezentare a unor fapte, informații sau concepte într-o formă care poate fi prelucrată printr-un sistem informatic.

B. Subiecții infracțiunii. a) **Subiectul activ nemijlocit** poate fi orice persoană care îndeplinește condițiile generale ale răspunderii penale. Totuși, ținând seama de specificul acțiunilor incriminate, care se efectuează asupra unui sistem informatic în scopul de a obține un beneficiu material pentru autor sau pentru altă persoană, se înțelege că autorul trebuie să aibă cunoștințe, să fie inițiat în domeniul informatic și să aibă, prin natura serviciului, acces la date și sisteme informatice.

Participația penală este posibilă în toate formele sale (coautorat, instigare, complicitate).

b) Subiectul pasiv al infracțiunii de fraudă informatică este persoana fizică sau juridică (publică ori privată) în al cărei patrimoniu s-a cauzat o pagubă în urma alterării datelor informatice, restricționării accesului la acestea ori împiedicării în orice mod a funcționării unui sistem informatic.

2.2. Conținutul constitutiv

A. Latura obiectivă. a) Elementul material al laturii obiective a infracțiunii de fraudă informatică constă în oricare dintre acțiunile prevăzute în norma de incriminare, și anume introducerea, modificarea sau ștergerea de date informatice, restricționarea accesului la aceste date ori împiedicarea în orice mod a funcționării unui sistem informatic.

„Introducerea de date informatice”, ca modalitate normativă de realizare a elementului material al acestei infracțiuni, presupune inserarea de asemenea date care nu existau în sistemul informatic respectiv. Această acțiune se poate efectua de către făptuitor fie direct prin utilizarea tastaturii, fie prin folosirea altor echipamente periferice de intrare, cum ar fi scanner, memorie de tip flash etc.

„Modificarea de date din sistemul informatic”, o altă modalitate prevăzută în norma de incriminare, înseamnă schimbarea conținutului datelor din sistemul informatic prin introducerea altor date sau ca urmare a scoaterii unor date din sistemul informatic, dând acestuia un alt conținut.

„Ștergerea de date”, o a treia modalitate normativă, înseamnă a face să dispară, să fie eliminate date din sistemul informatic respectiv ori să fie distrus suportul de date.

„Restricționarea accesului la date informatice”, o a patra modalitate normativă, așa cum s-a afirmat în doctrina penală^[2], este rezultatul uneia sau al mai multor acțiuni exercitate de către făptuitor asupra sistemului de calcul sau mediilor de stocare, astfel încât utilizatorul de drept să nu le mai poată regăsi în forma lor inițială ori prin procedurile-standard de operare a sistemelor de calcul. Datele informatice astfel restricționate nu mai pot fi accesibile persoanelor autorizate și, în consecință, acestea nu se mai pot folosi de ele.

„Împiedicarea funcționării sistemului informatic”, ca o ultimă modalitate normativă a infracțiunii de fraudă informatică, presupune efectuarea oricărui act de natură să facă imposibilă utilizarea, parțială sau totală, temporară ori permanentă, a respectivului sistem informatic.

Pentru întregirea elementului material al infracțiunii prevăzute în art. 249 C. pen., se impune constatarea a două **cerințe esențiale**.

Prima cerință esențială se referă la posibilitatea accederii făptuitorului la un sistem informatic ori la unele date informatice asupra cărora să acționeze în mod fraudulos. Expresia „sistem informatic” este interpretată diferit de cercetători, comentatori, practicieni sau utilizatori. Pentru interpretarea unitară a textelor de incriminare a fraudelor comise prin sisteme informatice, legiuitorul Codului penal în vigoare a procedat la explicarea înțelesului expresiilor „sistem informatic” și „date informatice” prin preluarea definițiilor legale ale acestor expresii din Convenția Consiliului Europei privind criminalitatea informatică, adoptată la Budapesta la 23 noiembrie 2001, și din Directiva 2013/40/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 12 august 2013 privind atacurile împotriva sistemelor informatice.

Prin „sistem informatic” („*computer system*”), conform art. 1 lit. a) din Convenția Consiliului Europei privind criminalitatea informatică, se înțelege orice dispozitiv izolat sau ansamblu de dispozitive interconectate ori aflate în legătură, care asigură ori dintre care unul sau mai multe elemente asigură, prin executarea unui program, prelucrarea automată a datelor. Un asemenea sistem poate include intrări, ieșiri sau capacități de stocare de date, poate funcționa sau poate fi conectat la o rețea sau la alte dispozitive similare. Prin „date informatice”, potrivit art. 1 lit. b) din Convenția Consiliului Europei privind criminalitatea informatică, se înțelege orice reprezentare de fapte, informații sau concepte sub o formă adecvată prelucrării într-un sistem informatic, inclusiv un program capabil să determine executarea unei funcții de către un sistem informatic.

Directiva 2013/40/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 12 august 2013 privind atacurile împotriva sistemelor informatice definește conceptul de „date informatice” ca o reprezentare de fapte, informații sau concepte într-o formă

adecvată pentru prelucrare într-un sistem informatic, inclusiv un program care permite unui sistem informatic să execute o funcție.

Legiuitorul Codului penal în vigoare a preluat definițiile legale ale expresiilor „sistem informatic” și „date informatice” din instrumentele juridice europene menționate în cele ce au precedat și le-a consacrat în art. 181. Potrivit prevederilor acestui text, prin „sistem informatic” se înțelege orice dispozitiv sau ansamblu de dispozitive interconectate sau aflate în relație funcțională, dintre care unul sau mai multe asigură prelucrarea automată a datelor, cu ajutorul unui program informatic, iar prin „date informatice” se înțelege orice reprezentare a unor fapte, informații sau concepte într-o formă care poate fi prelucrată printr-un sistem informatic.

A doua cerință esențială este aceea ca oricare dintre acțiunile incriminate în art. 249 C. pen. să se efectueze în scopul de a obține, în mod fraudulos, un beneficiu material pentru sine sau pentru altul. Pentru existența laturii obiective a faptei de fraudă informatică, nu este necesar ca acest scop să fie și realizat.

b) Urmarea imediată constă în producerea unei pagube în patrimoniul persoanei victimă a acestei infracțiuni, neavând relevanță valoarea sau întinderea pagubei pentru reținerea infracțiunii, ci numai în ceea ce privește gravitatea în concret a faptei de fraudă informatică.

c) Legătura de cauzalitate. Între oricare dintre acțiunile menționate în norma de incriminare și urmarea imediată trebuie să existe o legătură de cauzalitate. Aceasta înseamnă că paguba patrimonială trebuie să se producă din cauza executării acțiunilor care constituie elementul material al faptei de fraudă informatică, și nu din alte cauze.

B. Latura subiectivă. a) Forma de vinovăție cerută de norma de incriminare a faptei de fraudă informatică este **intenția directă calificată prin scop**, acela de a obține un beneficiu material pentru autor sau pentru altul.

În doctrina penală s-a exprimat opinia că formă de vinovăție a infracțiunii de fraudă informatică ar putea fi și intenția indirectă.

b) **Mobilul** infracțiunii, dacă este cunoscut, are relevanță pentru individualizarea judiciară a pedepsei.

c) **Scopul** este un element obligatoriu al laturii subiective, deoarece norma de incriminare cere ca fapta să fie săvârșită în scopul de a obține un beneficiu material pentru autor sau pentru altul.

§3. Formele infracțiunii

Frauda informatică, fiind o infracțiune comisivă și intenționată, este susceptibilă de a fi săvârșită în toate formele: acte pregătitoare, tentativă, infracțiune fapt consumat și infracțiune fapt epuizat.

a) **Actele pregătitoare.** La infracțiunea de fraudă informatică, actele pregătitoare, în multe cazuri, sunt necesare și se folosesc în comiterea acțiunilor incriminate, dar nu sunt pedepsite distinct. Acestea pot constitui însă fie acte de complicitate, dacă au fost executate de o altă persoană și au folosit autorului la săvârșirea faptei, fie se pot încadra în dispozițiile art. 365 C. pen., cu denumirea marginală „Operațiuni ilegale cu dispozitive sau programe informatice”.

b) **Tentativa** la infracțiunea de fraudă informatică este posibilă în oricare dintre modalitățile acesteia și este incriminată, potrivit dispozițiilor art. 252 C. pen.

c) **Consumarea.** Frauda informatică este săvârșită în formă consumată odată cu executarea oricăreia dintre acțiunile prevăzute în norma de incriminare în scopul de a se obține un beneficiu material și dacă s-a cauzat o pagubă unei persoane.

d) **Epuizarea.** Infracțiunea se poate comite în mod continuat, dacă se constată întrunirea cumulativă a condițiilor prevăzute în art. 35 alin. (1) C. pen. Într-o asemenea situație, distingem și un moment al epuizării, care are loc odată cu efectuarea ultimei acțiuni din componența activității infracționale.

§4. Sancțiuni

Frauda informatică se pedepsește cu închisoare de la 2 la 7 ani.

Dacă prin săvârșirea fraudei informatice s-au produs consecințe deosebit de grave, adică o pagubă materială mai mare de 2.000.000 lei, limitele speciale ale pedepsei se majorează cu jumătate (art. 256¹ C. pen.).

Instanța de judecată poate aplica pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi, dacă va constata că, față de natura și gravitatea infracțiunii, împrejurările cauzei și persoana infractorului, această pedeapsă este necesară.

De asemenea, în temeiul prevederilor art. 62 C. pen., pe lângă pedeapsa închisorii, se poate aplica pedeapsa amenzii.

Instanța de judecată, dacă stabilește că sunt îndeplinite condițiile prevăzute în art. 112 și art. 112¹ C. pen., va lua măsura de siguranță a confiscării speciale și a confiscării extinse.

Tulburarea de posesie

§1. Conținut legal și caracterizare

Tulburarea de posesie este incriminată în art. 256 C. pen. și constă în ocuparea, în întregime sau în parte, fără drept, prin violență sau amenințare ori prin desființarea sau strămutarea semnelor de hotar, a unui imobil aflat în posesia altuia.

Legiuitorul Codului penal în vigoare a incriminat tulburarea de posesie într-o formulare simplificată în raport cu cea cuprinsă în Codul penal anterior, în deplin acord cu tradițiile legislației noastre penale, dar și cu alte reglementări în materie.

Astfel, în primul rând, s-a renunțat la incriminarea tulburării de posesie atunci când aceasta nu s-a comis prin violențe sau amenințări și nici prin strămutarea sau desființarea semnelor de hotar. Pentru acest gen de fapte, remediul oferit de legislația civilă – acțiunea posesorie – este suficient, nefiind justificată, potrivit principiului minimeii intervenții, o sancțiune penală în privința acestor fapte.

Diferitele variante agravate ale infracțiunii de tulburare de posesie prevăzute în Codul penal anterior nu se justifică, iar pedepsele prevăzute în cazul săvârșirii lor sunt mult mai grave decât la furt sau distrugere, astfel încât s-a impus o evaluare a acestora.

Sub raportul caracterizării speciale, infracțiunea pe care o examinăm face parte din subgrupa infracțiunilor contra patrimoniului care se săvârșesc prin acțiuni care aduc atingere stării de fapt a bunurilor.

§2. Structura infracțiunii

2.1. Elementele preexistente

A. Obiectul juridic special și obiectul material. a) **Obiectul juridic special** este complex, fiind format **în principal** din relațiile sociale ale căror existență și dezvoltare sunt condiționate de asigurarea unei pașnice și netulburate posesii de fapt a bunurilor imobile din patrimoniul unei persoane fizice sau juridice private ori publice, iar **în secundar** din relațiile sociale referitoare la integritatea corporală, sănătatea sau libertatea persoanei. Prin incriminarea faptei de tulburare de posesie se instituie oricărei persoane responsabile obligația de a respecta starea de fapt a fiecărui imobil și de a nu se introduce pe nedrept și prin mijloace abuzive într-un imobil aflat în posesia altuia.

b) Obiectul material al infracțiunii de tulburare de posesie îl constituie orice **imobile** care face parte din patrimoniul unei persoane fizice sau juridice, de exemplu, o casă de locuit, curte, grădină, garaj, birou al unui agent economic, depozite, teren de sport sau recreere, incinta unei asociații pentru producția agricolă, aeroporturi etc.

Imobilul poate fi situat în mediul urban sau rural, poate fi în posesia proprietarului ori a unui uzufructuar sau a unui locatar, poate avea orice întrebuințare.

Când fapta de tulburare de posesie este săvârșită prin desființarea semnelor de hotar sau strămutarea lor, acestea, cât și porțiunea de teren afectată devin obiect material direct al infracțiunii.

B. Subiecții infracțiunii. a) **Subiectul activ nemijlocit** al infracțiunii de tulburare de posesie poate fi orice persoană responsabilă penal, chiar și proprietarul imobilului, dacă acesta, în timpul săvârșirii faptei, se găsea în posesia legitimă a altei persoane (coproprietar, locatar, uzufructuar).

Participația penală la această infracțiune este posibilă în toate formele sale (coautorat, instigare, complicitate).

Când fapta este săvârșită de trei sau mai multe persoane împreună, devine aplicabilă circumstanța agravantă prevăzută în art. 77 lit. a) C. pen.

b) Subiectul pasiv al faptei de tulburare de posesie este persoana în a cărei posesie se află imobilul în momentul săvârșirii infracțiunii. Dacă posesorul este o altă persoană decât proprietarul acelui bun imobil, subiecți pasivi sunt atât posesorul, cât și proprietarul, întrucât activitatea ilicită aduce atingere și dreptului de proprietate, ocuparea implicând și o uzurpare a dreptului de proprietate.

2.2. Conținutul constitutiv

A. Latura obiectivă. a) Elementul material. Așa cum rezultă din norma de incriminare a faptei de tulburare de posesie, elementul material al laturii obiective a infracțiunii de tulburare de posesie îl constituie acțiunea de ocupare, în întregime sau în parte, a unui imobil aflat în posesia altuia. Aceasta presupune a lua în stăpânire, a avea în folosință un imobil, un spațiu locativ, respectiv a-l poseda, neavând importanță dacă posedarea vizează imobilul în întregul lui ori numai în parte și nici cât a durat sau ce alte activități a desfășurat făptuitorul pe parcursul posesiei acelui imobil.

Pentru întregirea elementului material al laturii obiective a infracțiunii de tulburare de posesie, norma de incriminare impune constatarea a două **cerințe esențiale**.

Prima cerință esențială este aceea ca ocuparea imobilului să se efectueze fără drept, adică să nu fie realizată în exercitarea unui drept legitim sau prin aducerea la îndeplinire a unei dispoziții legale. Nu este îndeplinită această cerință când cel care ocupă un imobil o face în baza unui ordin de repartitie sau în baza unui titlu. Este considerată ca efectuată pe nedrept acțiunea de ocupare a unui imobil și atunci când făptuitorul este chiar proprietarul, iar persoana în posesia căreia se află imobilul este uzufructuar sau locatar, pentru că dreptul acestuia din urmă este precumpănitor în momentul efectuării acțiunii de ocupare. Este comisă fără drept ocuparea unui imobil al altuia și în cazul când nu există consimțământul posesorului imobilului sau aprobarea prealabilă primită în condițiile legii.

În practica judiciară s-a decis că, în ipoteza în care la data dobândirii unui imobil ocuparea s-a făcut în baza unor acte legale, iar ulterior actele au fost anulate, dreptul de proprietate fiind constituit în favoarea altei persoane, necedarea imobilului către posesorul de fapt nu constituie infracțiune. Făptuitorul nu a ocupat fără drept imobilul aflat în posesia altuia, ci s-a aflat în posesia imobilului în condițiile legii, considerându-se cu temei, la data ocupării, că este proprietarul acestuia.

A doua cerință esențială este ca acțiunea de ocupare a imobilului altuia să aibă loc prin violență sau amenințare ori prin desființarea sau strămutarea semnelor de hotar. În caz contrar, fapta nu constituie infracțiune, chiar dacă acțiunea de ocupare a imobilului a fost executată fără drept.

Acțiunea de ocupare a imobilului are loc prin „**violență**” atunci când aceasta a fost efectuată prin lovirea sau orice alte acte de violență cauzatoare de suferințe fizice. Dacă prin aceste acte de violență s-a cauzat vătămarea corporală a victimei, va exista un concurs de infracțiuni.

„**Amenințarea**”, ca mijloc de realizare a acțiunii de ocupare, presupune amenințarea victimei infracțiunii de tulburare de posesie cu săvârșirea unei infracțiuni sau a unei fapte păgubitoare îndreptate împotriva sa ori a altei persoane, dacă este de natură să îi producă o stare de temere.

„**Desființarea sau strămutarea semnelor de hotar**”, ca modalitate normativă a faptei de tulburare de posesie, presupune înlăturarea semnelor de hotar care delimitează un teren de altele sau mutarea acestora, ce are ca efect fie micșorarea suprafeței aceluși teren, fie îngreunarea delimitării lui.

b) Urmarea imediată a infracțiunii de tulburare de posesie constă în schimbarea ilicită a stării de fapt pe care imobilul o avea anterior sub raportul posesiei, în sensul că acțiunea de ocupare fără drept și prin mijloace ilegale face ca imobilul, fie total, fie în parte, să se afle de fapt în posesia infractorului, prin înlăturarea nejustificată a posesorului anterior, aducându-se prejudicii proprietarului și persoanei depozitate.

c) Legătura de cauzalitate. Între acțiunea făptuitorului de ocupare în întregime sau în parte a unui imobil aflat în posesia altuia, prin mijloacele și în

condițiile prevăzute în art. 256 alin. (1) C. pen., și urmarea imediată trebuie să existe o legătură de cauzalitate, care, cel mai adesea, rezultă din simpla constatare a faptului că s-a produs ocuparea abuzivă a unui imobil al altuia.

B. Latura subiectivă. a) Forma de vinovăție. Potrivit dispozițiilor art. 256 C. pen., forma de vinovăție cerută de norma de incriminare a faptei de tulburare de posesie este **intenția**, cu ambele sale modalități: intenția **directă** și intenția **indirectă**.

b) Mobilul și scopul săvârșirii infracțiunii de tulburare de posesie nu sunt elemente obligatorii ale laturii subiective. De ele se ține seama la individualizarea pedepsei aplicate infractorului.

§3. Formele infracțiunii

Tulburarea de posesie, fiind o infracțiune comisivă și intenționată, este susceptibilă de a fi săvârșită în forma actelor pregătitoare, a tentativei, a infracțiunii fapt consumat și a infracțiunii fapt epuizat.

a) Actele pregătitoare, atât cele materiale, cât și cele morale, deși posibile, nu sunt incriminate. Acestea pot avea valoarea de acte de complicitate, dacă sunt efectuate de o altă persoană și au ajutat autorului infracțiunii de tulburare de posesie în săvârșirea acesteia.

b) Tentativa la infracțiunea de tulburare de posesie, posibilă numai în modalitatea întreruptă, nu este incriminată, iar făptuitorul poate răspunde pentru actele de violență sau amenințare dacă sunt îndeplinite condițiile prevăzute în art. 193 și art. 206 C. pen.

c) Consumarea infracțiunii de tulburare de posesie are loc numai după ce făptuitorul a efectuat acțiunea de ocupare, în întregime sau în parte, fără drept, prin violență sau amenințare ori prin desființarea sau strămutarea semnelor de hotar, a unui imobil aflat în posesia altuia, cu intenția de stăpânire, de luare în posesie a imobilului.

d) Epuizarea. În cazul în care, după luarea în stăpânire a imobilului, autorul rămâne în acel imobil o perioadă mai lungă de timp, infracțiunea de tulburare de posesie capătă forma infracțiunii continue. În această situație, infracțiunea de tulburare de posesie cunoaște și un moment al epuizării, care are loc îndată ce autorul

acțiunii de ocupare părăsește de bunăvoie acel imobil sau ca urmare a unei hotărâri a instanței de judecată.

§4. Sancțiuni

Pedeapsa principală pe care o poate aplica instanța de judecată este închisoarea de la unu la 5 ani sau amenda.

Pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi poate fi aplicată, dacă instanța constată că, față de natura și gravitatea infracțiunii, împrejurările cauzei și persoana infractorului, această pedeapsă este necesară.

Dacă prin săvârșirea infracțiunii de tulburare de posesie s-a urmărit obținerea unui folos patrimonial, pe lângă pedeapsa închisorii, se poate aplica și pedeapsa amenzii.

Este posibilă și luarea măsurii de siguranță a confiscării speciale, dacă sunt constatate condițiile prevăzute de art. 112 C. pen., cât și a confiscării extinse, când instanța stabilește că sunt întrunite condițiile descrise la art. 1121 C. pen.

13.3. Rezumat

Frauda informatică

Art. 249. -

Introducerea, transmiterea, modificarea sau ștergerea de date informatice, restricționarea accesului la aceste date ori împiedicarea în orice mod a funcționării unui sistem informatic, în scopul de a obține un beneficiu material pentru sine sau pentru altul, dacă s-a cauzat o pagubă unei persoane, se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani.

Efectuarea de operațiuni financiare în mod fraudulos

Art. 250. - (1) Efectuarea unei operațiuni de retragere de numerar, încărcare sau descărcare a unui instrument de monedă electronică ori de transfer de fonduri, valoare monetară sau monedă virtuală, prin utilizarea, fără consimțământul titularului, a unui

instrument de plată fără numerar sau a datelor de identificare care permit utilizarea acestuia, se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani.

(2) Cu aceeași pedeapsă se sancționează efectuarea uneia dintre operațiunile prevăzute în alin. (1), prin utilizarea neautorizată a oricăror date de identificare sau prin utilizarea de date de identificare fictive.

(3) Transmiterea neautorizată către altă persoană a oricăror date de identificare, în vederea efectuării uneia dintre operațiunile prevăzute în alin. (1), se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani.

*) Potrivit Deciziei nr. 15/2013, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 760 din 06.12.2013, Înalta Curte de Casație și Justiție a admis recursul în interesul legii formulat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și a stabilit că :

1. Montarea la bancomat a dispozitivelor autonome de citire a benzii magnetice a cardului autentic și a codului PIN aferent acestuia (skimmere, minivideocamere sau dispozitive tip tastatură falsă) constituie infracțiunea prevăzută de art. 46 alin. (2) din Legea nr. 161/2003 [art. 365 alin. (1) din Codul Penal actual].

2. Folosirea la bancomat a unui card bancar autentic, fără acordul titularului său, în scopul efectuării unor retrageri de numerar, constituie infracțiunea de efectuare de operațiuni financiare în mod fraudulos prin utilizarea unui instrument de plată electronică, inclusiv a datelor de identificare care permit utilizarea acestuia, prevăzută de art. 27 alin. (1) din Legea nr. 365/2002 [art. 250 din Codul Penal actual], în concurs ideal cu infracțiunea de acces, fără drept, la un sistem informatic comisă în scopul obținerii de date informatice prin încălcarea măsurilor de securitate, prevăzută de art. 42 alin. (1), (2) și (3) din Legea nr. 161/2003 [art. 360 din Codul Penal actual].

3. Folosirea la bancomat a unui card bancar falsificat, pentru retrageri de numerar, constituie infracțiunea de efectuare de operațiuni financiare în mod fraudulos prin utilizarea unui instrument de plată electronică, inclusiv a datelor de identificare care permit utilizarea acestuia, prevăzută de art. 27 alin. (1) din Legea nr. 365/2002 [art. 250 din Codul Penal actual], în concurs ideal cu infracțiunea de acces, fără drept, la un sistem informatic comisă în scopul obținerii de date informatice prin încălcarea

măsurilor de securitate, prevăzută de art. 42 alin. (1), (2) și (3) din Legea nr. 161/2003 [art. 360 din Codul Penal actual], și cu infracțiunea de falsificare a instrumentelor de plată electronică, prevăzută de art. 24 alin. (2) din Legea nr. 365/2002 [art. 313 din Codul Penal actual].

Dezlegarea dată problemei de drept rămâne obligatorie pentru instanțe și după data de 1 februarie 2014.

Operațiuni ilegale cu instrumente de plată fără numerar

Art. 2501. - (1) Deținerea în vederea utilizării frauduloase a unui instrument de plată fără numerar însușit prin săvârșirea uneia dintre faptele prevăzute la art. 228, art. 229, art. 233-236, art. 238, art. 239, art. 243, art. 244 și art. 295 se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani.

(2) Dobândirea pentru sine sau pentru altul, inclusiv prin primire, însușire, cumpărare sau ca urmare a unei operațiuni precum transferul, importul, exportul, vânzarea, transportul, distribuirea sau punerea la dispoziție în vederea utilizării frauduloase a unui instrument de plată fără numerar obținut prin săvârșirea uneia dintre faptele prevăzute la art. 228, art. 229, art. 233-236, art. 238, art. 239, art. 243, art. 244 și art. 295 se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani.

(3) Fabricarea, producerea, primirea, deținerea, transmiterea sau punerea la dispoziție a unui dispozitiv, instrument, date informatice, echipamente, inclusiv hardware sau software, ori a oricăror alte mijloace, cu scopul de a servi la însușirea unui instrument de plată fără numerar prin săvârșirea uneia dintre faptele prevăzute la art. 228, art. 229, art. 233-236, art. 238, art. 239, art. 243, art. 244 și art. 295, se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani.

(4) Cu pedeapsa prevăzută la alin. (3) se sancționează și dobândirea pentru sine sau pentru altul, inclusiv prin importul, exportul, vânzarea, transportul sau distribuția unui dispozitiv, instrument, date informatice, echipamente, inclusiv hardware ori software, sau a oricăror alte mijloace cu scopul de a servi la însușirea unui instrument de plată fără numerar prin săvârșirea uneia dintre faptele prevăzute la art. 228, art. 229, art. 233-236, art. 238, art. 239, art. 243, art. 244 și art. 295.

Acceptarea operațiunilor financiare efectuate în mod fraudulos

Art. 251. - (1) Acceptarea unei operațiuni de retragere de numerar, încărcare sau descărcare a unui instrument de monedă electronică ori de transfer de fonduri, valoare monetară sau monedă virtuală, cunoscând că este efectuată prin folosirea unui instrument de plată fără numerar falsificat sau utilizat fără consimțământul titularului său, se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani.

(2) Cu aceeași pedeapsă se sancționează acceptarea uneia dintre operațiunile prevăzute în alin. (1), cunoscând că este efectuată prin utilizarea neautorizată a oricăror date de identificare sau prin utilizarea de date de identificare fictive.

Sanționarea tentativei

Art. 252. - Tentativa la infracțiunile prevăzute în prezentul capitol se pedepsește.

Distrugerea

Art. 253. -

(1) Distrugerea, degradarea sau aducerea în stare de neîntrebuințare a unui bun aparținând altuia ori împiedicarea luării măsurilor de conservare sau de salvare a unui astfel de bun, precum și înlăturarea măsurilor luate se pedepsesc cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

(2) Distrugerea unui înscris sub semnătură privată, care aparține în tot sau în parte altei persoane și servește la dovedirea unui drept de natură patrimonială, dacă prin aceasta s-a produs o pagubă, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(21) Distrugerea unui dispozitiv electronic de supraveghere folosit pentru monitorizarea electronică în cadrul unor proceduri judiciare sau execuțional penale se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(3) Dacă fapta prevăzută în alin. (1) privește bunuri care fac parte din patrimoniul cultural, pedeapsa este închisoarea de la unu la 5 ani.

(4) Distrugerea, degradarea sau aducerea în stare de neîntrebuințare a unui bun, săvârșită prin incendiere, explozie ori prin orice alt asemenea mijloc și dacă este de natură să pună în pericol alte persoane sau bunuri, se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani.

(5) Dispozițiile prevăzute în alin. (3) și alin. (4) se aplică chiar dacă bunul aparține făptuitorului.

(6) Pentru faptele prevăzute în alin. (1) și alin. (2) acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

(7) Tentativa faptelor prevăzute în alin. (3) și alin. (4) se pedepsește.

Distrugerea calificată

Art. 254. - (1) Dacă faptele prevăzute în art. 253 au avut ca urmare un dezastru, pedeapsa este închisoarea de la 7 la 15 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Dezastrul constă în distrugerea sau degradarea unor bunuri imobile ori a unor lucrări, echipamente, instalații sau componente ale acestora și care a avut ca urmare moartea sau vătămarea corporală a două sau mai multor persoane.

Distrugerea din culpă

Art. 255. -

(1) Distrugerea, degradarea ori aducerea în stare de neîntrebuințare, din culpă, a unui bun, chiar dacă acesta aparține făptuitorului, în cazul în care fapta este săvârșită prin incendiere, explozie sau prin orice alt asemenea mijloc și dacă este de natură să pună în pericol alte persoane sau bunuri, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

(2) Dacă faptele au avut ca urmare un dezastru, pedeapsa este închisoarea de la 5 la 12 ani.

Tulburarea de posesie

Art. 256. -

(1) Ocuparea, în întregime sau în parte, fără drept, prin violență sau amenințare ori prin desființarea sau strămutarea semnelor de hotar, a unui imobil aflat în posesia altuia se pedepsește cu închisoare de la unu la 5 ani sau cu amendă.

(2) Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

13.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. Tentativa la infracțiunea de acceptarea operațiunilor financiare efectuate în mod fraudulos:

- a) nu se pedepsește;
- b) se pedepsește;
- c) nu se pedepsește dacă nu a avut ca urmare producerea unei pagube;

2. Săvârșirea infracțiunii de efectuarea de operațiuni financiare în mod fraudulos prin utilizarea neautorizată a oricăror date de identificare sau prin utilizarea de date de identificare fictive:

- a) reprezintă o variantă agravată a infracțiunii;
- b) reprezintă o variantă asimilată a infracțiunii;
- c) reprezintă o variantă atenuată a infracțiunii;

3. Aducerea în stare de neîntrebuințare a unui bun prin incendiere sau explozie:

- a) Constituie infracțiunea de distrugere;
- b) Nu constituie infracțiune;
- c) Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă.

4. În cazul infracțiunii de tulburare de posesie:

- a) Ocuparea se face fără drept prin violență sau amenințare;
- b) Obiectul material vizează întotdeauna un bun mobil;
- c) Obiectul material vizează atât bun mobil cât și bun imobil.

13.5. Bibliografie recomandată

- a. Petre Buneci, Ilie Pascu, *Drept penal. Partea specială, Vol. I, Infracțiuni contra persoanei. Infracțiuni contra patrimoniului. Infracțiuni privind autoritatea și frontiera de stat. Infracțiuni contra înfăptuirii justiției*. Ed. Hamangiu, București, 2017
- b. Alexandru Boroi, *Drept penal. Partea specială. Editia a 5-a*, Ed. C.H. Beck, București, 2021.
- c. Valerian Cioclei, *Drept penal. Partea specială I. Editia a 6-a*, Infracțiuni contra persoanei și infracțiuni contra patrimoniului, Ed. C.H. Beck, București, 2021.
- d. Mihail Udroui, *Fise de drept penal. Partea specială. Teorie și cazuri practice. Editia a 2-a*, Ed. C.H. Beck, București, 2021.
- e. V. Cioclei, *Drept penal. Partea special I, Curs Tematic*, Ed. C.H.Beck, București, 2022
- f. C.Rotaru, A.-R. Trandafir, V. Cioclei, *Drept penal. Partea special II, Curs Tematic*, Ed. C.H.Beck, București, 2022
- g. Toader Tudorel și alții – *Noul Cod penal. Comentarii pe articole*, Editura Hamangiu, 2014
- h. Mihai Adrian Hotcă (coord.), Buneci Petre, s.a., *Instituții de Drept penal*, Ed. Universul Juridic, București, 2014
- i. Dobrinioiu Vasile, Pascu Ilie, Hotcă Mihai Adrian, Chiș Ioan, Păun Costică, Gorunescu Mirela, Neagu Norel, Dobrinioiu Maxim, Sinescu Mircea Constantin – *Noul Cod penal comentat, vol.II Partea specială*, Ediția a II-a Editura Universul Juridic, București, 2014
- j. Dobrinioiu Vasile, Neagu Norel – *Drept penal. Partea specială. Teorie și practică judiciară. Conform Noului Cod penal*, Editura Universul Juridic, București, 2011
- k. Predescu Ovidiu, Hărăstășanu Angela – *Drept penal. Partea specială – Examinare comparativă Codul penal – Noul Cod penal*, Editura Universul Juridic, București, 2012
- l. Petre Buneci, Ilie Pascu, *Noul Cod penal. Partea generală și Codul penal. Partea generală în vigoare*, Editura Universul Juridic, București, 2010
- m. Dobrinioiu Vasile, Pascu Ilie, Hotcă Mihai Adrian, Chiș Ioan, Păun Costică, Gorunescu Mirela, Neagu Norel, Dobrinioiu Maxim, Sinescu Mircea Constantin – *Noul Cod penal comentat, vol.II Partea specială*, Editura Universul Juridic, București, 2012

13.6. Teme de control

Realizați un referat de maximum 5 pagini în care să tratați una din infracțiunile privind fraude comise prin sisteme informatice și mijloace de plată străine și infracțiunile de distrugerea și tulburarea de posesie, cu excepția celor prezentate în prezentul suport de curs.

Capitolul 14. Impactul digitalizării asupra justiției penale

14.1. Introducere

În cadrul acestui capitol sunt prezentate aspecte referitoare la Inteligența artificială (AI) astfel cum sunt ele prezentate în Comunicarea Comisiei Europene {SWD(2018) 137 final} - Inteligența artificială pentru Europa.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

14.2. Conținut

Inteligența artificială (AI) face deja parte din viețile noastre - nu este science fiction. De la utilizarea unui asistent personal virtual pentru a ne organiza ziua de lucru la deplasarea într-un vehicul autonom sau la melodiile sau restaurantele pe care ni le sugerează telefoanele noastre, IA este o realitate.

Ce este inteligența artificială?

Inteligența artificială (IA) se referă la sistemele care manifestă comportamente inteligente prin analizarea mediului lor înconjurător și care iau măsuri - cu un anumit grad de autonomie - pentru a atinge obiective specifice.

Sistemele bazate pe IA se pot baza exclusiv pe software-uri, acționând în lumea virtuală (de ex. asistenți vocali, software de analiză a imaginii, motoare de căutare, sisteme de recunoaștere vocală și facială) sau IA poate fi încorporată în dispozitive hardware (de exemplu roboți avansați, vehicule autonome, drone sau aplicații pentru internetul obiectelor).

Utilizăm IA zilnic, de ex. pentru a traduce din diverse limbi, pentru a genera subtitrări în videoclipuri sau pentru a bloca mesajele electronice nesolicitate (spam).

Pe lângă faptul că ne ușurează viața, IA ne ajută să rezolvăm unele dintre cele mai mari provocări mondiale: de la tratarea bolilor cronice sau reducerea ratei

mortalității în accidentele rutiere la combaterea schimbărilor climatice sau anticiparea amenințărilor la adresa securității informatice.

În Danemarca, IA ajută la salvarea de vieți, permițând serviciilor de urgență diagnosticarea stopurilor cardiace sau a altor afecțiuni în funcție de sunetul vocii apelantului. În Austria, îi ajută pe radiologi să detecteze cu o mai mare precizie tumorile prin compararea instantanee a razelor X cu o cantitate mare de alte date medicale.

Multe ferme din Europa utilizează deja IA pentru a monitoriza mișcarea, temperatura și consumul de hrană pentru animalele lor. Sistemul de IA poate adapta automat dispozitivele de încălzire și de hrănire cu scopul de a-i ajuta pe fermieri să monitorizeze bunăstarea animalelor și pentru a-i elibera de anumite sarcini. De asemenea, cu ajutorul IA, producătorii europeni pot deveni mai eficienți, iar fabricile pot reveni în Europa.

Acestea sunt doar câteva din numeroasele exemple privind ceea ce știm că IA poate face în toate sectoarele, de la energie la educație, de la servicii financiare la construcții. Numeroase alte exemple care nu pot fi imaginate astăzi vor apărea în următorul deceniu.

Ca și în cazul motorului cu aburi sau al electricității în trecut, IA transformă lumea noastră, societatea și industria 3 . Creșterea puterii de calcul, disponibilitatea datelor și progresul privind algoritmi au transformat IA într-una dintre cele mai strategice tehnologii ale secolului XXI. Miza este cât se poate de mare. Modul în care abordăm IA va defini lumea în care trăim. Pe fondul concurenței globale acerbe, este nevoie de un cadru european solid.

Uniunea Europeană (UE) ar trebui să aibă o abordare coordonată pentru a beneficia la maximum de oportunitățile oferite de IA și pentru a răspunde noilor provocări pe care aceasta le aduce. UE își poate asuma rolul de lider în ceea ce privește dezvoltarea și utilizarea IA în scopuri bune și în folosul tuturor, sprijinindu-se pe valorile și avantajele sale. UE poate valorifica:

- cercetători, laboratoare și startup-uri de nivel mondial. De asemenea, sectorul roboticii este puternic dezvoltat în UE, iar sectoarele sale industriale, în special transporturile, asistența medicală și industria prelucrătoare, au o poziție de vârf pe plan mondial și ar trebui să se afle pe primul loc în adoptarea IA;

- piața unică digitală. Norme comune, de exemplu privind protecția datelor și libera circulație a datelor în UE, securitatea cibernetică și conectivitatea ajută întreprinderile să facă afaceri, să se extindă dincolo de frontiere și, astfel, încurajează investițiile; și

- o multitudine de date industriale, de cercetare și din sectorul public care pot fi utilizate pentru a alimenta sistemele de IA. În paralel cu prezenta comunicare, Comisia ia măsuri pentru a facilita schimbul de date și a permite accesul la mai multe date - materia primă pentru IA - pentru reutilizare. Acestea includ, în special, date din sectorul public, cum ar fi date privind utilitățile publice și mediul, precum și date privind sănătatea și de cercetare.

Liderii europeni au plasat IA printre prioritățile lor. La 10 aprilie 2018, 24 de state membre și Norvegia s-au angajat să colaboreze în domeniul IA. În baza acestui sprijin politic puternic, este timpul să depunem eforturi semnificative pentru a ne asigura că:

- Europa este competitivă în domeniul IA, cu investiții ambițioase care se potrivesc cu ponderea sa economică. Este vorba de sprijinirea cercetărilor și a inovațiilor pentru dezvoltarea următoarei generații de tehnologii în domeniul IA și implementarea pentru a se asigura că societățile - în special întreprinderile mici și mijlocii, care reprezintă 99% dintre întreprinderile din UE - pot adopta IA.

- Nimeni nu este lăsat în urmă de procesul transformării digitale. IA schimbă natura muncii: vor fi create locuri de muncă, altele vor dispărea, majoritatea vor fi transformate. Modernizarea educației, la toate nivelurile, ar trebui să fie o prioritate pentru guverne. Toți europenii ar trebui să aibă toate posibilitățile de a dobândi abilitățile de care au nevoie. Talentul ar trebui cultivat, echilibrul de gen și diversitatea încurajate.

- Noile tehnologii se bazează pe valori. Regulamentul general privind protecția datelor va deveni realitate la data de 25 mai 2018. Este un pas important pentru consolidarea încrederii, esențială pe termen lung atât pentru cetățeni, cât și pentru companii. În acest caz, abordarea durabilă a UE în domeniul tehnologiilor creează un avantaj competitiv, prin adoptarea schimbării pe baza valorilor Uniunii. La fel ca în cazul oricărei tehnologii transformatoare, unele aplicații de IA pot ridica noi întrebări etice și juridice, de exemplu legate de răspundere sau de potențiala influență asupra proceselor decizionale. Prin urmare, UE trebuie să se asigure că IA este dezvoltată și aplicată într-un cadru adecvat care promovează inovarea și respectă valorile și drepturile fundamentale ale Uniunii, precum și principiile etice, cum ar fi responsabilitatea și transparența. De asemenea, UE este în măsură să conducă această dezbatere pe scena mondială.

Acesta este modul în care UE poate juca un rol important și poate promova o abordare în domeniul IA care să aducă beneficii cetățenilor și societății în ansamblu.

Lansarea unei inițiative europene privind IA

În mai 2017, Comisia a publicat evaluarea intermediară a strategiei privind piața unică digitală. Aceasta a subliniat importanța pentru UE de a se baza pe avantajele sale științifice și industriale, precum și pe start-up-urile inovatoare, pentru a ocupa o poziție de lider în dezvoltarea tehnologiilor, platformelor și aplicațiilor de IA.

Consiliul European din octombrie 2017 a declarat că UE trebuie să conștientizeze urgența de a aborda noile tendințe, precum IA, „garantându-se, în același timp, un nivel ridicat de protecție a datelor, de drepturi digitale și de standarde etice” și a invitat „Comisia să prezinte o abordare europeană privind inteligența artificială”. Parlamentul European a făcut o gamă largă de recomandări privind normele de drept civil în domeniul roboticii, iar Comitetul Economic și Social European a emis un aviz pe această temă.

Prezenta comunicare stabilește o inițiativă europeană privind IA, care vizează:

- Creșterea capacității tehnologice și industriale a UE și utilizarea IA în întreaga economie, atât în sectorul privat, cât și în cel public . Aceasta cuprinde investiții în cercetare și inovare și un acces mai bun la date.

- Pregătirea pentru schimbările socioeconomice pe care IA le aduce, prin încurajarea modernizării sistemelor de educație și de formare, sprijinirea talentelor, anticiparea schimbărilor de pe piața forței de muncă, sprijinirea tranzițiilor de pe piața forței de muncă și adaptarea sistemelor de protecție socială.

- Asigurarea unui cadru etic și legal adecvat, bazat pe valorile Uniunii și în conformitate cu Carta drepturilor fundamentale a UE. Aceasta cuprinde orientările viitoare asupra normelor existente privind responsabilitatea pentru produse, o analiză detaliată a noilor provocări și cooperarea cu părțile interesate, prin intermediul unei Alianțe europene pentru IA, pentru elaborarea orientărilor de etică a IA .

Toate acestea necesită unirea forțelor. Pe baza abordării stabilite în prezenta Comunicare și a declarației de cooperare semnată de 24 de state membre la 10 aprilie 2018, Comisia va colabora cu statele membre la un plan coordonat privind IA. Discuția va avea loc în cadrul platformei europene existente a inițiativelor naționale de digitizare a industriei, în vederea aprobării acestui plan până la sfârșitul anului 2018. Obiectivele principale vor viza maximizarea impactului investițiilor la nivelul UE și la nivel național, încurajarea sinergiilor și a cooperării în întreaga UE, schimbul de bune practici și definirea împreună a direcției de urmat pentru a se asigura că întreaga UE poate concura la nivel global.

În următoarele săptămâni, Comisia va emite o comunicare privind viitorul mobilității conectate și automatizate în Europa și o comunicare privind viitoarele ambiții de cercetare și inovare pentru Europa. IA va fi un element-cheie în cadrul acestor inițiative.

De-a lungul istoriei, apariția noilor tehnologii - de la electricitate la internet - a schimbat natura muncii. Aceasta a adus beneficii majore societății și economiei noastre, dar a ridicat și preocupări. Apariția automatizării, a roboticii și a IA transformă piața muncii și este esențial ca UE să gestioneze această schimbare.

Aceste tehnologii pot ușura viața lucrătorilor. Ele pot, de exemplu, să-i ajute pentru sarcinile repetitive, extenuante și chiar periculoase (de exemplu, curățarea unor locuri nesigure sau dificil de accesat, precum conductele industriale). De asemenea, ele pot contribui la sintetizarea unui volum mare de date, pot furniza informații mai precise și pot sugera decizii, inclusiv în contextul utilizării IA pentru a asista medicii în diagnosticare. În cele din urmă, ele ajută la îmbunătățirea abilităților persoanelor. În contextul unei societăți în curs de îmbătrânire, IA poate oferi noi soluții pentru a ajuta mai mulți oameni să participe și să rămână pe piața muncii, inclusiv persoanele cu handicap. Noi locuri de muncă și sarcini vor apărea datorită IA, unele dintre ele fiind dificil sau chiar imposibil de prevăzut. Alte locuri de muncă și sarcini vor fi înlocuite. În timp ce cuantificarea exactă a impactului IA asupra locurilor de muncă este dificil de determinat în acest stadiu, există o nevoie clară de acțiune.

În ansamblu, există trei provocări principale pentru UE - care evidențiază rolul fundamental al educației și formării, inclusiv al profesorilor și formatorilor, domeniu în care responsabilitatea revine statelor membre. Prima provocare este de a pregăti societatea în ansamblu. Prin aceasta se înțelege că toți europenii trebuie să dezvolte competențe digitale de bază, precum și competențe complementare care nu pot fi înlocuite de niciun fel de inteligență artificială (precum gândirea critică, creativitatea, managementul). În al doilea rând, UE trebuie să-și concentreze eforturile pentru a ajuta persoanele ale căror locuri de muncă ar putea suferi cele mai mari transformări sau ar putea dispărea ca urmare a automatizării, roboticii și IA. De asemenea, se vizează asigurarea accesului la protecția socială al tuturor cetățenilor, inclusiv al muncitorilor și al celor care desfășoară activități independente, în conformitate cu Pilonul european al drepturilor sociale. În cele din urmă, UE trebuie să instruiască mai mulți specialiști în domeniul IA, pe baza lungii sale tradiții de excelență academică, să le creeze un mediu adecvat pentru a lucra în UE și să atragă mai multe talente din străinătate.

Să nu lăsăm pe nimeni în urmă

În 2016, Comisia Europeană a lansat un plan exhaustiv pentru a ajuta oamenii să-și îmbunătățească competențele necesare pentru evoluția pieței forței de muncă: o nouă agendă pentru competențe în Europa 40 . Ca parte a acestei agende, Comisia a emis o Recomandare pentru statele membre privind parcursuri de actualizare a competențelor: noi oportunități pentru adulți” pentru a favoriza dobândirea unor niveluri minime de competențe numerice, digitale și de alfabetizare. De asemenea, a fost adoptată o recomandare privind competențele-cheie pentru învățarea continuă, care se axează, în special, pe dobândirea de competențe în domeniul științei, tehnologiei, ingineriei și matematicii (STEM), competențe digitale, antreprenoriat și creativitate. De asemenea, Comisia a prezentat un Plan de acțiune privind educația digitală care urmărește promovarea aptitudinilor și a competențelor digitale pentru toți cetățenii. Acest plan explorează impactul IA asupra educației și formării prin programe-pilot.

În timp ce digitizarea afectează structura pieței de muncă, în special prin automatizarea locurilor de muncă cu calificare medie, IA ar putea avea un impact mai semnificativ asupra locurilor de muncă cu un nivel de calificare redus . Dacă nu se iau măsuri prompte și proactive, aceasta poate exacerba inegalitățile dintre oameni, regiuni și industrii din UE.

Pentru a face față transformării IA, lucrătorii ale căror locuri de muncă se schimbă sau pot dispărea din cauza automatizării trebuie să beneficieze de toate oportunitățile de a dobândi aptitudinile și cunoștințele de care au nevoie pentru a stăpâni noua tehnologie și să primească sprijin pe durata tranzițiilor de pe piața muncii. Această abordare anticipată și accentul pus pe investițiile în oameni reprezintă piatra de temelie a unei abordări centrate pe oameni și favorabile incluziunii cu privire la IA și va necesita investiții semnificative. Schemele naționale vor fi esențiale în furnizarea acestor calificări și formări. Acestea vor beneficia de sprijin din partea fondurilor europene structurale și de investiții (care oferă sprijin pentru dezvoltarea aptitudinilor în valoare de 27 de miliarde EUR în perioada 2014-2020, din care Fondul social european investește 2,3 miliarde în mod specific în aptitudini digitale) și ar trebui să beneficieze de sprijin și din partea sectorului privat.

Comisia va continua, de asemenea, să sprijine cercetarea privind interacțiunea și cooperarea dintre oameni și IA.

Cultivarea talentului, a diversității și a interdisciplinarității

IA a creat noi profiluri profesionale, inclusiv în domeniul dezvoltării algoritmilor de învățare automatizată și a altor inovații digitale . În general, numărul specialiștilor în tehnologia informației și comunicării din UE a crescut anual cu 5 % din 2011, ceea ce reprezintă 1,8 milioane de noi locuri de muncă și o creștere rapidă a ponderii din totalul locurilor de muncă, de la 3 % la 3,7 % în doar cinci ani. Există cel puțin 350 000 de posturi vacante pentru astfel de profesioniști în Europa, ceea ce demonstrează deficite semnificative de competențe 44 . Din acest motiv, Europa trebuie să depună eforturi pentru a mări numărul de persoane formate în domeniul IA și a încuraja diversitatea. Mai multe femei și persoane provenind din medii diferite, inclusiv persoane cu dizabilități, trebuie să fie implicate în dezvoltarea IA, începând cu educația și formarea incluzivă în domeniul IA, pentru a se asigura că IA este nediscriminatorie și favorabilă incluziunii. Interdisciplinaritatea ar trebui, de asemenea, să fie sprijinită (prin încurajarea unor diplome comune, de exemplu în domeniul dreptului sau psihologiei și în domeniul IA). Programele și cursurile ar trebui să abordeze subiectul importanței eticii în dezvoltarea și utilizarea noilor tehnologii. Nu este vorba doar de formarea celor mai mari talente, ci și de crearea unui mediu atractiv pentru ca acestea să rămână în UE.

Trebuie promovate inițiative care să încurajeze tinerii să aleagă materii din domeniul IA și domenii conexe drept cariere. Comisia a lansat recent „stagiile pentru oportunități digitale” , care sprijină stagiile ce au drept obiectiv dobândirea de aptitudini digitale avansate, iar o serie de acțiuni ale Coaliției pentru competențe și locuri de muncă în sectorul digital 46 au drept obiectiv transmiterea de aptitudini de codare și creșterea numărului de experți în sectorul digital.

Pentru a asigura acceptarea IA la nivelul societății, este esențial ca lucrătorii să aibă posibilitatea de a se adapta și să aibă acces la noi oportunități. Ca oricare altă tehnologie, IA nu este doar „impusă” societății. Guvernele, în dialog cu partenerii sociali și cu organismele societății civile, trebuie să coordoneze acest proces pentru a

se asigura că beneficiile sale sunt răspândite pe scară largă, că toți cetățenii sunt pregătiți în mod corespunzător pentru a profita la maximum de această tehnologie și că are loc o reflecție mai largă privind potențialele schimbări societale mai profunde.

14.3. Rezumat

UE are o bază științifică și industrială puternică pentru dezvoltare, cu universități și laboratoare de vârf, cu o poziție de lider recunoscută în robotică și cu startup-uri inovatoare. Aceasta are un cadru juridic cuprinzător care protejează consumatorii, promovând în același timp inovarea și face progrese în ceea ce privește crearea unei piețe unice digitale. UE deține principalele ingrediente pentru a deveni lider în revoluția IA, în felul său propriu și pe baza valorilor sale.

Abordarea privind IA descrisă în Comunicarea Comisiei prezintă calea de urmat și subliniază necesitatea de a uni forțele la nivel european, pentru a se asigura că toți europenii participă la transformarea digitală, că se alocă resursele adecvate pentru IA și că valorile și drepturile fundamentale ale Uniunii se află în prima linie a peisajului IA.

14.5. Bibliografie recomandată

a. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=CELEX:52018DC0237&from=NL>

14.6. Teme de control

Realizați un referat de maximum 5 pagini în care să vă prezentați punctul dvs. de vedere cu privire la avantajele și/sau dezavantajele folosirii inteligenței artificiale în sistemul de justiție penală.

Răspunsuri la testele de autoevaluare a cunoștințelor

Capitolul 1. Noțiunea și trăsăturile Părții speciale a Dreptului penal

- 1) b
- 2) b
- 3) c
- 4) a
- 5) c

Capitolul 2. Infrațiuni contra persoanei. Prezentarea generală.

- 1) a
- 2) a
- 3) a

Capitolul 3. Infrațiuni contra vieții. Omorul

- 4) b
- 5) a
- 6) a
- 7) c
- 8) b

Capitolul 4. Infrațiuni contra integrității corporale sau sănătății. Lovire sau alte violențe

- 1) b
- 2) c
- 3) a
- 4) c
- 5) c

Capitolul 5. Infrațiuni săvârșite asupra unui membru de familie. Agresiuni asupra fătului

- 1) a
- 2) b

3) b

Capitolul 6. Infracțiuni privind obligația de asistență a celor în primejdie. Infracțiuni contra libertății persoanei

- 1) c
- 2) c
- 3) c
- 4) b
- 5) c

Capitolul 7. Traficul și exploatarea persoanelor vulnerabile

- 1) b
- 2) b
- 3) c
- 4) b
- 5) b

Capitolul 8. Infracțiuni contra libertății și integrității sexuale

- 1) b
- 2) b
- 3) c
- 4) a
- 5) c

Capitolul 9. Infracțiuni ce aduc atingere domiciliului și vieții private

- 1) c
- 2) b
- 3) a
- 4) b
- 5) b

Capitolul 10. Infrațiuni contra patrimoniului. Prezentare generală. Furtul

- 1) b
- 2) c
- 3) c
- 4) c

Capitolul 11. Tâlhăria și Pirateria

- 1) b
- 2) b
- 3) c
- 4) c

Capitolul 12. Infrațiuni contra patrimoniului prin nesocotirea încrederii

- 1) c
- 2) b
- 3) c
- 4) c
- 5) a

Capitolul 13. Fraude comise prin sisteme informatice și mijloace de plată străine. Distrugerea și tulburarea de posesie

- 1) b
- 2) a
- 3) a
- 4) a